

Херсонський державний аграрно-економічний університет
Федерація аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України
Спілка економістів України
ПАТ «Райффайзен банк Аваль»

Збірник тез

**III Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет – конференції
здобувачів вищої освіти і молодих вчених**

**«ЕКОНОМІКА, ФІНАНСИ, УПРАВЛІННЯ:
НАУКОВІ ПІДХОДИ
ТА ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ»**

11 березня 2020 року м. Херсон

УДК 33(477)

Економіка, фінанси, управління: наукові підходи та практика реалізації: зб. матеріалів здобувачів вищої освіти і молодих вчених III Всеукр. наук. – практ. конф. / за ред. Танклевської Н.С. Херсон : ХДАУ, 2020. 253 с.

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції висвітлюють широкий спектр теоретичних і практичних питань розвитку економіки України. Тематика конференції охоплює питання дослідження сучасного стану економічних відносин та фінансової діяльності суб'єктів господарювання, управлінські та адміністративні аспекти розвитку підприємництва в Україні. Призначено для науковців, викладачів, аспірантів, здобувачів вищої освіти, слухачів інститутів підвищення кваліфікації, спеціалістів з економіки та освіти.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет Науково-методичною комісією економічного факультету Херсонського державного аграрно-економічного університету

Азаров О.В. - здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Науковий керівник: *Петрова О.О.* - к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Підприємництво – самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, яка задіяна у всі галузях, незалежно від сфер діяльності та форм власності. Не виключенням є сільське господарство нашої держави, адже за рахунок розвитку підприємницького середовища суб'єкти аграрного сектора економіки швидко і якісно адаптувалися до ринкових умов. Сільське господарство є водночас специфічною та життєво необхідною галуззю аграрної сфери національного господарства кожної країни, оскільки сьогодні понад 80% фонду споживання формується за рахунок сільськогосподарської продукції. Тому без перебільшення можна сказати, що виробництво даної продукції є запорукою існування населення кожної країни. В процесі виробництва та здійсненні своєї діяльності сільськогосподарські (с.-г.) підприємства мають ряд особливостей, що позначаються на його функціонуванні в умовах ринкової економіки. Розглядаючи особливості с.-г. виробництва, потрібно звернути увагу на те, що в даній галузі економічний процес відтворення тісно переплітається з природним. Тому підприємництво в аграрній сфері економіки має певні особливості, зумовлені істотним впливом природних факторів на результати виробництва та використанням тут особливого ресурсу – землі, роль якої в сільськогосподарському виробництві визначається тим, що їй притаманна специфічна властивість – природна родючість [1].

Особливості роботи малих підприємств у сільському господарстві обумовлені: сезонним характером отримання продукції при постійному попиті на продовольство протягом року; значним поглибленням галузевої, внутрішньогосподарської і регіональної спеціалізації виробництва; потребою в сучасному технологічному устаткуванні, засобах малої механізації, максимальному скороченні ручної праці; необхідністю міцних організаційно-економічних зв'язків з постачальниками ресурсів та реалізаторами продукції кінцевому споживачу.

Зазначені особливості сільськогосподарського виробництва вимагають створення стабільного внутрішнього й зовнішнього середовища для нормальної підприємницької діяльності. Отже, внутрішнє середовище, в поєднанні з державною підтримкою підприємства в зовнішньому оточенні виступають двома невід'ємними й найважливішими умовами ефективного аграрного господарювання.

Першочерговим завданням уряду будь-якої країни є створення сприятливого середовища для створення та розвитку нових форм малих агропідприємств. Це можливе лише за умови їх ефективною фінансово-кредитної підтримки. Через уповноважені центральні та місцеві органи

державної влади та за допомогою спеціальних установ і об'єднань підприємців держава визначає, розробляє та проводить у життя фінансово-кредитну політику щодо підтримки малих підприємств, використовує прямі та непрямі форми фінансової підтримки, формує механізм регулювання ринку позикових ресурсів та контролює додержання встановлених норм його учасниками [2].

Міжнародній досвід також підтверджує ефективність малих форм господарювання при виробництві сільськогосподарської продукції. Так, у Болгарії розвиток сільської економіки відбувається шляхом створення міцних селянських господарств на базі приватної власності на землю. Результатом проведеної земельної реформи стала нова структура сільськогосподарських товаровиробників. Одним із прикладів приватних підприємств і є сімейні ферми. В Угорщині, в якій ще за часів соціалізму однією з принципових особливостей структури сільськогосподарського виробництва було те, що великі підприємства, а таких було майже 1500 кооперативів і держгоспів із середньою площею 4,5 тис. га, тісно інтегрувалися приблизно з 1,4 млн особистих підсобних господарств громадян з середньою площею 0,5 га. Подібна взаємодія великих і малих господарств ще тоді забезпечувала в угорських умовах досить високу ефективність аграрного виробництва [3].

Розвиток малих форм господарювання для аграрної економіки має першочергове значення. Малі форми господарювання здійснюють виробництво переважної більшості сільськогосподарської продукції, забезпечуючи при цьому продовольчу безпеку досліджуваної нами області. Також, малі форми господарювання надають можливість розвиватися і сільським територіям, здійснюючи фінансові відрахування до місцевих бюджетів, при цьому великі підприємства, виробничі та переробні потужності яких та території області представлені, мають мінімальний вплив на розвиток сільської економіки та сільських територій. Перспективними дослідженнями є пошук та розробка ефективних заходів для забезпечення сталого розвитку аграрної економіки та розвитку сільських територій, які б забезпечили зростання та підтримку мотивації сільських жителів до створення самостійних суб'єктів підприємництва.

Література

1. Охота Ю.В. Підприємницька діяльність в аграрному секторі: сутність, організаційно-правова форма та інші основні аспекти. *Ефективна економіка*. №3, 2018 URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2018/153.pdf
2. Олійник К.А. Значення малого підприємництва в аграрному секторі економіки України. URL: http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2011/Economics/12_87093.doc.htm
3. Стоянець М.В. Розвиток малих форм господарювання як запорука сталого розвитку аграрної економіки. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки». № 1(9), 2018. URL: [file:///C:/Users/uzer/Downloads/mnjie_2018_1_9%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/uzer/Downloads/mnjie_2018_1_9%20(1).pdf)

*Алещенко Л.О. – здобувач вищої освіти ступеня
доктора філософії третього (освітньо-наукового) рівня
Наковий керівник: Грановська В.Г. – д.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

ЗНАЧЕННЯ АГРОТУРИЗМУ У РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНУ

На протипагу традиційним формам туризму, відпочинок вихідного дня в аграрному середовищі набуває не лише пізнавальної і виховної, а й освітньої функцій. Так споживачі туристичних послуг зможуть на практиці дізнатися особливості технології виробництва та переробки продуктів харчування, екологічні аспекти діяльності аграрних підприємств. Бізнес-ідеї агротуризму пов'язані із залученням туристів не тільки до пасивного відпочинку на природі, а й до активної діяльності в процесі збору і виробництва продукції сільського, лісового і рибного господарства. Зокрема, актуальними для відпочинку будуть рибництво, обробіток ґрунту, створення об'єктів садово-паркового господарства, збір плодів, ягід, грибів на полях і в природних умовах, годівля і догляд за сільськогосподарськими тваринами, створення еко-поселень [1].

У наукових виданнях агротуризм визначають як вид сільського зеленого туризму, пов'язаний з використанням підсобних господарств населення або земель сільськогосподарських підприємств, які тимчасово вилучені з аграрної сфери [2]. На нашу думку, агротуризм слід трактувати більш широко, не тільки як діяльність на вилучених із сільськогосподарського обороту землях. Адже, агротуристичним продуктом може виступати технологічний процес аграрних підприємств, де залучені всі фактори виробництва, процес переробки сільськогосподарської продукції, сама готова продукція.

Україна визначає одним зі своїх пріоритетних заходів диверсифікацію підприємницької діяльності в сільській місцевості, розвиток сільського туризму, відродження підсобних промислів і ремесл з метою створення рівних умов для ефективного функціонування господарств усіх форм власності, а також стимулювання об'єднання товаровиробників як у виробничій, так і в обслуговуючій сфері, що сприятиме посиленню їхньої конкурентоспроможності.

Аграрний туризм не вимагатиме особливих, спеціальних заходів щодо підготовки або реорганізації господарств, проте для його функціонування потрібні значні фінансові й матеріальні ресурси для підготовки приміщень до прийому туристів, адже в сільському зеленому туризмі важливими, перш за все, є добротність господарств і їх споруд, чистота, живописна природа, чисте повітря.

Особливістю даного бізнесу є залежність зростання обсягів туристичних послуг від механізмів інформаційно-рекламного забезпечення та маркетингу.

Розвиток аграрного туризму для сільських територій Херсонської області – це не тільки розвиток високоприбуткового виду підприємницької діяльності, а один із напрямів розвитку села і сільських територій, спосіб зменшення

соціальної напруги, підвищення рівня життя селян і працівників господарств, забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку регіону.

На нашу думку, особливу увагу слід приділити розвитку агротуризму у фермерських господарствах, які мають більші можливості, ніж домашні господарства населення. Прикладом диверсифікації основної діяльності та ефективної діяльності у сфері агротуризму в Херсонській області може бути ПП «Демченко» с. Любимівка Каховського району, яке активно залучило туристів до пізнання «шафранового бізнесу» та організувало агротури на фестиваль тюльпанів «Маленька Голландія-2018» [3].

Ринок агротуристичного продукту в Херсонській області є таким, що розвивається, таким чином відсутня жорстка або запекла конкуренція за ринковий сегмент та споживача. Це дає можливість для розширення таких видів впровадження агротуристичного продукту як агроготелі, агрофуди, агророзваги, агротерапію.

На основі проведеного дослідження нами обґрунтовані наступні моделі організації агротуризму в Херсонській області:

1. Розвиток агротуризму на базі домашнього або особистого селянського господарства, яке виробляє певний вид сільськогосподарської продукції і залучає туристів до ознайомлення із особливостями ведення господарської діяльності, забезпечує певні терміни проживання туристів та їх харчування (до 10 ліжко-місць).

2. Туристична діяльність спеціалізованих брендів агротуристичних господарств (Ф(С)Г «Курінь», Кінний завод «Grand Prix», «Виноробне господарство імені П.М. Трубецького»).

3. Поділяємо думку Кулік А.В., що перспективною вважається модель, яка включає сільськогосподарські тематичні парки, центри. Концепція такої моделі - популяризація нових інноваційних технологій у сільському господарстві, альтернативних джерел енергії, ознайомлення з традиційним сільськогосподарським виробництвом, пов'язаними з ним традиційними і нововведеними святами та заходами, надання послуг з дорадництва та гостинності [4].

Найбільш успішною моделлю практики вважають об'єднання суб'єктів агротуристичних послуг у формі кластера, у центрі якого певний вид продукції (виноробство, сироваріння, херсонські кавуни, помідори, інші екологічні чи крафтові види продукції). Такі об'єднання кластерів передбачають взаємодію влади, бізнесу та науки і забезпечують вищу якість і ефективність туристичного продукту. Важливою складовою розвитку агротуризму має стати власна легенда, бренд і слоган, які виокремлюють даний туристичний об'єкт і створюють незабутні асоціації із реальними враженнями.

Отже, агротуризм в сучасних умовах розвитку аграрних формувань стає дієвим засобом формування стабільних доходів і ефективного ринкового механізму господарювання, забезпечує надходження значних коштів до місцевих громад і державного бюджету, є однією з форм раціонального використання вільного часу населення, проведення змістовного і пізнавального дозвілля, вивчення особливостей аграрної сфери, історії розвитку традиційних

форм господарювання та інноваційних видів бізнесу у сільському господарстві, залучення широких верств населення до пізнання історико-культурної спадщини.

Література

1. Бізнес-ідея: як заробити на зеленому туризмі. URL: <http://my.rv.ua/hotnews/biznes-ideya-yak-zarobiti-na-zelenomu-turizmi/>
2. Туристи на селі: приховані можливості України. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/svoboda-v-detalyah/29374595.html>
3. Бізнес ідея з вирощування шафрану. URL: <http://jak-zarobyty.pp.ua/4008-bznes-deya-z-viroschuvannya-shafranu.html> На Херсонщині пройде агро-тур замість фестивалю тюльпанів. URL: <https://khersondaily.com/news/na-hersonschini-projde-agro-tur-zamist-festivalju-tjulpaniv>.
4. Херсонцям пропонують запастися яблуками й грушами - збираєш сам, купуєш дешевше. URL: <http://favoritekherson.co/2018/09/12/hersoncyam-proponuyut-zapastisya-yablukami-y-grushami-zbirayesh-sam-kupuyesh-deshevshe>.

Альохіна А.С. – здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Науковий керівник: Повод Т.М. – к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

НЕОБХІДНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансовий стан підприємства передбачає його місце в економічній сфері, та як ефективно, і без ризику воно може вести ділові відносини з постачальниками, позичальниками, потенційними інвесторами та комерційними банками. Значення фінансового стану підприємства – це комплексне вивчення всіх сторін його економічної діяльності з використанням належних джерел інформації, причин та резервів, узагальнення результатів оцінки і розробка необхідних заходів вивчення та вимір факторів, оцінки роботи і співставлення її результатів з витратами. Питання визначення аналізу фінансового стану підприємства та його оцінювання є важливою так, як він визначає умови для розвитку підприємства та є результатом діяльності підприємства, тобто його успіх.

Аналіз фінансової діяльності підприємства надає можливість дослідити перевага та недоліки підприємства, визначити внутрішні фінансові резерви, допомагає визначити напрямки діяльності для збільшення доходу та прибутку, як зменшити витрати на виробництво, як підвищити прибутковість фінансової діяльності підприємства [1, с. 43].

Фінансовий стан підприємства може бути стійким, нестійким, кризовим. Здатність підприємства своєчасно проводити платежі, фінансувати свою

діяльність свідчить про його нормальний фінансовий стан, який залежить від результатів виробничої та фінансової діяльності підприємства.

У сучасних умовах функціонування підприємств зростає актуальність питань, пов'язаних із всебічністю оцінювання фінансового стану з позиції складових елементів, які найсуттєвіше його характеризують. У цьому зв'язку пропонується система елементів, які характеризують фінансовий стан підприємства (табл. 1) [4, с. 169].

Таблиця 1

Система елементів, які характеризують фінансовий стан підприємства

Показники	Характеристика
Платоспроможність	Потенціал формування фінансових ресурсів
Фінансова стійкість	Повнота використання фінансових ресурсів
Прибутковість	Рівень фінансового ризику

Розуміння фінансового стану підприємства та його своєчасний і якісний аналіз, вибір необхідного методу аналізу та системи показників, що забезпечить всебічне вивчення та представлення діяльності підприємства є основоположними для прийняття управлінських рішень, спрямованих на вирішення питання обрання напрямів діяльності та розвитку підприємства, покращення його ефективності, конкурентоздатності та прибутковості [3, с. 87].

Фінансовий стан підприємства значною мірою залежить від доцільності та правильності вкладення фінансових ресурсів у активи. У процесі функціонування підприємства величина активів і їх структура постійно змінюються. Якісні зміни у структурі майна підприємства та джерел цього майна можна охарактеризувати за допомогою вертикального та горизонтального аналізу звітності [1, с. 43; 4, с. 174]. Ефективність господарювання будь – якого підприємства оцінюється використанням майна та фінансових ресурсів, його рентабельністю. Оцінка ефективності використання майна дає можливість визначати, наскільки ефективно використовується майно підприємства, чи все у нього гаразд із оновленням основних засобів сучасною технікою, чи своєчасно підприємство списує фізично і морально застаріле устаткування і обладнання. Такий аналіз дає можливість виявити конкретні резерви підвищення ефективності використання майна підприємства [1, с. 44; 2, с. 63].

Загальну оцінку структури майна розглянемо на прикладі діяльності ОФГ «ТЕТЯНА» за 2016 – 2018 роки, яку відображено в таблиці 2.

За даними таблиці 2 бачимо, що майно ОФГ «ТЕТЯНА» з кожним роком збільшується. Так питома вага необоротних активів у 2017 році порівняно з 2016 роком зменшилася на 2,43 %, а у 2018 році порівняно з 2017 роком зменшилася на 0,44%. Питома вага оборотних активів у 2017 році порівняно з 2016 роком збільшилася на 2,43%, а у 2018 році порівняно з 2017 роком збільшилася на 0,44% – це говорить про те, що господарство вирішило розширити і асортимент продукції і кількість послуг. Також, при ефективному

використанні спостерігатиметься прискорення оборотності сукупних активів підприємства.

Таблиця 2

Структура майна ОФГ «ТЕТЯНА» за 2016 – 2018 роки*

Показник	2016 рік		2017 рік		2018 рік	
	Сума, тис. грн.	Питома вага %	Сума, тис. грн.	Питома вага %	Сума, тис. грн.	Питома вага %
Необоротні активи	4 135,8	79,49	5 023,9	77,06	5 091,4	76,62
Оборотні активи	1 066,6	20,51	1 495,8	22,94	1 553,3	23,38
Усього майна	5 202,4	100,00	6 519,7	100,00	6 644,7	100,00

Аналіз динаміки складу і структури майна дає можливість установити розмір абсолютного та відносного приросту чи зменшення всього майна підприємства й окремих його видів. Приріст (зменшення) активу свідчить про розширення (звуження) діяльності підприємства [2, с. 103]. В активі балансу відображаються, з одного боку, виробничий потенціал, який забезпечує можливості для здійснення основної (операційної) діяльності підприємства, а с другого – активи, які створюють умови для інвестиційної й фінансової діяльності. Ці види діяльності тісно взаємозв'язані. Тому після загальної оцінки структури майна слід детально оцінити стан, рух і причини зміни кожного виду майна підприємства [3, с. 181].

Аналіз структури майна ОФГ «ТЕТЯНА» за 2016 – 2018 роки підтверджує, що діяльність господарства поступово покращується. У структурі пасивів поступово зростає частка власного капіталу та поточних зобов'язань, таке збільшення свідчить про фінансову незалежність діяльності господарства, потрібно продовжити підвищення резервного потенціалу для оптимізації ефективної роботи та покращення економічного стану господарства, таким чином проаналізувавши активи можна оцінити все майно, яким володіє підприємство. Фінансовий стан підприємства відображає дійсну та потенційну фінансову здатність підприємства, яка може забезпечити на певному рівні погашення зобов'язань перед підприємствами й державою, саморозвиток та фінансування економічної діяльності.

Література

1. Іщенко Н. А., Грешнікова М. О. Теоретико-методичні засади оцінки фінансового стану підприємства. *Збірник праць КНТУ «Наукові записки»*. 2014. Вип. 15. С. 42-46.
2. Гончаров А. Б. Фінансовий менеджмент : монографія. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2003. 240 с. Коваленко Л. О., Ремньова Л. М. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 483с.
3. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств : навч. посіб. Київ : Знання, КОО, 2006. 378 с.

Байовський А.П. – здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Науковий керівник: *Повод Т.М.* – к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

ФІНАНСОВА САНАЦІЯ ТА ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВУ ПІДПРИЄМСТВА

Метою створення будь-якого підприємства є прямий результат його діяльності, тобто прибуток який буде в майбутніх періодах. Але підприємницька діяльність пов'язане не тільки з позитивними сторонами, а й з певними ризиками, такими як: конкуренція, нечесні покупці та постачальники, вплив кон'юнктурних факторів, політики держави та інші. Подібні чинники можуть призвести до збитків, які в свою чергу протягом довгого періоду часу до банкрутства та закриття. Саме в такій ситуації подальша діяльність підприємства залежить від результативної та правильної політики фірми.

Фінансова криза на підприємстві проявляється як розбалансованість діяльності підприємства та обмеженість можливостей впливу топ-менеджерів на фінансові відносини та ситуації, що виникають. З позицій фінансового менеджменту криза підприємства полягає в його нездатності здійснювати фінансове забезпечення поточної діяльності; є наслідком накопичення в організації чи її підрозділах потенційних чинників, які здатні зупинити поточні й майбутні операції підприємства, а також стосуватися індивідів та суспільства. В результаті настання фінансової кризи через нестачу грошових ресурсів на підприємстві відбуваються збої в різних сферах діяльності (постачанні, виробництві, збуті тощо).

Так, Тарасенко І.О. визначила, що основними симптомами фінансової кризи є [1]: збільшення дебіторської та кредиторської заборгованості (при тенденції до значного перевищення останньої над попередньою); збитки від різних видів діяльності; зменшення оборотності і частки грошових ресурсів; зменшення рівня оборотних активів; негативні зміни в структурі балансу.

А Шило В.П. вважає, що існує три види фінансових криз [2]. Стратегічна криза виникає в умовах зруйнованого виробничого потенціалу і відсутності довгострокових факторів успіху. Криза прибутковості виникає в умовах наявності перманентних збитків, що «з'їдають» власний капітал підприємства і призводять до незадовільно структури балансу. Криза ліквідності виникає у випадку неплатоспроможності підприємства або наявності реальної погрози втрати платоспроможності.

Між різними видами криз існують зв'язки - стратегічна криза породжує кризу прибутковості, що у свою чергу призводить до кризи платоспроможності. Закономірним результатом розвитку симптомів фінансової кризи є надмірна кредиторська заборгованість, неплатоспроможність і банкрутство підприємства.

З економічної точки зору банкрутство є неспроможністю продовження підприємницької діяльності внаслідок її економічної нерентабельності, безприбутковості. Підприємство має стільки боргів перед кредиторами і

зобов'язань перед бюджетом, що коли їх вимоги будуть пред'явлені у визначені для цього строки, то майна не вистачить для їх задоволення.

Існують два напрямки розвитку законодавства про банкрутство – так звані американська та британська моделі. За британською моделлю банкрутство розглядалось як спосіб повернення боргів кредиторам за рахунок коштів боржника та його ліквідація як суб'єкта господарювання. За американською моделлю банкрутство є причиною здійснення санації підприємства з метою його реабілітації та відновлення платоспроможності.

Боржником є суб'єкт підприємницької діяльності, неспроможний виконати свої грошові зобов'язання перед кредиторами, в тому числі зобов'язання щодо сплати податків і зборів, протягом трьох місяців після настання встановленого строку їх сплати. Та на всіх стадіях провадження у справі про банкрутство, банкрутом – після того, як Арбітражний суд прийме рішення про визначення боржника боржником.

Банкрутство є, як правило, наслідком спільної дії внутрішніх і зовнішніх факторів. За даними країн з ринковою економікою, стійкою економічною і політичною системою, розорення суб'єктів господарювання на 1/3 пов'язане із зовнішніми факторами (фактори на які підприємство не може впливати) і на 2/3 - із внутрішніми (фактори, які прямо чи опосередковано пов'язані із діяльністю підприємства і визначають розвиток і є результатом його діяльності).

Ініціаторами порушення справ про банкрутство можуть бути кредитори підприємства, перед якими є невиконанні зобов'язання та саме підприємство-боржник, які подають на розгляд в Арбітражний суд заяву щодо порушення справи про банкрутство. Суд приймає рішення про порушення або не порушення справ про банкрутство. У разі прийняття рішення про банкрутство суд складає список кредиторів або сенаторів – при прийнятті рішення про санацію.

Непочатенко О.О. виділила три альтернативні шляхи розвитку справ про банкрутство [3]:

1) Визнання підприємства банкрутом, а звідси ліквідація підприємства та погашення зобов'язань перед кредиторами у результаті продажу майна.

2) Мирова угода. Свого роду домовленість між боржником та кредитором стосовно відстрочки або розстрочки, списання частини боргів боржника, яке оформлюється угодою. Укладається на будь-якій стадії провадження у справі про банкрутство.

3) Санація, після якої приймається план санації та задовольняються претензії кредиторів за рахунок налагодження фінансово-господарської діяльності підприємства-боржника. Санація (від лат. sanare-оздоровлення, або одужання) – система економіко-організаційних заходів підвищення прибутковості та ефективності виробництва, оздоровлення фінансового стану підприємств-боржників.

Слав'юк Р.А. важливу роль віддає саме санаційному аудиту, в якому здійснюється поглиблене вивчення фінансового стану на основі розрахунку низки коефіцієнтів. Основними з них є показники платоспроможності, ліквідності, прибутковості тощо. Після отримання даних щодо фінансового

стану підприємства і причини фінансової кризи робиться висновок про доцільність чи недоцільність санації даного суб'єкта господарювання [4].

Ярошевич Н.Б. виділив наступні заходи відновлення платоспроможності підприємства [5]: реструктуризація підприємства; перепрофілювання виробництва; закриття неефективних виробництв; відстрочка або розстрочка платежів; ліквідація дебіторської заборгованості; продаж частини майна боржника; зобов'язання інвестора до погашення боргу або частини боргу боржника; звільнення працівників підприємства-боржника, які не можуть бути задіяними в процесі реалізації плану санації тощо.

У фінансовій санації існують два джерела санації на підприємстві – внутрішні та зовнішні. До внутрішніх джерел фінансової санації належать власні грошові та фінансові ресурси, які спрямовуються в першу чергу на покращення, відновлення платоспроможності та ліквідності підприємств. До зовнішніх же джерел відносяться кошти кредиторів та різні види державної фінансової підтримки.

Найефективнішим засобом відновлення платоспроможності підприємства є реструктуризація. Не варто плутати поняття «реструктуризація» та «реорганізація» тому, що «реструктуризація» є ширшим поняттям, що включає в себе заходи по реорганізації. Під реорганізацією підприємства мають на увазі припинення діяльності юридичної особи, коли її права, обов'язки і майно переходять до іншої юридичної особи. Існують чотири форми реструктуризації: реструктуризація виробництва; реструктуризація активів; фінансова реструктуризація; корпоративна реструктуризація (реорганізація).

Останнім часом у країні зберігається стійка тенденція щодо збільшення кількості фінансово нестійких підприємств. Банкрутство підприємства та його ліквідація означають не тільки збитки для його акціонерів, кредиторів, виробничих партнерів, споживачів продукції, а й зменшення податкових надходжень у бюджет, збільшення рівня безробіття, що в свою чергу може стати одним із чинників макроекономічної дестабілізації. За умови санації (оздоровлення) чи реструктуризації ці підприємства можуть розрахуватися з боргами і успішно функціонувати далі.

Література

1. Тарасенко І. О., Любенко Н. М. Фінанси підприємств : підручник. Київ : КНУТД, 2015. 360 с.
2. Фінанси підприємств : теорет.-практ. посіб. / Шило В. П., Ільїна С. Б., Доровська С. С., Барабанова В. В. Київ : Професіонал, 2006. 288 с.
5. Непочатенко О. О., Мельничук Н. Ю. Фінанси підприємств : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 504 с.
3. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств : підручник. Київ : Знання, 2010. 550 с.
4. Ярошевич Н. Б. Фінанси підприємств : навч. посіб. Львів : Львівська політехніка, 2009. 308 с.

*Баліцька А.О. – здобувач вищої освіти другого(магістерського) рівня
Науковий керівник: Бондаренко Н.В. - к.е.н., доцент
Уманський національний університет садівництва, м. Умань*

РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Розвиток і функціонування банківської системи України сьогодні відбувається в умовах глобалізаційних процесів, розширення форм міжнародної співпраці, мінливої загальноекономічної та політичної ситуації, що безпосередньо впливає на стабільність банківських установ і результати їх діяльності. Тому подальший розвиток комерційних банків ставить перед їхнім керівництвом і персоналом принципово нові вимоги, спрямовані на обґрунтоване та професійне управління, яке спирається на результати відповідних аналітичних досліджень та розрахунків, на базі яких існує можливість рейтингового оцінювання поточного й майбутнього стану банку, його потенційних можливостей, сильних і слабких сторін тощо [1].

Рейтингова оцінка діяльності банку являє собою комплексний підхід до визначення фінансового стану кожного банку і виявлення основних закономірностей його розвитку. Надійність банку полягає у задоволенні потреб його клієнтів (кредиторів, вкладників, інвесторів) на основі принципів взаємовигідних партнерських відносин та корпоративної соціальної відповідальності за умови забезпеченості стійкості банку до можливих ризиків та змін на фінансовому ринку.

Основний принцип складання рейтингу полягає в тому, щоб відбити стан учасника ринку серед йому подібних за допомогою у певний спосіб обробленої інформації. У суспільстві з ринковою економікою банківський рейтинг – це насамперед інструмент демонстрації інвестиційної привабливості банку через уміння його менеджменту професійно і прибутково працювати в такій складній сфері, якою є фінансовий бізнес. Банки аналізуються з трьох позицій: по-перше, з позиції кредитоспроможності або надійності комерційних паперів, термінових боргів, значних депозитних сертифікатів, кредитних угод, документарних акредитивів та інших інструментів, емітованих банками; по-друге, інвестиційної надійності для потенційних покупців акцій банку; по-третє, страхової надійності для корпорацій зі страхування депозитів та ризиків банку [2].

В процесі визначення рейтингових оцінок для комерційного Банку проводиться загальний аналіз стану банківської системи, для розуміння основних тенденцій та стану середовища, в якому працюють установи. Окрім цього проводиться оцінка позицій комерційного банку за основними показниками, як в системі, так і в групі, до якої належить комерційний банк. Аналіз стану банківської системи відбувається за наступними напрямками: інституційна структура банківської системи; активи українських банків; зобов'язання українських банків; капітал українських банків; фінансові результати українських банків; місце банку на ринку.

Аналіз стану банківської системи України та місця Банку на ринку проводиться на підставі офіційної статистичної звітності комерційних банків та статистичної інформації НБУ, розміщених у відкритому доступі на офіційній сторінці НБУ в мережі Інтернет.

Найбільш відомими рейтинговими системами, що використовуються в економічно розвинених країнах світу, є: рейтинг компанії Standart & Poor's, аналіз балансу «М» банку, рейтинг експертів Sheshunoff Bank, рейтингова система CAMEL [3]. Досить популярними є методики В.С. Кроморова, О.Б. Ширинської, а також рейтинги ІЦ «Рейтинг», ІА «Прозора Україна», «Інвестиційна газета», «Компаньон» та рейтинг Асоціації українських банків і Національного банку України. На основі наведених рейтингів зовнішні користувачі можуть лише частково сформулювати свою думку щодо доцільності майбутньої співпраці з банком, оскільки вони не повністю показують реальну оцінку надійності банку.

Наявні рейтингові системи оцінювання діяльності комерційних банків – закордонні і вітчизняні – мають певні недоліки, до яких можна віднести недосконалість інформаційної бази, відсутність оперативності в наданні рейтингової інформації та диференціації категорій користувачів. До основних переваг варто віднести наявність державних і недержавних рейтингових методик, комплексність оцінки надійності й ефективності діяльності банків, використання дистанційного спостереження, сприяння більшій прозорості банківської системи, наочність результатів рейтингового оцінювання, можливість прийняття виважених управлінських рішень. Для того, щоб банківський рейтинг дійсно задовольняв інформаційні потреби споживачів такої інформації, він повинен відповідати, чотирьом вимогам: інформація про діяльність банку, на базі якої визначається його рейтинг, повинна бути об'єктивною; методика визначення рейтингової оцінки повинна бути науково обґрунтованою; рейтингова інформація повинна бути доступною широкому колу споживачів цієї інформації; визначення банківського рейтингу за певною методикою повинне бути періодичним (щомісячним, щотижневим, щоденним).

Література

1. Пшик Б.І. Актуальні проблеми рейтингового оцінювання діяльності банків в Україні. Вісник Університету банківської справи Національного банку України. №2 (20). 2014р. С.149-152.
2. Аналіз банківської діяльності: Підручник / А.М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко та ін.; За ред. А.М. Герасимовича. К.: КНЕУ, 2004. 599 с.
3. Савченко Т.Г. Публічна система комплексної оцінки діяльності банків як інструмент підвищення якості інформації про банки. Вісник Нац. банку України. 2006. № 10. С. 40–45 URL : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=43580>.

Барабаш Л.В. – к.е.н., доцент
Качковецька К.В. – здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Уманський національний університет садівництва, м. Умань

ПРОБЛЕМИ ПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

У сучасному світі все більше питань і викликів стоїть перед державою, серед яких все більшого значення набуває збереження та покращення екологічного середовища.

Екологічну ситуація можна врегульовувати за допомогою роз'яснень, соціальної реклами та багатьох інших інструментів. І серед них доволі дієвим є запровадження ефективної системи екологічного оподаткування. Вперше ідею застосування екологічного податку, як карального засобу для забруднювачів довкілля, висловив у 1920-х рр. економіст А. Пігу. При цьому вчений зазначав, що кошти, зібрані таким чином, можуть спрямовуватися на природоохоронну діяльність.

Першими ідею екологічного оподаткування застосували у 80-і рр. ХХ ст. скандинавські країни, а Україна долучилася до екоруху лише у 1992 р., тобто з набуттям незалежності. Однак фіскальна ефективність екологічних податків в умовах вітчизняної податкової системи залишається вкрай низькою і, відповідно, кардинального впливу на зміну екологічної ситуації не слід очікувати.

Звертаючи увагу на зарубіжний досвід, слід зауважити, що наразі у Європі не існує єдиної уніфікованої системи екологічних платежів, а тому екологічних податків у ЄС належать такі групи платежів:

- енергетичні податки – податки на енергетичні продукти, в тому числі на вугілля, нафтопродукти, газ, електроенергію, паливо тощо;
- транспортні податки – платежі за ввезення, експлуатацію, утилізацію транспортних засобів, з їх продажів та перепродажів;
- податки на забруднення навколишнього природного середовища – платежі за безпосередню емісію забруднювальних речовин у повітря, скиди у водні об'єкти, шумове забруднення;
- податки за користування природними ресурсами – за видобування корисних копалин, забір води тощо [2].

Звертаючись до вітчизняного досвіду екологічного оподаткування, бачимо наступне: під поле функціонування екологічного податку потрапляють викиди в атмосферне повітря стаціонарними джерелами; скиди безпосередньо у водні об'єкти; розміщення відходів; утворення радіоактивних відходів; обсяги електричної енергії, виробленої атомними електростанціями. Що ж до транспортного податку чи рентної плати за спеціальне використання та користування природними й енергетичними ресурсами, то вони відносяться до зовсім інших категорій податків і до екологічного не мають відношення [1].

Таким чином, маємо значно знівельовану значимість екологічної складової у сфері інтересів держави, а відтак – і брак коштів для проведення спеціальних

екологічних заходів і реалізації державних екологічних програм. А, зважаючи на низький рівень фіскальної ефективності екологічного податку, варто замислитися над його реформуванням. Останнє уможливується як за рахунок зміни елементів податку, так і шляхом перегляду складових податкової системи за прикладом європейських держав.

Література

1. Податковий кодекс України: закон України № 2755 від 02.12.2010 зі змінами та доповненнями // Офіційний портал «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Яцишін Є. Екологічне оподаткування: українські реалії та європейська практика // *Юридична газета online*. № 23 (625). URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/ekologichne-pravo-turistichne-pravo/ekologichne-opodatkovannya-ukrayinski-realiyi-ta-evropeyska-praktika.htm%D0%A11>

Белій О.С. – здобувач вищої освіти першого(бакалаврського) рівня
Науковий керівник: *Галат Л. М.* - к.е.н., доц.
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

ОСОБЛИВОСТІ ЛОГІСТИКИ ПЛОДОВО-ЯГІДНОЇ ПРОДУКЦІЇ

У ринкових умовах перед суб'єктами господарювання постає проблема не лише виробничого, а і збутового характеру. Особливо актуальною вона є для аграрних підприємств, зокрема садівничих, що зумовлено специфічними особливостями даної галузі. У зв'язку з цим виникає необхідність удосконалення розподілу продукції, що ґрунтуватиметься на концепції логістичного підходу. Враховуючи те, що Південні області є одним з регіонів, в якому розвинене садівництво, налагодження дієвої системи збуту плодової продукції у контексті підвищення ефективності функціонування садівничих підприємств та розвитку цієї галузі в регіоні є важливим і необхідним, що і зумовлює актуальність теми.

У практиці логістики застосовуються різні системи управління розподілом матеріальних ресурсів, характеристику яких проведемо далі.

Система JT (Just in Time) є однією з найпоширеніших у світі логістичних концепцій. У відповідності до її основних положень організація просування матеріальних потоків організовується так, що усі матеріали, компоненти, напівфабрикати, готова продукція тощо надходять у в необхідній кількості, в потрібне місце та точно в визначений час для виробництва, збирання або реалізації готової продукції. При такій організації поставок великі страхові запаси, що "заморожують" грошові засоби фірми, виявляються непотрібними.

На практиці застосування системи Just in Time базується на таких положеннях:

- заявкам споживачів готової продукції повинні відповідати не її попередньо накопичені запаси, а виробничі потужності, які мають бути готові переробляти сировину і матеріали практично відразу після їх надходження;
- в умовах наявності мінімальних запасів потрібна постійна раціоналізація організації та управління виробництвом, оскільки значний обсяг запасів приховує помилки та недоліки цієї сфери (невикористані виробничі потужності, несинхронізовані операції, «вузькі місця» виробництва, ненадійна робота постачальників);
- необхідно досягати не прийнятного рівня браку та втрат, а їх повної відсутності завдяки комплексному управлінню якістю;
- оскільки замовники повністю залежать від постачальників, доцільно встановлювати довготермінові партнерські зв'язки з обмеженою кількістю надійних постачальників і перевізників;
- для оцінки ефективності збутового процесу варто враховувати термін реалізації заявки. Короткі терміни реалізації заявок полегшують управління підприємством і сприяють підвищенню його конкурентоспроможності завдяки оперативному та гнучкому реагуванню на зміни зовнішнього середовища. Інформаційна підтримка повинна дозволити оперативно обмінюватися інформацією та синхронізувати всі операції поставки матеріальних ресурсів та інших компонентів [1].

Рис. 1. Модель функціонування логістичного центру

Збутова діяльність сільськогосподарських підприємств, зокрема фермерських господарств, має свої особливості, складнощі та проблеми. На сьогоднішній день основними каналами збуту сільськогосподарської продукції є: «виробник – споживач» (продажі на підприємстві, на ринку тощо), сюди можна зарахувати і канал «виробник – переробне підприємство»; «виробник – роздрібний продавець – споживач»; «виробник – дрібно гуртовий продавець – споживач»; «виробник – дрібно гуртовий продавець – роздрібний продавець – споживач»; «виробник – гуртовий продавець – дрібно гуртовий продавець – роздрібний продавець – споживач». Важливо зазначити, що вагомість того чи іншого каналу збуту відрізняється для різних видів продукції [2].

Сукупність зазначених факторів ще раз підкреслює необхідність створення ефективної системи зберігання і реалізації фруктів на основі положень збутової логістики, що спрямована на забезпечення раціоналізації процесу фізичного просування продукції безпосередньо від виробника до споживача.

Одним з варіантів вирішення проблем у сфері реалізації плодової продукції, що ґрунтується на принципах збутової логістики, є створення регіонального сільськогосподарського логістичного центру. За словами Х. Вишньовської, логістичний центр – це просторовий об'єкт окресленої функціональності з відповідною інфраструктурою та організацією діяльності, за допомогою якого реалізуються логістичні послуги, пов'язані з прийманням, складуванням, розподілом і відправкою товарів та супутніми послугами, що надаються незалежними по відношенню до відправника чи одержувача суб'єктами господарювання [3].

Високий вміст у плодах і ягодах води та легкозасвоюваних розчинних у клітинному соку сполук, що мають велику харчову та біологічну цінність, роблять їх добрим субстратом для інтенсивного розвитку мікрофлори при пошкодженні з появою крапель клітинного соку. Цьому сприяють легка травмованість більшості плодів з дуже тоненькою шкірочкою та малою кількістю воскового шару, малий їх розмір і велика загальна поверхня випаровування.

Найдовше зберігаються плоди пізніх сортів, сформовані за оптимальних умов вирощування, стійкі проти хвороб, без травм. Усі плоди, ягоди, виноград - це органи, які завершують онтогенетичний розвиток рослин з більш чи менш сформованими репродуктивними органами - насінням. Якщо насіння недозріле, то воно для свого розвитку має зв'язок з оплоднем – м'якушем. Між ними до повного дозрівання насіння відбувається взаємообмін пластичних та фізіологічних речовин: у недозрілому м'якуші нерозчинні речовини перетворюються на розчинні та надходять в ендосперм насінини, внаслідок чого відбувається дозрівання насіння всередині плода. Одночасно оплодень набуває характерного для сорту забарвлення. Після дозрівання насіння оплодень швидко старіє, оскільки він вже для рослини непотрібний. Тому в момент настання

фізіологічної (споживчої) стиглості плоди треба відправляти в торговельну мережу.

Настання клімактеричного періоду збігається з набуттям плодами найкращих споживчих властивостей. При підвищенні інтенсивності дихання плодам не вистачає кисню і внутрішні тканини їх переходять на анаеробне дихання, в результаті чого зростає кількість вуглекислого газу та етилену, який змінює активність ферментів. У цей самий період у плодах підвищується вміст нуклеїнових кислот та білків, що пов'язано з потребою в них дозріваючого насіння і свідчить про наявність гідролітичних та синтетичних процесів. Етиловий спирт – добрий розчинник, завдяки чому всі біохімічні процеси (інверсія сахарози, розкладання пектинових речовин) відбуваються швидко.

Основним процесом життєдіяльності плодів та обміну речовин є дихання, завдяки якому здійснюються гідроліз, полімеризація, утворення і транспортування речовин, пов'язане з дозріванням оплодня й насіння, захисними та іншими реакціями. Наприкінці дозрівання при підвищеній температурі у м'якуші плода міститься 10 – 14 % кисню та 8 – 10 % вуглекислого газу. Якщо плоди зберігаються за великої нестачі кисню (менше 7 %), у тканинах виявляються недоокислені продукти (етиловий спирт, ацетальдегід, оцтова та молочна кислоти) анаеробного дихання, що призводить до фізіологічних розладів обміну речовин (потемніння, некрози, плями). На початку клімактеричного періоду утворюється багато ароматичних речовин. Травмовані, великі та молоді плоди завжди чутливіші до підвищеної концентрації вуглекислого газу – в них швидше виникають фізіологічні розлади. Виділений спирт збільшує проникність протоплазми. Під восковим нальотом у шкірці плоду наприкінці зберігання нагромаджується фарнезен (сиквітерпеновий вуглевод), що викликає підшкірне побуріння та джонатанову плямистість.

Яблука треба зберігати в холодильних камерах за сортами з однаковим ступенем дозрівання. Запізнення із закладанням плодів після настання технічної стиглості на одну добу зменшує тривалість зберігання на 10 – 15 діб.

Протягом усього часу зберігання відносна вологість повітря повинна бути 85 – 90 %. Вона впливає на тургор плодів, загальний рівень фізіологічних процесів, стійкість проти хвороб, а в деяких сортів на ароматичність, формування смаку та появу гіркоти. Інтенсивність випаровування вологи залежить від особливостей сорту: товщини кутикулярного шару та воску, швидкості струменю повітря. При втраті 7 – 8 % вологи незворотно погіршуються товарні і смакові якості плодів[4].

Використання логістики на підприємстві повинно бути продиктовано необхідністю підвищення злагодженості робіт всіх підрозділів підприємства і гармонію взаємодіяти з усіма партнерами, що здійснюють поставки ресурсів та отримують продукції плодівництва. За належного фінансування, садівнича галузь може бути надзвичайно функціональною та прибутковою. Якщо держава приділятиме достатньо уваги і створить належні умови для

роботи галузі, Україна зможе вийти на світовий ринок, як провідний експортер плодово-ягідної продукції.

Література

1. Характеристика основних систем управління матеріальними потоками у сфері розподілу: URL: <https://pidruchniki.com>
2. Збутова діяльність сільськогосподарських підприємств: URL: <http://www.ksau.kherson.ua>
3. Вишньовська Х. Особливості становлення логістичних центрів в агропромисловому комплексі України: Електронний ресурс. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080.pdf>.
4. Властивості плодів і ягід як об'єктів зберігання: Електронний ресурс. URL: <https://buklib.net/books/29168/>

Бойко В.О. – к.е.н., доцент

Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

ЕКОЛОГІЧНИЙ ТУРИЗМ: ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

Екологічний туризм поступово починає займати значиму нішу у світовій індустрії туризму. За прогнозами експертів Всесвітньої туристичної організації (ВТО) екологічний туризм буде і надалі розвиватися такими ж високими темпами. І це в першу чергу позитивно вплине на економічний розвиток країн, які ще не втратили свої безцінні природні ресурси. Екотуризм по своїй суті покликаний захищати і оберігати природу, демонструючи туристам всю її красу. У цьому його суттєва відмінність від інших типів туризму які, навпаки, в основному завдають шкоди навколишньому середовищу. Більш раціональне і дбайливе використання природних і культурно історичних пам'яток дозволить звести до мінімуму негативні наслідки від функціонування світової туристичної індустрії. Екологічний туризм – це подорож з метою вивчення та збереження природного та культурного довкілля [1].

Екотуризм, як один з видів туризму, зародився ще в 70-х роках минулого століття в США та в розвинених країнах Європи. Основна причина зародження екологічного туризму на сучасному етапі – це навантаження на природні та культурно історичні ресурси і вони зростають прямо пропорційно темпам росту кількості туристських відвідувань. Стає очевидним протиріччя між задоволенням туристського попиту і раціональним використанням природних ресурсів.

Основні компоненти екотуризму:

- «пізнання природи», тобто подорожі передбачають наявність елементів вивчення природи, отримання туристами нових знань та навичок;

- «збереження екосистеми» передбачає відповідну поведінку групи на маршруті та участь туристів, туроператорів у програмах й заходах щодо захисту навколишнього середовища;

- «поважання інтересів місцевих жителів» – дотримання місцевих законів та звичаїв, а також вклад туризму в соціально-економічний розвиток туристських центрів.

Екологічний туризм в Україні почав розвиватись не так давно, але сьогодні вже багато учасників туристичного ринку пропонують свій продукт з префіксом «еко». Проте слід визнати, що далеко не кожен з них усвідомлює класичне розуміння терміну «екотуризм», в основі якого не лише відпочинок на природі, але також освітня складова, свідомість туристів та ключова роль місцевої культури [2].

Херсонщина є екологічно-чистою, інвестиційно-привабливою та відкритою для співпраці зі своїми невичерпними природними та людськими ресурсами. Туризм, відпочинок, лікування та оздоровлення набувають все відчутнішого значення в соціально-економічному розвитку області.

Одним із прикладів розвитку екотуризму у Херсонській області є комплекс Зелені Хутори Таврії. Площа його становить більш 90 гектарів, на яких можливий справжній активний відпочинок на свіжому повітрі, а також відпочинок з дітьми, святкування весілля, днів народжень та інших свят. Але відпочинок на хуторах не простий, він обов'язково принесе користь і задоволення. Крім свіжого і чистого повітря Зелені Хутори Таврії пропонують познайомитися з народними ремеслами та культурою України.

По всій території комплексу «розкидані» безліч невеликих тематичних хуторів. Майстер хутора зустрічає гостей, розповідає про ремесло і демонструє свою майстерність, у нього можна пройти майстер-клас і зробити подарунок або оберіг власними руками. На хуторах можна ознайомитися з ковальським і гончарним ремеслом, гутництвом, ткацтвом, зробити ляльку-мотанку, побувати на стрілецькому і гарматному дворах, відвідати кінний двір і покататися на конях, на художньому хуторі помалювати, зробити оберіг або познайомитися з виробами з бісеру, на козацькому хуторі - дізнатися історію грошей України та власноруч зробити монету на щастя, на рибальському хуторі - спробувати домашнього квасу, ознайомитися з технологією валяння з вовни, свічною справою, миловарінням, або спробувати свої сили в скелелазінні чи мотузковому парку.

Для дітей, крім майстер-класів, на хуторах є багато цікавого: лавка з готовими сувенірами та подарунками, гойдалки, басейни, катання на квадроциклах, водні канали для купання, а також танцювальний майданчик.

І звичайно ж, на Зелених Хуторах Таврії, можна поїсти справжній, смачний український обід: борщ, пампушки, свіжі овочі, пюре з картоплі з м'ясом, компот. Або з'їсти свої страви, які привезли з собою, досить знайти затишний куточок для розміщення, а таких куточків на хуторах – безліч [3].

За рахунок розвитку сільського зеленого туризму підвищується матеріальний добробут та частково вирішуються проблеми зайнятості сільського населення. Щорічно в рамках Міжнародного туристичного форуму

«Херсонщина – відпочинок, лікування, подорожі в екологічних умовах Таврії» проводяться засідання секцій «Сільський зелений туризм – перспективний напрям відродження села», на яких презентується потенціал сільських територій Херсонської області у сфері зеленого туризму.

Література

1. Екотуризм у світі. URL:<https://we.org.ua/rizne/ekoturizm-u-sviti/>.
2. Габа М.І. Екотуризм як один із засобів взаємозбагачення різних культур. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. 2011. Випуск III (43). URL: http://tourlib.net/statti_ukr/gaba.htm
3. Необычный отдых на природе. URL: <http://hutora.com.ua/ru>.

*Бойко Л.О. – к.с-г.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ БАШТАННИЦТВА У ПІВДЕННОМУ РЕГІОНІ

За даними ФАО, площа посівів столового кавуна у світі щороку складає понад 3,5 млн га, валовий збір більше 105 млн т за середньої врожайності 30 т/га. Вирощують кувун більше ніж у 130 країнах світу, та незаперечним лідером з його виробництва є Китай, де з площі понад 1,8 млн га за рік збирають більше 70 млн т плодів. Загалом на азійські країни припадає близько 77% загальносвітової площі посівів кавуна, тоді як на європейські – 9,5%.

Херсонська область вирощує 75% усіх баштанних культур в Україні, щороку площі під ними майже не змінюються, 2019 р. вони займали 23 тис га. У 2019 р. в області зібрано близько 93,8 тис т баштанних культур із середньою врожайністю 120 ц/га. У 2018 р. урожай становив 72 ц/га. У 2019 р. отримали близько 300 тис т продукції, що на 130 тисяч тонн більше, ніж торік. Основні виробники баштанних культур в області - аграрії Голопристанського, Скадовського та Олешківського районів. Вони вирощують близько 75% баштанних культур загального обсягу області [1].

Сьогодні херсонський кавун змушений конкурувати не тільки з імпортним раннім кавуном, а також із великою кількістю інших сезонних овочів, в тому числі й екзотичних, на користь яких робить вибір сучасний вибагливий споживач. У 2017 р. було поновлено постачання херсонських кавунів баржами по Дніпру до столиці. Проте за радянських часів кавунові баржі з Херсонщини відправлялися десятками щоліта - це і є справжній потенціал баштанництва регіону.

Родзинкою Херсонської області є різнокольорові кавуни. Нові сорти – скоростиглі. Урожайність у них дещо менша ніж у традиційних кавунів,

проте, будучи нішевими продуктами вони, забезпечують вищий дохід і користуються значним попитом. В Європі кольорові кавуни популярні вже давно. Однак українські споживачі лише починають знайомитись із незвичним асортиментом у якого є майбутнє, навіть попри те, що вартість селекційних кавунів вдвічі вища за звичайні [2].

Найбажанішим напрямком реалізації кавуна залишається експорт. Херсонський кавун має високу якість, навіть по європейським міркам. У херсонського кавуна рівень цукру цього року був понад 17, а рівень нітратів на рівні 27. Європейські норми допускають граничну кількість нітратів - до 60, а нижній поріг цукристості - 10. Тобто, херсонський кавун по європейським міркам є і солодшим і екологічно чистішим [3].

Херсонщина вже здійснює експорт кавунів, хоча й не у великих масштабах. Минулого року регіональні виробники експортували 4,5 тис т баштану в країни Прибалтики, Великобританію, Білорусь, Молдову, Німеччину, Польщу та інші країни, цікавість до херсонського кавуна у іноземних покупців є і вона може зростати.

У 2019 р. Україна експортувала 18,5 тис. тонн кавуна, але заробила на цьому лише \$3,1 млн експортної виручки. Одна тонна кавунів, експортованих з України, продавалася по \$170, і це була найвища експортна ціна українського кавуна за 4 роки. У цей же час чеські експортери отримували понад \$500 за тонну, французькі – \$800 за тонну, а нідерландські реекспортували кавуни по \$939 за тонн [4].

На сьогодні в Україні немає жодного підприємства, що займалося б охолодженням і пакуванням кавунів або динь, відсутність пакування для баштанних є однією з причин низького експорту цієї продукції. Тому у Скадовському районі на Херсонщині заплановано будівництво пакувального терміналу (пакгаузу), який в майбутньому буде сприяти експортному потенціалу південного регіону.

Література

1. Херсонський кавун 2.0: Perezavantazhennia. URL: <http://apk-kherson.gov.ua/vystavky/khersonskiy-kavun-20-perezavantazhennia.html>
2. В Херсонській області вирощують різнокольорові кавуни. URL: <https://www.8channel.ua/v-khersonskii-oblasti-vyroshchuiut-riznokolorovi-kavuny/>
3. Херсонський кавун «котиться» у Європу. URL: <https://khersonci.com.ua/public/11175-khersonskij-kavun-kotitsya-u-evropu.html>
4. Сезон кавунів: експерти кажуть — врожай добрий, ціни низькі <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2776585-sezon-kavuniv-eksperti-kazut-vrozaj-dobrij-cini-nizki.html>

Бойченко Є. Ю. - здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: *Надточій І.І.* – к.е.н., доцент
Херсонська філія Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Херсон, Україна

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТА ОСНОВНІ РИСИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

В умовах євроорієнтованої вітчизняної економіки з'являється принципова зміна місця і ролі людини, як суб'єкта економічних відносин. З пасивної і другорядної умови сфери суспільного виробництва вона стає вирішальним фактором, який забезпечує конкурентоздатність та успіх підприємства на ринку товарів і послуг. Головні принципи розвитку національної економіки наразі відповідають загальноєвропейським і світовим стандартам, які сформовані на перетині другого і третього тисячоріччя, і спираються на глобальну інтеграцію соціально-економічної сфери діяльності й проживання людства, переходу його від індустріального до науково-інформаційного суспільства. В Україні починають активізуватися процеси становлення демократичного цивільного суспільства, розширення соціального партнерства, розвитку підприємницької ініціативи.

Забезпечення конкурентоздатності і розвиток інтелектуального потенціалу країни значною мірою залежать від ефективності, якості і змісту освітньої системи. В період подолання глибокої соціально-економічної кризи, що вразила усі сфери суспільства, вища школа стає найважливішою ланкою між соціальною сферою та сферою матеріального виробництва. Наука, як діяльність по виробництву нових знань і освіта, як сфера підготовки суб'єкта виробництва і засвоєння ним цих і досягнутих раніше знань є найважливішими областями функціонування людства в ХХІ сторіччі.

Отже, на сучасному етапі світового розвитку суттєво зростає роль вищої освіти, перед якою ставиться завдання досягнення новітнього рівня якості підготовки фахівців, приведення системи у відповідність з нинішніми економічними можливостями й потребами та значного розширення доступу населення до освітніх послуг. Вища освіта поступово стає не тільки фаховою, але й духовною потребою громадян. Аналіз особливостей функціонування цієї освітньої ланки в багатьох країнах дозволив виділити ключові тенденції розвитку сучасної світової системи вищої освіти та сформулювати основні її риси.

По-перше, розширюються можливості навчання для громадян, які мають бажання, здібності, мотивацію і відповідний рівень знань. Вища освіта поступово стає доступною людині протягом усього життя, особливо в період підготовки й здійснення творчої та виробничої діяльності. У США, Японії та деяких інших економічно розвинених країнах держава забезпечує лише часткову фінансову підтримку студентам. Однак у цих країнах створені умови для того, щоб кожний бажаючий міг сам заробляти на здобуття освіти. У країнах з економічним спадом час, проведений у вищих навчальних закладах,

розглядається студентами та їхніми батьками як тимчасовий захист від безробіття, можливість “пересидіти” важкі часи, сподіваючись на позитивні зміни в економіці або працевлаштування за кордоном. Універсальність доступу до вищої освіти означає також існування на альтернативній основі вищих навчальних закладів різних форм власності. Якщо в економічно розвинутих країнах державні й недержавні вищі заклади освіти природно співіснують, доповнюючи один одного, то в постсоціалістичних країнах недержавні форми вищої освіти лише набирають сили і виборюють право на своє суспільне визнання.

По-друге, урізноманітнюється набір форм і методів навчання для задоволення освітянських потреб, а саме: навчання та підвищення кваліфікації громадян у зручній для них час і в зручній формі, ширше впровадження дистанційного навчання, створення та використання навчальних модулів, систем обліку (контролю) знань, організацію “віртуальних” вищих закладів освіти, застосування потенціалу нових методів і технології навчання тощо.

По-третє, спостерігаються тенденції до зростання універсальності підготовлених кадрів та підвищення їх компетентності. Вимоги до компетентності стають жорсткішими: те, що вважалося достатнім учора, сьогодні задовольняє мінімум необхідного, а в найближчому майбутньому раніше набутих знань буде вже замало.

По-четверте, посилюються зв'язки вищої освіти з науковою сферою суспільства. Нині одним із основних завдань вищої школи є розвиток наукових досліджень, науково-технічної творчості, обслуговування й збереження науки та наукових знань.

По-п'яте, стандартизуються норми, поняття якості та відповідності освіти. Вища освіта за своєю сутністю є міжнародною. Однак реалізує свої цілі й завдання вона в конкретних геополітичних умовах. Взаємодіючи з іншими установами та організаціями як у своїй країні чи регіоні, так і на міжнародному рівні, вищі навчальні заклади використовують схожі навчальні плани і програми, присвоюють близькі за назвою і змістом кваліфікації й ступені. Проте кожний з них має свої особливості, характерні відмінні риси, що дає змогу виділитися серед інших навчальних закладів як у своїй країні, так і за рубежом. Це означає інтеграцію вищих навчальних закладів світу для вирішення загального освітньо-просвітницького завдання з одночасною їх диференціацією.

У цьому плані актуальною є проблема дослідження тенденцій розвитку вітчизняної освіти, визначення її спільних та відмінних рис з освітніми системами розвинених країн світу, можливостей запозичення позитивних світових досягнень, а також дослідження внутрідержавних відмінностей.

Найважливіше значення, на наш погляд, відіграє формування державної політики в освітній галузі.

Список використаних джерел

1. Указ Президента України „Про національну доктрину розвитку освіти” № 347/2002 від 17.04.2002 р.

2. Отчет о научно-исследовательской работе/ Изучение путей формирования гармонично развитого типа личности: процесс социализации молодежи в системе высшего технического образования. Том 3. Национальный университет кораблестроения имени адмирала Макарова. № госрегистрации 0101V008038. № темы 1434. 2011.

3. Отчет о научно-исследовательской работе/ Исследование механизмов мотивации труда субъекта интеллектуального потенциала в техническом вузе: региональный и отраслевой аспекты (промежуточный). Национальный университет кораблестроения имени адмирала Макарова. УДК 378.001.891.12. № темы 1556. г. Николаев. 2012.

Борисенко Л. М. – здобувач вищої освіти третього рівня (аспірант)
Науковий керівник: *Прокопенко Н. С.* - д. е. н., професор, зав. каф. фінансів,
обліку та оподаткування ПВНЗ «Європейський університет»

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ТА АУДИТУ ЯК ОСНОВА ФІНАНСОВО-БЮДЖЕТНОЇ ДИСЦИПЛІНИ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі система державного фінансового контролю та аудиту в Україні не забезпечує належний рівень фінансово-бюджетної дисципліни через низку проблем, які притаманні державному фінансовому контролю. Саме тому, своєчасне дослідження ризиків стосовно реформування державного фінансового контролю та аудиту забезпечить процес дотримання фінансової дисципліни та бюджетних ресурсів.

В умовах ринкової економіки роль фінансового контролю значно зростає, оскільки боротьба з економічною злочинністю неможлива без участі професійно і компетентно підготовлених працівників державного апарату фінансового контролю та аудиту. Необхідність реформування системи державного фінансового контролю узгоджується з такими стратегічними документами, як: середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України № 275 від 3 квітня 2017 р.; Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017- 2020 роки, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України № 142 від 8 лютого 2017 р.; Стратегія сталого розвитку “Україна - 2020”, схвалена Указом Президента України № 5 від 12 січня 2015 р. Статтею 346 Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (ЄС) визначено, що співробітництво в галузі управління державними фінансами спрямовується на забезпечення розвитку бюджетної політики і надійних систем внутрішнього контролю та зовнішнього аудиту, що базуються на міжнародних стандартах, а також

відповідають основоположним принципам підзвітності, прозорості, економності, ефективності та результативності [1].

Нині важливими аспектами подальшого реформування системи державного фінансового контролю та аудиту і забезпечення їх ефективності та мінімізації корупційних діянь має стати розв'язання наступних задач, зокрема:

- реалізація положень Концепції реалізації державної політики у сфері реформування системи державного фінансового контролю ;
- удосконалення положень законодавчої бази та формування методології для проведення органами Державної аудиторської служби України різних видів і форм державного фінансового аудиту: аудиту фінансової звітності, ІТ-аудиту, аудиту коштів (фондів і грантів) ЄС, аудиту інвестиційних проєктів, аудиту державних (регіональних) цільових програм;
- започаткування співпраці з європейськими органами протидії фінансово-економічним правопорушенням (зокрема, Комісією ЄС з питань боротьби з шахрайством (OLAF));
- розширення заходів впливу органів Державної аудиторської служби України на несумлінних керівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання та порушників фінансової дисципліни, бюджетного законодавства, невиконання ними законних вимог;
- підвищення відповідальності розпорядників бюджетних коштів за впровадження та розвиток внутрішнього контролю для підвищення рівня усвідомлення сутності державного внутрішнього фінансового контролю та відповідальності за результати їх діяльності, зокрема перед суспільством;
- розширення доступу до інформаційних ресурсів (бази даних, реєстри, автоматизовані системи);
- підвищення рівня охоплення контролем місцевих бюджетів Рахунковою палатою України та органами Державної аудиторської служби України;
- зміна системи навчання та підвищення кваліфікації державних аудиторів, упровадження у вітчизняну практику міжнародних підходів постійного професійного розвитку;

Отже, виконання основних завдань сприятиме побудові в країні цілісної та ефективної системи державного фінансового контролю, що призведе до зміцнення фінансово-бюджетної дисципліни, мінімізації зловживання у сфері використання державних ресурсів та рівня корупції.

Література

1. Міжнародні документи (Європейський Союз) URL: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/main/c720/page5/sps:max15> (дата звернення: 02.11.2017).

Боровік Д.В. – головний спеціаліст з питань управління об'єктами державного майна Територіального управління Державної судової адміністрації України в Херсонській області, м. Херсон

ВПЛИВ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ІНВЕСТИЦІЙНУ ПРИВАБЛИВІСТЬ АГРАРНОГО СЕКТОРУ РЕГІОНУ

Екологічна безпека є однією з найважливіших складових елементів національної безпеки країни, яка впливає на її економічний розвиток та рівень життєдіяльності населення України. Діяльність органів державної влади всіх рівнів направлена на зміцнення екологічної безпеки та поліпшення стану навколишнього середовища й регулюється нормативними документами, чинним законодавством і Міжнародним правом.

Значний вклад в підвищення екологічної безпеки держави внесли такі вчені-економісти як: Є.А.Афонін, В.А.Боков, Б.В.Буркінський, І.К.Бистряков, О.А.Васюта, С.А.Генсирук, З.В.Герасимчук, Л.С.Гринів, Б.М.Данилишин, С.І.Дорогунцов, А.В.Калина, А.Б.Качинський, Л.Г.Мельник, І.В.Потока, О.Г.Стегній, Є.В.Хлобистов, В.Я.Шевчук та ін. Ними, та багатьма іншими вченими, доведено, що при дотриманні науково обґрунтованих технологій використання природних ресурсів, вони здатні постійно відтворювати свій природний потенціал. На жаль, методології досліджень впливу людського фактору на оздоровлення навколишнього середовища є недосконалими і не сприяють розробці інноваційних технологій швидкого відновлення природного середовища й покращення умов життєдіяльності населення на тій чи іншій території країни. Що стосується сільського господарства, то майже в усіх регіонах України фактичне техногенне навантаження в аграрному секторі досить значне і приносить сільськогосподарській галузі збитковість, знецінюючи земельні й водні ресурси та завдаючи шкоди здоров'ю населення. Політика екологічної безпеки в Україні передбачає систематичне поновлення нормативних актів, внесення відповідних змін до чинного законодавства та проведення екологічного аудиту з метою удосконалення здійснювання процедур оцінки екологічного стану навколишнього природного середовища, узгодження вимог екологічної безпеки з економічними можливостями країни.

Значне місце в реалізації політики екологічної безпеки має формування бюджетів на загальнодержавному, регіональному й місцевому рівнях, які б передбачали максимально можливі відрахування на охорону навколишнього природного середовища та мали б тенденцію до щорічного збільшення обсягів природоохоронного інвестування. Державний Фонд охорони навколишнього природного середовища є складовою Державного бюджету України, формується за рахунок коштів збору за забруднення навколишнього природного середовища та інших коштів, визначених чинним законодавством.

Одним з шляхів збільшення обсягів інвестування природоохоронних заходів є фінансування загальнодержавних, регіональних й місцевих екологічних програм всіма учасниками підприємницької діяльності. Жодне підприємство не може звільнитися від природоохоронних зборів. Особливо це стосується великих

підприємств, які, як правило, систематично порушують вимоги природоохоронного законодавства. Необхідно також більш активно заохочувати населення до інвестування природоохоронних програм (висаджування дерев навколо водоймищ та уздовж доріг, формування пилозахисних лісосмуг, очищення паводковідвідних колекторів від сміття, застосування ґрунтозахисних технологій в особистих господарствах, тощо). Місцева влада, використовуючи важелі адміністративного впливу, повинна співпрацювати з благодійними організаціями та спрямовувати кошти на соціальні потреби, покращення якості життя населення. Це стосується, перш за все, тих територій, які потерпають від забруднення довкілля промисловими підприємствами, підтоплення населених пунктів, внаслідок неефективного і нераціонального використання водних ресурсів та вирубки лісів, знищення лісосмуг навколо водоймищ. Такі ризиконебезпечні території не залишаються поза увагою великих інвесторів, які не бажають вкладати кошти в аграрне виробництво через імовірність недоотримання запланованих прибутків. Екологічний ризик – це імовірність негативних наслідків від сукупності шкідливих впливів на навколишнє середовище [329]. Величина екологічного ризику прямо впливає на розмір імовірних збитків від нього. Оцінюючи рівень екологічних ризиків на тій чи іншій території інвестор визначає збитки, які він може отримати у майбутньому. Здебільшого, такі екологонебезпечні території не приваблюють інвесторів і відстають у своєму економічному та соціальному розвитку. Враховуючи це, держава повинна здійснювати перманентний моніторинг проблемних територій, стимулювати впровадження екологобезпечних технологій у сільському господарстві, інвестувати кошти на відновлювальні роботи, запобігаючи передчасному виводу з експлуатації земельних угідь, здійснювати соціальний захист населення від небажаних наслідків безвідповідального втручання людини в природу. Такі заходи держави відбуваються за рахунок доходів суспільства, яке інвестує кошти задля поліпшення екологічної безпеки країни.

Удосконалення механізмів залучення інвестицій в розвиток сільських територій потребує створення привабливого еколого-економічно-соціального середовища. Підвищуючи рівень екологічної безпеки окремих територій, впроваджуючи інноваційні екологобезпечні технології, створюючи належні умови життєдіяльності населення можливо створити сприятливий інвестиційний клімат в усьому регіоні. З цією метою необхідно здійснювати ряд заходів спрямованих на подальший розвиток сільських територій, а саме:

- зміцнити рівень ділових зв'язків органів місцевого самоврядування та виробників аграрної продукції з метою покращення ефективності управління сільськими територіями;
- поєднуючи важелі адміністративного впливу та ініціативи територіальних громад, активізувати кооперативний рух на селі та сприяти діловій активності населення;
- відновити роботу пунктів та цехів з переробки сільськогосподарської сировини у великих селах та районних центрах регіону;
- залучати інвесторів в сільськогосподарське виробництво на максимально вигідних для них і місцевої громади умовах;

- постійно проводити відновлювальні роботи на міжгосподарській зрошувальній мережі й передавати її в довгострокову оренду сільськогосподарським кооперативам;
- здійснювати підготовку і перепідготовку фахівців сільського господарства за рахунок держави та створювати умови для їх комфортного проживання в селах;
- відновлювати, будувати та вводити в експлуатацію недобудовані раніше об'єкти соціальної інфраструктури в селах за рахунок місцевого, регіонального та загальнодержавного бюджетів;
- посилювати роль аграрної науки і освіти в підвищенні рівня життєдіяльності мешканців сільських територій та у впровадженні екологічно безпечних технологій.

Здійснення вищевказаних та інших заходів значно покращить інвестиційну привабливість окремих територій регіону. Їхні екологічні, економічні та соціальні здобутки необхідно рекламувати в різний спосіб, застосовуючи сучасні технології, що сприятиме розвитку конкуренції між окремими адміністративно-територіальними одиницями. Використовуючи регіональний менеджмент, необхідно «просувати» такі території у напрямку «споживача» (інвестора), рекламуючи можливості їх подальшого розвитку та вказуючи на вірогідність заключення вигідних контрактів з майбутніми інвесторами.

Література

1. Боровік Л.В. Регіональна інвестиційна політика розвитку сільського господарства України: теорія, методологія, практика : монографія. – Херсон: Айлант, 2018. 275 с.
2. Петіна Л.В. Перспективи економічного розвитку АПК Херсонщини. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету*. – Черкаси: ЧДТУ, 2011. Вип.27. – С.102-106

*Боровік Л.В. - д.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЯМИ У РОЗВИТОК АГРАРНОЇ СФЕРИ РЕГІОНУ

Стратегічний розвиток сільського господарства тісно пов'язаний з розвитком інвестиційних процесів в аграрному секторі економіки і реалізується через економічну державну політику, важливою складовою якої є фінансова політика. Базуючись на таких принципах як цілеспрямованість, системний підхід, гнучкість, реалістичність та ефективність вона впливає на інвестиційну політику регіону та суб'єктів виробництва, у тому числі і сільськогосподарської і визначається програмними документами соціально-економічного розвитку країни.

Стратегічне управління інвестиціями у розвиток сільського господарства регіону є втіленням аграрної економічної політики, яка, з однієї сторони, визначає мету, а з іншої – механізм досягнення цієї мети і передбачає:

- побудову інвестиційних програм, погоджених з центральними органами виконавчої влади;
- державну підтримку виконання інвестиційних програм;
- здійснення інвестиційної політики регіону та інформування населення про наслідки її реалізації;
- моніторинг окремих адміністративних районів на предмет їх привабливості і інвестиційних ризиків;
- удосконалення нормативних документів на основі чинного законодавства;
- розвиток ринкової інфраструктури;
- покращення стану екологічного, технічного, технологічного та соціального потенціалу;
- впровадження інноваційних технологій у виробництво;
- розвиток інформаційної сфери;
- зменшення ризиків інвестиційної діяльності;
- контроль за використанням інвестиційних ресурсів.

Стратегічною метою аграрної політики є виконання економічних і соціальних програм направлених на зростання економічного розвитку сільського господарства та покращення життя населення. Регіональні програми є складовими національних програм економічного розвитку країни. Тому, тільки узгодженість систем державної і регіональної економічної політики може дати бажані результати. При цьому, регіональна політика, щодо розвитку сільськогосподарської сфери, може бути елементом інвестиційної ініціативи у загальнодержавній аграрній політиці. На досягнення узгодженої мети має бути спрямована система рекомендацій щодо змін у бюджетній, ціновій, податковій, амортизаційній політиці. Здійснюючи управлінські і регуляторні дії, держава інвестує передбачені бюджетом ресурси на виконання інвестиційних програм, або безпосередньо бере участь в інвестиційних проектах, надаючи їх виконавцям субсидії, субвенції, бюджетні позики при умові їх повернення. Держава може також впливати на виконання регіональних програм шляхом їх спільного пайового фінансування з державного та регіонального бюджетів.

Інвестиційні програми у регіоні можливо здійснювати за умови:

- формування власних інвестиційних ресурсів товаровиробників;
- державної підтримки розвитку аграрного сектору виробництва і соціальної сфери села;
- залучення інвестицій з інших галузей економіки;
- залучення іноземних інвестицій.

Здійснюючи інвестиційну політику розвитку сільського господарства на регіональному рівні, повинні виконуватись такі функції управління інвестиціями: аналіз і прогнозування розвитку інвестиційного ринку з урахуванням його кон'юнктури та загально регіональних потреб у результатах інвестиційної діяльності; розробка стратегічних напрямів інвестиційної

політики з урахуванням розвитку регіону; прийняття відповідних рішень на рівні обласних, районних та місцевих Рад народних депутатів щодо стимулювання, регулювання, підтримки та контролю за використанням інвестиційних ресурсів; моніторинг привабливості об'єктів інвестування та реалізації заходів щодо своєчасності та якості виконання інвестиційних програм та ін.

Регулювання інвестиційного процесу є важливим інструментом державної підтримки розвитку сільського господарства регіону. Оскільки державне адміністративне регулювання інвестиційних процесів є не менш вагоме від ринкового, основними принципами політики управління інвестиціями в аграрну сферу економіки мають бути пріоритети ієрархічності (інтереси регіону підпорядковані загальнодержавним інтересам). Враховуючи це, держава може у будь-який спосіб впливати на інвестиційні процеси у регіоні, управляючи ними як ринковими так і адміністративними методами. Хоча природі ринкових відносин не відповідають адміністративні методи управління, але за дієвістю вони є ефективними у досягненні економічних результатів. В розвинених країнах світу такі методи управління є невід'ємною частиною державного впливу і не заважають підвищенню ефективності виробництва та покращенню добробуту суспільства. Адже форми, засоби, методи і важелі державного й ринкового регулювання економічних процесів є елементами однієї системи, що вимагає погодженої взаємодії. Без таких адміністративних методів регулювання економіки як розробка і впровадження господарського законодавства, нормативних документів, стандартів та контролю за господарською діяльністю підприємств і їх об'єднань, а також розподіл лімітів, квот, ліцензій та ін. навряд чи зможуть ефективно працювати суб'єкти господарської діяльності, спираючись тільки на ринкові методи господарювання.

Вважаємо, що для досягнення вище перелічених цілей бажано як найшвидше створювати у регіонах координаційні центри, які б координували зусилля науковців і виробників на досягнення їх спільної мети. Такої ж думки дотримуються багато інших вчених. Здійснюючи стратегічне управління інвестиціями у розвиток сільського господарства, необхідно пам'ятати, що його ефективність залежить від оперативного управління інвестиційними потоками і контролю за їх використанням.

Література

1. Lubov Borovik. Perfection of the mechanism of management of investment resource flows in the agrarian sector of the economy: Adaptation of science, education and business to wored innovative megatrends: International collective monograph. Missouri – Thessaloniki, 2018. P. 266 – 274.
2. Молень І.В. Особливості залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор економіки. *Економіка і держава* — 2017. — Вип. № 1. — С. 52-56.

Боровік Л.В. - д.е.н., доцент

Дежифаров О.М. - здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня Херсонський державний аграрно – економічний університет», м. Херсон

ГАЛУЗЕВА СТРУКТУРА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

У країнах-членах Європейського союзу економіка зазнає значних змін, трансформуючись з ліберальної до соціально-регульованої та ресурсорієнтованої. Змінюється й концепція ведення сільськогосподарської діяльності: основним пріоритетом стає знаходження балансу між якісною екологічною політикою та забезпеченням продовольчої безпеки. Адаптація економіки України до глобальних інтеграційних процесів вимагає розробки заходів із збалансування галузевої структури сільськогосподарських підприємств, які сприятимуть вирішенню проблеми розвитку аграрного сектора економіки. Без комплексного аналізу сучасного стану використання ресурсів, вкрай важко знайти баланс між економічно ефективним, екологічно збалансованим та соціальноорієнтованим веденням сільськогосподарського виробництва [1].

Щорічно на потреби сільського господарства з бюджету ЄС виділяються близько 40 % коштів, а заходи із посилення продовольчої безпеки країн-членів ЄС повністю фінансуються з державного бюджету. Розподіл коштів між країнами, регіонами та сільськогосподарськими підприємствами відбувається після збору та статистичного аналізу даних про стан сільського господарства. Для цього створена Європейська Комісія з питань статистики (Eurostat), яка проводить щорічне обстеження (Farm structure survey). Завданнями комісії також є аналіз тенденцій зміни галузевої структури сільськогосподарських підприємств, складання стратегічних програм розвитку та надання рекомендацій сільськогосподарським товаровиробникам [1].

В Україні на одне сільськогосподарське підприємство у 2010 р. припадало 366,1 га, а у 2015 р. цей показник збільшився на 22,9 га та склав 389,0 га, що майже в тричі більше, ніж у Чехії. Аналіз статистичних даних показав, що у країнах-членах ЄС у 2015 р. функціонувало 12248 сільськогосподарських підприємств, з них майже половина (47,0 %) площею від 0 до 2 га; 20,2 % площею від 2 до 5 га; 10,9 % площею від 5 до 10 га і лише 2,7 % сільськогосподарських підприємств мали у власності (користуванні) понад 100 га земельних угідь [5, с. 36]. В Україні площа 23,6 % сільськогосподарських підприємств знаходиться у межах від 0 до 20 га; 24 % від 20,1 до 50 га, 23,4 % – від 50,1 до 500 га, 29,0 % підприємств мають у власності (користуванні) понад 500 га земельних угідь [2].

Оцінюючи галузеву структуру сільськогосподарських підприємств за показником посівних площ, можна дійти висновку, що у країнах ЄС спостерігається зменшення частки посівних площ під зерновими та зернобобовими культурами у загальній структурі посівних площ з 39,0 % у 2005 р. до 37,8 % у 2015 р. В Україні існує подібна тенденція: так, у 2005 р. під

вирощування зернових та зернобобових культур було відведено 57,6 % посівних площ, а у 2015 р. – 53,9 %. У сільськогосподарських підприємствах ЄС за досліджуваний період відбулось збільшення частки посівних площ під кормовими культурами: з 12,7 % у 2005 р. до 15,5 % у 2015 р., а по Україні - зменшення із 14,4 % у 2005 р. до 12,9 % у 2015 р. Посівні площі під технічними культурами у сільськогосподарських підприємствах мають тенденцію до збільшення: у країнах-членах ЄС з 6,4 % у 2005 р. до 6,7 % у 2015 р., а сільськогосподарських підприємствах України з 20,2 % у 2005 р. до 30,7 % у 2015 р. [2;3].

Аналізуючи дані по галузі тваринництва, можна відмітити, що у країнах ЄС спостерігається зменшення поголів'я тварин. Так, у порівнянні з 2005 р., поголів'я зменшилось на 6,6 млн гол. (4,8 %) та склало у 2015 р. 130 млн гол. Майже на 30 % скоротилось поголів'я тварин у таких країнах, як Кіпр і Мальта, а незначне зростання поголів'я (від 1 до 3 %) було зафіксовано в Ірландії, Португалії, Іспанії, Фінляндії, Німеччині, Люксембурзі та Нідерландах [3]. В Україні також спостерігається тенденція до скорочення поголів'я тварин.

Отже, у галузевій структурі сільськогосподарських підприємств України та країн-членів ЄС існують протиріччя як у економічній, так і у соціальній та екологічній сферах. Для усунення цих протиріч варто запровадити ефективно функціонуючу та відкриту систему моніторингу галузевої структури сільськогосподарських підприємств; покращити державну підтримку сільськогосподарських товаровиробників, в тому числі й господарств населення; спрямувати зусилля на соціальну інтеграцію, шляхом подолання бідності та стимулювання економічного розвитку сільських територій; підвищення стійкості та конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств шляхом запровадження інноваційних технологій; підвищення ефективності використання ресурсів та організації переходу до ресурсоощадного ведення сільського господарства.

Література

1. Ткачук В.І. Галузева структура сільськогосподарських підприємств в контексті інтеграції України в Європейський Союз. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. № 1. Серія „Економічні науки”*. 2016. № 1. С. 46-56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhnau_ekon_2016_1_7 (дата звернення 18.02.2020)
2. Попов А. С. Сучасний стан і основні тенденції використання земель сільськогосподарського призначення. *Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка"*. Дніпро: Дніпропетровський державний агроекономічний університет, 2016. № 2. Режим доступу: www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4775 (дата звернення: 20.02.2020).
3. Farm structure statistics. Eurostat. URL: http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Farm_structure_statistics. (accessed 20/02/2020).

Бочкарьова Ю.М. – здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Науковий керівник: *Карнаушенко А.С.* – к.е.н., старший викладач
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СТИМУЛЮВАННЯ ПЕРСОНАЛУ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Сьогодні одним із головних завдань національних підприємств є вирішення проблем та пошук оптимальних рішень стосовно ефективного функціонування аграрного господарства. Важливим фактором, який впливає на виробництво є кваліфіковані кадри підприємства. Якщо персонал зацікавлений у праці та її результатах, працівники найкращим чином використовують знання, кваліфікацію, досвід, свій робочий час, ефективно застосовують технічні засоби, ощадливо витрачають матеріальні ресурси, проявляють творчу ініціативу, беруть активну участь у різних новаціях підприємства. Але специфіка праці в аграрному секторі виробництва полягає в тому, що фонд оплати праці працівників прямо залежить від отриманих доходів підприємства на які впливає погодно-кліматичні умови, родючість землі, сорти насіння, тобто ті фактори які не залежать від людини. Все це необхідно враховувати при застосуванні відповідних форм і систем стимулювання та оплати праці.

Одним із пріоритетних напрямів підвищення ефективності аграрного підприємства повинно бути вирішення питання, пов'язаного із реформуванням оплати праці – основного чинника мотивації високоефективної праці. Наявність різних форм власності та господарювання в аграрному секторі, специфіка сільськогосподарської праці вимагають особливих підходів до організації оплати праці в сільськогосподарських підприємствах.

Вивчення стану, тенденцій розвитку системи матеріального стимулювання праці, виявлення проблем та розробка пропозицій з обґрунтуванням заходів щодо їх реалізації стало одним із актуальних завдань економічної науки. Пріоритетним завданням і науки, і практики в період переходу від кризового стану до позитивного розвитку аграрного сектора економіки країни стала розробка заходів щодо науково-обґрунтованого вирішення проблеми матеріального стимулювання праці.

За останні роки склалася така тенденція, що рівень заробітної плати в сільському господарстві є нижчим порівняно з іншими галузями народного господарства, а це призводить до трудової міграції, безробіття, поглиблення демографічної кризи на селі, оскільки заробітна плата неспроможна забезпечити працівникам сільськогосподарських підприємств умови для нормальної життєдіяльності, сприяти підвищенню продуктивності праці й зацікавленості у результатах виробничої діяльності.

Тому виникає необхідність в правильній та ефективній мотивації та стимулюванні праці сільськогосподарського персоналу. Стимулювання праці - це матеріальна основа мотивації персоналу, що представляє собою

комплекс заходів, що застосовуються з боку суб'єкта управління для підвищення ефективності праці працівників.

Основна функція стимулювання - економічна, що виражається в тому, що стимулювання праці сприяє підвищенню ефективності виробництва, через збільшення продуктивності праці працівника і якості виробленої ними продукції.

Стимул - це зовнішній вплив на працівника, з боку керівництва з метою спонукання його до ефективної діяльності. Стимул можна охарактеризувати з двох позицій. З боку адміністрації підприємства, він є інструментом досягнення мети (підвищення продуктивності праці працівників, якості виконуваної ними роботи тощо.), З боку працівника стимул є можливістю отримання додаткових благ (позитивний стимул) або можливістю їх втрати (негативний стимул). У зв'язку з цим можна виділити позитивне стимулювання (можливість отримання бонусу або премії) та негативне стимулювання (можливість втрати роботи, або сплата штрафу або пені).

Коли стимули проходять через психологію і свідомість людей та усвідомлюються ними, вони стають внутрішніми спонукальними причинами або мотивами поведінки працівника. Мотиви - це усвідомлені стимули. Стимул і мотив не завжди узгоджуються між собою. Це дві системи впливу на працівника, спонукання його до певних дій, що підвищує ефективність праці.

Мотивація або мотиваційна політика - це стратегічна лінія, спрямована на досягнення глобальних цілей, що стоять перед працівником і поєднуються з цілями підприємства.

Стимулювання, з точки зору керівництва є тактикою вирішення проблеми, що задовольняє певні потреби працівника (в більшості випадків - матеріальні) і що дозволяє йому більш ефективно працювати.

Мотивація і стимулювання як методи управління працею протилежні за спрямованістю: перше направлено на зміну існуючого стану; друге - на його закріплення, але при цьому вони взаємно доповнюють один одного.

У структурі мотиваційного механізму вагома роль належить соціальним факторам. Занепад соціальної інфраструктури села, системи соціального забезпечення працівників, демографічна криза на селі, наростання безробіття, низький рівень підготовки і перепідготовки кадрів, зниження доходів сільського населення стали головними причинами падіння інтересу до трудової діяльності в сільськогосподарських підприємствах та проживання в сільській місцевості загалом. Покращання цих параметрів та виховання найкращих фізичних і розумових здібностей працівників, безумовно, є одним з важливих мотивів праці.

Ще одним із чинників, який впливає на трудову діяльність зайнятих сільськогосподарського підприємства, є соціальнопсихологічна атмосфера, тобто можливість одержати і побачити результати своєї праці; відчуття значущості й необхідності на роботі; делегування з боку керівника професійних завдань; стратегія фірми. Мотивація особистості (працівника)

до ефективної праці характеризується направленістю на досягнення певної цілі, що виражає необхідність здійснення дій, які дозволяють її досягти. Однією з причин, що зумовлює недосконалість мотиваційного механізму аграрної праці, є відсутність безпосереднього зв'язку між рівнем доходів працівників сільськогосподарських підприємств та показниками продуктивності їх праці. Разом із матеріальною зацікавленістю працівників велике значення має самоповага, незалежність у роботі, повніше використання своїх здібностей. Формування мотивації працівників сільськогосподарських підприємств і підвищення їх якісної структури має ґрунтуватися на оздоровленні демографічної ситуації в сільській місцевості, яка може бути досягнута шляхом регулювання міграційного руху сільського населення, підвищення народжуваності, зниження смертності, зростання доходів населення. Всі системи мотиваційного механізму, знаходячись в органічному взаємозв'язку один з одним і утворюючи тим самим певну цілісність, забезпечують за рахунок цього чітку орієнтацію зусиль менеджменту та спеціалістів на досягнення високих кінцевих результатів роботи, практичну реалізацію стратегії розвитку будь-якого аграрного підприємства.

Отже, розвиток аграрних підприємств полягає у розробленні стимулів і підвищення мотивів для працівників. Мотиваційний механізм трудової діяльності в аграрних підприємствах України має значні інноваційні резерви та потенціал розвитку. Тому для його покращення необхідно реалізувати такі основні концептуальні засади як: встановлення високих заробітних плат для працівників, які задіяні безпосередньо на виробництві; забезпечення інноваційними засобами праці для персоналу; забезпечення сприятливого внутрішнього та зовнішнього середовища для професійного зростання та самореалізації працівників.

Література

1. Єпішев О. С. Особливості організації та оплати праці в аграрному секторі виробництва. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. № 4 (49). 2011. с. 268-272. веб-сайт URL:
2. Шовкун В.А. Організація праці: теоретичні та інституційні аспекти. *Збірник наукових праць ВНАУ*. № 1. 2011. с. 150-157.
3. Олійник Т. Г. Мотивація як спосіб підвищення продуктивності праці на аграрних підприємствах. *Ефективна економіка*. №3, 2018. веб-сайт URL: <http://www.economy.nayka.com.ua> (дата звернення 05.11.2018)
4. Жибак М. М., Літвінов В. І. Стан та шляхи удосконалення мотивації праці в аграрних підприємствах. *Агросвіт*. № 5. 2017. с. 10-14 (дата звернення 05.11.2018)

Броваренко К.Ю. – здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
Науковий керівник: *Петрова О.О.* - к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА НІШЕВИХ ЗЕРНОБОБОВИХ КУЛЬТУР

Нішеві сільськогосподарські культури, зокрема зернобобові, впродовж останніх років представляють значний економічний інтерес для малого та середнього аграрного бізнесу, оскільки вони надають важливу конкурентну перевагу на ринку в ціні реалізації та за собівартістю вирощування. Наразі спостерігаються високі експортні ціни на таку продукцію, що забезпечує відповідний їх рівень на внутрішньому аграрному ринку. Незважаючи на коливання цін на світовому ринку залежно від кон'юнктури, економічні ризики для аграрія є значно меншими через високу (у зрівнянні з традиційними сільськогосподарськими культурами) ціну на нішеву продукцію, а доходність від збуту продукції дозволяє покривати витрати та отримати достатній для розвитку господарства прибуток. Ринок нішевих зернобобових культур в останні роки демонструє стійке зростання як внутрішнього, так і зовнішнього попиту, і, як наслідок, щороку збільшуються посівні площі під цими культурами. Зернобобові є важливими сільськогосподарськими культурами, традиційно займають особливе місце в зерновому і кормовому балансі України, забезпечують диверсифікацію сільськогосподарських посівів на випадок виникнення аграрних ризиків. Крім того, зернобобові багаті натуральними речовинами та характеризуються високим вмістом білка та клітковини. Безпосередньо до групи зернових бобових культур відносять горох, сочевицю, квасолю, сою, нут, маш та інші. Найбільш відомими нішевими продуктами на вітчизняному ринку є сочевиця, квасоля, нут. Ці культури виявляють високу стійкість до зміни кон'юнктури ринку та залишаються одним з важливих стратегічних резервів зернової галузі сільського господарства. Ціни на нішеві зернобобові культури за останні роки стабільно зростали і залишаються досить високими у порівнянні з традиційними зерновими. Таким чином, зазначені фактори зумовили підвищений інтерес вітчизняних аграріїв до розширення посівних площ під нішевими зернобобовими культурами, оскільки цей бізнес є найбільш перспективним для малих та середніх аграрних підприємств. Окрім того, нішеві зернобобові культури дозволяють одержати вищу прибутковість у порівнянні з окремими високоліквідними зерновими та зернобобовими культурами. Серед зернобобових культур квасоля є найбільш цінною у продовольчому відношенні.

До зернобобових, які вирощують в Україні, здебільшого належать горох, квасоля, нут та сочевиця. Безперечно, пріоритетним у цій галузі є горох. Він займає приблизно 70% валового збору. Найбільші площі збору зернобобових в Україні в Запорізькій (78,4 тис. га), Харківській (61,0 тис. га), Одеській (58,2 тис. га), Донецькій (35,9 тис. га) та Вінницькій (35,5 тис. га)

областях. За даними Держкомстату, у 2016 році бобові культури увійшли в ТОП-5 найбільш прибуткової сільгосппродукції. Вони забезпечили виробникам понад 76% рентабельності. В 2017 році ситуація лише покращилася. Україна зайняла третє місце у світі за обсягами виробництва гороху, а загальний обсяг виробництва бобових в Україні становив 1,2 млн тон, що в півтори рази більше, ніж у 2016. Про динаміку розвитку бобової галузі в Україні свідчить і те, що ще шість років тому ці культури вирощували лише на півдні та в центрі країни, а в 2018 році за культивування бобових взялися й фермери Полісся та інших північних зон. Загалом площі посів під бобові культури в Україні лише зростають. Станом на 1 вересня 2017 року зернобобові культури зібрали з площі 477,6 тис. га. А в 2018 році зернобобовими культурами було засіяно 568,4 тис. га, що є найкращим показником за останні 15 років [1].

Через високий попит для експорту в Європу українські фермери активно нарощують площі під квасолею. За оцінками Baker Tilly, до 2020 року посіви збільшаться на 100% і складуть 75-85 тис. га. Найбільше в українській квасолі зацікавлені Румунія, Італія, Німеччина, а також Туреччина і ОАЕ. Перевагою України для постачання квасолі в країни ЄС є вигідне географічне положення. За рахунок цього вона може випередити своїх основних конкурентів — Китай, США, Канаду, Аргентину та Бразилію.

Таблиця 1

Експорт нішевих маржинальних зернобобових культур в Україні за 2018р.

Найменування продукту	Кількість, кг	Вартість, тис.дол.США	Ціна за 1 кг, с дол.США
Турецький горох (нут)	7507756,7	5684,78	0,7572
Квасоля звичайна, включаючи білу дрібну квасолію	112699615,0	6568,93	0,5829
Сочевиця	1843939,0	1070,04	05803

Водночас, з огляду на певні особливості ринку нішевих маржинальних зернобобових культур та невисокий попит, вказаний напрям розвивати в малих і середніх фермерських господарствах досить економічно вигідно. Економічна ефективність вирощування нішевих сільськогосподарських культур характеризується двома важливими узагальнюючими показниками — рівнем витрат та рентабельності виробництва. У першому з цих показників відображуються усі витрати, пов'язані безпосередньо з виробництвом продукції нішевих культур, тоді як другий є більш якісним узагальнюючим критерієм оцінки економічної ефективності їх вирощування та маркетингової стратегії збуту продукції підприємством на ринку.

Література

1. Петрова О.О. Економічний потенціал виробництва квасолі в Україні. *Агросвіт*, 2019. № 21. С. 74–81.

Буренко В.В. - здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Науковий керівник: **Галат Л. М.** к. е. н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет

СУЧАСНИЙ СТАН РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Рибне господарство України - це галузь національної економіки, до якої належить діяльність з добування, переробки, відтворення та збільшення запасів риби та інших водних біоресурсів у природних і штучних водоймах. Його робота спрямована на отримання цінних харчових, кормових, лікарських та технічних продуктів. Воно розподіляється на рибальство, що має на меті вилов риби та інших гідробіонтів, і рибництво, яке спрямоване на збереження та поліпшення рибопромислових запасів, а також відтворення цінних видів риб з точки зору їх реалізації як товарної продукції.

Рибальство в Україні буває любительське, спортивне та промислове - морське, прибережне і на внутрішніх водоймах (річках, озерах, ставах, водосховищах).

Серед річок України основне рибогосподарське значення мають Дніпро (а з його приток - Прип'ять та Десна), Дунай, Дністер, Південний Буг і Сіверський Донець. Так, в Дніпрі є понад 66 видів риб, основними промисловими видами в яких останні 3 роки є 5 (сріблястий карась (*Carassius gibelio*), лящ (*Abramis brama*), плітка (*Rutilus rutilus*), плоскирка (*Blicca bjoerkna*) та рослиноїдні види риб). В нижній частині Дунаю, яка розташована на території України, зареєстровано 71 вид риб, з яких основне промислове значення мають 3 (оселедець (*Alosa immaculata*), короп (*Cyprinus carpio*) і карась сріблястий). У Південному Бугу близько 70 видів риб, з яких найбільш численними є 6: короп, лящ, плітка, червонопірка (*Scardinius erythrophthalmus*), окунь (*Perca fluviatilis*), карась сріблястий. Іхтіофауна Дністра становить 57 видів риб (у верхів'ї переважають марена (*Barbus barbus*), підуст (*Chondrostoma nasus*), головень (*Squalius cephalus*) та інші види, що живуть у проточній воді; у нижній - плітка, червонопірка, окунь, бичкові (*Gobiidae*), чехоня (*Pelecus cultratus*), лящ тощо)[1].

Озерне рибне господарство України зосереджене переважно у Поліссі й у заплаві нижньої течії Дунаю. Зокрема, у Поліссі є понад 268 озер загальною площею 16 000 га, в яких мешкає понад 32 види риб. Найбільш численними з них є 9 - лящ, плітка, червонопірка, щука (*Esox lucius*), окунь, лин (*Tinca tinca*), карась сріблястий, йорж (*Gymnoserphalus cernua*). Промислова рибопродуктивність окремих озер на Поліссі коливається від 7,5 до 40,0 кг/га. У заплаві ділянки нижньої течії Дунаю площа озер становить близько 45 000 га з рибопродуктивністю від 21,0 до 73,0 кг/га. Найчисельнішими є також 9 видів риб - короп, лящ, судак (*Sander lucioperca*), щука, окунь, червонопірка, бички, тюлька (*Clupeonella cultriventris*), верховодка (*Alburnus alburnus*) [1].

Найпоширенішою формою рибного господарства України є ставове - ставовий фонд налічує понад 22 000 одиниць загальною площею близько 170000 га. Садкове рибне господарство використовують на великих річках та водосховищах, а також прибережних ділянках морів. Активно набуває широкого

розповсюдження по всій Україні інтенсивне рибицтво з використанням установок замкненого водопостачання (УЗВ). Специфічною є рибогосподарська діяльність у водосховищах дніпровського каскаду гідроелектростанцій, які перекрили шляхи міграцій прохідним риба, та змусили відійти на північ реофільні види риб. В наш час основними об'єктами промислу в дніпровських водосховищах є 4 види риб (сріблястий карась, лящ, короп і плітка), а найбільшу рибопродуктивність мають Кам'янське та Кременчуцьке водосховища [1].

У 2019 році 428 користувачів водних біоресурсів здійснювали свою діяльність, пов'язану з виловом водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах загальнодержавного значення, на яких затверджені ліміти та прогнози допустимого спеціального використання водних біоресурсів. Зазначеними користувачами в рибогосподарських водних об'єктах та на континентальному шельфі України у 2019 році виловлено 51,5 тис. тонн водних біоресурсів, що на 2,2% більше показника 2018 року, з них:

- 16,1 тис. тонн виловлено в Азовському морі, що є менше минулорічних даних на 24,8% (21,3 тис. тонн);

- 14,1 тис. тонн виловлено в Чорному морі, що показало зростання на 64% у порівнянні з 2018 роком (8,6 тис. тонн);

- 21,3 тис. тонн виловлено у внутрішніх водоймах, що також вказує на незначне зростання на 4,3% (20,4 тис. тонн).

На промисел бичка, тюльки, шпрота, хамси та рапанів в Азово-Чорноморському басейні припадає понад 90% всього вилову. Спостерігалось збільшення вилову таких видів водних біоресурсів: рапани, креветки, оселедця, ставриди, барабулі, калкана, атерини, личинок хірономід, гамариди тощо. В той же час, відбулося зменшення вилову тюльки, бичка, хамси, мідій, шпроту, піленгаса.

Нарощено промисловий вилов прісноводних риб: судака, карася, тюльки (верховодки), ляща, плітки, краснопірки, щуки, окуня, плоскирки, лина. У внутрішніх водоймах, разом з тим, відбулося зменшення вилову тарані, білизни, чехоні, коропа, рослиноїдних видів риб, синця. У тому числі на річці Дунай виловлено 561,4 тонни риби, що у порівнянні з 2018 роком більше у два рази (254,4 тонн). Основу промислу на даному водному об'єкті склав традиційний вид прохідної риби – оселедець: його виловлено 393,4 тонни (проти 126,6 тонн), що складає 70% від загального вилову в р. Дунай.

Вилов водних біоресурсів у пониззі р. Дністер з лиманом та Кучурганським водосховищем збільшився майже на 26 % і становив 2581,8 тонн. Основна частина вилову – карась сріблястий (2067,3 тонн), лящ (169,6 тонн), плоскирка (72,9 тонн), окунь (50,8 тонн).

Вилов водних біоресурсів у Дніпровсько-Бузькій естуарній системі склав 3885,3 тонн, що на 8% менше, ніж у 2018 року. Основну частку вилову склала тюлька – 3051,1 тонн (79% від загального вилову Дніпровсько-Бузької естуарної системи).

У водосховищах Дніпра загальний обсяг вилову водних біоресурсів склав 13959,8 тонн, що на 6% більше, ніж за аналогічний період 2018 року. Переважно здійснювався промисел карася сріблястого (4530,7 тонн), ляща (2625,8 тонн),

плітки (2417,3 тонн), плоскирки (1124,6 тонн), рослиноїдних видів риби (820,3 тонн) та судака звичайного (568 тонн).

На озерах і водосховищах (їх частинах) України працюють спеціальні товарні рибні господарства (СТРГ), що поєднують елементи аквакультури і промислового вилову. У 2019 році на загальній площі 147,5 тис. га водного дзеркала діяли 433 СТРГ, з яких вилов проводили лише 324. Всього у 2019 році в режимі СТРГ добуто майже 8,3 тис. тонн водних біоресурсів, що на 14,7% більше, ніж у 2018 році. Протягом 2019 року скасовано 125 Режимів СТРГ, при цьому 55 – за поданням територіальних органів Держрибагентства за невиконання вимог Режимів СТРГ.

Україна є членом міжнародної організації CCAMLR (Комісія зі збереження морських живих ресурсів Антарктики), в районі дії якої проводиться вилов риби та інших водних біоресурсів суднами під державним прапором України. У 2019 році у зазначеному регіоні добуто 22,4 тис. тонн водних біоресурсів, що перевищило показник 2018 року на 48,7% (15,1 тис. тонн).

За даними територіальних органів Держрибагентства в умовах аквакультури у 2019 році рибогосподарську діяльність здійснювали близько 3,6 тис. суб'єктів господарювання. У 2019 році загалом вирощено 18,6 тис. тонн товарної продукції аквакультури, у тому числі: у ставах – 16 391 тонн, у садках – 22,2 тонн, у басейнах – 583,5 тонн, в акваріумах – 117,3 тонн, в інших водних об'єктах – 1489,9 тонн.

У 2019 році загалом виловлено 14 959 тонн товарної продукції аквакультури: у ставах – 13 544 тонн, у садках – 21,4 тонн, у басейнах – 527,5 тонн, в акваріумах – 117,3 тонн, в інших водних об'єктах – 749,6 тонн [2].

Дослідження стану розвитку рибного господарства та рибпромислової галузі дає підстави зробити наступні висновки.

У 2019 році було збільшено вилов риби у порівнянні з минулим роком у Чорному морі на - 64 %, а також у внутрішніх водах на - 4,3 % (в р. Дунай в двічі, пониззі р. Дністер з лиманом та Кучурганським водосховищем збільшився майже на - 26 %). Поряд з тим зменшився вилов риби у Азовському морі - на 24,8 %, у внутрішніх водах Дніпровсько-Бузької естуарної системи склав на 8% менше.

За останній рік виловлено на 14,7 % більше водних біоресурсів у спеціальних товарних рибних господарствах, при цьому відбулося їх скорочення. Основними водними біоресурсами продовжують залишатися прісноводні риби родини коропових, окуневих, щукових, з морських - ставриди, барабулі, калкану, атерини, також вилов зообентосу, личинок хірономід, гамариди.

Література

1. Ю. А. Глебова, О. В. Шкарупа Динаміка розвитку рибного господарства України у 2016–2018 роках//*Рибогосподарська наука України*. 2019 № 2. С. 5-20
2. Публічний звіт Державного агентства рибного господарства України за 2019 рік. URL: http://darg.gov.ua/publicnij_zvit_derzhavnogo_0_0_9463_1.html

Величко О.О. – здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Науковий керівник: *Повод Т.М.* – к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

Ринкова економіка, при всій різноманітності її моделей, відомих світовій практиці, характеризується тим, що являє собою соціально орієнтоване господарство, що доповнюється державним регулюванням. Величезну роль як у самій структурі ринкових відносин, так і в механізмі їх, регулювання зі сторони держави грають фінанси. Вони невід’ємна частина ринкових відносин і одночасно важливий інструмент реалізації державної політики. Ось чому сьогодні як ніколи важливо добре знати природу фінансів, глибоко розбиратися в умовах їх функціонування, бачити способи найбільш повного їх використання в інтересах ефективного розвитку суспільного виробництва.

Фінансові ресурси підприємства – це грошові доходи і нагромадження, які формує підприємство у процесі своєї господарської діяльності за рахунок власних, позикових і залучених джерел, і використовує для формування активів підприємства, грошових резервів, виконання фінансових зобов’язань, стимулювання працівників, а також для виконання інших завдань з метою забезпечення ефективного розвитку підприємства.

Фінансові відносини підприємства формуються тоді, коли на грошовій основі відбувається формування власних ресурсів підприємства, його прибутків, залучення позичкових джерел фінансування господарської діяльності, розподіл прибутків, що утворюються в результаті цієї діяльності, їхнє використання на цілі розвитку підприємства [1, с. 299].

Фінансовим ресурсам підприємств притаманні такі властивості:

- фінансові ресурси мають стадію утворення;
- фінансові ресурси відображають відношення до власності;
- фінансові ресурси мають джерела формування і цілі використання;
- структура фінансових ресурсів підприємства залежить від джерел формування та напрямів використання [4, с. 294].

Фінансові ресурси підприємства мають певні власні класифікаційні ознаки, або характеристики. Всі якісні характеристики фінансових ресурсів об’єднують у три групи:

- загальноекономічні;
- фінансові;
- індивідуальні [2, с. 290].

Фінансовий стан – це одна з найважливіших характеристик діяльності кожного підприємства [2, с. 283]. Метою оцінки фінансового стану підприємства є пошук резервів підвищення рентабельності виробництва і зміцнення комерційного розрахунку як основи стабільної роботи підприємства і виконання ним зобов’язань перед бюджетом, банком та іншими установами.

Фінансовий стан підприємства треба систематично й усебічно оцінювати з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу. Це уможливить критичну оцінку фінансових результатів діяльності підприємства як у статистиці за певний період, так і в динаміці – за ряд періодів, дасть змогу визначити «больові точки» у фінансовій діяльності та способи ефективнішого використання фінансових ресурсів, їх раціонального розміщення. Неефективність використання фінансових ресурсів призводить до низької платоспроможності підприємства і, як наслідок, до можливих перебоїв у постачанні, виробництві та реалізації продукції; до невиконання плану прибутку, зниження рентабельності підприємства, до загрози економічних санкцій [4, с. 295].

Основними джерелами формування фінансових ресурсів підприємства є власні та залучені кошти. До власних коштів відносяться:

- зареєстрований (пайовий) або статутний капітал – це капітал підприємства, який створений із внесків засновників, або з номінальної вартості акцій підприємства [3, с. 64]. Сума статутного капіталу зазначається в установчих документах. Він забезпечує врегулювання відносин власності та управління підприємством. Сума пайового капіталу не може бути меншою за суму, яка встановлена законодавством [5, с. 127];

- амортизаційні відрахування – це поступове перенесення вартості основних засобів на виготовлені продукти [5, с. 64]. Вони є одним із найдешевших джерел фінансування, адже не оподатковуються і не потребують витрат на мобілізацію. Розмір амортизаційних відрахувань залежить від норм амортизації, структури груп та їх балансової вартості [6, с. 57].

Основними завданнями аналізу фінансового стану є:

- дослідження рентабельності та фінансової стійкості підприємства;
- дослідження ефективності використання майна (капіталу) підприємства, забезпечення підприємства власними оборотними коштами;
- об'єктивна оцінка динаміки та стану ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;
- оцінка становища суб'єкта господарювання на фінансовому ринку та кількісна оцінка його конкурентоспроможності;
- аналіз ділової активності підприємства та його становища на ринку цінних паперів;
- визначення ефективності використання фінансових ресурсів.

Підсумовуючи все вище наведене, зазначимо, що фінансова діяльність підприємств починається з формування фінансових ресурсів. Вони створюють передумови для стабільного процесу виробництва, його постійного зростання, а також визначають конкурентоспроможність підприємства на ринку. Функціонування ринкової економіки в Україні можливе за умов зростання ефективності використання фінансових ресурсів.

Література

1. Білик М. Д. Фінанси підприємств: навч. посіб. Київ : Знання, 2015. 820 с.

2. Інформаційні системи бухгалтерського обліку / Бутинець Ф. Ф., Івахненко С. В., Давидюк Т. В., Шахрайчук Т. В. Житомир : ПП "Рута", 2002. 544 с.
3. Гнип Н. О. Моделі формування фінансового потенціалу в рамках стратегії зростання підприємства. *Держава та регіони*. 2018. № 2. С.63 – 66.
4. Лапа А. Є. Фінансові ресурси підприємства та їх оптимізація. *Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ. Серія : Економічні науки*. 2013. № 4. С. 289 – 297.
5. Лещук В. П., Лещук В. П. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 504 с.
6. Спасів Н. Я. Фінансове забезпечення відтворення основного капіталу підприємств : дис. канд. екон. наук : 08.04.01 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка, 2006. 230 с.

*Волощук Ю. О. - д.е.н., доцент
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець - Подільський*

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НЕОІНДУСТРІАЛЬНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Розвиток АПК передбачає наявність матеріально-технічної бази, що відповідає рівню передових країн світу та вимогам новітніх технологій. Вважаємо, що сучасні темпи оновлення матеріально-технічної бази аграрної сфери перебувають на незадовільному рівні. Саме тому стратегічним завданням є підвищення показника фондозабезпечення і фондовіддачі та розвиток техніко-технологічного потенціалу на інноваційній основі за умови відповідності основних засобів світовим стандартам. Одним з прогресивних методів матеріально-технічного забезпечення виробництва є лізинг, оскільки він посідає друге місце у світовій економіці за обсягом інвестицій після банківського кредиту і є інструментом інноваційного розвитку сільського господарства на інвестиційних засадах, що особливо важливо для розвитку малих та середніх підприємств галузі АПК. На вітчизняному ринку домінує фінансовий лізинг, що є характерним для початкової стадії його розвитку, оскільки лізингодержувачі у більшості випадків виявляють бажання отримати у власність предмет лізингу в кінці терміну угоди. Відсоткові ставки у гривнях за лізинговими угодами становлять 25-30 %, а відповідно до курсу долара США в середньому складають 10-12 %. Середній авансовий платіж становить від 20 до 40 %.

На основі аналізу ринку лізингу визначено, що 22,5% загального обсягу лізингових операцій складала техніка, машини та устаткування для сільського господарства. Хоча загальна вартість договорів в 2018 р. зросла на 68,3% (2079,4 млн. грн.) порівняно з 2016 р., по сільському господарству вона зазнала скорочення на 3,3%. Найбільшу частку структури сільськогосподарської

техніки, наданої в лізинг, складають трактори (36 %), агрегати для обробітку ґрунту, обприскувачі. Напрямами для застосування лізингу на перспективу для аграрних підприємств будуть машини для збирання цукрового буряка, овочів, картоплі; обладнання для виробництва кукурудзи та сої; техніка для іригації, обладнання для годування тварин, обладнання для молочних ферм; елеватори. В інших галузях – це комп'ютерні технології, енергозберігаюче обладнання, поновлювані джерела енергії.

Дослідження перспектив інноваційного розвитку агропромислових підприємств пов'язується з процесами конвергенції технологій, яка подається як процес синтезу різних галузей наук, наукових напрямів чи окремих технологій, в результаті якого виникають нові галузі, напрями чи технології. Схожість функцій і будови сучасних систем природних та штучних нанооб'єктів, що створюються на основі загальних біологічних принципів, призводить до поєднання, конвергенції нанотехнологій і біотехнологій. У такий спосіб можемо спостерігати появу принципово нових галузей науки і виробництва, комплексів технологій, які дозволяють здійснювати вплив на процеси молекулярного рівня. Для сільського господарства найцікавішими є нанодобрива, наногербіциди, нонопокриття, наносенсори, smart-системи та нанокорми, цеоліти для утримання води в ґрунті, трансгени, стійкість до гербіцидів та шкідників, імплантів, біомолекулярна елетроніка, розвиток кіберфізичних систем та ін. Це дозволить в майбутньому підвищити ефективність функціонування природних систем життєзабезпечення людини.

За період 2010-2019 рр. можна виділити тенденції до нарощування обсягів виробленої продукції і валової доданої вартості, підвищення рівня інвестування агропромислового комплексу та зростання продуктивності праці, рівня рентабельності і загальних доходів населення. Упродовж 2014-2016 рр. частка підприємств, які займались інноваційною діяльністю, склала 18,4 %. Технологічні інновації здійснювали 11,8 %, нетехнологічні – 13,4% підприємств. Відповідно найвища частка інноваційних підприємств була серед великих підприємств, майже 40 % з них були інноваційно активними в тій чи іншій мірі, і лише 14,8 % малих та близько 25 % середніх. Зазначимо, що за період 2014-2016 рр. майже 69,8 % загального обсягу інноваційних витрат підприємства спрямували на придбання машин, обладнання, програмного забезпечення.

Результати проведених досліджень логічно привели до обґрунтування перспектив розвитку агропромислових підприємств в умовах неоіндустріальної модернізації з урахуванням розвитку підприємств креативної індустрії. Сучасний стан формування креативних індустрій в Україні відображає їх урбаністичну орієнтацію з центрами переважно у великих містах, а також головну форму їх організації – кластери. На основі проведеного кластерного аналізу з використанням показників індексу людського розвитку регіонів, економічних показників оцінки стану областей та показників розвитку сільського господарства визначено п'ять кластерів областей України. Дослідження показали, що сьогодні необхідний інший підхід до формування кластерних структур, особливо для агропромислового виробництва, оскільки

відродження аграрних регіонів та сільських територій через розвиток аграрних підприємств неможливе лише при поєднанні одногалузевих підприємств та об'єднань, а вимагає гнучких рішень з огляду на нові тенденції неоіндустріальної модернізації.

Література

1. Волощук Ю.О. Стратегічні аспекти управління інноваційним розвитком підприємств аграрної сфери. *Науковий вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Серія «Економіка»*. Том 23. Випуск 7 (72). 2018. С. 91-96.

Воробйова М. Г. - здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: Ломоносова О.Е. – к.е.н., доцент
*Херсонська філія Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Херсон, Україна*

СТИМУЛЮЮЧА РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙ У ВІТЧИЗНЯНУ ПОРТОВУ ГАЛУЗЬ

В умовах економічної і політичної кризи в суспільстві дедалі більше зростає роль морегосподарського комплексу України як одного із засобів розвитку економіки, особливо з обранням нашою країною шляху євроінтеграції. Проблеми розвитку портів є актуальними і широко обговорюються вітчизняними та зарубіжними спеціалістами. Дослідження українських вчених, а саме Б. В. Буркинського та М. І. Котлубая [1] доводять, що саме морський порт спроможний здійснити прорив у забезпечені країни валютою і, в перспективі, витягнути наступні ланки економіки. Зарубіжні вчені, такі як П. Холл [1], визначили різні підходи, завдяки яким ця проблема може бути вирішена. Завдяки роботі та висновкам Р. Е. Мансурова маємо змогу розглянути портову діяльність з точки зору його конкурентоспроможності [12].

Серед головних проблем функціонування та розвитку портової галузі можна виділити:

- зниження рівня прибутковості морських портів у зв'язку із значним зносом основних засобів (понад 70 %);
- повільне оновлення основних фондів морських портів;
- відсутність дієвого механізму залучення приватних інвестицій для розвитку портів та захисту прав інвесторів;
- зниження рівня завантаженості портів у зв'язку зі зменшенням обсягу транзитних вантажопотоків; зниження попиту на продукцію вітчизняного виробництва на світовому ринку;
- зменшення обсягів експортних вантажопотоків через морські порти у зв'язку з перевезенням вантажів іншими видами транспорту (автомобільним, залізничним);

Вкрай важливим є залучення професійних місцевих та міжнародних інвесторів в українську портову інфраструктуру. Погоджуємося з поглядами Б. В. Буркинського та М. І. Котлубая [1], які вказують, що морський транспорт має реальні передумови для розвитку експортного потенціалу. На їх думку, саме морський транспорт спроможний здійснити прорив у забезпеченні країни валютою і в перспективі витягнути інші ланки економіки, що мають з ним господарські зв'язки. Для цього потрібне певне інвестування, яке ми розглянемо на одному з українських портів Миколаївської області, а саме, порт ДП «СК «Ольвія». Порт розташований на лівому березі Дніпро-Бузького лиману. Підхід суден до порту здійснюється по Бузько-Дніпровсько-лиманському каналу (БДЛК). Інфраструктура забезпечена автомобільними та залізничними під'їзними шляхами.

ДП «СК «Ольвія» - сучасний міжнародний високо механізований універсальний вузол, що спеціалізується на перевантаженні тарно – штучних, в тому числі потребуючих спеціальних умов перевантаження і зберігання вантажів, з сухопутних видів транспорту на морські і річкові судна [5]. ДП «СК «Ольвія» на ринку обробки вантажів морськими торговельними портами займає долю ~ 3,5 %, по переробці генеральних вантажів, з них чорних металів – близько 8 %. У загальному вантажообігу ~ 40 %. Загальний обсяг переробки вантажів портами миколаївського регіону Дніпро-Бузького басейну як державних, так і приватних з кожним роком зростає й станом на 2014 рік становить близько 28 млн. тонн. [9] Доля вантажопереробки ДП «СК «Ольвія» в загальній вантажопереробці портів Дніпро-Бузького басейну складає ~ 8,5 %.

Однією із інвестиційних пропозицій є введення будівництва зернового комплексу, яка має бути спрямована на логістичні компанії та зернотрейдерів, що працюють з зерновими вантажами. Для цього потрібно створити виробничий комплекс, а саме зерновий термінал з елеваторними перевантажувальними потужностями до 2,2 млн. тонн. Основним призначенням комплексу має бути – прийом зернових із залізничного та автомобільного транспорту у співвідношенні 60/40, тимчасове зберігання їх в зерносховищах силосного типу загальною місткістю близько 100 тис. тонн і відвантаження на морські судна з попереднім зважуванням. Це надасть порту ДП «СК «Ольвія» перспективного розвитку у морегосподарському комплексі. Нове будівництво або реконструкція портових потужностей, пов'язані із зміною структури і номенклатури вантажообігу, обробкою сучасних великотоннажних суден, а також необхідністю розширення і покращення ряду послуг, які надаватимуться портовим оператором з метою підвищення його конкурентоспроможності й привабливості для перевізника. Це спричинить:

- поліпшення технології і експлуатації основних фондів;
- вдосконалення структури управління на об'єктах, що плануються до реалізації;
- підвищення продуктивності праці;
- вдосконалення організації виробничих процесів;

- оптимізацію чисельності працівників і підвищення рівня їх кваліфікації і відповідальності;
- енергозбереження і ресурсозбереження.

Можна зробити висновок, що найважливішою є саме інвестиційна діяльність. Досвід інших країн доводить, що подолання економічної кризи й формування об'єктивних передумов стійкого розвитку морегосподарського комплексу неможливе без реального інвестування. Саме сприятливий інвестиційний клімат та впровадження інноваційних технологій можуть вивести морське господарство країни на новий рівень.

Література

1. Буркинський Б. Формування морської доктрини України / Б. Буркинський, О. Котлубай, В. Степанов // Вісник Національної академії наук України. - 2008. - № 9. - С. 6-11.
2. Закон України «Про морські порти України» № 4709-VI від 17. 05. 2012 р.
3. Дука А.П. Аналіз інвестиційних проектів: навч. посіб. / А.П. Дука ; Акад. праці і соц. відносин Федер. профспілок України. — К., 2010. — 240 с.
4. Аналітична записка // Щодо стратегічних пріоритетів реалізації потенціалу України як морської держави. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://od.niss.gov.ua/articles/490/>
5. ДП «СК «Ольвія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sc-olvia.com/>
6. Буркинський Б. Про роздержавлення морських торгових портів України: [Морські порти України - практично єдині об'єкти в структурі морського господарства країни, які перебувають у повному державному управлінні і є одним з найбільших платників податків] // Економіка України. - 2006. - № 11. - С.12-18.
7. Дергаусов М. Управління морськими портами України в умовах глобалізації економіки // Економіка України. - 2001. - № 11. - С.28 - 30.
8. Ковалевич В. Н. Про інвестиції в морські порти України // Економіка: проблеми теорії та практики. - Д., 2009. - Вип.190, т.3. - С.870–876.
9. <http://www.ukrstat.gov.ua> // офіційний інтернет-сайт Державного комітету статистики України
10. Стратегія розвитку морських портів України на період до 2038 року, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11.07.2013 р. № 548-р // ОВУ. – 2013. – № 61. – Ст. 2194.
11. Про затвердження Стратегії розвитку морських портів України на період до 2038 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 548-р від 11.07.2013 р. URL: www.kmu.ua.
12. Мансуров Р. Е. Об экономической сущности понятий «конкурентоспособность предприятия» и «управление предприятием» // Маркетинг в России и за рубежом. – 2006. – № 2 (25). – С. 91–94

Грановська В.Г. – д.е.н., доцент

Галам Л.М. – к.е.н., доцент

Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

ПРОБЛЕМИ І ЗДОБУТКИ РОЗБУДОВИ ІНФРАСТРУКТУРИ ПЛОДООВОЧЕВОЇ ГАЛУЗІ

Рівень розвитку сільськогосподарського виробництва та підвищення його ефективності і конкурентоспроможності в значній мірі залежить від стану аграрної інфраструктури. Роль сільськогосподарської інфраструктури з часом зростає, тому що підвищуються вимоги споживачів та переробних підприємств до якості продукції, яка переважно не має тривалого терміну використання, потребує спеціальних умов транспортування та зберігання. Від рівня розбудови інфраструктури залежить і рівень розвитку всієї економіки. Не дарма Європейський Союз після долучення до свого складу Східноєвропейських країн як пряму допомогу, так і різні програми підтримки спрямував до цих країн значні кошти на будівництво господарської інфраструктури, перш за все доріг, терміналів, тощо.

Термін «інфраструктура» (від лат. *Infra* – нижче, під та *structura* – будова, розташування) був вперше вжитий в економічній літературі в 50-ті рр. ХХ ст. для позначення комплексу галузей народного господарства, які обслуговують промисловість і сільське господарство (будівництво шосейних доріг, каналів, портів, мостів, аеродромів, складів, енергетичне господарство, залізничний транспорт, зв'язок, водопостачання і каналізація, загальна та професійна освіта, витрати на науку та охорону здоров'я). Слово «інфраструктура» в перекладі з латинської мови означає «за межами споруди». До економічної термінології категорія «інфраструктура» потрапив з військової лексики, де він означав комплекс тилових споруд, які забезпечують дії збройних сил.

Вивченню аграрної інфраструктури, в тому числі і плодоовочевої, присвячені праці таких вчених, як А. Гриценко, М. Кемаєва, В. Маслак та інші. Проблему ролі держави та її впливу на розвиток інфраструктури у своїх працях висвітлювали Т. Зінчук, Л. Михайлова, І. Морозова та інші. Результати досліджень теоретичних і практичних основ розбудови оптових ринків, регулювання їх розвитку відображені в працях таких вчених, як О. Батигіна, О. Воронченко, В. Гайдук, Грецька Н.А. Наукові розробки зарубіжних та вітчизняних вчених є вагомим внеском у дослідження інфраструктури аграрного ринку, в тому числі плодоовочевого сектору. Проте, поточний стан розвитку інфраструктури, проблеми розвитку плодоовочевого ринку, у тому числі через нерозвиненість відповідної інфраструктури, питання державного регулювання розвитку цього сектору продовжують залишатися мало вивченими, та загострюють нові проблеми.

Інфраструктура плодоовочевого сектору – це певна підсистема в іншій системі, яка покликана забезпечити функціонування взаємозв'язків між елементами самої системи, до яких належать її об'єкти та суб'єкти.

Водночас, це сукупність елементів, які забезпечують безперервне багаторівневе функціонування зв'язків об'єктів і суб'єктів даної системи [1, с. 34]. Стосовно плодоовочевого сектору до таких об'єктів належать: сховища для зберігання, камери для охолодження, платформи для сортування, пакування та накопичення готової продукції, подібні об'єкти на оптових ринках та самі ринки.

Переважає кількість плодів і овочів споживається на сезонній основі. Розширення періоду споживання свіжих плодів і овочів потребує певного зберігання і переробки.

Існують різноманітні способи зберігання і переробки фруктів, овочів, плодів тощо. Однак пріоритетними напрямками в розвитку сучасного агропромислового господарства є зберігання плодоовочевої продукції у свіжому вигляді та швидке заморожування, адже в такому разі плодоовочева продукція максимально зберігає свої корисні та органолептичні властивості.

Таблиця 1

Державна фінансова підтримка галузі плодоовочівництва за рахунок загального фонду державного бюджету, тис. Грн

Державна підтримка розвитку хмелярства, закладення молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними	Спрямовано у 2018 році	Спрямовано у 2019 році
Часткова компенсація витрат з придбання садивного матеріалу плодово-ягідних культур, винограду та хмелю	261092,4	200000
Часткова компенсація витрат з будівництва холодильників з регульованим газовим середовищем	130574	150000
Часткова компенсація витрат з придбання ліній товарної обробки плодів	0	12095
Часткова компенсація витрат з будівництва об'єктів із заморожування плодово-ягідної продукції	0	25175
Часткова компенсація витрат з придбання обладнання для сублимаційного висушування фруктів	0	5820
Всього	391666,4	393090

Джерело: сформовано за даними [3].

В Україні, в значній мірі не вистачає сховищ, які б відповідали певним стандартам. Загальна кількість сховищ в країні становить 988, і лише 20% з них наближені до сучасних вимог, і тільки 10% відповідають європейським стандартам [2].

Держава на сьогоднішній день не надає належної підтримки галузі зберігання та переробки плодоовочевої продукції. Кожен рік на цю сферу планується виділити більше коштів, ніж в попередні роки, але по факту ситуація залишається незмінною. Державна підтримка в сегменті

плодоовочевої продукції обмежується пільговим кредитуванням і окремими програмами фінансування. Незважаючи на те, що деякі програми були виконані в повному обсязі, всеж, цей вплив на ефективність галузі був незначний. Особливо це стосується плодоовочевого сектору. Проте у 2019 році все ж таки збільшилась кількість напрямів цієї програми, зокрема спрямованих у розбудову сектору зберігання (табл. 1)

Основу державного регулювання процесу розвитку ОРСП закладено в 1999 році з прийняттям Постанови КМ України «Про оптові продовольчі ринки» та Закон України «Про оптові ринки сільськогосподарської продукції» [4,5]. Приймалася відповідна державна цільова програма стосовно розбудови оптових ринків, яких планувалося створити 25 в усіх регіонах України.

Всі оптові ринки виконують наступні функції:

- 1) виявлення ринкової ціни як реального попиту і реальної пропозиції;
- 2) забезпечення постійної пропозиції якісної та свіжої харчової продукції у широкому асортименті;

Проте, програмні завдання, щодо формування мережі оптових ринків плодоовочевої продукції не виконані у повному обсязі. Сформована інфраструктура, значні об'єми продукції реалізуються лише через ринки «Столичний» (Київ) та «Шувар» (Львів). Кілька ринків працюють на сезонній основі та як оптово-роздрібні. За час формування інфраструктури оптових ринків плодоовочевої продукції набула розвитку торгівля цією продукцією вітчизняного походження через торговельні мережі, де вона дешевша через оптимізовані логістичні ланцюги та налагоджені партнерські відносини з українськими виробниками плодів та овочів.

Література

1. Гриценко А., Соболев В. Ринкова інфраструктура: суть, функції будова // *Економіка України*. 1998. №4. С.35-44.
2. Післязбиральна доробка в Україні: практики, проблеми та перспективи // Асоціація «Ягідництво України». 2018. URL: <http://uaberries.com.ua/pislyazby-ral-na-dorobka-v-ukrayini-prakty-ky-problemy-ta-perspekty-vy>.
3. Стан фінансування програм підтримки АПК у 2019 році URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/pidtrimka/stan-finansuvannya-program-pidtrimki-apk-u-2019-roci>.
4. Постанова «Про оптові продовольчі ринки» №977 від 09.06.1999 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997-99-п>.
5. Закон України «Про оптові ринки сільськогосподарської продукції» №1561-VI від 25.06.2009 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1561-17>.

Гринько Д.П. – здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Боліла С.Ю. - к.с.-г.н., доцент
Херсонський державний аграрний університет, м. Херсон

МАРКЕТИНГОВІ ІНСТРУМЕНТИ ФОРМУВАННЯ ЛОЯЛЬНОСТІ СПОЖИВАЧА НА РИНКУ ПРОДУКЦІЇ М'ЯСОПЕРЕРОБКИ М. ХЕРСОНА

Осмислення ринкових перетворень, які відбуваються в продовольчій сфері, свідчать про те, що сучасний розвиток продовольчого сектора економіки України породжує спектр гострих економічних проблем, які вимагають нагальної розробки нових шляхів їх розв'язання. Вирішення проблем стабілізації продовольчого ринку, зокрема і в регіональному розрізі, об'єктивно пов'язано із відродженням його стратегічних галузей, в тому числі і в сфері переробки, що займає важливе місце у вирішенні проблеми продовольчої безпеки України.

М'ясопереробні підприємства діють на ринку м. Херсона в умовах значної невизначеності маркетингової ситуації. Дослідження поведінки споживачів продукції м'ясопереробки спрямоване на зменшення ризику, поліпшення діяльності фірми. За його допомогою збирається інформація, яка складає основу прийняття правильних маркетингових рішень для формування лояльного ставлення покупців м'ясопродуктів. Потреба в проведенні досліджень споживачів зумовлена великою відмінністю їх індивідуальних рішень. Крім цього, вона обумовлюється ще і тим, що на поведінку споживачів впливає багато різних факторів - як зовнішніх, так і внутрішніх. Без їх встановлення практично важко визначити розміри і структуру попиту. Основними цілями дослідження поведінки споживачів продукції м'ясопереробки є: встановлення типу купівельної поведінки, визначення можливості її формування та передбачення; оцінка очікуваних розмірів продажу продукції м'ясопереробки; більш повне задоволення потреб споживачів; поділ ринку на сегменти і та їх обґрунтований вибір. В процесі проведення досліджень поведінки споживачів, в першу чергу, фіксується зміст їхньої поведінки (розміри закупівлі товару, його асортимент, час купівлі, торгові точки, в яких вона була здійснена, отримані знижки, мотиви прийняття рішень про купівлю, ступінь задоволення маркою товару та інше).

Важливим є також встановлення характеру і особливостей купівельної поведінки споживачів різних груп (осіб з високим, середнім і низьким рівнем доходу, студентів, пенсіонерів, непрацюючих осіб тощо).

Суттєве значення для дослідження поведінки споживачів мають і питання поінформованості покупців про розміри товарного ринку, товари, що їх цікавлять, фірми, які виготовляють ці товари, їхній імідж, макро- та мікросередовище, в якому знаходиться виробник [1].

Володіння інформацією про фактори впливу на поведінку споживача продукції м'ясопереробки на ринку м. Херсона та етапи прийняття ним рішення про купівлю товару не вирішує в повній мірі питання ефективного

управління продажем. Для цього слід ще застосовувати маркетингові інструменти впливу на купівельну поведінку. Вони представляють собою сукупність важелів, за допомогою яких виробник може скеровувати покупців у напрямі здійснення ними купівлі товарів.

Маркетингові інструменти необхідно розглядати у взаємозв'язку з факторами впливу на купівельну поведінку споживачів продукції м'ясопереробки, враховуючи, що маркетингові інструменти вказують на те, як купівельну поведінку можна змінити в бажаному напрямі для продавця, а фактори впливу - від чого вона залежить.

Найбільшою інтенсивністю на ринку продукції м'ясопереробки локального ринку м. Херсона мають : якість товару, ціна, реклама, торгівельна марка, стимулювання збуту, мерчандайзинг, упаковка.

Для того, щоб маркетингові інструменти здійснювали ефективний вплив на поведінку покупців продукції м'ясопереробки м. Херсона товаровиробникам слід: враховувати специфічні особливості, характер та сутність цільової аудиторії споживачів; проводити періодичні маркетингові дослідження доцільності застосування маркетингових інструментів та їх певних характеристик на купівельну поведінку; комплексно використовувати маркетингові інструменти, які в даних ринкових умовах є найбільш ефективними і доповнюють один одного; обґрунтовано визначати кількісний чи якісний рівень маркетингових інструментів задля забезпечення найбільш оптимального впливу на купівельну поведінку споживачів; передбачати можливість зміни пріоритетів споживачів, яка відповідно посилює чи зменшує силу впливу на їх поведінку певних маркетингових інструментів та їх характеристик; розробляти програми застосування маркетингових інструментів, враховуючи особливості профілю споживача на обраних сегментах ринку.

На поведінку споживача продовольчого асортименту продукції можна впливати за допомогою інструментів маркетингу, а також використовуючи одну з методик модифікації його поведінки: одноразовий запит (підказка); багаторазовий запит („закидання вудочки”, „найменше зло”); взаємності; прийняття зобов'язання; „навішування ярликів” [2].

Таким чином, узагальнена купівельна поведінка пересічного споживача може змінюватися під впливом певних спонукальних чинників маркетингу та інших подразників, що слід активно використовувати в маркетинговій діяльності виробника продукції м'ясопереробки для того, щоб підвищити конкурентний статус на локальних ринках за рахунок формування лояльного ставлення споживача.

Література

1. Балабанова Л.В. Маркетинг підприємства: навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2012. 612 с.
2. Энджел Джеймс Ф., Блэкуэлл Роджер Д., Мينيард Пол У. Поведение потребителей. Санкт-Петербург. Москва. Харьков. Минск: Питер, 1999.

Грушева В.О. – здобувач вищої освіти першого(бакалаврського) рівня
Науковий керівник: *Адвокатова Н.О.* - к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

СТИМУЛЮВАННЯ КУПІВЕЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЧЕРЕЗ ДИЗАЙН УПАКОВКИ ТОВАРУ

Упаковка забезпечує ідентифікацію продукту, інформує покупця про особливості товару і є останньою сполучною ланкою зі споживачем у торговельному залі, спонукаючи його придбати даний товар. Упаковка безумовно є обличчям продукту. Вона допомагає (або, навпаки, заважає) неуважному погляду споживача вихопити потрібний товар серед різноманіття прилавка. У разі робіт американських авторів упаковка називається «мовчазним торговцем».

Дійсно, багато досліджень підтверджують, що купівельний імпульс на місці продажу товару спрацьовує насамперед завдяки упаковці. Ще в 1930 році один із перших дослідників ринку Луїс Ческін провів велике дослідження, яке показало, що упаковка й продукт для споживача нероздільні. Високоякісний продукт в упаковці, яка дешево виглядає, в буквальному значенні іншим на смак, ніж той самий продукт, але в якісній упаковці. Своїми дослідженнями Ческін довів, що емоційні відчуття, які викликає упаковка переносяться, споживачами на фізичне сприйняття продукту. Це явище, яке активно використовується при посуванні брендів у всьому світі, починають застосовувати й найбільш активні українські виробники [1,с.122].

Погляд покупця, скочуючи по ряду товарів, повинен зупинитися саме на даному товарі. Як цього досягти? Відповідь проста - вдало і правильно підібраний колір упаковки, правильно легко читаємий шрифт неодмінно приверне увагу покупця.

Вчені Берлінського інституту філософії, співпрацюючи з німецькими виробниками, довели, що правильно підібраний колір упаковки здатен збільшити попит на товар на 30 %, не залежно від того, на скільки товар подобається покупцю, або навпаки знизити якщо обрано «помилковий» колір. Наприклад, було виявлено, що червоний колір, як рішучий і агресивний, підходить для продукції адресованої чоловікам [3,с.254].

Однак слід пам'ятати, що його надмірне використання на упаковці визиває роздратованість. Медикаменти та дитячі товари в оранжевій і зеленій упаковці купуються краще. Так як ці кольори асоціюються із здоровим самопочуттям та радістю. Рожевий колір сприймається як інтимний, тому максимально підходить для парфумерії. Якщо необхідно підкреслити оригінальність та креативність товару, слід обрати фіолетовий колір – колір творчості [4,с.63].

Однак з фіолетовий колір з одного боку сприймається, як колір втоми та смутку. А з іншого - символізує гармонію та романтику. Синій колір підходить для лосьйонів, кремів та мила. Німецькі вчені не рекомендують використовувати для упаковки тільки чорний або тільки білий колір. Чорний колір різко знищує настрій, його слід використовувати не в великій кількості для контрасту.

Харківський психолог Андрій Сволос дійшов висновку, що глибокі

«бархатні» відтінки краще використовувати для упаковки продукції вищої категорії, а легкі світлі тона більше підійдуть для недорогих металів. «Дорогий» колір може відштовхнути споживача, який орієнтується на невисоку ціну. «Дешеві» кольори позиціонують продукт як «несолідний» і відштовхують багатших клієнтів [4, с. 64].

Але на цьому можна виграти, якщо ви продасте недорогий товар то завдяки «дорогому» кольору упаковки може привернути увагу і підштовхнути заможного клієнта до покупки.

Як правило використання певних кольорів на упаковці пов'язане із загальним образом марки й несе в собі ж ті стимули та образи, що й реклама даного продукту [3,с.257].

Деякі види продуктів традиційно вимагають використання певних кольорів: молочні вироби – білого, зеленого й синього, кольори соковитої трави і неба, хлібобулочні – жовтого, піскового й коричневого. Змішані тони, рідко присутні в живій природі (яскраво-фіолетовий), можуть викликати півсвідому недовіру до продукту харчування й сумніву в його натуральності.

Причини виникнення дискомфорту при сприйнятті упаковки: використані невдалі сполучення кольорів, багато ахроматичних кольорів (відтінки сірого). Невдало підібрані шрифти. Низька якість фотографій і малюнків.

Інформація на упаковці здатна вирішити багато завдань реклами менш трудомісткими й більш дешевими способами. Самий очевидний спосіб для виділення головної інформації - це великий розмір напису. Можна також використати принцип контрастності, розташовуючи головний напис на контрастному фоні. Дуже обережно треба підходити до використання шрифтів, що складно читаються (вузький, курсивний, з великою кількістю «завитушок», стилізованих під готику, старослов'янське письмо). Від таких технічних прийомів, як обведення шрифту по контуру або тіні іноді краще відмовитися [2,с.112].

Відомо, що не маючи можливості одержати інформацію про продукт, покупець або вимагає її - або йде. У магазині самообслуговування проблема недоліку інформації, здавалося б, зникає тільки – простягни руку візьми товар і прочитай. Однак подумаємо про комфорт покупця. Основна інформація повинна бути прочитана при розміщенні продукту на будь-якій полиці. При розташуванні написів на упаковці треба брати до уваги й розміщення на полиці (вертикального й горизонтального) продукту в магазинах самообслуговування. Обидва варіанти викладення можливі для упаковок, що мають невеликий розмір і форму циліндра або витягнутого паралелепіпеда: печива, цукерок й іншої кондитерської продукції.

Використання ілюстрацій та фотографій на упаковці підвищує привабливість товару. Загальне правило використання фотографій таке: фотографії людей впливає сильніше, ніж пейзажі, натюрморти або фотографії самого продукту. На другому місці фотографії тварин [2,с.114].

Наприклад парфуми на упаковці на якій зображена тварина, аж ніяк не буде стимулювати придбати даний товар. Тоді як на упаковці буде зображена красива дівчина, якщо це жіночі парфуми, або привабливий чоловік, якщо це чоловічі парфуми, неодмінно буде викликано у споживача інтерес, зацікавленість в товарі.

Отже, можна зробити висновки, що упаковка – це важливий засіб

комунікації зі споживачем. Упаковка демонструє марку, вказує склад і спосіб використання, виділяє через дизайн, колір, форму товару. Вона повинна бути інструментом просування та спонукання, адже це остання форма товару, яку бачить покупець, перш ніж ухвалити рішення про купівлю. Упаковка багато важить для виробника товару, бо вона є одним із основних засобів привертання уваги споживача та створення довіри до товару. Мета упаковки — повернути увагу людини і водночас примусити її довіряти тому, що знаходиться всередині. Упаковкою є все те, що не є товаром. Але більшість упаковок товарів — це передовсім гармонічна єдність матеріалу, інформації і тари. Роль кожної складової є дуже важлива. Дуже часто саме упаковка породжує нові потреби, бо без неї ніхто не звертав би уваги на ні товари і не споживав їх. З погляду філософії, упаковка — це виражальний засіб і засіб передавання знань. Ознайомити з товаром і допомогти швидко прийняти рішення щодо його купівлі — ось завдання, яке виконує упаковка, одночасно приховуючи та демонструючи товар.

Література

1. Ліквінов А. П. Упаковка товарів: навчальний посібник. К.: Райдуга, 2006. 353 с.
2. Апішева А. Ш. Дизайн і ергономіка: посібник. К.: НТУУ, 2006. 280 с.
3. Садченков Д. Я. Упаковка та маркування товарів: навчальний посібник. Харків: Освіта, 2007. 453 с.
4. Максим Муравайко. Бессознательная щедрость. *Бізнес*. 2005. №44(667). С. 62-64.
5. Адвокатова Н.О., Боярчук А.І. Інструментарій міжнародного маркетингу для сучасного аналізу глобальних ринків. *Фінансовий простір*. 2019 № 2 (34)101. С.101-109. ISSN 2304-1692
DOI: [https://doi.org/10.18371/fp.2\(34\).2019.183580](https://doi.org/10.18371/fp.2(34).2019.183580)

Гурєєв О.О. – здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Науковий керівник: *Петрова О.О.* - к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

ІННОВАЦІЙНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

Сучасний етап розвитку економіки України характеризується реформуванням інституційних, економічних, соціальних, фінансових та інших відносин, у становленні яких особлива роль належить сфері торгівлі. Традиційно вважається, що торгівля – це сфера зайнятості й джерело добробуту людей, системоутворююча ланка господарських зв'язків, канал розподілу товарів, послуг, місце відпочинку, формування суспільних настроїв. Стан розвитку торгівлі свідчить про рівень життя й стан економіки та суспільства; саме тут відбувається процес визнання здійснених витрат як суспільно необхідних. У ролі джерела надходження поточних

коштів торгівля є як одна з передумов забезпечення фінансової стабільності держави. Задоволення потреб населення, попередження соціальної напруженості в суспільстві, вагомий внесок у валову додану вартість – найбільш значимі функції роздрібної торгівлі. Окрім того, усе частіше індекс цін у роздрібній торгівлі країн, що стабільно розвиваються, визнається індикатором соціально-економічного розвитку суспільства. Водночас торговельний бізнес як складова системи розподілу економічних благ відображає основні протиріччя й проблеми національної економіки, стан формування інформаційного суспільства, ступінь інтеграції економічних процесів. Роздрібна торгівля, будучи галуззю економіки найбільш наближеною до кінцевого споживача, слугує головним інструментом регулювання основних складових елементів виробничого процесу (обсягу й асортиментів продукції, що випускається) та дозволяє здійснювати моніторинг споживчих переваг, динаміку якості життя населення тощо.

Предметом інновацій торговельних підприємств є оптимізація руху товарів, поліпшення якості обслуговування споживачів, раціоналізації витрат обігу, підвищення ефективності торговельної діяльності. До основних напрямів інноваційного розвитку належать: інновації, що стосуються продуктових характеристик матеріальних потоків, і інновації, націлені на вдосконалювання форм руху товарів. У першому випадку інновації пов'язані з генеруванням ідей створення інноваційних продуктів (послуг), впровадженням ноу-хау, науково-дослідними розробками. У другому випадку вони вирішують складні проблеми постійного відновлення інформаційних технологій, організаційних структур. Інноваційна діяльність є об'єктивною умовою для розвитку сучасного торговельного підприємництва, забезпечення конкурентоспроможності підприємств у довгостроковому періоді. Без здійснення інноваційної діяльності підприємство не зможе гнучко реагувати на зміни зовнішнього й внутрішнього середовища, а отже перестане ефективно задовольняти споживачів своєю продаваною продукцією або пропонованою послугою, що приведе до втрати ринкових позицій. Інновації в роздрібній торгівлі – це діяльність суб'єкта господарювання торговельної сфери або її окремі технологічні процеси й елементи, що раніше не застосовувалися цим суб'єктом господарювання і спрямовані на підвищення ефективності торговельної діяльності загалом або відповідної складової торговотехнологічного процесу; упроваджене в комерційну діяльність нововведення, що є фактором інтенсивного зростання задля одержання економічного, соціального й інших видів ефекту [1].

Доцільним є навести основні аспекти інноваційної діяльності, що позитивно впливають на ефективність роботи торговельних підприємств. Інновації дозволяють:

- 1) підвищити економічну ефективність процесу продаж, оптимізувати витрати, збільшити конкурентоспроможність організації в результаті використання бездротових і радіочастотних технологій;

2) максимізувати проінформованість покупців про товари та послуги конкретної торгової мережі;

3) підвищити продуктивність праці працівників торговельного залу;

4) покращити фінансово-економічний стан торгового підприємства;

5) збільшити прибуток та рентабельність діяльності підприємства.

Основними результатами успішної інноваційної діяльності є:

– покращення якості продукції, послуг;

– розширення асортименту продукції, послуг;

– збереження і розширення традиційних ринків збуту;

– створення нових ринків збуту;

– забезпечення відповідності сучасним правилам і стандартам торгівлі;

– скорочення витрат на заробітну плату, матеріальних витрат, енерговитрат.

На сьогодні однією з основних умов успішної організації інноваційного розвитку підприємств сфери послуг є наявність ефективної системи маркетингу та збуту. Дана система здійснює зв'язок підприємства з кінцевими споживачами з метою постійного виявлення їхніх вимог покупців до якості обслуговування та якості реалізованих товарів і послуг [2].

Отже, в узагальненому вигляді напрями інноваційного розвитку підприємств роздрібною торгівлі, полягають в: — удосконаленні або створенні нового способу надання послуги, пов'язаною з реалізацією товару; — створенні нового способу обслуговування клієнта (покупця) при контактному та безконтактному здійсненні послуги; — створенні торгових підприємств нового формату, що змінюють технологію процесу здійснення послуги; — наданні для продажу нового товару, що в змозі задовольнити сучасні потреби споживача.

Література

1. Інноваційний розвиток підприємств сфери торгівлі: світові тенденції та практика в Україні : монографія / [С. А. Давимука, Л. І. Федулова, Н. М. Попадинець та ін.] ; за заг. ред. С. А. Давимуки ; ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України”. – Львів, 2016. – 432 с.

2. Безус А. М., Шевчун М. Б., Безус П. І. Перспективи інноваційного розвитку роздрібною торгівлі в Україні. *Економіка та держава*. 2019. № 5. С. 24–28. DOI: [10.32702/2306-6806.2019.5.24](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.5.24)

*Dashevska L.M. - senior lecturer
Kherson State Agricultural University, Kherson*

ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT IN UKRAINE

Entrepreneurship is a leading sector of market economy, which ensures saturation of market with goods and services, promotes healthy competition, creates a new "layer-entrepreneur-owner". It is based on independent, proactive, systematic, risk-taking product manufacturing, service and trade activities and it aims at generating revenue.

Nowadays the state has hope on small business for rapid positive structural changes in economy, a way out of economic crisis and creating conditions for expanding implementation of market reforms.

To a large extent, the role of small business is to tackle the issue of employment, which is manifested in the ability of small and medium-sized businesses to create new jobs and absorb excess workforce. This is especially true of the current state in Ukraine. In fact, while process of job cuts in large enterprises is underway, small firms not only retain but also create new jobs.

Dynamics of overall growth rate of business entities in the country shows that since 1991, this sector of economy has grown quantitatively almost by 12 times.

In order to ensure development of free enterprise in Ukraine, rights, duties and responsibilities of business entities focused on efficient management are legally defined. Entrepreneurship is incompatible with economic incompetence, losses, irresponsibility, failure to fulfill obligations and contracts with counterparties.

Thus, in Ukraine at the beginning of 2004, such indicator as number of business entities per thousand people was ten times less than in developed European countries. And contribution of small businesses to gross domestic product was only 10%, which is 3-4 times lower than in most European countries.

Particularly negative phenomenon is that a significant number of registered small businesses do not operate, and most of existing ones are engaged in such quickly profitable economic activities as trade and intermediary services. This is due to fact that small businesses are developing in unfavorable investment climate, which makes it unprofitable for long-term production investments.

Analysis of entrepreneurship state in Ukraine shows that small and medium-sized business sector needs effective financial support both at national and regional levels. Worldwide business development and protection practices show that affordable source of financing for small businesses is to provide government with guarantees to repay loans in case of insolvency of small businesses. This reduces credit risks and eliminates a major obstacle to providing loans to small businesses, especially small business start-ups. This requires appropriate credit resources of banks.

Unfortunately, credit resources in Ukraine for small business are very limited. For most business entities, bank credit remains unavailable because of too high interest rates. This is due to the fact that there is actually no mechanism for guaranteeing loans in national economy.

One of significant obstacles to development of domestic entrepreneurship is imperfection of current tax system and excessive tax pressure and burdensome reporting system that lead to increase in sales of products concealed from taxation, uncertainty of entrepreneurs in stability of business conditions.

Complex and long-term post-registration procedures of business entities, excessive interference of state authorities in their activities have a negative impact on development of entrepreneurship.

Main directions of acceleration of business development in modern conditions of transformation, transition to innovative model of economic development in Ukraine are:

- Further improvement of legislative and regulatory framework for creating favorable conditions for development of small and medium-sized enterprises.
- Improvement of credit policy, namely: organization of state credit institutions for purpose of preferential lending to business entities, especially small business start-ups.
- Improving tax policy, that is, ensuring functioning of a simplified tax system with preference for a single tax advantage and right of those working in small business sector to social security and pensions.
- Further strengthening of state support for small and medium-sized businesses (financial, credit, property, information and personnel). Creating and maintaining a network of business centers, business incubators, etc.
- Stimulating development of entrepreneurship in industries that ensure the highest efficiency of public production and its competitiveness through the use of scientific and technological progress, resource-saving technologies, and production of fundamentally new types of products.
- Ensuring implementation of measures to create a single automated system of state registration of business entities.
- Implementation of measures for gradual creation of a network of training centers for training entrepreneurs among unemployed in employment centers.
- Strengthening responsibility of executive authorities and civil servants for implementing relevant laws on business development, in particular small businesses.

Analysis of small business state shows that small business sector in Ukraine is at initial stage of development and is characterized by high degree of inefficiency. In current situation, development of small businesses in Ukraine should become decisive factor for improving economic mechanisms: this area needs effective state support, which should be aimed at creating positive economic and legal climate.

Based on the above, it can be said that development of economy of small and medium-sized enterprises in Ukraine has great reserves and great prospects, because there is no other way to establish and strengthen the state, except for development of market economy, which is based primarily on private business, personal initiative, which gives everyone opportunity to self-realization and self-affirmation.

Дяченко Н.С – здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Науковий керівник: Аверчева Н.О. - к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

НАПРЯМИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ БАЗИ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Функціонування фермерських господарств створює передумови для підвищення ефективності аграрної економіки в цілому на основі раціонального використання земельних, трудових та матеріально-технічних ресурсів аграрної сфери. Значення фермерських господарств для економіки аграрного сектору та країни в цілому обумовлено наступними чинниками: забезпечується зростання обсягу та розширення асортименту сільськогосподарської продукції на ринку; відбувається раціоналізація використання матеріальних, технічних та трудових ресурсів; створюються умови для економії капіталовкладень у виробництво, скорочення втрат сільськогосподарської продукції; зростає ефективність та продуктивність основних факторів виробництва. Крім того, податки, які сплачують фермери до місцевих і центральних бюджетів сприяють вирішенню соціальних питань країни, регіонів та сільських територій. Але потенційні можливості та потужність виробництва фермерських господарств, насамперед, залежить від техніко-технологічної бази. На сучасному етапі існує проблема технічного забезпечення господарств, що призводить до безповоротних втрат готової продукції та погіршення її якості.

Мета та основні завдання проведеного дослідження полягають у тому, щоб обґрунтувати особливості техніко-технологічного забезпечення фермерських господарств; визначити сучасний стан та проблеми формування технічної бази; розкрити основні напрями ефективного та раціонального використання техніки і технології.

Техніко-технологічна база фермерських господарств – це сукупність спеціалізованих знарядь, предметів та способів праці, за допомогою яких виробляють певні види продукції або надаються послуги, що задовольняють потреби споживачів на ринку. Тому питання розвитку техніко-технологічної бази на сучасному етапі розвитку України є досить актуальним. Позитивне вирішення цього питання дасть можливість вийти на якісно новий рівень розвитку у системі конкуруючих економік [1].

Відсутність реальних позитивних зрушень у державі в напрямку покращення матеріально-технічного забезпечення сільських товаровиробників стримує збільшення розмірів фермерських господарств, що стає на перешкоді впровадженню сучасних екологічно безпечних та енергоощадних технологій і, у кінцевому підсумку, призводить до низької ефективності їх господарської діяльності.

Незадовільне технічне забезпечення є головною причиною низької продуктивності у фермерських господарствах. Навіть якщо фермери регіону будуть працювати на принципах взаємодопомоги і надаватимуть один одному потрібні машини для тимчасового використання після закінчення відповідних

робіт у власних господарствах, то і це суттєво не покращує становище. Тут гостро постають додаткові складні проблеми збереження високої продуктивності техніки при експлуатації її декількома користувачами, проведення технічних оглядів і ремонтів. За таких умов питання дотримання агротехнічних термінів відсувається на другий план, а головною постає проблема виконання того чи іншого агротехнічного заходу взагалі [2].

Підтвердженням того, що рівень матеріально-технічного забезпечення фермерських господарств незадовільний і найнижчий серед інших організаційно-правових форм аграрного сектору, є показник рівня енергетичних потужностей у розрахунку на одне підприємство. Якщо в середньому по Україні у 2018 р. на одне підприємство припадало 759 кВт, то на фермерське господарство - лише 234 кВт. Найбільш забезпеченими енергетичними потужностями були державні підприємства із середнім показником 3479 кВт, у кооперативах показник сягав 2660 кВт і у господарських товариствах - 2429 кВт. Такий низький рівень енергетичного забезпечення є свідченням дефіциту фінансових ресурсів та відсутності механізмів їх залучення у фермерських господарствах, більшість з яких є дрібними і середніми за розмірами. Навіть обсяги державної підтримки фермерів не покращили ситуацію з їх недосконалою матеріально-технічною базою. Цим обумовлений низький рівень конкурентоспроможності ФГ на ринку.

Слід відзначити, що фермерські господарства починали свою діяльність лише на основі земельних ресурсів, не маючи початкового капіталу, технічних і матеріальних ресурсів, на відміну від інших господарств, які були створені на основі діючих підприємств і успадкували їх матеріально-технічну базу. Це також негативно відобразилося на їх подальшому розвитку. Визначена структура енергетичних потужностей у фермерських господарствах свідчить, що найбільшу питому вагу мають двигуни тракторів-- 47%, двигуни комбайнів і самохідних машин - 25%, двигуни автомобілів - 24%.

Формування технологічної бази діяльності фермерських господарств обумовлено позитивними і негативними чинниками. До сприятливих факторів належить швидка адаптація фермерів до нових технологій, їх орієнтованість на потреби ринку і цінову ситуацію на вироблену продукцію, можливість впровадження інноваційних технологій землеробства та нових високопродуктивних сортів та гібридів. Проте, нові технології вимагають значних коштів на придбання дорогого насіння, переобладнання або придбання техніки і сільськогосподарських машин. Обмеженість земельних ділянок є також стримуючим фактором впровадження сівозмін та нових культур. Вважаємо за доцільне збільшити поінформованість фермерських господарств щодо можливості їх інноваційного технологічного розвитку на основі удосконалення діяльності дорадчих служб в регіонах та асоціацій фермерських господарств.

Крім того, в умовах сучасного етапу земельної реформи кожне ФГ ставить за мету приватизацію земельних ділянок. Саме для цього будуть консолідовані власні та позикові кошти. Тому для технічного і технологічного

забезпечення виробничих процесів у ФГ необхідна державна підтримка, здешевлення банківських кредитів, залучення інвестиційних ресурсів.

Державна підтримка є важливою складовою фінансування технічного забезпечення фермерських господарств. За інформацією Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України Уряд України затвердив постанову про порядок здешевлення сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва для аграріїв на 25%, що сприятиме оновленню машинно-тракторного парку виробників. Компенсація надаватиметься сільськогосподарським товаровиробникам на безповоротній основі у розмірі 25% вартості техніки та обладнання (без урахування ПДВ) [3].

На програми розвитку фермерства та кооперативів у 2020 р. виділено 400 млн грн. Це часткова компенсація витрат, пов'язаних з наданими сільськогосподарськими дорадчими послугами – 10 млн грн та фінансова підтримка сільськогосподарськими кооперативам – 30 млн грн. для збільшення кількості об'єктів місцевої переробки сільськогосподарської продукції та зростання рівня зайнятості сільського населення. На фінансову підтримку розвитку фермерських господарств піде 185 млн грн, сімейним фермерським господарствам через механізм доплати на користь застрахованих осіб – 215 млн грн. Буде здійснено доплату за напрямками, які не виплачені у 2019 р. Підтримка за цим напрямком спрямована на збільшення кількості об'єктів місцевої переробки сільськогосподарської продукції, збільшення рівня зайнятості сільського населення, підвищення рівня знань та вмінь сільського населення у провадженні сільськогосподарської діяльності [4].

Література

1. Техніко-технологічна база підприємства. URL: https://pidruchniki.com/82228/ekonomika/tehniko-tehnologichna_baza_pidpriyemstva (дата звернення 03.03.2020).
2. Технічне забезпечення фермерських господарств Харківської області. URL: <http://dspace.knau.kharkov.ua/jspui/bitstream/123456789/267/1/%96.pdf> (дата звернення 05.03.2020).
3. В Україні затверджено порядок здешевлення сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва для аграріїв. URL: <https://propozitsiya.com/ua/v-ukrayini-zatverdzheno-poryadok-zdeshevlennya-sg-tehniki-vitchiznyanogo-virobnictva-dlya-agrariyiv?fbclid=IwAR1HwMzg2PnZS8G5GYobqXdwGlxlGey5vwqxrMG EaO3le4qegcMv8WPOV Fo> (дата звернення 06.03.2020).
4. Держпідтримка аграріїв 2020. Кредити, тваринництво, фермерство, техніка, садівництво. URL: https://agropolit.com/spetsproekty/694-derjpidtrimka-agrariyiv-2020-krediti-tvarinnitstvo-fermerstvo-tehnika-sadivnitstvo?fbclid=IwAR2qqHf8WvqVKBk9XfcMEEIfI4aJvJHmPSfrDqpNfaTZw4__Ya2T28C_6M (дата звернення 06.03.2020).

Жерена М.В. – здобувач ступеня вищої освіти «Бакалавр»
Науковий керівник: *Трусова Н.В.* – д.е.н., професор
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного, м. Мелітополь

ЗВ'ЯЗКИ ТА ЗАКОНОМІРНОСТІ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Діяльність будь-якого господарюючого суб'єкта та ефективне його функціонування значною мірою обумовлене станом його грошових потоків, оскільки саме вони визначають платоспроможність та появу додаткових інвестиційних можливостей. Сезонність сільськогосподарської діяльності, особливо в умовах фінансової кризи, вимагає ефективного управління грошовими потоками, для погашення зобов'язань за розрахунками, отримання прибутку, накопичення інформації про цілеспрямований рух грошових потоків обумовленого фінансовими відносинами з державою, іншими господарюючими суб'єктами й фізичними особами.

У групі фінансових відносин між господарюючим суб'єктом і державою грошові потоки виникають: у процесі здійснення витрат бюджету (надання бюджетних субсидій, бюджетних інвестицій, бюджетних кредитів і сплати відсотків по них), у процесі здійснення розрахунків зі сплати податків (стягнення податків і зборів, обов'язкових платежів, пені й штрафів; повернення або залік зайво сплачених або зайво стягнених сум податків, а також відшкодування ПДВ у передбачених чинним законодавством випадках) [1].

Грошові потоки між різними господарюючими суб'єктами обумовлені: розрахунками підприємства з постачальниками й покупцями, фінансовими відносинами з банками з приводу одержання кредиту, його погашення й сплати відсотків по ньому, фінансовими відносинами з акціонерами (учасниками) із приводу виплати дивідендів, фінансовими відносинами зі страховими компаніями із приводу страхування й одержання страхового відшкодування, фінансовими відносинами з різними фондами – благодійними, інвестиційними та інших, фінансовими відносинами з вищестоящими організаціями (у випадку якщо підприємство входить до складу холдингу, асоціації й інших).

Більшість вчених, характеризуючи напрямок грошового потоку, називають отримані платежі вхідним потоком (припливом), а сплачені платежі (відтоком). Грошові припливи й відтоки володіють не тільки кількісною, але якісною (інформаційною) стороною, що дозволяє зрозуміти, звідки були отримані й куди спрямовані кошти. Приплив коштів на сільськогосподарських підприємствах здійснюється за рахунок виручки від реалізації продукції, надання послуг, реалізації основних засобів, отриманих кредитів і позик, коштів від емісії акцій, випуску облігацій тощо [1; 2].

Для того аби краще зрозуміти сутність грошових потоків та здійснювати вибір методів управління ними, на рис. 1, зображено їх рух.

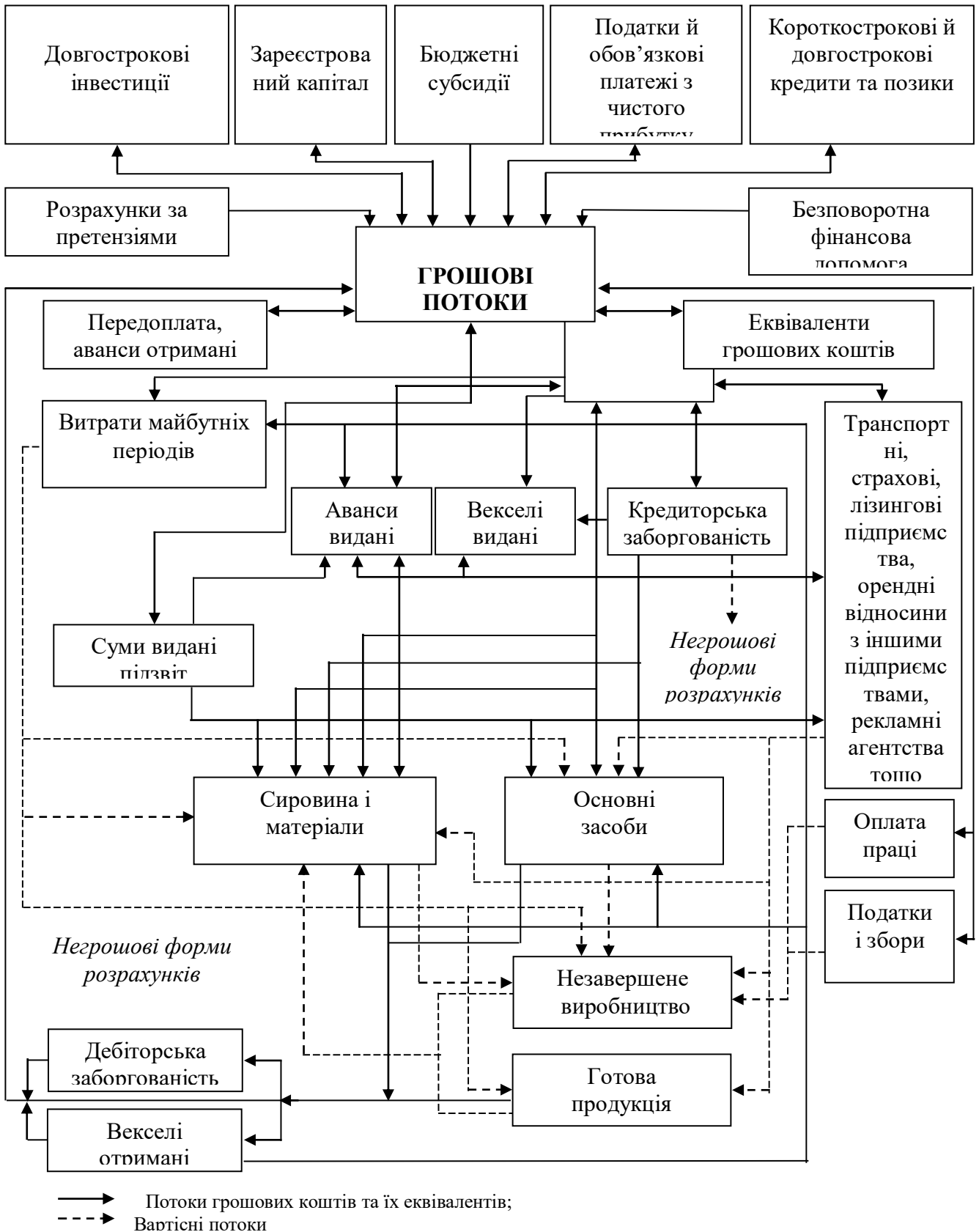

Рис. 1. Модель руху грошових потоків сільськогосподарських підприємств

Джерело: складено авторами

Ефективне управління грошовими потоками дозволяє скоротити потреби підприємства у позикових коштах. Фінансова стабільність підприємства значною мірою визначається тим, наскільки різні види потоків коштів синхронізовані між собою за обсягами і в часі. Високий рівень такої синхронізації забезпечує фінансова рівновага фірми в процесі її стратегічного розвитку. Цьому сприяє скорочення тривалості виробничого й фінансового циклів, що досягається в процесі результативного управління грошовими потоками, а також зниженням потреб у капіталі, що обслуговує господарську діяльність підприємства. Прискорюючи за рахунок ефективного управління грошовими потоками оборот капіталу, підприємство забезпечує ріст суми генерованого у часі прибутку [2, с. 214].

Ефективне використання тимчасово вільних залишків коштів у складі оборотних активів дозволяє підприємству діставати додатковий прибуток. Високий рівень синхронізації [3, с. 118] за обсягом й у часі надходжень і виплат коштів дозволяє знижувати реальну потребу підприємства в поточних і страховому залишках коштів, що обслуговують операційний процес, а також резерв інвестиційних ресурсів, сформований у процесі здійснення реального інвестування. Таким чином, прозоре ведення бухгалтерського обліку грошових потоків, ефективне управління грошовими потоками сільськогосподарського підприємства сприяє формуванню додаткових ресурсів для здійснення фінансових інвестицій, що є одним із джерел прибутку.

Ідентифікація грошових потоків сприяє формуванню управлінських рішень господарюючих суб'єктів щодо ступеню операційного підприємницького ризику, пов'язаного з їх здійсненням, який має бути мінімальним. У той же час, масове бізнес-середовище акцентує увагу на проблемі дефіциту коштів, як головної домінанти стримування економічного розвитку сільськогосподарських підприємств. У сучасних нестабільних ринкових умовах ті потоки, які ще вчора здавалися незначними, у теперішній час можуть стати визначальними в процесі формування фінансового результату сільськогосподарського підприємства.

Література

1. Бланк И.А. Управление финансовыми ресурсами / И.А. Бланк. – М.: Издательство «Омега-Л»: ООО «Эльга», 2011. – 768 с.
2. Трусова Н.В, Цап В.Д., Терновський В.О. Управління фінансовими потоками підприємства. Фінансова математика / Н.В. Трусова, В.Д. Цап, В.О. Терновський. Навчальний посібник. – Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД». – 2017. – 392с.
3. Тяг Р. Б. Планування діяльності підприємства: навч. посіб. / Тяг Р. Б. – К.: МАУП, 1998. – 156 с.

Zhukova Iryna Vitaliivna

PhD in Public Administration, assistant professor, Executive Director of the Presidium of the civic scientific organization, "Ukrainian Assembly of doctors of science in public administration", Head of the Department of Vocational Education and School Management, Interregional Academy of Personnel Management

MODERN WAYS FOR THE FORMATION OF STATE-PUBLIC COMMUNICATION AND FORMATION PRINCIPLES OF ITS STRUCTURE

The development of state-public communication is one of the most important requirements for Ukraine to become a democratic, law-rule and social state. People create opportunities to pursue their interests and goals, public discussions, solve their daily problems, and help one another by joining into the voluntary associations.

Citizens' participation in governing the country can't be limited by the regular elections' voting only. Adequate government interaction with society requires the existence of other communicational channels to enable public authorities for taking into account the opinion of people in their day-to-day management activities between election campaigns.

One of such channel is the state-public communication within the structures of civil society. Taking into account the society positions as for one or another issue, that improve the quality of public authorities work and help to ensure the legitimacy of public policy in the eyes of citizens. Government agencies must take into account the specific interests, values and goals of many members of society and their associations, and think seriously about them when deciding, even if the group is a minority in the society they have to do so.

In modern public administration science, a certain methodological difficulty is the terminological problem of identifying the content of the concept of state-public communication. It is possible to clearly identify individual concepts for defining the content of state-public communication within different scientific and national traditions by synthesizing different research approaches.

Yevhen Romanenko [1] points out rightly, analyzing the state-governmental communication content, that it should be assumed for providing a multilateral orientation of interactions between public authorities; between public authorities and the public; between public authorities and political institutions; between civil society institutions. However, this approach is not completely complete in terms of complexity. After all, it ignores its main components: the totality and the logical interconnection of social elements, processes and laws through which public authorities must provide real needs, interests, goals and, as a consequence, consolidation of them in their managerial decisions.

In general theoretical sense, on our opinion, the term "state-public communication" means the exchange of information between public authorities and society for the realization of state-public interests, discussing problems of the public

and participating in decision-making processes and their implementation. Such interpretation also raises the question of the purpose of state-public communication directly for:

1. Creating favorable legal conditions for strengthening the public and developing democracy in Ukraine.

2. Communicative establishment between state authorities and public associations.

3. Enhancing citizen participation in association activities, decision-making and implementation processes.

4. Development of volunteerism and charity.

In such view point, state-public communication provides for:

- participation of members of the public in the discussion and drafting of laws, normative-legal acts regulating the creation and activity of non-governmental organizations, in particular laws on socio-economic development of the state, interests of population groups, rights and freedoms of citizens, etc .;

- State policy's discussion in all its spheres (culture, education, health care, employment, environmental protection, social welfare, etc.);

- public control over the authorities' activities in solving problems of state importance in the form of public monitoring of the preparation and implementation of decisions, expertise of their effectiveness;

The monograph "State-Public Communication as an Object of Scientific Research in Ukraine" by I. Chaplay [2] has proposed to consider only general-specific principles as they play a decisive role in the structure of state-public communication construction.

1. The principle of civic activity. Civic activity, that is, the self-initiation and voluntary participation of people in public life and in solving problems of their local communities, is an essential element of state-public communication. The government supports public activity by creating a favorable legal environment, impartially informing people about their activities and involving citizens and their associations in planning and implementing decisions at regional and local levels.

2. The principle of public participation. Citizens' associations are reliable channels of public-private communication for the presentation of different interests and values in society. Through these communication channels, people receive information and voice their opinions as for the government decisions. If political decision-makers engage in dialogue with society and take into account its proposals made in the course of public discussion, then both the competence of the public and the legitimacy of public authorities are increased.

3. The principle of respect. While developing and implementing public-public communications, public initiatives and government have different roles, but their roles are complementary. The state respects the right of citizens to define their goals and to carry out their activities on the basis of freedom of association and that creates conditions for various activities of organizations, establishes interaction with them in a professional profile basis in the order determined by international agreements and national legislation in this field.

4. The principle of partnership. The partnership provides for the establishment of constructive state-public communication between civil society structures and public authorities, local government, based on an understanding of the overall responsibility for more effectively resolving issues of social life.

5. The principle of independence. State authorities respect the independence of non-governmental organizations and recognize their right on incitement in state-public communication on behalf of the public for increasing the effectiveness of the state and for creating the confidence in its organs. State authorities do not interfere with the activities of civil society organizations, except the cases established by law.

6. The principle of equality. Creating by the authorities equal conditions for state-public communication by the authorities. All the citizens and their associations must have equal access to the participation in public life.

References

1. Романенко Є. О. Державно-управлінська комунікація як механізм реалізації державної політики / Є. О. Романенко [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=540>

2. Чаплай І. В. Державно-громадська комунікація як об'єкт наукового дослідження в Україні / І. В. Чаплай. — Одеса: КУПРІЄНКО СВ, 2018 — 386 с.

*Захарчук І.Ю. – здобувач ступеня вищої освіти «Бакалавр»
Науковий керівник: Трусова Н.В. – д.е.н., професор
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного, м. Мелітополь*

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Глиbokі регіональні диспропорції формування фінансових ресурсів у контексті інноваційно-інвестиційного розвитку держави в цілому доцільності розгляду через призму фінансового механізму. Саме через засоби фінансового механізму держава реалізує свою фінансову політику. Фінансовий механізм як комплекс фінансових важелів і методів впливу на інноваційно-інвестиційний розвиток економіки України забезпечує розподільчі, перерозподільчі та регулюючі відносини, формуючи доходи суб'єктів господарської діяльності й відповідні фонди, що базується на нормативно-правових положеннях і фінансовій інфраструктурі, забезпечуючи оптимальне використання фінансів.

Формування відносин за допомогою методів фінансового механізму здатні забезпечити оптимальні умови для інноваційно-інвестиційного розвитку держави. Водночас ринкова економіка ґрунтується на поєднанні власної сильної позиції та державного регулювання відносин суб'єктів господарювання в процесі діяльності. Засобами ціноутворення ринок збалансовує попит і

пропозицію на інновації, самостійно визначає рівень розвитку окремих галузей, підприємств, здійснює координацію обсягів інвестування.

У ринковій економіці вплив фінансового механізму на конкретні напрямки інноваційно-інвестиційного розвитку визначається кількісними і якісними аспектами. Кількісний виражається сумою грошових засобів, що виділяються на досягнення визначених цілей і є основою створення конкретного механізму. Проте, без кредитів або інших коштів неможливо вирішити будь-яке питання розвитку держави. З іншого боку, виділення коштів само по собі не призведе до розв'язання наміченого завдання. Для цього необхідно визначити: а) яким чином формуються ресурси; б) якими каналами рухаються, яка їх траєкторія; в) які види і форми їх руху; г) умови виділення фінансових ресурсів та їх використання. Такі характеристики визначають якісну сторону фінансового механізму [1, с. 52].

Якщо ступінь інноваційно-інвестиційного розвитку в цілому високий, то значення фінансового регулювання буде досить вагомим. Водночас, ріст інновацій та інвестицій неможливий без розвинутої банківської та фінансової системи, фондових ринків в країні. Саме банки найбільше мають можливість використовувати фінансовий механізм акумулювання та перерозподілу коштів відповідно до ринкової орієнтації на прибуток та можливих ризиків. Тому пропонується здійснювати державне регулювання інноваційно-інвестиційного розвитку економіки за схемою: кредитна емісія НБУ – рефінансування – банківське кредитування.

У сучасних умовах господарювання економічне зростання повинно характеризуватися рівнем інноваційно-інвестиційної політики, в якій переважатиме соціальний розвиток. Важливого значення потрібно надавати ранжуванню інвестиційно-кредитних проектів за параметрами і характеристиками їх мультиплікативного впливу на економічні процеси з подальшим цільовим фінансуванням обраних проектів банками на основі пріоритетного рефінансування останніх НБУ. За результатами фундаментальних досліджень необхідно передбачити можливість оцінити та спрогнозувати вплив фінансування, включаючи кредитно-емісійне, на збалансованість економіки країни. Фінансування таких проектів при допомозі кредитної емісії сприятиме формуванню внутрішнього повноцінного ринку, забезпечить більшу зайнятість і значне зростання доходів суб'єктів підприємництва, дозволить надалі використовувати їх заощадження як найважливіше джерело для інвестування. Такий підхід призведе до національної капіталізації, що і буде формою збереження монетарного трансмісійного механізму [2, с. 98]. Іншими словами, держава в особі Національного банку України забезпечуватиме пільгове рефінансування банківських установ, а відповідальність за фінансування цільових проектів, визначених державою пріоритетних програм - нестимуть банки.

Трансформації грошових потоків при інвестиційній мультиплікації підсилює обсяг попиту на грошові ресурси за рахунок впливу інвестицій на ріст доходу. Цей приріст спричинить до збільшення обігу грошової маси і, як наслідок, до зміни на фінансовому ринку відсоткових ставок. В такому випадку

регулювання обігу грошових коштів відбувається не безпосередньо: дисконтна ставка-грошова маса-відсоткові банківські ставки, а опосередковано: дисконтна ставка з рефінансування визначених пріоритетних національних програм - зростання грошової маси за цими проектами - зміна відсоткових банківських ставок - коригування дисконтної ставки НБУ для проведення рефінансування всієї банківської системи. За рахунок такого підходу можна ефективніше виявляти потенційні джерела фінансування всіх стадій забезпечення та вчасного регулювання інноваційно-інвестиційного зростання економіки [3, с. 44].

За результатами дослідження можна стверджувати, що ефективні стимули зростання інноваційно-інвестиційних індикаторів потребують абсолютно нових нестандартних рішень у процесі застосування традиційних фінансових важелів регулювання, що відображають важливість сформованої ситуації. З цією метою пропонується розробка і впровадження нового трансмісійного механізму, що дозволить паралельно використовувати математичну модель, яка б відображала динаміку основних макроекономічних показників в комплексі з іншими інструментами фінансового регулювання.

Література

1. Ковалюк О.М. Методологічні основи фінансового механізму // Фінанси України. – 2003. – № 4. – С. 51-59
2. Кузьмін О.Є. Проблеми фінансово-кредитного регулювання інноваційного розвитку виробничо-господарських структур: Монографія / О.Є. Кузьмін, І.В. Алексеев, М.К. Колісник/ За заг. ред. О.Є. Кузьміна, І.В. Алексеева. - Львів: Видавництво національного університету «Львівська політехніка», 2007. - 152 с.
3. Опарін В.М. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти) / В.М. Опарін. - К.: КНЕУ, 2005. – 240 с.

*Каламан О. Б. - к.е.н., доцент кафедри менеджменту і логістики,
докторант
Одеська національна академія харчових технологій, м. Одеса*

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВИНОРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

Економічна ефективність будь-якої держави визначається, перш за все, обсягом валового продукту на душу населення; рівнем інфляції, безробіття; розвитком інноваційних технологій; стійкістю до можливих світових економічних криз; методів і способів, що впливають на досягнення зростання економіки і раціональне використання ресурсів країни безліч. Одним із сегментів, який здійснює істотний вплив на економічний розвиток в цілому є малий і середній бізнес. Від впевненого розвитку малого і

середнього бізнесу безпосередньо залежить насичення ринку різноманітними товарами і послугами, формування здорового конкурентного середовища, створення нових робочих місць. І звичайно, - зміцнення промислового і аграрного потенціалу українських регіонів, підвищення якості життя населення країни. Крім того малий і середній бізнес є найбільш ефективним провідником нових технологій і інновацій, що обумовлено особливостями малих підприємств і їхніми перевагами при виконанні НДДКР. Таким чином, забезпечення конкурентоспроможності малого та середнього бізнесу має стати однією з провідних напрямів державної регіональної політики щодо досягнення високого рівня соціального-економічного розвитку регіону та підвищення добробуту населення.

Підвищення конкурентоспроможності малого і середнього бізнесу виноробних підприємств в Одеському регіоні має бути не лише задачею самого бізнесу, а й метою діяльності органів державної влади. Влада і бізнес повинні спільно виробляти механізми забезпечення конкурентоспроможності виноробних підприємств. Розвиток в Україні ринкових відносин в сфері економіки, корінний переворот щодо розвитку країни наклали свій відбиток на всі сфери життєдіяльності. Економічна сфера, будучи системоутворюючою, має найбільший вплив на всі інші сфери людської діяльності. В результаті сталося поширення застосування економічних категорій і понять на багато інших областей. Основу ринкової економіки становить поняття конкуренції, як головної рушійної сили еволюції взаємовідносин суб'єктів, що функціонують в даному середовищі. Найбільш успішним учасником такого змагання є той, хто здатний витримувати конкурентну боротьбу на вітчизняному та зовнішньому виноробних ринках. Така характеристика, як конкурентоспроможність, до недавнього часу була категорією, по-перше, мало розробленою вітчизняною економічною наукою, а по-друге, багато в чому спірною і дискусійною, на що є вагомі причини [1, с. 17-22]:

- в дореформених умовах звернення до цієї області економічного життя не було актуальним, а трансформація національної господарської системи України є досить швидкою і радикальною, а наука не встигає осмислити нові реалії;

- певною мірою такому осмисленню заважають і удавана очевидність змісту категорії конкурентоспроможності, і її близькість до категорії ефективності, хоча перша, ґрунтуючись на останній, містить в собі більш складні взаємозв'язки окремих характеристик аналізованих об'єктів [2, с.57];

- висока теоретизованість і низький рівень практичної застосовності. Розвиток ринкової економіки в умовах української дійсності відбувалося виключно експериментальним способом, коли рішення приймалися, розробки впроваджувалися, а потім відбувалося теоретичне осмислення результатів.

За такою схемою можна розвиватися тільки до певного етапу, на незначних рівнях складності господарських взаємовідносин ринку

виноробної продукції. Коли ж настала межа цього напрямку, з'явився інтерес до більш теоретизованих підходів. В результаті стали розроблятися фундаментальні категорії ринкових відносин, і на сьогоднішній день вітчизняна наука накопичила певний теоретичний потенціал. Поняття «конкурентоспроможність», якщо говорити дослівно, означає «бути здатним до конкуренції». Розгляд питання в даній площині може допомогти відповісти на ряд питань. У науковій літературі, присвяченій даній проблемі присутні різні підходи до визначення конкуренції.

На сучасному етапі розвитку економіки даний підхід до питання є одностороннім, оскільки розглядає конкуренцію тільки як діяльність щодо обмеження свободи суперників і не враховує власної зацікавленості суб'єктів в позитивній дії. Такий підхід є явно недостатнім для вивчення сутності конкурентоспроможності, так як в даному випадку її сутність зводиться виключно до наявності можливості і коштів ефективно перешкоджати свободі дії суперників. Однак тут проглядається досить істотна, скоріше навіть основоположна, складова конкуренції - принцип змагальності. Мета конкуренції - боротьба за отримання можливо більшого прибутку. Таким чином, іншою стороною конкуренції, її рушійною силою для кожного з учасників є особистий мотив, зацікавленість в досягненні позитивного для себе результату. Протидія суперникам не повинна і не може бути самоціллю конкуренції. Це є другорядний наслідок зусиль щодо досягнення вигідних для себе результатів. У перекладі з латинської конкурувати означає «стикатися». Фактично, конкуренція - це боротьба, протистояння інтересів. Це також необхідно враховувати, оцінюючи конкурентоспроможність. Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок, що конкурентоспроможність об'єкта - це стан, що характеризує реальну або потенційну можливість виконання своїх функціональних обов'язків в умовах можливої протидії суперників. Дане визначення представляє найбільш загальну, придатну характеристику до всіх об'єктів.

Оцінкою і аналізом конкурентоспроможності виноробних підприємств займається достатня кількість різних учасників ринку (конкуренти, інвестори, ін.). Будь-який із суб'єктів оцінки конкурентоспроможності ринку виноробної продукції, які б цілі він не переслідував, бажає знати, який з об'єктів в найбільшому, а який в найменшому ступені конкурентоспроможний. Виникає проблема кількісної оцінки конкурентоспроможності. В цьому випадку ми стикаємося з порівняльною оцінкою, яка в економічній літературі отримала назву «рівень конкурентоспроможності». Необхідно відзначити, що багато авторів, застосовуючи поняття «конкурентоспроможність», підсвідомо мають на увазі саме це - ступінь переваги одного об'єкта над іншим, що відображає рівень конкурентоспроможності. Трактуювання цієї категорії в зазначеному ракурсі спирається на факт існування конкуренції, яка передбачає наявність суперників. По відношенню до них і визначається ступінь переваги. В іншому випадку, просто неправильно говорити про конкурентоспроможність будь-яких об'єктів.

Така характеристика, як конкурентоспроможність, є оцінним показником, тому передбачає наявність суб'єкта, об'єкта і мети оцінки [3, с. 175]. Формування мети дослідження є першим і основним етапом проведення оцінки. Від його результатів залежить весь подальший хід аналізу. Важливо розуміти, що неправильне визначення мети проведеної оцінки може спотворити результати дослідження. Оцінка рівня конкурентоспроможності будь-яких об'єктів може переслідувати найрізноманітніші цілі: від вивчення становища конкретного товару на ринку до вивчення інвестиційної привабливості цілих галузей або країн. Тому дане багатогранне поняття може бути визначено як залежність від вирішуваних завдань. У ролі суб'єктів оцінки можуть бути різні учасники ринку (продавці, покупці, конкуренти), органи державної влади, інвестори. Конкурентоспроможність - самий універсальний показник ринкового стану будь-яких об'єктів і може надавати корисну інформацію багатьом учасникам ринку. Конкурентоспроможність є універсальним показником, який може застосовуватися в багатьох сферах життєдіяльності, але все ж за своєю суттю вона залишається поняттям економічним, і найбільш правильне її застосування саме до економічних об'єктах. При розгляді питання про конкурентоспроможність підприємств є доцільним виділити конкурентоспроможність малого і середнього бізнесу і конкурентоспроможність великих підприємств. Різниця цих двох понять полягає не стільки в масштабах виробництва, чисельності працівників, скільки в самій природі малого і великого бізнесу. Так малі і середні підприємства на відміну від великих, мають наступні конкурентними перевагами [4, с. 189]: швидке створення нових робочих місць - значне в масштабах економіки; інноваційний характер діяльності, швидке впровадження нових технологій; швидка реакція на сигнали ринку і зміни бізнес-середовища; орієнтація на максимальне задоволення запитів споживачів; економічна і виробнича гнучкість і мобільність.

Література

1. Стасюкова К. В. Напрями підвищення конкурентоспроможності підприємств м'ясної промисловості: дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.04: захист 29.10.2019 / наук. кер. Л. В. Іванченкова. Одеса: ОНАХТ, 2019. 198 с.
2. Цибульська Е. І. Конкурентоспроможність підприємства: навчальний посібник. Харків: НУА, 2018. 320 с.
3. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення: монографія / за ред. Янкового О. Г. . Одеса: Атлант, 2013. 470 с.
4. Ракітіна Н. О. Конкурентоспроможність транснаціональних корпорацій високотехнологічного бізнесу: дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.02: захист 14.06.2016 / наук. кер. Є. Г. Панченко. Київ, 2016. 285 с.

*Карпенко Н. Г. - к.е.н., доцент, доцент
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава*

СКЛАДОВІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Фінансова безпека держави є найважливішим чинником у забезпеченні відродження економіки і стабільного економічного розвитку.

У широкому спектрі проблем економічної безпеки України фінансова безпека посідає важливе місце. Слід враховувати, що багато фінансових проблем для України є якісно новими, оскільки сучасна національна фінансова система формується паралельно із трансформацією економіки та системи державного управління. До того ж в умовах переходу до відкритої економіки і відстоювання статусу країни з ринковою економікою Україна потрапляє під вплив зовнішньоекономічних чинників, що також впливає на її фінансову безпеку [1].

Проблеми фінансової безпеки досліджували зарубіжні та вітчизняні учені: М.М. Єрмоленко, В.Т. Шлемко, Б.В. Губський, А.І. Сухоруков, В.К. Сенчагов, О.С. Власюк, О.І. Барановський. Однак питання кількісної оцінки рівня фінансової безпеки держави ще недостатньо висвітлені, що пов'язано з їх складністю й системним характером.

Важливою складовою економічної безпеки кожної держави є фінансова безпека. Фінансова безпека держави – це захищеність інтересів держави у фінансовій сфері; такий стан бюджетної, податкової та грошово-кредитної систем, що гарантує спроможність держави ефективно формувати, зберігати від надмірного знецінення та раціонально використовувати фінансові ресурси країни для забезпечення її соціально-економічного розвитку й обслуговування фінансових зобов'язань.

Фінансова безпека є складною економічною категорією, яка характеризується розмаїттям трактувань щодо її економічного змісту та структурних складових. У переважній більшості випадків серед складових фінансової безпеки держави виділяють бюджетну безпеку, боргову безпеку, грошово-кредитну (монетарну) безпеку, валютну безпеку, інвестиційну безпеку, банківську безпеку та безпеку небанківського фінансового сектору (фінансову безпеку страхового та фондового ринків) [2].

Фінансову безпеку можна розглядати на мікро- та макрорівнях. На мікрорівні фінансова безпека включає фінансову безпеку домогосподарств (особистості) та фінансову безпеку підприємств (установ, організацій).

На макрорівні розглядається фінансова безпека держави, яка містить такі структурні складові: бюджетну, боргову, грошово-кредитну, валютну, інвестиційну, банківську безпеку та безпеку небанківського фінансового сектору.

Індикатори та порогові значення індикаторів фінансової безпеки України за основними складниками, які можна використовувати для визначення її безпечного виміру, наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Індикатори та порогові значення індикаторів фінансової безпеки України

Складові фінансової безпеки держави	Індикатори та їх порогові значення
Бюджетна безпека	Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, % (не більше 30). Відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП, % (не більше 3). Обсяг трансфертів з державного бюджету, % (не більше 15). Амплітуда коливань бюджетних видатків на одну особу між регіонами України, % (не більше 30).
Боргова безпека	Відношення загального обсягу державного боргу до ВВП, % (не більше 60). Відношення загального обсягу зовнішнього боргу до ВВП, % (не більше 25). Рівень зовнішньої заборгованості на одну особу, дол. США (не більше 200). Відношення обсягу внутрішнього боргу до ВВП, % (не більше 30).
Грошово-кредитна безпека	Рівень монетизації економіки, % (не більше 50). Рівень інфляції (до грудня попереднього року), % (не більше 107). Обсяг готівки, % (не більше 4). Рівень середньої процентної ставки кредитів банківських установ відносно інфляції, % (не більше 5).
Валютна безпека	Відношення обсягів депозитів в іноземній валюті до загальних обсягів депозитів, % (не більше 25). Темп зміни індексу офіційного курсу гривні до дол. США до показників попереднього періоду, % (не більше 6). Відношення обсягів кредитів в іноземній валюті до загальних обсягів кредитів, % (не більше 25). Коефіцієнт покриття міжнародними резервами держави грошової бази, % (не менше 100).
Інвестиційна безпека	Відношення обсягу інвестицій до вартості основних фондів, % (не менше 6). Співвідношення темпів приросту інвестицій до темпів приросту ВВП, разів (2-32). Обсяг прямих іноземних інвестицій, % до ВВП (не менше 5). Витрати на науково-технічну діяльність, % до ВВП (не менше 2). Ступінь зносу основних засобів, % (не більше 35).
Банківська безпека	Частка іноземного банківського капіталу у загальному обсязі банківського капіталу, % (не більше 30). Обсяг кредитування банками реального сектору економіки, % до ВВП (не менше 30). Рівень сумнівної заборгованості у кредитному портфелі, % (не більше 10).
Безпека небанківського фінансового сектору	Показник щільності страхування (страхові премії на одну особу), дол. США. (не менше 140). Частка довгострокового страхування у загальному обсязі зібраних страхових премій, % (не менше 30). Рівень страхових виплат, % (не менше 30). Доходність облігації внутрішньої державної позики, % (3-4). Частка покриття державними цінними паперами внутрішнього державного боргу, % (не більше 80). Відношення обсягу капіталізації ринку акцій до ВВП, % (60-90).

Джерело: Ладюк О. Д., Мартинюк В.

Основні загрози фінансовій безпеці держави в умовах економічної кризи становлять:

- недосконалість бюджетної політики і нецільове використання коштів бюджету;
- неефективність податкової системи, масове ухилення від сплати податків;
- значні обсяги державного та гарантованого державою боргу, проблеми з його обслуговування;
- різкі зміни рівня цін та курсу національної валюти;
- значна різниця співвідношення доходів найбільш і найменш забезпеченого населення та недостатня соціальна захищеність певних груп населення;
- невисокий рівень капіталізації банківської системи, невеликі обсяги довгострокового банківського кредитування та значний рівень відсоткових ставок із кредитів;
- залежність реформування економіки країни від отримання іноземних кредитів;
- низький рівень інвестиційної діяльності;
- зростання «тіньової» економіки, посилення її криміналізації, нелегальний відплив валютних коштів за кордон тощо [3].

Фінансова безпека є структурною складовою національної безпеки та однією з найважливіших складових економічної безпеки. Певними особливостями та проблемами забезпечення характеризується кожна із структурних складових фінансової безпеки. Визначення складових фінансової безпеки, їх основних показників та шляхів забезпечення безпеки – одне з головних завдань сучасності. Використовуючи досвід та рекомендації аналітичних центрів повинна бути побудована політика як держави, так і інших суб'єктів господарювання на забезпечення фінансової безпеки.

Література

1. Шакірова О.В., Ліщук М.В. Основні напрями фінансової безпеки в умовах економічної кризи: фінансова безпека України на сучасному етапі // Збірник тез II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 28 листопада 2016 року. Ірпінь. 2016. С. 166-170
2. Ладюк О. Д. Фінансова безпека: характеристика складників // Дніпровський державний аграрно-економічний університет. *Ефективна економіка*. 2016. № 11.
3. Єрмоленко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. 309 с.
4. Мартинюк В., Зволяк Я., Баранецька О. Фінансова безпека: навч. посіб. Тернопіль: Вектор, 2016. 264 с.

*Кобиліна Н.О. – к.с.-г.н., провідний фахівець відділу контролю
в насінництві та розсадництві
Управління фітосанітарної безпеки Головного управління
Держпродспоживслужби в Херсонській області, м. Херсон*

НАСІННИЦТВО В УКРАЇНІ: ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ ЯКІСНОГО НАСІННЯ

За даними Державної служби статистики України, у 2018 році частка сільського господарства у ВВП України становила 360 млрд. грн., зокрема виробництво зернових і зернобобових культур становило 70,1 млн. т, соняшнику та овочевих культур – 14,2 й 9,4 млн. т, відповідно [1]. Проте для збільшення обсягів виробництва рослинницької продукції потрібно постійно впроваджувати новітні інтенсивні технології, одним із компонентів яких є використання якісного насіння.

Насамперед, необхідно зазначити, що галузь насінництва в Україні має великий потенціал як в частині виробництва продуктів рослинництва і якісного посівного матеріалу, так і в частині їх експорту, але вивезення насіння вітчизняної селекції до інших держав знаходиться на дуже низькому рівні. Основними країнами, що експортують насіння, є Молдова, Ізраїль, Румунія та Білорусь, при цьому найбільш затребуваним є насіння кукурудзи. Слід відмітити, що цей показник знизився з 9,0 тис. т у 2016 році до 4,4 тис. т у 2018 році. Особливо така тенденція спостерігається з насінням пшениці озимої, якої у 2016 році експортовано 2,7 тис. т; у 2017 році – 2,4 тис. т, у 2018 році – 1,8 тис. т.

Однак, незважаючи на те, що сорти (гібриди) української селекції є адаптованими до природно-кліматичних умов країни, кожного року обсяги імпорту насіння зростають. Так, у 2016 році імпорт насіння соняшнику склав 23,7 тис. т, 2017 році – 24 тис. т, у 2018 році – 24,2 тис. т; насіння кукурудзи: 2016 рік – 31,4 тис. т, 2017 рік – 35,2 тис. т; 2018 рік – 35,8 тис. т; насіння ріпаку: 2016 рік – 2,0 тис. т, 2017 – 2,7 тис. т, 2018 рік – 3,6 тис. т; насіння озимої пшениці: 2016 рік – 1,9 тис. т, 2017 рік – 2,3 тис. т, 2018 рік – 2,2 тис. т; насіння сої: 2016 рік – 2,0 тис. т; 2017 рік – 1,4 тис. т, 2018 рік – 1,6 тис. т; насіння ячменю: 2016 рік – 0,5 тис. т, 2017 рік – 0,7 тис. т, 2018 рік – 1,0 тис. т. Основними країнами-імпортерами насіння в Україну є США, Німеччина, Франція, Румунія, Туреччина та Чехія [2].

Розвиток галузі насінництва в Україні пов'язаний з поширенням високопродуктивних сортів (гібридів) вітчизняної та закордонної селекції. Однак слід відмітити, що найчастіше товаровиробники не приділяють великої уваги якості насіння, перевірки його показників в лабораторії, внаслідок чого необґрунтовано збільшують норми висіву, що позначається на собівартості продукції. Саме тому, поряд з застосуванням прогресивних технологій важливим чинником розвитку сільськогосподарського підприємства є використання сертифікованого посівного матеріалу.

Використання насіння, що відповідає державним стандартам України, є важливим кроком для отримання великих врожаїв з високими показниками якості. Головними показниками, на які повинен орієнтуватися сільгоспвиробник при виборі насіння є енергія проростання та схожість, що набувають особливого значення при сівбі в зоні недостатнього та нестійкого зволоження. Схожість насіння (кількість нормально пророслого насіння) вважається одним з найважливіших показників посівних якостей і характеризує біологічну і господарську цінність сорту. Насіння, що має високий показник схожості, продукує дружні, рівномірні, здорові сходи. Енергія проростання – це дружність проростання насіння після 3-4 днів пророщування (у відсотках).

Кожна особа, яка зацікавлена в отриманні високих прибутків, повинна, насамперед, обирати сорти з високою потенційною врожайністю та адаптаційною здатністю до умов вирощування, перевіряючи їх наявність в Реєстрі сортів придатних для поширення в Україні [3]. Особливу увагу при купівлі насіння є перевірка сертифікатів, що засвідчують сортові та посівні якості [4].

Таким чином, вітчизняне насінництво має великі резерви для подальшого підвищення його ефективності та збільшення обсягів його імпорту, але для цього необхідно оптимізувати окремі ланки системи насінництва, що забезпечить ефективність виробництва насіння сільськогосподарських культур.

Література

1. Соціально-економічний розвиток України за 2019 рік. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/infografika>
2. Насінництво в економіці України. Київ: бізнес-центр «Горизонт Парк», 2020. 16 с.
3. Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні URL: <https://sops.gov.ua/reestr-sortiv-roslin>.
4. Реєстр сертифікатів на насіння та/або садивний матеріал URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/file-storage/reyestr-sertifkativ-na-nasinnya-taabo-sadivnij-material>.

Коваленко Д. О. – здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Науковий керівник: *Карнаушенко А.С.* – к.е.н., старший викладач
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПІДПРИЄМНИЦТВА В СІЛЬСЬКИХ МІСЦЕВОСТЯХ

Світові економічні кризи стали рушійними чинниками розвитку туристичного бізнесу різних країн. Розвинені держави почали використовувати наявний економічний потенціал в сфері міжнародного туризму як специфічного джерела надходження валютних ресурсів. Навіть в високо розвиненому

туристичному районі світу, Європі, не в повній мірі реалізуються всі можливості туристичного бізнесу. Місцева та регіональна влада популяризує власні території, щоб допомогти індустрії туризму в адаптації до нинішніх складних економічної ситуації, за рахунок диверсифікації та розвитку більш стійких галузевих бізнес-моделей. Мета сучасної туристичної політики кожної країни – перетворити туризм в конкурентоспроможний, сучасний, стійкий і високоприбутковий сектор бізнесу.

Європейський досвід вказує, що ключову роль в розвитку туристичної діяльності повинна відігравати місцева і регіональна влада, від якої залежить стає управління туристичними напрямками. Туристична діяльність являється однією із найприбутковіших галузей економіки, адже ефективність капіталовкладень може прирівнюватися до нафтогазовидобувної, переробної промисловості та автомобілебудування. На початку XXI ст. туризм за обсягами доходу посів третє місце серед провідних галузей світової економіки. В багатьох країнах і регіонах туризм є основним джерелом прибутків. За чисельністю зайнятих працівників індустрія туризму стала однією з найбільших у світі – в ній зайнято понад 260 млн. осіб, тобто кожний 10-й працюючий. Надходження з туристичних подорожей у світовому масштабі становлять понад 500 млрд. доларів США щорічно. Найбільші прибутки отримують країни Західної Європи та США [1].

Згідно прогнозів Всесвітньої туристичної організації, у найближчі десять років туризм займе лідируючі позиції в галузі світового експорту. Останнім часом туризм та відпочинок в Україні набувають великої популярності. Адже Україна має великий потенціал і володіє практично всіма курортними ресурсами: природними термальними водами, гідроресурсами, лікувальними грязями, хвойними змішаними лісами і морським узбережжям. Майже кожен регіон країни має свої унікальні природні та рекреаційні ресурси, що стали основою для створення санаторно-курортних зон. Сучасний стан формування та реалізації наявного туристичного потенціалу, з огляду на український ринок туристичних послуг, можна охарактеризувати як нерівномірний. Така ситуація зумовлена концентрацією на ринку туристичних послуг декількох атрактивних регіонів, передумови розвитку туризму в яких «лежать на поверхні», а власне місто є інфраструктурним центром і його огинання часто є неможливим чи нелогічним в силу географічного та адміністративного розташування, або ж в силу відповідно проведених маркетингових дій та їх результатів.

Сільський зелений туризм стає найбільш поширеним видом відпочинку у країнах Європейського Союзу. У Польщі, Німеччині та Франції, наприклад, кількість його прихильників перевищує навіть кількість охочих відпочити на морі. Але сільська гостинна садиба — це не лише екзотичне дозвілля мешканців мегаполісу на свіжому повітрі, серед квітучих трав та щебетання птахів. Це ще й головний важіль розвитку сільських територій [2].

Сільський зелений туризм – це специфічна форма відпочинку в селі з використанням природного, матеріального та культурного потенціалу даної місцевості. При цьому проживання, харчування та обслуговування туристів забезпечує сільська родина.

Українське село має багаті рекреаційні ресурси, що належним чином досі ще не використовувалися. Найціннішим туристичним ресурсом села є мальовнича українська природа, дефіцит спілкування з якою переживає більшість мешканців міст. Зелений туризм у різних регіонах України дозволяє використовувати різні фактори лікувального впливу природи: ландшафтотерапевтичний, кліматотерапевтичний, бальнеологічний тощо.

Крім цього, українське село має багатий пізнавальний потенціал, пов'язаний з історико-етнографічною спадщиною, сільською культурою та побутом, маловідомими для міського жителя видами професійно-трудової діяльності та народними промислами. Мешканець великого українського міста сприймає сільський побут, культуру села як захоплюючу екзотику, особливо якщо це села гуцульські, молдовські, болгарські, грецькі тощо. Ще більшою екзотикою це видається іноземному туристові.

Зелений туризм дає додатковий заробіток сільській родині та стимулює розвиток її господарства для забезпечення потреб туристів у продуктах харчування. Заради прибутку від гостювання туристів господар заводить свиню, козу, відгодовує коня, відновлює занедбаний сад, заводить пасіку чи рибний ставок. Настає день, коли для гостей стає затісною стара хата, і тоді закладають нову – спеціально для туристів, з туалетом всередині, будують лазню, проводять телефон, влаштовують водяне опалення будинку [3].

Саме село також отримує поштовх до розвитку в результаті появи в ньому туристів. Крім того, перетворення того чи іншого села на центр зеленого туризму примушує місцеву владу розвивати в ньому заклади культури, транспортну інфраструктуру, приділяти увагу благоустрою населеного пункту.

Першими у селі стають на нелегкий шлях туристичної справи ті господарі, хто має хоч які "стартові" кошти. За оцінками Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму, витрати на те, щоб "підтягти" просту сільську хату до прийому туристів, становлять щонайменше 600–700 доларів. Звичайно, перетворення сільського будинку на повноцінний міні-готель для прийому іноземних туристів з усіма атрибутами цивілізації потребує значно більших коштів.

Література

1. Ілляшенко С. М., Ілляшенко Н. С., Щербаченко В. О. «Зелений» туризм як один з напрямів сталого розвитку регіону. *Економіка України*. 2013. № 8. с. 33–39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2013_8_4 (дата звернення 08.03.2020)
2. Михайлюк О.Л. Перспективи розвитку сільського (зеленого) туризму в Одеській області. *Науковий вісник, ОНЕУ*, 2013. №2 (181). с. 132-140.
3. SAKUN, Alina; HAKAL, Tetiana. Зелений туризм як пріоритет диверсифікації територіального розвитку України. *Економічний аналіз*, [S.l.], v. 29, n. 1, p. 200-207.

В.В. Ковальов - к.е.н., доцент

О.М. Федорчук - к.е.н., доцент

Херсонський державний університет, м.Херсон

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПОТОКІВ В АГРАРНИЙ СЕКТОР ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Інвестиції є основним та найпоширенішим джерелом розвитку та розширення виробництва. Якісне та динамічне економічне зростання країни безпосередньо пов'язане з кількістю та якістю інвестицій які були здійснені в економіку країни її регіони, галуза та господарюючі суб'єкти.

Аграрний сектор Херсонській області функціонує в складних соціально-економічних умовах. Представники аграрного бізнесу постійно знаходяться у пошуку джерел фінансування, хоча мають потужний природно-економічний потенціал. В умовах дефіциту фінансових ресурсів суб'єкти аграрного виробництва повинні активно шукати інвесторів або інші джерела фінансування свого бізнесу. У зв'язку з цим питання інвестиційної привабливості набуває важливого значення.

Моніторинг інвестиційної привабливості повинен допомагати бізнесу більш ефективно інвестувати свої кошти в прибуткові проекти, а також дозволяє у певному обсязі мінімізувати інвестиційні ризики.

Зазначимо, що інвестиції є основним та найпоширенішим джерелом розвитку та розширення виробництва. Якісне та динамічне економічне зростання країни безпосередньо пов'язане з кількістю та якістю інвестицій які були здійснені в економіку країни її регіони, галуза та господарюючі суб'єкти [2].

Дослідження показало, що в період 2015-2018 рр. обсяг прямих інвестицій в економіку Херсонської області скоротився на 6766,1 тис. дол. США, або на 3,3%. Відповідно. Лідерами зниження стали такі види економічної діяльності як сільське, лісове та рибне господарство – 13512,4 тис. дол. США (61,5%); постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 5825 тис. дол. США (21,3%); оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 993,8 тис. дол. США (16,3%); транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 6467,3 тис. дол. США (32,6%); діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування – 178,3 тис. дол. США (21,7%).

Практично не змінними залишилися прямі інвестиції в такі види економічної діяльності, як будівництво, тимчасове розміщення й організація харчування, операції з нерухомим майном та охоронною здоров'я та надання соціальної допомоги. Позитивна тенденція збільшення прямих інвестицій спостерігається в наступних видах економічної діяльності як: промисловість (110,5%), переробна промисловість (118,6) та професійна, наукова та технічна діяльність (155,4%).

Зазначимо що залучення іноземних інвестицій в достатніх обсягах є

показником якісного розвитку економіки та важливим індикатором умов підприємницької діяльності [1].

Прямі іноземні інвестиції забезпечують довгострокові вкладення матеріальних засобів компаніями-нерезидентами в економіку країни з метою організації і будівництва підприємств, придбання статутного та акціонерного капіталу. Індикатором зміни рівня довіри іноземних інвесторів та рейтингу країни вважається динаміка прямих іноземних інвестицій. В табл. 1 наведені країни світу які здійснили найбільші обсяги прямих інвестицій в Херсонську область.

Так, як свідчать дані табл. 1. основними великими іноземними інвесторами (з позитивною динамікою) Херсонської області є Кіпр, Нідерланди та Туреччина. Але слід звернути увагу на те, що спостерігається негативна тенденція до зменшення прямих інвестицій з таких країн, як Велика Британія, Німеччина, США та інші. Це є негативним явищем, що може призвести до скорочення іноземних інвестицій у майбутньому, тому що вказані країни, на нашу думку, є «країнами-індикаторами» довіри до країни в яку вкладаються кошти.

Таблиця 1

Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з країн світу в Херсонську область (за найбільшими обсягами) у 2015-2018 рр., тис. дол. США

Країна	2015	2016	2017	2018	Відхилення у % 2018 до 2015
Кіпр	113257,8	109765,2	121646,3	122018,8	107,7
Велика Британія	26703,7	26385,4	17819,6	10024,6	37,5
Беліз	27934,9	24758,7	24037,8	21951,5	78,5
Німеччина	7608,7	7373,8	7632,1	1996,1	26,2
Туреччина	4034,9	4004,1	4677,1	5360,6	132,8
США	3171,4	3138,0	3013,9	3046,1	96
Панама	3173,8	2923,6	2457,8	2488,0	78,3
Російська Федерація	2844,4	2788,7	2937,0	2871,9	100,9
Канада	3313,6	2016,3 ^к ^к	-
Нідерланди	1506,6	1398,6	1854,6	2129,6	141,3

^к - дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації, [3]

На рис. 1. наведено обсяг прямих іноземних інвестицій як в цілому так і в аграрний сектор Херсонської області в період з 2015 - 2018 рр.

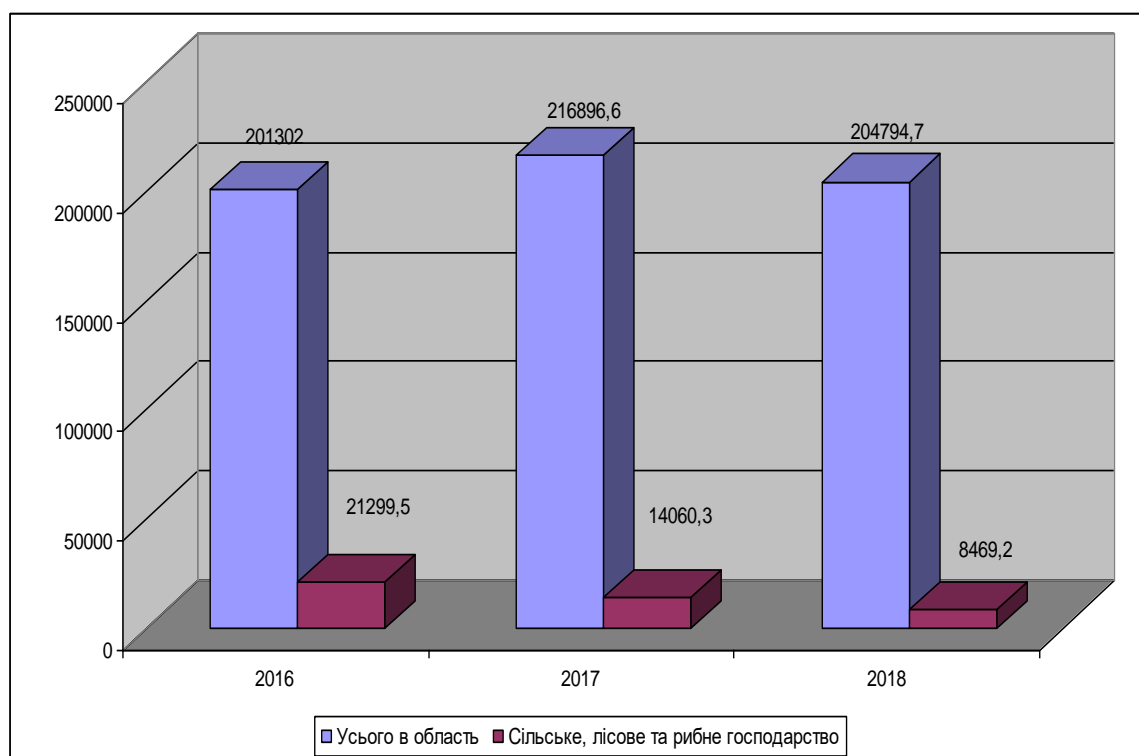

Рис. 1. Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) в сільське, лісове та рибне господарство Херсонської області у 2016-2018 рр., [3] *

* дані власних розрахунків

Як видно з рис. 1 в регіоні спостерігається тенденція зниження прямих іноземних інвестицій в сільське, лісове та рибне господарство Херсонської області за період який аналізується. Так у період з 2016 по 2018 рр. прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) в сільське, лісове та рибне господарство зменшилися на 128303,3 тис. дол. США.

Тому, беручі до уваги результати проведеного дослідження в першу чергу, необхідно спрямувати регіональну інвестиційну політику на підвищення ефективності виробництва продукції рослинництва в Херсонській області. Слід не тільки займатися залученням іноземних інвесторів, а й створювати привабливі умови для власних інвестиційних надходжень: розвиток іпотечних відносин, впровадження прискореної амортизації, надання муніципальних позик, залучення заощаджень населення.

Література

1. Третяк Н. Фактори формування інвестиційного клімату в Україні / Н. Третяк // Фінансовий простір. – 2013. – № 3. – С. 165–170.
2. New scoreboard of Economic Intelligence Union ranks business climate across the world // Transition Newsletter – 2001. – Vol.12. – № 3. – Р. 47–48.
3. Головне управління статистики в Херсонській області URL: <http://www.ks.ukrstat.gov.ua/bagatogaluzeva-statistichna-informatsiya/1753-3-1-kompleksna-statistika/1317-osnovni-pokazniki-socialno-ekonomichnogo-rozvitku.html> (дата звернення: 17.02.2020).

*Ковальчук А. С. - здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: Ломоносов А.В. – д.е.н., професор
Херсонська філія Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Херсон, Україна*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПОРТІВ З ТОЧКИ ЗОРУ ЗАХІДНИХ ІНВЕСТОРІВ

Стан і розвиток морських портів має для України велике значення, адже поряд з іншими галузями морські порти забезпечують базові умови життєдіяльності суспільства, виступають важливим інструментом досягнення соціальних, економічних, зовнішньополітичних та інших державних пріоритетів.

Згідно із Законом України «Про морські порти України» морський порт — визначені межами територія та акваторія, обладнані для обслуговування суден і пасажирів, проведення вантажних, транспортних та експедиційних робіт, а також інших пов'язаних з цим видів господарської діяльності [1].

Аналіз попередніх досліджень дає змогу зробити висновок про те, що більш детально зосереджували увагу саме на проблемах інвестування в морські порти України Ковалевич В.Н. та Заволока С.М. Вони запропонували модель інвестування в розвиток інфраструктури морських портів та обґрунтували її доцільність [2, 3].

Основними мотиваційними чинниками, що спонукають власників вантажів та інвесторів із країн Східної та Західної Європи, країн Близького Сходу вкладати гроші в розвиток портової інфраструктури України, є розуміння доцільності освоєння нових ринків збуту своєї продукції і створення необхідної бази для безперебійної торгівлі своїми товарами. Разом з тим, перед морською та портовою галузями стоїть чимало проблем, однією з яких є відсутність достатніх стимулів для інвесторів вкладати кошти у розвиток морської галузі.

З точки зору західних інвесторів, основними проблемами залучення інвестицій є:

Перше – це нестабільність. Багато людей в країні не знають чи буде контракт дійсним протягом року.

Другий аспект – це відсутність ясності та стратегії, як і в інших країнах, полягає у відсутності національного плану дій. Таким чином, країна може відкрити термінал у будь-якому порту України.

Третій аспект – це ринок. На ринку видно дві тенденції. Раніше був високий ринок для контейнерів, коли в них інвестували. Зараз всі дивляться на ринок зерна, і всі заражені цим ринком. Тому в сегменті контейнерів, нереально знайти інвестиції протягом 10-15 років, вони і не потрібні, оскільки наявної потужності достатньо.

Це три основні аспекти. Але потрібно підкреслити перші два – стабільна законодавче середовище та чітка національна портова стратегія.

Вони мають вирішальне значення для створення належних умов для інвесторів.

Порти – це актив в економічній структурі країни. Якщо подивитися на країни, які експортують сировину, для цих економік порти являються вкрай важливими. Цей експорт важливий для балансу валютного курсу, для доходів, для розвитку. Порти важливі, тому що економіка бере участь у в світовій торгівлі, якщо у країни є надійні можливості для експорту сировинних товарів. Це перший пункт.

При експорті готової продукції, дуже важливо, щоб експорт можна було реалізовувати економічно ефективно. Це залежить від того, що виробляється. Витрати на експорт стають важливою частиною всього ланцюжка формування вартості товарів і визначають їх конкурентоспроможність. Крім того, для конкурентоспроможності дуже важливий час доставки.

Третій основний сектор – це, звичайно, імпорт. Повна вартість продукції включає доставку імпортування товарів до кінцевого споживача з урахуванням всіх транспортних витрат. У зв'язку з високими витратами на логістику люди витрачають досить багато грошей на споживчі товари, при цьому кошти можна було витратити в інших галузях економіки. В результаті, ці гроші надходять тільки в один неефективний сектор. Порт повинен працювати, не заважаючи розподілу вартості товарів в інших секторах економіки. Подібну ситуацію можна спостерігати в Африці, де повна вартість продукції дійсно є проблемою [4].

Основними причинами, чому країна повинна вкладати кошти в транзитні або перевалочні порти є: це не приносить будь-якого скорочення повної вартості продукції, не спрощує експорт сировини або готових товарів. Якщо є транзитні товари, то, в основному, є зріст, тобто збільшується вантажообіг в порту.

І тут з'являються дві переваги: перша – зростає здатність інвестувати передові технології, друга – це більш інтенсивна та ефективна частота зв'язності на морі.

При залученні інвестицій в портову галузь значна роль приділяється інституційним банкам (наприклад, ЕБРР):

- цей банк є солідним спонсором;
- багато проектів не змогли б відбутися без участі інституційних банків;
- вони, також, забезпечують технічну допомогу.

Міжнародні інвестиційні інфраструктурні фонди завжди шукають майданчики для інвестування, але вони також мають дуже суворі приписи, тому що розпоряджаються грошима канадських, австралійських або німецьких пенсіонерів. Тому вони строго дивляться на кредитний рейтинг країни.

Одним з механізмів залучення інвестицій в портову галузь України є: приватизація стивідорних компаній, але порти повинні знаходитися у власності держави.

Література

1. Закон України «Про морські порти України» , від 17.05.2012 № 4709-VI. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4709-17>.
2. Заволока С. М. Формування стратегії оновлення основних фондів морських портів України // Розвиток методів управління та господарювання на транспорті. - О., 2004. - Вип.19. - С.72–79.
3. Ковалевич В. Н. Про інвестиції в морські порти України // Економіка: проблеми теорії та практики. - Д., 2009. - Вип.190, т.3. - С.870–876.
4. Перспективи портів України. Аналітична записка. [Електронний ресурс].
Режим доступу: http://interlegal.com.ua/ru/publikacii/kakie_perspektivy_u_portov_ukrainy_vidyat_zapadnye_jeksperty_intervju_s_direktorom_mtbs/

*Ковтун В.М. - здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Науковий керівник: Танклевська Н.С. – д.е.н., професор
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

ПРОБЛЕМИ ПРОЦЕДУРИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ ТА ЦІНОУТВОРЕННЯ У СФЕРІ МІСТОБУДУВАННЯ

Із проголошенням незалежності України і переходом на ринкові відносини виникла об'єктивна необхідність визначення складу публічних фінансів, які є в управлінні держави. Економічні процеси, які супроводжувалися роздержавленням, активним нагромадженням приватного капіталу, зростанням конкурентоспроможності окремих підприємств недержавного сектору економіки, стали основою для подальшого розвитку фінансових відносин між державою і приватним сектором національної економіки. Такі відносини мають розвиватися на партнерських засадах, без тиску та директив, що заважають становленню соціально орієнтованої економіки. Забезпечення економічного зростання і суспільного добробуту буде можливим тоді, коли вплив держави на економіку України буде помірковано виваженням та відповідатиме кращій світовій практиці.

Ідентифікація складу публічних фінансів має розглядатися як основа для цілеспрямованого державного управління, яке характеризується сукупністю заходів впливу на соціально-економічний розвиток України.

Фінансові кризи, гіперінфляція, галопуюча девальвація національної валюти, корупція та тіньова економіка є наслідками неконтрольованості державних фінансових ресурсів. Необхідною умовою недопущення таких явищ повинна стати ефективна система державного контролю публічних фінансів [1, с.35].

Публічні фінанси як об'єкт державного фінансового аудиту включають:

– публічні державні фінанси (фонди коштів державного бюджету України та місцевих бюджетів, кредитні ресурси, надані під державні та місцеві гарантії, кошти Нацбанку та інших держбанків, державних цільових коштів, Пенсійного фонду та фондів загальнообов'язкового соціального страхування, а також кошти суб'єктів господарювання державної та комунальної власності, отримані ними від їхньої господарської діяльності);

– публічні приватні фінанси (фінанси малого бізнесу, корпоративні фінанси, фінанси банків, фінанси некомерційних організацій) – фонди коштів як нематеріальна форма наслідку відносин, які виникають між державою, місцевим самоврядуванням, суб'єктами господарювання приватної форми власності, громадськими організаціями в частині їх використання.

Склад публічних фінансів визначається й у Законі України «Про відкритість використання публічних коштів», згідно з яким до публічних коштів належать: кошти державного бюджету України та місцевих бюджетів, кредитні ресурси, надані під державні та місцеві гарантії, кошти Нацбанку та інших держбанків, державних цільових коштів, Пенсійного фонду та фондів загальнообов'язкового соціального страхування, а також кошти суб'єктів господарювання державної та комунальної власності, отримані ними від їхньої господарської діяльності [2].

Проблема процедури публічних закупівель у сфері містобудування та суміжних сферах, заключається в тому що вони не є ефективними і не забезпечують необхідною якістю містобудівну, проєктну та науково-проєктну документацію. Наведемо вісім причин та можливість їх вирішення для уникнення проблем публічних фінансів у сфері містобудування.

1. Основною процедурою публічних закупівель є процедура «відкритих торгів», де головним відбірковим критерієм є найнижча ціна, що негативно впливає на якість архітектурних проєктів. Пріоритетною процедурою закупівель архітектурних послуг мають стати архітектурні конкурси та переговорна процедура за їх результатами. Для цього необхідно розробити й запровадити якісну процедуру відбору генерального проєктувальника, відкрити можливість застосування «конкурентного діалогу» для закупівель архітектурних послуг, виробити кваліфікаційні критерії відбору виконавця для кожної сфери (містобудівна документація - МБД, проєктна документація - ПД, науково-проєктна документація - НПД).

2. Переговорна процедура за результатами архітектурного конкурсу нормативно не врегульована, містить неузгоджені терміни, для її покращення потрібно розробити Рекомендації, затверджені спільним

наказом МЕРТ та Мінрегіону, щодо порядку проведення переговорної процедури на замовлення ПД або МБД за результатами архітектурного конкурсу. Важливо узгодити термінологічну базу, зокрема ЗУ «Про публічні закупівлі», ЗУ «Про регулювання містобудівної діяльності», ЗУ «Про архітектурну діяльність».

3. Процедура замовлення МБД та ПД іноземному учаснику – переможцю конкурсу, законодавчо не врегульована та неможлива. Доцільно урегулювати процедуру замовлення проєктної документації після конкурсу та умови співпраці з іноземцями-архітекторами – переможцями таких конкурсів.

4. Правила організації та проведення архітектурних і містобудівних конкурсів застаріли, не відповідають сучасному містобудівному законодавству, принципам і методам проведення архітектурних конкурсів у Європі та світі. Для вирішення цієї проблеми бажано залучити фахові спільноти розробити зміни й привести у відповідність Постанову Кабінету Міністрів України від 29.11.1999 року № 2137 «Про затвердження Порядку організації та проведення архітектурних та містобудівних конкурсів» до вимог сучасного містобудівного законодавства і міжнародних правил з організації та проведення архітектурних та містобудівних конкурсів.

5. Виготовлення науково-проєктної документації не визначено законодавством ані як «роботи», ані як «послуги», що унеможливує замовлення проєктів реставрації законним способом. Потрібно найскорше визначити в Законі України «Про публічні закупівлі» розробку науково-проєктної документації з реставрації пам'яток архітектури та містобудування як «роботи».

6. Зниження рівня якості проєктної документації через закупівлю проєкту в складі будівельних робіт. Осучаснити та розробити методичні рекомендації на рівні підзаконних актів щодо доцільності проведення окремих торгів на проєктування і будівництво.

7. Свідоме неправильне визначення замовниками виду робіт (капітальний ремонт замість реконструкції) з метою уникнення розробки проєктної документації На рівні підзаконних актів необхідно розробити методичні рекомендації щодо правильного визначення видів робіт (капітальний ремонт чи реконструкція). Посилити відповідальність замовників за порушення законодавства щодо визначення виду робіт – капітальний ремонт/реконструкція, щоб не давати можливості уникнути проєктування важливих громадських об'єктів.

8. Брак досвіду та відсутність стимулів у замовників до проведення конкурсів спонукає до розробки типової процедури замовлення послуг з організації та проведення архітектурного конкурсу (інжинірингова діяльність).

Ціноутворення у будівництві є важливою складовою у формуванні публічних фінансів у сфері містобудування. Проблемами при цьому є: визначення інвестором і підрядниками кошторисної вартості будівництва та ціни на основі державних ресурсних норм не відображає реальні витрати і

прибуток виконавців робіт; створюється ширма для корупції при плануванні державних капітальних видатків, у звітності й оподаткуванні. Охарактеризуємо причини та вирішення проблемних питань в наступних посиланнях:

1. Формування кошторисної вартості будівництва з використанням бюджетних коштів здійснюється в Україні за методологією планової економіки на основі неповних і застарілих державних ресурсних норм при відсутності моніторингу ринкових цін. За рахунок маніпулювання нормами відбувається штучне завищення кошторисної вартості будівництва за бюджетні кошти.

Для вирішення цієї проблеми необхідно перейти до ринкового ціноутворення в будівництві, визначати кошторисну вартість у державному й приватному секторах на засадах сучасного інформаційного і програмного забезпечення розрахунків. Скасувати державне регулювання цін у галузі шляхом внесення змін до ст. 7 п. 2 Закону України «Про ціни і ціноутворення»; скасувати обов'язковість використання відповідних нормативних документів ДСТУ Б Д. 1.1-1:2013 – ДСТУ Б Д. 1.1-9:2013.

2. Кошторисна вартість не охоплює всіх наявних складових витрат, не структурується в розрізі реальних учасників інвестиційно-будівельного процесу, не підходить для нових типів контрактів з різною комбінацією безпосередньо будівельних робіт і фінансових та управлінських послуг.

Для цього потрібно удосконалити звітність суб'єктів усіх форм власності по об'єктних контрактах на закупівлю будівельної продукції, матеріалів, робіт, послуг через відповідні галузеві асоціації, сформувати уніфіковані регіональні інформаційні бази актуальних цін на продукцію, роботи і послуги в будівництві. На основі обробки цієї інформації сформувати регіональні норми вартості життєвого циклу об'єктів та їх елементів. Через систему ProZorro перейти до закупівлі продукції у генпідрядника не тільки по об'єкту в цілому, але й по субпідрядних ланцюжках та постачальниках до певного порогу ціни з відкриттям для використання відповідних даних.

3. Проблемою є те, що немає можливості достовірно визначити вартість на ранніх стадіях проектування, що робить непрозорим обґрунтування ефективності й бюджетне планування капітальних видатків. Раціонально перейти до використання актуальних ринкових норм при обґрунтуванні інвестиційних рішень, у вартісному інжинірингу, у плануванні та здійсненні витрат з утримання та ремонту об'єктів.

4. Наразі методологічно не відокремлені методи визначення вартості: замовник – по витратах на будівництво та утримання елементів будівель і споруд; підрядник – по витратах на виконання робіт (послуг). Удосконалення методики дозволить в інвесторських кошторисах перейти від вартості робіт до вартості об'єктів та їх елементів. У кошторисах підрядників необхідно використовувати їхні внутрішні ресурсні і вартісні норми [3, с. 57-58].

Отже, публічні фінанси є основою для цілеспрямованого державного управління як в цілому держави так і у сфері містобудування. Процедури публічних закупівель у сфері містобудування, наразі, не є ефективними і не забезпечують необхідною якістю містобудівну, проєктну та науково-проєктну документацію. При формуванні публічних фінансів у сфері містобудування важливою складовою є ціноутворення. Вірне визначення кошторисної вартості будівництва та ціни на основні державні ресурси й реальних витрат дозволить сфері містобудування підвищити прибуток, уникнути корупції при плануванні державних капітальних видатків й оподаткуванні.

Література

1. Бардаш С. В., Баранюк Ю. Р. Поняття і склад публічних фінансів як об'єкта державного фінансового аудита. *«Науковий вісник Ужгородського національного університету»* Випуск 6, частина 1. 2016. С. 34-37.
2. Про відкритість використання публічних коштів: Закон України від 11.02.2015 р. № 183–VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/183-19>.
3. Концепція публічного управління у сфері містобудівної діяльності. *Збірник аналітичних матеріалів*. Київ, 2019. 385 с.

*Колесник Д.В. – здобувач ступеня вищої освіти «Бакалавр»
Науковий керівник: Трусова Н.В. – д.е.н., професор
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного, м. Мелітополь*

ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Необхідність постійного врахування факторів ризику зовнішнього середовища за умов неповноти та недостовірності економічної інформації, потреба в аналітичному обґрунтуванні управлінських рішень висувують на перший план принцип фінансового прогнозування, що є особливо актуальним для сільськогосподарських підприємств. Згідно структурної модифікації взаємопов'язаних елементів, фінансовий потенціал являє собою параметри виходу і входу фінансових ресурсів: параметри виходу – це власні фінансові ресурси, які визначають, з якими показниками якості (ліквідності), з якими витратами, за якою ціною, у які терміни вони мають бути реалізовані [5]. Параметри «входу» визначають потребу у фінансуванні внутрішніх процесів суб'єкта господарювання. Зворотний комунікаційний зв'язок між постачальниками фінансових ресурсів (входом), клієнтами на власні фінансові ресурси (виходом), зовнішнім і

внутрішнім середовищем та суб'єктом господарювання за сукупним обсягом фінансових ресурсів, забезпечує їх спрямованість на цільові параметри прибуткової діяльності суб'єкта. Це дозволяє використовувати функціональні підсистеми фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств [2].

Фінансове прогнозування є особливо актуальним для сільськогосподарських підприємств. З позиції системного підходу, підприємство представляє собою складну систему, до якої успішно можна прикласти такі принципові ознаки як: стохастична природа, ієрархічність будови, ціленаправленість функціонування, виділення загальних критеріїв оптимальності, обмеженість ресурсів, економічний вибір та багатоваріантність розвитку. Це дозволяє застосувати в дослідженні фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств загальні закономірності організації прогнозування [2; 4].

Композиційна цілісність та її узгодженість з основними цілями організації прогнозування спирається на можливості встановлення взаємодії між компонентами функціональними підсистемами фінансового потенціалу, що існує в певній ієрархії цілей та їх внутрішній узгодженості. Згідно до концепції фінансового прогнозування це дозволяє представити прогнозований простір фінансового потенціалу у вигляді моделі, що визначає поведінку підприємств в різних умовах розвитку (рис.1), реалізуючи альтернативні варіанти управлінського рішення щодо структури фінансування.

Формування бази даних у передпрогнозній стадії дослідження та на стадії прогнозування завершуються процедурою аналізу внутрішніх і зовнішніх зв'язків з подальшою визначення їх параметрів.

Сполучення послідовно виконуваних прогнозних процедур потребує інформаційного завершення, а саме стратегії розвитку фінансової діяльності сільськогосподарського підприємства. На кожному рівні сполучення, виходячи із наявної інформаційної бази, пропонуються варіанти методів прогнозу. При цьому, прогнозні варіанти фінансової стратегії підприємства, визначають ступінь ризику (як факторів, що обумовлюють будь-яке фінансове рішення) зовнішнього середовища сільськогосподарського підприємства, яка приймає як якісну, так і кількісну форму вираження [2; 4; 5].

Більш глибоке дослідження прогнозного простору фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств обумовлює використання методу дерева рішень, який призначений для нормативного прогнозування та дозволяє розглядати будь-яку досліджувану систему як складну, що складається з окремих взаємопов'язаних елементів та відносної оцінки важливості цих елементів.

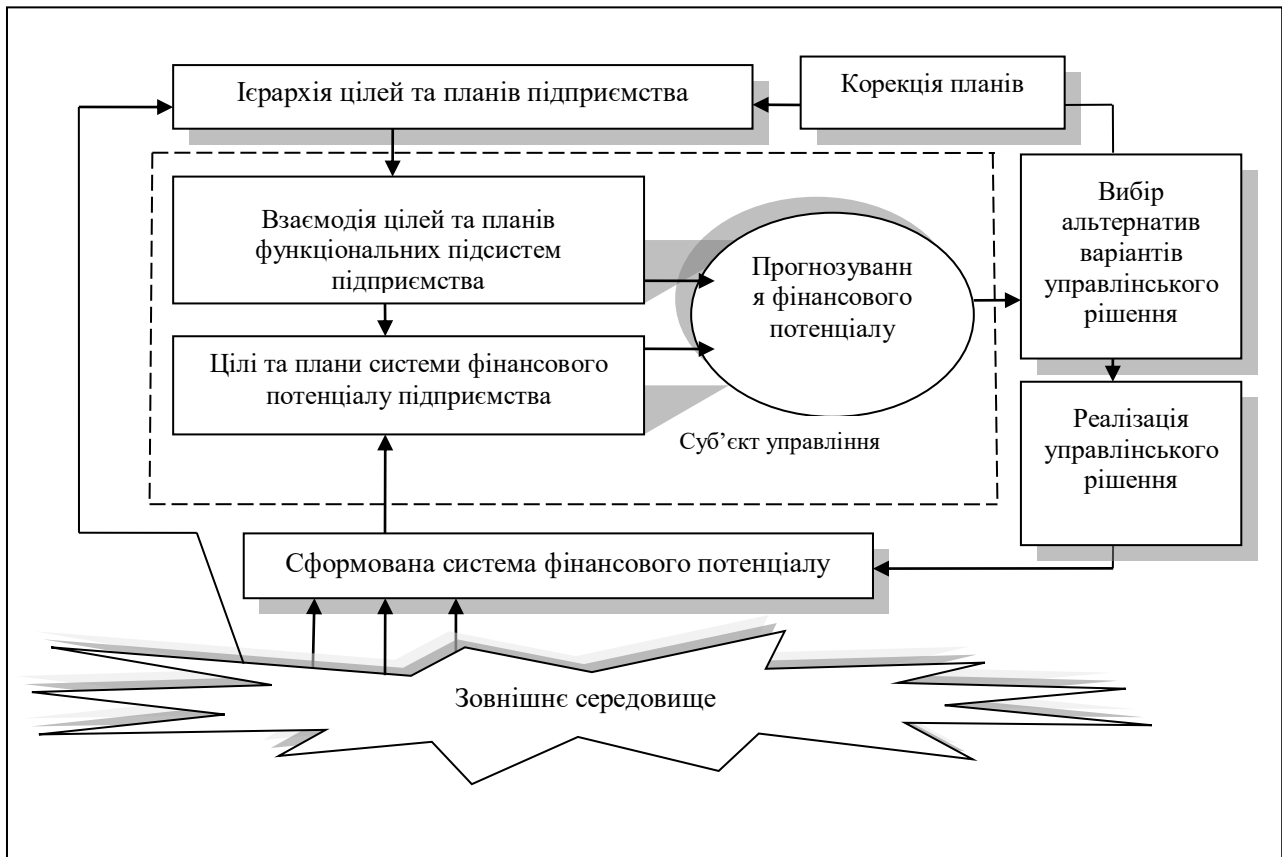

Рис. 1. Внутрішня інтеграція цілей сільськогосподарського підприємства та його функціональних підсистем у прогнозуванні фінансового потенціалу

Джерело: розроблено авторами

На основі метода дерева рішень розробляється прогнозована структура фінансового потенціалу, яка включає в себе: моніторинг основних фінансових показників з метою забезпечення відповідності результатів щодо стратегічним цілям розвитку підприємства; складання та розробка оперативних та поточних фінансових планів; аналіз поточного фінансового стану з метою прогнозування результатів діяльності сільгоспідприємства та обґрунтування фінансової стратегії; аналіз і оцінку зовнішнього середовища сільгоспідприємства; кількісна оцінка факторів ризику; умови залучення фінансових ресурсів та реалізації схем фінансування, що забезпечують мінімальну вартість авансованого капіталу; інформаційне та методичне забезпечення фінансового прогнозування; координацію та здійснення фінансового контролю за поточною діяльністю згідно фінансової стратегії; контроль відхилень фактичних показників від показників фінансового плану; контроль за дотриманням вимог законодавства та виконанням юридичних зобов'язань; розробку проектів стратегії фінансової діяльності сільгоспідприємства; узгодження стратегічних та тактичних фінансових планів сільгоспідприємства; інформаційне забезпечення контролю за реалізацією фінансової стратегії підприємства; облік факторів відхилення прогнозних фінансових параметрів

від цільових; відображення результатів діяльності сільгосппідприємства для розробки сценарію перспективного розвитку фінансової діяльності; корегування поточних та оперативних фінансових планів згідно фінансової стратегії сільгосппідприємства [2; 4].

Таким чином, розробка прогнозованого простору фінансового потенціалу дозволить своєчасно реагувати та систематично відстежувати зміни в поточній і оперативній діяльності сільськогосподарських підприємств, прогнозувати перспективи їх функціонування в умовах ризику.

Література

1. Балабанов И.Т. Риск-менеджмент / И.Т. Балабанов. – М.: Финансы и статистика, 1996. – 188 с.
2. Бланк И. А. Финансовая стратегия предприятия. / И. А. Бланк. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2012. – 711 с.
3. Брігхем Є. Основи фінансового менеджменту / Є.Брігхем; пер. з англ. .– К.: Молодь, 1997. – 1000 с.
4. Мильнер Б.З. Теория организации / Б.З.Мильнер. – М.: ИНФРА-М. – 1998. – 336 с.
5. Федонін О. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навчальний посібник / О. С. Федонін, І. М. Рєпіна, О. І. Олексюк. – К. : КНЕУ, 2003. – 316 с.

*Колінько А.Д. - здобувач вищої освіти бакалаврського рівня
Науковий керівник: Ковтун В. А. - к. с.-г. н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м.Херсон*

ОСОБЛИВОСТІ ОБСЛУГОВУЮЧИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ

Сільськогосподарська кооперація – система сільськогосподарських кооперативів, їх об'єднань, утворених з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб членів кооперативів. Сільськогосподарський виробничий кооператив – юридична особа, утворена шляхом об'єднання фізичних осіб, які є сільськогосподарськими товаровиробниками, для спільного виробництва продукції сільського, рибного і лісового господарства на засадах обов'язкової трудової участі у процесі виробництва. До виробничих кооперативів належать усі види кооперативів незалежно від сфери діяльності, основна мета яких – отримання доходу (прибутку) [1].

Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив (СОК) – це юридична особа, створена фізичними/юридичними особами для надання

послуг переважно членам кооперативу та іншим особам з метою провадження ними сільськогосподарської діяльності, покращення умов життя своїм членам за рахунок придбання якісних матеріалів за нижчими цінами та збільшення рівня їхніх доходів за рахунок забезпечення найвигіднішої ціни на продукцію, яка реалізовується кооперативом. Залежно від виду діяльності сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи поділяються на переробні, заготівельно-збутові, постачальницькі та інші [2].

Особливості господарської діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу:

- здійснюють обслуговування своїх членів - виробників сільськогосподарської продукції, не маючи на меті одержання прибутку, і є неприбутковими організаціями;

- є власниками сільськогосподарської продукції, що вироблена, вирощена, відгодована, виловлена або зібрана (заготовлена) його членами-виробниками цієї продукції. Власниками аграрної продукції, яка заготовляється, переробляється, постачається, збувається (продається) таким кооперативом, є його члени.

- може мати у власності майно, відокремлене від майна своїх членів.

Дохід може формуватися за рахунок: надходжень від його членів у вигляді оплати за надані послуги у процесі виробництва, заготівлі, переробки, постачання сільськогосподарської продукції; коштів або майна, які надходять у вигляді пасивних доходів; субсидій (дотацій), отриманих з державного та/або місцевих бюджетів для підтримки сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, державних цільових фондів або в межах технічної чи благодійної, у тому числі гуманітарної, допомоги; інших не заборонених законом надходжень.

Надходження, одержані сільськогосподарським обслуговуючим кооперативом від збуту (продажу) сільськогосподарської продукції за дорученням членів цього кооперативу, не є його доходами.

Фінансовим результатом господарської діяльності (чистим доходом) кооперативу є різниця між доходами кооперативу від господарської діяльності та витратами на її провадження.

5. Після виконання зобов'язань сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу та відшкодування збитків за минулі періоди залишок фінансового результату господарської діяльності кооперативу розподіляється загальними зборами у вигляді відрахувань до фондів кооперативу, кооперативних виплат його членам та нарахувань на паї членам кооперативу, у тому числі асоційованим [1].

Відмінні риси сільськогосподарських обслуговуючих і виробничих кооперативів наведені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Порівняльна таблиця відмінних рис сільськогосподарських обслуговуючих і виробничих кооперативів

Ознаки	Обслуговуючий кооператив	Виробничий кооператив
Мета діяльності	Збільшувати дохід членів	Отримання прибутку для підприємства
Мета об'єднання	Надавати послуги для розвитку власного виробництва членів	Спільне виробництво
Засновники	Юридичні і фізичні особи	Лише фізичні особи
Трудова участь	Не передбачається	Обов'язкова
Участь у діяльності	Обов'язкова участь у господарській діяльності	Не передбачається
Розподіл прибутку	Між членами кооперативу пропорційно участі в господарській діяльності (через кооперативні виплати, або через надання послуг за цінами нижчими за ринкові)	Основний дохід членів є заробітна плата, яку вони отримують працюючи в кооперативі (кооперативні виплати є додатковим шляхом розподілу прибутку)
Види	Різні, в залежності від послуг які необхідні членам (переробні, заготівельно-збутові, постачальницькі, сервісні, багатофункціональні та інші)	Немає розподілу на види
Надання послуг не членам	Максимум 20%	Можливо, але не є метою кооперативу і може призвести до зміни податкового статусу

Різниця в оподаткуванні базується на двох ключових моментах. Виробничий кооператив, в розумінні Податкового Кодексу і інших законів, є сільськогосподарським товаровиробником, що надає можливість акумулювати ПДВ та платити фіксований сільськогосподарський податок. Обслуговуючий кооператив такої можливості не має, але може отримати статус неприбуткового [3].

Література

1. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5495-17>
2. Сільськогосподарська кооперація: від збитків до оптимізації та прибутків. URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/napryamki/fermerstvo-ta-kooperaciya/silskogospodarski-kooperativi>
3. Сільськогосподарський обслуговуючий та виробничий кооператив. URL: <http://www.zerno.org.ua/articles/coop/304>

*Коломієць Л.С. – начальник Управління фітосанітарної безпеки
Головне управління Держпродспоживслужби в Херсонській області, м. Херсон*

ВИКОРИСТАННЯ ПЕСТИЦИДІВ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ЧИННИК В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Кожного року обсяги використання пестицидів на території України збільшуються. Зокрема, в 2019 році на території Херсонської області для захисту посівів та насаджень від шкідливих організмів було використано 997,6 т пестицидів при наявності в господарствах 1234,8 т пестицидів, що складало 102,6% від потреби, в тому числі: інсектицидів 335,9 т, фунгіцидів 300,8 т, гербіцидів 323,5 т, протруйників – 209,4 т, інші – 27,5 т [1].

Термін «пестициди» в українському законодавстві означає токсичні речовини, їх сполуки або суміші речовин хімічного чи біологічного походження, призначені для знищення, регуляції та припинення розвитку шкідливих організмів, внаслідок діяльності яких вражаються рослини, тварини, люди і завдається шкоди матеріальним цінностям, а також гризунів, бур'янів, деревної, чагарникової рослинності, засмічуючих видів риби [2].

Використання таких сполук повинно бути екологічно та економічно обґрунтованим, проте в окремих господарствах, незважаючи на високі ціни на засоби захисту рослин, не дотримуються вимог, що пред'являються до використання пестицидів, внаслідок чого отримують великі збитки, а в деяких випадках можуть бути притягнутими до адміністративної або кримінальної відповідальності. Яскравим прикладом людської недбалості є загибель близько 1 млн. бджіл у 2019 році в с. Василівка Болградського району Одеської області від хімічного токсикозу, який проявляється непередбачено - комахи гинуть без явних клінічних ознак. У 95% випадків хімічний токсикоз викликають інсектициди, у 4% – гербіциди і 1% припадає на інші препарати. Пестициди проникають в організм бджіл з кормом, водою, при безпосередньому контакті (що найбільш небезпечно) та фумігації.

Використовувати в Україні можна лише ті пестициди, які внесені в офіційний перелік, проте деякі з них заборонені в ЄС, оскільки вони негативно впливають на навколишнє середовище. До таких препаратів відносяться неонікотиноїди (діюча речовина - імідаклоприд, клотіанідін і тіаметоксам), які рішенням Єврокомісії у 28 країнах заборонено використовувати на відкритому повітрі, так як вони є токсичними для диких і медоносних бджіл та вражають їх центральну нервову систему, що призводить до їх паралічу та смерті. Наприкінці вересня 2017 французький уряд заборонив до 2022 року використання гліфосату (гербіциду), раніше подібну заборону схвалили й у Німеччині.

Такий екологічний підхід держав-учасниць Європейського Союзу створює передумови підвищення вимог до ввезення на територію ЄС рослинницької продукції. Так, наприклад, прийнято рішення ЄС [3, 4] щодо

зниження максимально допустимого рівня залишків хлорпірифосу та хлорпірифос-метилу в сільськогосподарській та харчовій продукції, згідно якого починаючи з жовтня 2020 року буде заборонено ввезення до країн ЄС сільськогосподарської продукції, що містить залишки цих речовин більше 0,01 мг/кг

Хлорпірифос та хлорпірифос-метил — це фосфорорганічні інсектициди, які почали використовуватися з 1965 року для боротьби з комахами-шкідниками на ряді культур. Відповідно до класифікації ВОЗ, ця діюча речовина відноситься до 2-3 класу небезпечності для людини та здатна надходити до організму при контакті зі шкірою та при диханні. Також до організму людини такий пестицид може потрапляти з обробленими овочами, фруктами та зеленню, продуктами тваринництва (молоко). Хронічне отруєння хлорпірифосом призводить до порушень роботи серця, в т.ч. аритмії та брадикардії, нервової системи, печінки та шлунка. Вважається, що у вагітних препарат здатен проникати через плацентарний бар'єр та знижати активність ацетилхолін естерази у ембріонів.

Таким чином, вважаємо, що обов'язково необхідно провести дослідження ринку засобів захисту рослин, що введені в обіг на території України, в частині вивчення пестицидів та їх діючих речовин, що заборонені на території Європейського Союзу - одного із основних економічних партнерів нашої держави, та законодавчо врегулювати питання використання таких речовин в країні.

Література

1. Звіт про роботу Управління фітосанітарної безпеки Головного управління Держпродспоживслужби в Херсонській області за 2019 рік. URL: <https://dpss-ks.gov.ua/za-6-misyaciv-2016-roku>
2. Про пестициди і агрохімікати: Закон України від 2 березня 1995 року № 86/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86/95>
3. COMMISSION IMPLEMENTING REGULATION (EU) 2020/18 of 10 January 2020 concerning the non-renewal of the approval of the active substance chlorpyrifos, in accordance with Regulation (EC) No 1107/2009 of the European Parliament and of the Council concerning the placing of plant protection products on the market, and amending the Annex to Commission Implementing Regulation (EU) No 540/2011. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_impl/2020/18/oj
4. COMMISSION IMPLEMENTING REGULATION (EU) 2020/17 of 10 January 2020 concerning the non-renewal of the approval of the active substance chlorpyrifos-methyl, in accordance with Regulation (EC) No 1107/2009 of the European Parliament and of the Council concerning the placing of plant protection products on the market, and amending the Annex to Commission Implementing Regulation (EU) No 540/2011. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_impl/2020/17/oj

*Комарова К.О. – здобувач ступеня вищої освіти «Бакалавр»
Науковий керівник: Трусова Н.В. – д.е.н., професор
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного, м. Мелітополь*

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВИХ ЗАХОДІВ ТА ПРОГРАМ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Аналіз системи управління фінансовим потенціалом сільськогосподарських підприємств дозволяє визначити здатність фінансових менеджерів працювати в умовах впливу кризи фінансової стійкості і фінансових ризиків та реалізовувати фінансову програму. Вважаємо, що для формулювання остаточних висновків, перш за все, паралельно із розробкою фінансової програми розвитку та обчисленням потреби в джерелах фінансування, необхідно оцінювати ефективність фінансових заходів.

Методи оцінювання ефективності фінансових заходів та програми розвитку мають багато спільного з аналізом ефективності інвестиційної діяльності, а також оцінкою реалізації будь-яких інших фінансових рішень. Послідовність та складові оцінювання ефективності фінансових заходів сільськогосподарського підприємства, дозволяють на першому етапі визначити їх взаємозалежність та змоделювати ефективний їх комплекс на засадах SWOT-аналізу.

До комплексу фінансових заходів не можуть одночасно вноситися взаємозамінні або взаємовиключні заходи, в той же час компліментарні заходи мають реалізовуватись задля повного забезпечення взаємної вигоди. При цьому безпосередньо фінансові заходи впливають на інтенсивність та ефективність господарювання, тобто на результати діяльності, а джерела їх фінансування – на фінансову стійкість, ліквідність і платоспроможність підприємства.

На другому етапі оцінювання ефективності фінансових заходів сільськогосподарського підприємства виявляються зміни напряму і структури виробництва, прогнозування впливу реалізації фінансової програми на конкурентоспроможність підприємства, його місце на ринку фінансових ресурсів, оцінювання очікуваних фінансових результатів господарської діяльності.

На третьому етапі визначається ефективність використання альтернативних джерел фінансування заходів, зокрема виявлення перспектив від зміни структури виробництва за умови акумуляції внутрішніх джерел фінансування; оцінювання обсягів зростання боргового тягаря; ймовірність погіршення фінансової стійкості та платоспроможності за умови залучення позикових фінансових ресурсів; виявлення очікуваних зрушень у структурі власності при залученні джерел фінансування учасників ринку фінансових ресурсів; аналіз перспектив щодо розподілу фінансових результатів господарської діяльності за умов використання різних джерел фінансування; розрахунок середньозваженої вартості та оптимізація джерел фінансування. Основними методами оцінок на даному етапі має бути визначення ефекту

фінансового важеля та середньозваженої вартості джерел формування фінансових ресурсів.

У загальному розумінні фінансовий важіль (леверидж) – це потенційна здатність підприємства збільшувати власну прибутковість шляхом зміни обсягу і структури довгострокових джерел фінансування [2, с. 355-359; 3, с. 78; 6, с.298-302]. Ефект фінансового важеля проявляється у підвищенні рентабельності власних джерел фінансових ресурсів за рахунок залучення позикових засобів в оборот сільськогосподарського підприємства. Він виникає у тих випадках, коли економічна рентабельність джерел фінансування вища ставки позикового відсотка, тобто формується додатна величина диференціалу фінансового важеля. За цією величиною визначають доцільність залучення фінансових ресурсів з позикових джерел. При позитивному значенні диференціалу і його зростанні у динаміці суб'єкт господарювання має спрямовувати зусилля на додаткове залучення коштів із позикових джерел фінансування, тобто на збільшення величини плеча фінансового важеля. Проте, такі дії підвищують ризики господарської діяльності підприємства та можуть згодом обумовити втрату його платоспроможності та фінансової стійкості [6, с.301]. Тому в системі управління фінансовим потенціалом сільськогосподарських підприємств необхідно винайти компроміс між доходністю функціонування господарюючого суб'єкта та ризиковістю фінансування його активів, задля чого власне на початковому етапі і потрібно розраховувати ефект фінансового важеля, середньозважену вартість та планувати модель фінансування активів підприємства.

Середньозважена вартість джерел фінансування – це усереднена ціна сукупності джерел фінансування, яка сплачується сільськогосподарським підприємством позикодавцям і власникам за користування фінансовими активами [2; 3; 4]. Вона залежить від ціни залучення кожного джерела фінансування та структурної сукупності джерел. У процесі фінансового управління необхідною умовою є розробка моделі фінансування активів і господарської діяльності підприємства, яка забезпечує формування вартості джерел фінансових ресурсів нижчої за рентабельність активів та уможливорює стабільне функціонування. Чим більше різниця між рентабельністю активів і середньозваженої вартістю джерел фінансування, тим більше розмір прибутку, що залишається у сільськогосподарського підприємства на розширене відтворення за рахунок власних джерел фінансування.

У процесі реалізації фінансової складової господарської діяльності сільськогосподарського підприємства формується певна стратегія та утворюється модель фінансування певного типу: консервативна, компромісна, ідеальна та агресивна. У випадках застосування агресивної моделі фінансування стан підприємства вирізняється підвищеним рівнем фінансових ризиків. Проте, за умови утворення позитивної величини диференціалу фінансового важеля, застосування такої моделі зазвичай сприяє підвищенню прибутковості. При застосуванні ідеальної та компромісної моделей фінансування ризики дещо знижуються, проте їх рівень залишається достатньо високим при ідеальній і прийнятним при компромісній моделі. Використання консервативної моделі

мінімізує рівень фінансових ризиків, водночас знижуючи здатність підприємства отримувати додатковий прибуток від ефекту фінансового важеля.

Четвертий етап оцінювання ефективності фінансових заходів та їх впливу на фінансову стійкість підприємства, дозволяє проаналізувати умови формування фінансових потоків від реалізації фінансових заходів, оцінити їх співвідношення. Для досягнення ефективного управління фінансовим потенціалом велике значення має регулювання розміру фінансових потоків, забезпечення їх достатності, якості обороту, ритмічності і синхронності надходження та витрачення фінансових ресурсів [1, с. 133-147; 2, с. 119; 5, с. 137–139]. Надалі слід оцінити вплив фінансових заходів на ліквідність і платоспроможність підприємства та проаналізувати перспективи зміни фінансової стійкості.

На останньому п'ятому етапі узагальнюються результати аналізу ефективності та здійснюється корегування комплексу фінансових заходів. У разі, якщо за результатами аналізу доведено достатність фінансового потенціалу за рівнем забезпечення джерелами фінансування сільськогосподарського підприємства і визначенні умови зниження реальних і потенційних рівнів фінансових ризиків господарської діяльності внутрішнього і зовнішнього характеру, на основі розробленого комплексу фінансових заходів, останні можуть бути впроваджені у практику.

Забезпечити виконання вищезазначених принципів законності, доцільності та ефективності залучення і використання джерел фінансування повинна адекватна система фінансового контролю. Іншими словами, залучення та використання позичених коштів повинно забезпечуватися ефективним дієвим контролем як на стадії підготовки фінансових програм розвитку та залучення відповідних позикових джерел, так і в процесі реалізації фінансових програм. Контроль використання позикових джерел дозволяє не тільки виявити ті або інші слабкі сторони («вузькі місця») в оргструктурі і порядку реалізації фінансових програм, а також численні порушення договірної дисципліни, а й розробити заходи для їх попередження у майбутньому.

Література

1. Білик М. Д. Фінансові потоки підприємств у мікро- та макроекономічному аспекті / М. Д. Білик, С. І. Надточій // Фінанси України. – 2007. – № 6. – С. 133 – 147.
2. Бланк И. А. Управление финансовой стабилизацией предприятия / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2003. – 496 с.
3. Копылова В. В. Финансирование инвестиционных проектов / В. В. Копылова, Е. В. Полежаева. – Иркутск : Изд-во ИГЕА, 2001. – 108 с.
4. Крушвиц Л. Финансирование и инвестиции. Неоклассические основы теории финансов / Л. Крушвиц. – СПб. : Питер, 2000. – 400 с.
5. Подольска В. О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / В. О. Подольска, О. В. Ярш – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 488 с.
6. Трусова Н.В. Фінансовий аналіз підприємства: теорія та практика. Навчальний посібник / Н.В. Трусова. – Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2012. – 392 с.

*Костенко А.Д. - здобувач вищої освіти СВО «Бакалавр»
Науковий керівник : Пилипенко К.А. - д.е.н, доцент, професор
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава*

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

У сучасних умовах важливою є достовірна та повна інформаційна база для прийняття управлінських рішень, саме тому доцільно мати систему управлінського обліку на підприємстві. Завданнями такого обліку є забезпечення керівників інформацією, необхідною для управління і контролю за розвитком підприємства в інтересах його власників.

В цілому упровадження управлінського обліку доволі складний процес, який кожен науковець трактує по-різному.

Бутинець Ф.Ф., Чижевська Л.В., Герасимчук Н.В. вважають, що організація бухгалтерського управлінського обліку на підприємстві включає три етапи.

На першому, методологічному етапі, обирається модель управлінського обліку залежно від його мети, визначаються об'єкти та методи обліку витрат, елементи методу бухгалтерського обліку, які будуть слугувати для формування інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень (план рахунків управлінського обліку, склад калькуляційних статей, тощо).

На другому, технічному етапі, обирається склад реєстрів аналітичного обліку, форми внутрішньої звітності, визначаються напрямки руху інформації всередині підприємства.

Третій, організаційний етап, передбачає розподіл обов'язків між працівниками в системі управлінського обліку [3].

Особливості сільського господарства зумовлюють необхідність максимально можливої ув'язки рівня витрат з кількістю і якістю виробленої продукції [2].

Методи організації обліку включають дослідження витрат операційної діяльності за статтями калькуляції (облік витрат регламентується П(С)БО 16 «Витрати») [4]. Склад витрат за кожною статтею встановлюється підприємством виходячи із особливостей і специфіки технології і організації виробництва. До собівартості реалізованої продукції включаються виробничі витрати, адміністративні витрати та витрати на збут (рис. 1).

Ефективність управління витратами багато в чому залежить від вибору методу обліку витрат. У практиці застосовуються зарубіжні методи обліку витрат, такі як: «абсорпшен костинг», «директ-костинг», «стандарт-костинг», «метод ABC», «кайзен-костинг», «таргет-костинг».

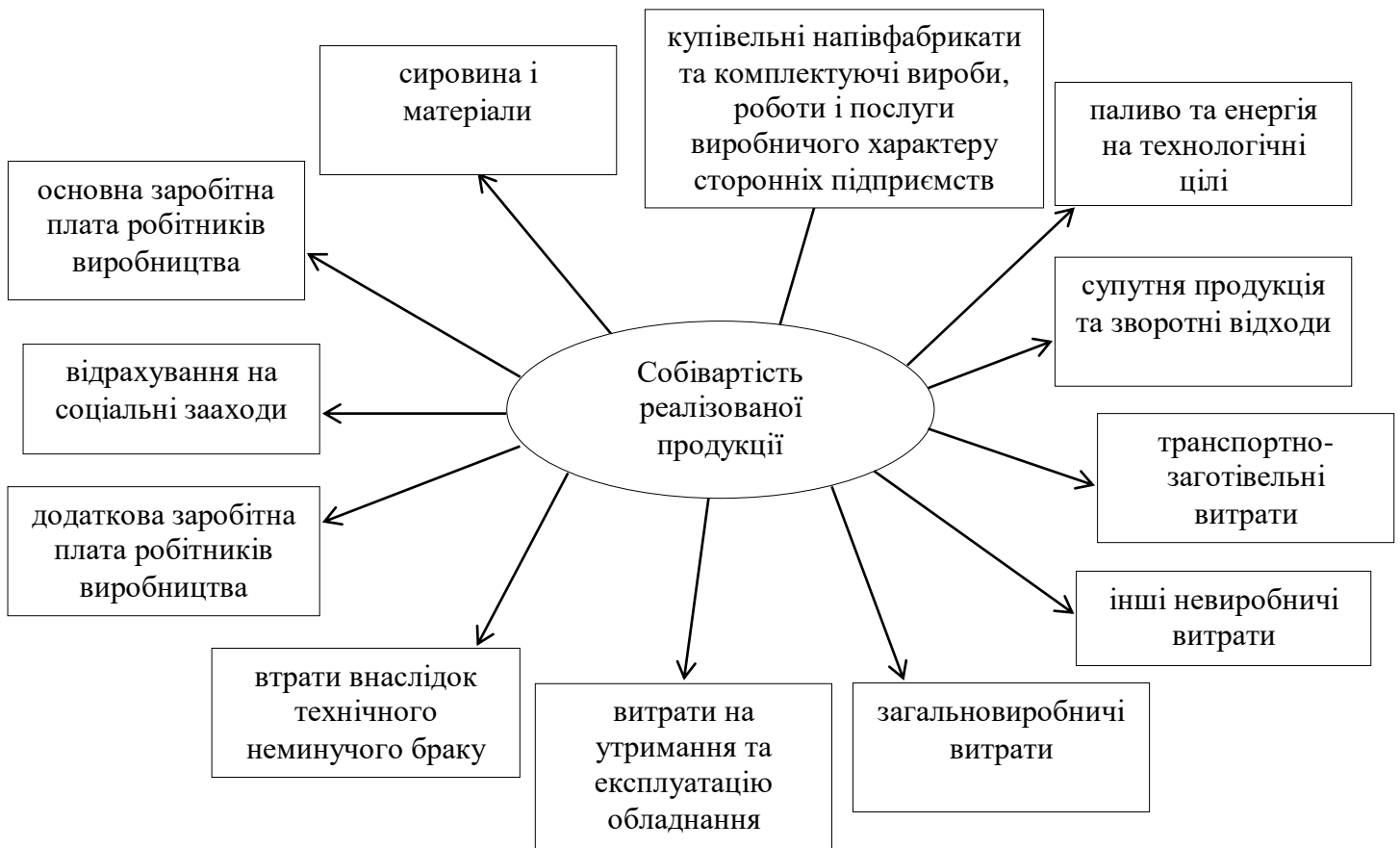

Рис. 1. Елементи формування собівартості реалізованої продукції

Найпоширенішими методами є «стандарт-костинг» та «директ-костинг».

Система «стандарт-костинг» являє собою нормативний метод обліку витрат. Ця система обліку витрат з'явилася в США на початку ХХ ст. Американський досвід запозичили і нині використовують багато країн світу.

Цей метод забезпечує даними про витрати, які можуть бути використані в різних цілях, наприклад, при оцінюванні запасів, плануванні, контролі за витратами, при прийнятті рішень і оцінюванні результатів виконання робіт. Згідно із цим методом обліку й калькулювання виробничі витрати поділяють на змінні та постійні. При цьому постійні витрати вважають витратами поточного періоду, не відносять на собівартість, не розподіляють між виробами, а прямо відносять на результати господарської діяльності (збитки). Облік витрат і визначення собівартості готової продукції ведуть тільки за змінними витратами. За змінними витратами оцінюють незавершене виробництво та залишки готової продукції [5].

Систему «директ-костинг» запровадив у 1936 р. американський економіст Джонатан Гаррісон. Згідно із цим методом обліку й калькулювання виробничі витрати поділяють на змінні та постійні.

Особливостями директ-костингу є те, що облік і планування собівартості здійснюється тільки за змінними витратами, а постійні витрати безпосередньо списуються на фінансовий результат, запаси оцінюються за змінними витратами [1].

Удосконалення управлінського обліку є необхідною умовою його ефективного функціонування, створення ринкової інфраструктури та виживання підприємства в умовах вільної конкуренції. Ефективна система інформаційного забезпечення на підприємстві сприяє виявленню резервів підприємства, підвищенню продуктивності праці, запобіганню перевитратам і зловживанням, підвищенню рентабельності виробництва.

Література

1. Карпенко О. В., Карпенко Д. В. Управлінський облік: навч. посібник. Київ, 2012. 132 с.
2. Козуб Н. М. Особливості управління витратами сільськогосподарських підприємств. *Розвиток маркетингової діяльності в умовах економічної глобалізації*. 2019. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/19714/1/Materiali_konferencyi-24_04_2018-ODABA_%D0%BA%D0%B0%D1%84%D0%B5%D0%B4%D1%80%D0%B0%20%D0%BC%D0%B0%D1%80%D0%BA%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B3%D1%83.pdf (дата звернення: 05.03.2020).
3. Панченко О. Д. Механізм функціонування управлінського обліку в сільськогосподарських підприємствах. *Економіка, управління та адміністрування*. 2019. №3(89). URL: <http://ema.ztu.edu.ua/article/view/185081> (дата звернення: 06.03.2020).
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» від 31 грудня 1999 р. № 318. URL: <https://zakon.help/law/318/> (дата звернення: 11.03.2020).
5. Царук В. Вітчизняні та зарубіжні методи обліку витрат: порівняльна характеристика. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2017. №1-2. URL: <http://ibo.tneu.edu.ua/index.php/ibo/article/view/310> (дата звернення: 11.03.2020).

Lebiedieva Nadiia Anatoliivna
senior lecturer,
PhD in cultural studies of the International Open University,
Kherson State Agrarian University

SCIENTIFIC APPROACHES IN STATE ADMINISTRATION FOR COMMERCIAL CINEMATOGRAPHY

Principles, methods and styles, together with forms of practical management in the whole, through the process of scientific development of public administration have become the basis of influence, which, in turn, has formed certain approaches. Such complexes of pragmatic structures and

mechanisms are characterizing strategies in science have become as an object of many Ukrainian scientists attention.

The main aim of my thesis is to consider the main scientific approaches in modern state administration.

Four approaches to management are considered the most common. They are: traditional (when different management schools are distinguished, such as "scientific management", "administrative management", "human relations and behaviour science"), systemic, process and situational.

More than 10 management approaches are also known, including: administrative, dynamic, integrative, reproductive, complex, process, marketing, behavioural, regulatory, functional, quantitative, systemic, situational and others. According to the author of the thesis, we should focus only on such approaches that can be used in the formation synthesis of the state support mechanism for cinematography in modern Ukraine. In my opinion, the primary approach is strategic one, which can be attributed to the decision making in terms of management methodology, systematic, situation diagnostics.

V. Kharchenko believes that the strategic management implementation will increase some positive result of financial and economic activity. The scientist focuses his attention on the use of systems theory in control. This was the reason for the formation of a systematic approach as a method of cognition. A systematic approach, as a way of thinking as for the organization, reveals all the elements of management [4, p. 157]. The author agrees with V. Kharchenko's opinion that with the help of a systematic approach it is possible to study the development and functioning, the structure of the whole, to establish specific features of the elements of the organization and to trace the relationships and interactions. The effectiveness of state support forming for commercial cinematography in contemporary Ukraine depends on the effectiveness and interaction of all the cultural components in a whole.

The situational approach is based on the situation as a defining set of circumstances that affect the organization during the time. A similar set of goals is aimed at obtaining management tools to solve specific management situations most effectively and to achieve the goal set before the organization [3, p. 3]. In our case, it means to find the state's strategy in overcoming the spiritual crisis of society by the mechanisms of art organizations influence on the population of our country.

Taking into account the scientific research of O. Kuzmin, N. Petryshyn, N. Syrotynska [3, p. 5], author considers that the formation of state support for cinematography in contemporary Ukraine should occur through the process of understanding of individual and group behaviour aspects, systematic analysis, planning, motivation and control methods, quantitative methods and decision making.

In the process of forming state support for commercial cinematography in modern Ukraine, the author considers it advisable to use a systematic approach that "allows to take into account comprehensively the controls (their composition, strength, level of community in the system) structure (type of

structure, connections, interdependencies at quantitative and qualitative level), functional purpose (functions of subsystems, elements), integrative aspect (identification of system goals, contradictions and methods of their elimination, definition of the basic link), communicative aspect (detection of connections) with other subsystems and elements) and the historical aspect (study of stages of system development, forecasting its prospects)" [4, p. 157]. This approach, according to the author of this thesis, allows to manage art associations and enterprises and to achieve the goals of general national importance.

All enterprises involved in the creation of commercial cinematography are able to involve different public services in order to create quality works of art that have to be unique in their appearance and content. "The situational approach is based on the need to manage the organization by taking into account a set of circumstances that affect the effectiveness of its functioning" [5, p. 189]. According to the situational approach, it can be argued that the most important thing for effective state support formation for commercial cinematography in Ukraine is the identification of key situational factors that most affect their ability to be competitive in the vast majority of situations.

I. Kononova believes that situational approach directs managers to use all the possibilities of science direct application for specific economic situations and conditions. Some particular situation, she argues, is at the core of this approach. Circumstances that make up a specific set of factors influences upon commercial enterprise at a certain point in time requiring the management system to be as situational thinking [2, p. 147]. In our case, for example, during the creating a motion picture, there are possible unpredictable situations, such as the approval of the locations of the shooting, the formation of the film estimate and etc. So, there is a need to involve state structures in resolving situational issues.

L. Chernobay considers [5, p. 190] that the functional approach is based on a comprehensive study of the basic management system functions, the concerted use of which contributes to the achievement of tactical and strategic goals of commercial cinematography enterprises, the author of this study believes that the functional approach in the context of state support formation for commercial cinematography in modern Ukraine is that artistic activity will be considered as a set of functions, that are necessary for the implementation of public administration tasks. Once the features are installed, objects are created that are an alternative for performing, then selecting one of them that, in turn, requires the least cost.

According to scientists, the process approach is a managerial one that aims at creating policies and managing procedures the organization work of that will achieve the organizational goals. Continuous, interconnected actions, in this case, contribute to overall goal of the organization in the best way [5, p. 190].

Y. Kolodiy distinguishes the following approaches to management: system, process, situational, subject and functional. The systematic approach, on his view, is determined as the basic organizational elements, that might be adapted to the higher level [1, p. 172]. That is useful for commercial cinematography.

The author of the thesis believes that the improvement of state support mechanism for commercial cinematography in modern Ukraine should be considered as a process, because of working to achieve the goals with the help of others. It is to be some series of continuous interrelated actions.

References

1. Колодій Ю.С. Індикативне планування та держави загального добробуту. *«Проблеми формування та реалізації конкурентної політики»* : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, 19-20 вересня 2013 рік. Львів : НУ „Львівська політехніка” Львів: «АртДрук», 2013р. с. 115-117.

2. Кононова І. В. Аналіз підходів до управління підприємством в сучасних умовах / *Зб. наук.праць НАН України "Прометей"*. 2013. №1 (40). С. 146–151.

3. Кузьмін О., Петришин Н., Сиротинська Н. Нова парадигма побудови систем менеджменту / *Науковий вісник "Демократичне врядування"*. Вип. 6. 2010. URL: http://lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik6/fail/Syrotynska.pdf (дата звернення: 26.05.2017).

4. Харченко В. А. Системний підхід до стратегічного управління підприємством. *Економічний вісник Донбасу*. № 1 (31). 2013. С. 157–161.

5. Чернобай Л. І., Дума О. І. Теоретичні основи формування процесно–структурованого підходу у менеджменті. *Національний університет Львівська політехніка*. URL: [http:// ena.lp.edu.ua](http://ena.lp.edu.ua) (дата звернення: 13.08.2018).

Лелеко І.І. – здобувач вищої освіти першого(бакалаврського) рівня
Науковий керівник: Боровік Л.В. - д.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

ФІНАНСОВІ ПОТОКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Об'єктивні природно-економічні і соціально-історичні умови визначають особливо важливу роль регіональних факторів розвитку аграрних підприємств у економіці України. Агропромислова політика держави, що перебуває в процесі інтенсивних перетворень, особливою проблемою виділяє організацію фінансових потоків регіональних аграрних підприємств, а також контроль над їх перерозподілом. Через реалізацію цих функцій управління місцеві органи влади можуть виступати активними учасниками удосконалення економічних відносин в аграрній сфері. При цьому організація, як функція управління фінансовими потоками, дозволяє

розширити шляхи усунення проблем сільгоспвиробників соціально-економічного характеру.

Управління фінансовими потоками носить складний сильно структурований характер. Для того, щоб оптимізувати здійснення цього процесу, необхідно мати виключну інформацією про діяльність всіх аграрних підприємств регіону, і вже на підставі цього проводити глибокий аналіз. А це неможливо, оскільки не завжди статистичні спостереження, що проводяться, за аграрними підприємствами, носять поверховий характер. Саме тому контролюючі та статистичні органи, а разом з ними і органи місцевої влади часто не уявляють собі, які особливості перерозподілу фінансових потоків аграрних підприємств існують у регіоні.

Основна мета управління фінансовими потоками аграрних підприємств - вирішення проблем економічної та соціальної стабілізації ситуації у регіоні. Цей процес покликаний забезпечити не тільки передумови економічного зростання, але й значною мірою, умови поживлення аграрного виробництва й інвестицій. Комплексний підхід досягнення економічної стабілізації обумовлений розробкою програми заходів, спрямованих на вихід із кризи, відродження аграрних підприємств та їх перехід до стратегії економічного зростання. При цьому, під економічною стабілізацією слід розуміти забезпечення стійкості функціонування бюджетної системи, надійності діяльності банків і різних сегментів фінансового ринку, функціонування грошового обігу, стійкого фінансового становища аграрних підприємств, включаючи наявність у них необхідних обігових коштів і досягнення нормального рівня рентабельності.

Ефективне управління фінансовими потоками аграрних підприємств має будуватися з урахуванням умов, що відображають рівень розвитку господарських відносин у регіоні, а також можливість виробників сільгосппродукції впливати на кінцевий результат власної діяльності. Ці умови виражаються в таких положеннях: відносини аграрних підприємств на території регіону повинні будуватися на принципах економічній самостійності, що не допускають адміністративного диктату у вирішенні поточних господарських і фінансових проблем; витрати, пов'язані з поточною діяльністю аграрних підприємств як господарюючої системи, повинні обмежуватися їх доходами; аграрне підприємство, як суб'єкт економічних відносин у рамках єдиної державної економічної політики, має бути самостійним у прийнятті рішень щодо розвитку своєї виробничої та ринкової інфраструктури, соціальної сфери, збереження навколишнього середовища і природокористування; регіональні органи влади повинні мати право економічного впливу на поведінку аграрних підприємств у спільних інтересах.

Таким чином, найважливішою умовою формування ефективного управління фінансовими потоками аграрних підприємств є економічна самостійність регіону в поєднанні з економічною самостійністю сільгоспвиробників, яка означає, що як підприємства, так і регіони в цілому,

будучи самокерованими системами, відшкодовують свої витрати, пов'язані з поточною діяльністю і розширенням виробництва з власних доходів.

Література

1. Петіна Л.В. Перспективи економічного розвитку АПК Херсонщини. *Зб.наук.праць Черкаського державного технічного університету*. Черкаси.2011. Вип.27, ч.ІІ. С.102-106.

*Луценко А. С. – здобувач вищої освіти третього рівня
Науковий керівник: Виклюк М. І. – к. е. н., доцент
Львівська філія ПВНЗ «Європейський університет», м. Львів*

ПРИНЦИПИ ФІСКАЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМКИ КРАЇНИ

Фіскальне регулювання, до об'єктів якого можна віднести соціально-економічні процеси в державі, є важливою складовою державного регулювання економічного зростання.

На сьогоднішній день Україна тримає курс в напрямі європейської інтеграції. Звідси виникають загальні риси принципів фіскального регулювання. Тобто, на сьогоднішній день принципи фіскального регулювання мають бути відображені у положеннях нормативно-правових та програмних документів, де основоположні вимоги щодо формування та реалізації фіскального регулювання в Україні, повинні бути засновані на науковому пізнанні об'єктивно існуючих закономірностей їх здійснення в нашій державі та країнах Європейського Союзу.

Також варто наголосити, що принципи фіскального регулювання повинні мати загальний та універсальний характер, тобто виражені у них вимоги можуть застосовуватися до всіх ключових аспектів здійснення фіскального регулювання. При цьому, дотримання принципів має бути обов'язковим у виконанні. Принципи через свою об'єктивну зумовленість «прив'язують» регулювання фіскальних процесів до реалій суспільного життя, потреб і перспектив його розвитку. Принципи мають бути пріоритетними, з огляду на які розробляються та реалізуються заходи фіскального регулювання і бути стабільними для використання на довгий період часу. Вважаємо, що принципи фіскального регулювання є похідними, від принципів державного регулювання економіки та від принципів оподаткування, податкової політики та бюджетної політики певної країни.

Варто зазначити, що види фіскального регулювання деякі науковці класифікують в залежності від фази циклу, у якій знаходиться економіка держави, на два види: стимулююче та стримуюче.

Держава, при спаді економіки, має застосовувати стимулююче фіскальне регулювання. Таке регулювання допоможе скоротити рецесійний розрив. При настанні кризових явищ в економіці держави, уряд має зосередити свою увагу на здешевленні кредитів, скороченні податків, податкових знижках на нові інвестиції.

Звідси, формування стимулюючого фіскального регулювання буде відбуватися за принципами податкової політики, а саме:

- ефективності оподаткування (означає наявність інструментів у податковому механізмі, що стимулюють економічне зростання);

- єдиного податку (обумовлює об'єднання в один податок платежів з одного об'єкта оподаткування та створення єдиного оптимального податку);

- достатності ((обумовлює забезпечення достатніх доходів усіх бюджетів (державного та місцевого) для фінансування їх видатків));

- податкостроможності (тягар оподаткування має бути поставлений у залежність безпосередньо від конкретного доходу та рівня добробуту суб'єкта);

- рівнонапруженості (зобов'язання перед бюджетом щодо сплати податків встановлюються для всіх платників відповідно до їх можливостей і результатів діяльності шляхом єдиних або диференційованих ставок);

- стабільності в оподаткуванні (тобто податкова система має залишатися сталою протягом кількох років, що забезпечить інтереси не тільки платників податків, але й держави, а зміна механізму має відбуватись еволюційним шляхом);

- системності та внутрішньої цілісності оподаткування ((відображається у взаємопов'язаності, узгодженості змін основних податкових показників при зміні ключових параметрів (ВВП та його структури), спрацьовує на єдність економічного простору країни)) [1, с. 399-403].

Стимулююче фіскальне регулювання використовується при фазі економічного циклу, такої як «бум» (економічне піднесення) і спрямована на скорочення сукупного попиту.

Так, держава у фазі підйому, з метою регулювання, вводить нові правила в податковій політиці, а саме: вводить нові податки, підвищує існуючі.

Формування стримуючого регулювання буде відбуватися за такими принципами фіскальної політики:

- множини податків (зумовлює сукупність диференційованих податків та об'єктів їх обкладання);

- еластичності оподаткування;

- відповідальності (за порушення законодавства);

На наш погляд, як би не були уніфіковані національні системи оподаткування, в них зберігається економічна і політична специфіка розвитку окремої держави.

Отже, слід наголосити, що суть принципів полягає в тому, що фіскальне регулювання має складатися в узгодженні трьох основних вимог: задоволення фіскальних потреб держави та врахування інтересів платників

податків і інвесторів. Фіскальне регулювання, яке є складовою системи макроекономічного регулювання, є одним з вагомих інструментів забезпечення суспільного розвитку.

Література

1. Шевченко В.М. Принципи фіскальної політики держави на різних фазах економічного циклу. *Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму*. 2012. № 1 (5). Том 2. С. 399-403.

Матвєєва, Н. А. – здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Науковий керівник: Карнаушенко А. С. – к.е.н., старший викладач
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

ВИКОРИСТАННЯ СМАРТ-КАРТ В УКРАЇНІ

Сьогодні більшість людей активно користується смарт-картами, адже, як показує практика, вони є найзручнішою формою готівкових грошей. Країна активно впроваджує використання цих карток – обліково-платіжних систем, що значно полегшують життя людей і є повністю автоматизованими. Така, здавалося, невелика пластикова карта виконує безліч функцій, зокрема платіжну, облікову та інформаційну. Тому основна відповідальність за виконання перелічених функцій повністю на смарт-картці.

Нині, на основі цих карток створюють як регіональні, корпоративні чи банківські системи, так і системи для підприємств різного призначення[2]. Крім того старт картки почали використовувати в КП "Київський метрополітен" в 2019 року продали понад 75 тис. карток "Kyiv Smart Card" [4]. Це ще раз дає доказ, що смарт-карти поступово витісняють звичайні.

Смарт-карта (інтелектуальна карта) – це пластикова карта із вбудованою мікросхемою, що має підвищений рівень безпеки. Вона досить схожа із кредитною картою, але замість магнітної смуги в ній розміщена мікросхема [3]. Головне призначення смарт-карт – це аутентифікація користувачів, зберігання ключової інформації і проведення криптографічних операцій у довіреному середовищі.

Прикладом засвідчення особистості картою служить SIM-карта. Її головною роллю є довести оператору, що телефон, який приєднався до мережі, належить конкретному абоненту. Після подібної перевірки оператор зможе направляти комунікацію з номера і на номер абонента саме тому телефону, а також реєструвати платіжний баланс абонента.

Смарт-картка цілком може вважатися ідеальним засобом платежу, адже до її різноманітності функцій належить "електронний гаманець", що зберігає суму грошових коштів у своїй пам'яті, надаючи можливість клієнту банку оплатити покупку. Клієнт може з легкістю контролювати всі свої активи на

карті і при необхідності їх поповнити. Пам'ять "електронного гаманця" захищена секретним паролем клієнта – PIN-кодом, який клієнт повинен набрати на клавіатурі платіжного терміналу при проведенні будь-якої операції по карті. Таким чином, клієнт може не побоюватися використання смарт-карти без його санкції [3].

Існують певні види смарт-карт. За призначенням можна виділити [1]:

- Карти-лічильники
- Карти пам'яті
- Мікропроцесорні карти
- Карти оптичної пам'яті.

За доступом розрізняють контактні, безконтактні та карти з подвоєним інтерфейсом[1].

Контактні карти безпосередньо взаємодіють зі зчитувачем. Даний метод зчитування підвищує знос карти при частому використанні. Безконтактні картки зв'язуються зі зчитувачем радіо-сигналами. Такий метод зчитування дозволяє часто використовувати. Карти зі подвоєним інтерфейсом мають одночасно ознаки і контактної картки, і безконтактної. Такі карти дозволяють здійснювати роботу з різними типами зчитувачів.

Смарт-карти мають ряд особливостей, однією з яких є унікальність у використанні. Їх активно використовують для збереження ключів та єдиного входу в систему у сфері комп'ютерної безпеки. Часто смарт-карти використовуються у фінансовій сфері, а саме у банківських, дисконтних, телефонних картках і картках оплати проїзду, різних побутових послуг тощо. Швидко розвивається застосування смарт-карт в цифровій ідентифікації. У цій сфері карти використовуються для посвідчення особи. Ще один спосіб користування – це активація закодованих телеканалів платного цифрового ефірного, супутникового і кабельного телебачення [2].

Не менш важливою особливістю є безпека. Питання щодо цього регулюються великою кількістю міжнародних і фірмових стандартів та правил. Окремо можна виділити державні закони, що регулюють: експорт/імпорт обладнання та алгоритмів цифрової безпеки; правила цифрової безпеки в державних структурах [3].

Смарт-карти легкі у використанні, що свідчить про те, що майже кожен може стати їх власником. Але, існує і певний ряд недоліків, про які варто зазначити [2]:

1. Можлива відмова. Пластикові карти в ході експлуатації зазнає значних деформаційних впливів, наслідком чого стане підвищення ймовірності зламу чіпу.

2. Використання смарт-карт в громадському транспорті являє собою загрозу для конфіденційності, тому що така система дає можливість третім особам (транспортної компанії) стежити за пересуванням власників карт.

3. Проблема нестачі стандартів для смарт-карт.

Популярність смарт-карток з кожним роком зростає. У 2019 році Україна увійшла до топ-10 країн світу за кількістю безконтактних платежів з

використанням чіпованих пластикових карток, мобільних телефонів, браслетів, смарт-годинників. Згідно офіційних даних від Mastercard, крім того в компанії підрахували, що за нинішній рік кількість NFC-оплат зросла у вісім разів [5].

Отже, смарт-карти – це звичайні пластикові карти, які значно полегшують життя людей. Вони використовуються у багатьох сферах, що свідчить про їх популярність і безпеку у використанні. Найчастіше карти використовують у вигляді платіжних систем або ідентифікації особистості, адже вони вміщують у собі безліч функцій. Безперечно, вони мають як хороші, так і погані якості, але це не заважає їм бути корисними.

Література

1. Голдовский И. М. Банковские микропроцессорные карты. М.: «АльпинаПаблицер». 2010. 694 с.
2. Welcome to Smart Card Basics. *Smartcardbasics*. URL: <http://www.smartcardbasics.com/> (дата звернення 10.03.2020)
3. Смарт-карта. Деньги и платежи. URL: http://dengi.polnaya.info/platezhnye_sistemy/smart_karta/ (дата звернення 10.03.2020)
4. Київський метрополітен продав понад 75 тис. карток "Kyiv Smart Card". ZIK. URL: https://zik.ua/news/2019/09/15/kyivskyu_metropoliten_prodav_ponad_75_tys_kartok_kyiv_smart_card_1647271 (дата звернення 10.03.2020)
5. Незворотне світле майбутнє: як розвиваються безконтактні платежі в Україні та за кордоном
6. <https://mind.ua/openmind/20205844-nezvorotne-svitle-majbutne-yak-rozvivayutsya-bezkontaktni-platezhi-v-ukrayini-ta-za-kordonom>

Минкіна Г.О. - к.с.-г.н., доцент

Минкін М.В. - к.с.-г.н., доцент

Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ ВІНОГРАДАРСТВА В УМОВАХ СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНОЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

На сучасному етапі економічного розвитку агропромисловий сектор України є однією з найважливіших ланок економічних систем більшості країн світу з ринковою економікою. Він розвивається в умовах високої енергетичної забезпеченості, застосування широкого спектра агротехнічних прийомів, екологізації на основі використання сучасних енерго- та природозберігаючих технологій, методів і способів меліорації та хімізації.

Наслідки невдалих трансформаційних змін та нерегульованого агробізнесу, які мали місце, обумовили в свою чергу суперечливу динаміку структурних змін в галузях і регіонах сільськогосподарського виробництва, а в деяких галузях (виноградарство, вирощування фруктів та ягід, льону тощо) негативну навіть у тенденціях. Особливо негативні тенденції спостерігаються у виробництві винограду, де валовий збір має тенденцію до зниження внаслідок скорочення площ насаджень і зниження урожайності. Окрім того, нинішній негативний стан багатьох продуктивних підкомплексів, зокрема виноградарсько-виноробного підкомплексу України, значною мірою має «успадкований» характер.

Південь України являється основним районом вирощування високоякісного врожаю ягід винограду для споживання у свіжому вигляді та виготовлення різноманітної винопродукції. В межах цього, локального регіону, зосереджено більше 80% площі промислових насаджень, для ефективного культивування яких розроблено оригінальний, найбільш доцільний сортимент, інноваційні формування кущів, відповідні технологічні прийоми догляду за рослинами. Проте, не дивлячись на досить сприятливі умови середовища, перманентне удосконалення технологічних прийомів культивування, промислове виноградарство сьогодні знаходиться в доволі глибокому кризовому стані, а його майбутнє мало прогнозоване.

Підставою для такого твердження є статистичні дані про співвідношення між площею плодоносних та молодих насаджень, яке виглядає як 97% до 3%. Потенційна загроза втрати галузі значно зростає якщо врахувати, що наявні площі плодоносних насаджень культивуються близько 15-17 років, мають досить високу зріженість, значно меншу, порівняно з нормативною, ємність формування рослин, чисельні пошкодження багаторічної деревини різного походження, незадовільний фітосанітарний стан, сукупна дія яких суттєво зменшує біологічний потенціал виноградників, їх перспективи. Потенціальні можливості подовження задовільної продуктивності наявних плодоносних насаджень, зменшує і тенденція зміни клімату в регіоні, зокрема нестійкість температурного режиму взимку, а отже і ризики морозних пошкоджень, часті посухи та нерівномірний розподіл опадів в процесі вегетації рослин. Комплексна взаємодія зазначених факторів може спричинити дуже швидке, обвальне скорочення площі насаджень, відновити які за короткий час дуже складно, так як пов'язане з великими довгостроковими фінансовими та ресурсними витратами, дефіцитом висококваліфікованих робітників, необхідних технічних засобів виробництва, тощо.

Мета дослідження – дати оцінку сучасного стану розвитку виноградарства, виявити ключові проблеми цього розвитку, сформулювати науково обґрунтовані пропозиції щодо підвищення ефективності виноградарства та в умовах сучасних соціально-економічних трансформацій.

Шляхи розвитку агропромислового сектору України передбачають збалансовані та взаємозв'язані структурні перебудови усіх його галузей,

максимальне впровадження у виробництво найважливіших досягнень науково-технічного прогресу, світового досвіду, найбільш прогресивних форм економіки і організації виробництва на основі першочергового розв'язання актуальних проблем: перерозподіл землі та майна, включаючи поглиблення відносин власності на землю та запровадження механізмів реалізації права на власність; приватизація переробних підприємств; реструктуризація підприємств та форм господарювання; розвиток кооперації; впровадження ринкових методів господарювання – менеджменту та маркетингу; державне регулювання аграрної економіки шляхом ефективнішого використання цінових важелів, фінансово-кредитної і податкової систем; розвиток ринків сільськогосподарської продукції, матеріально-технічних ресурсів та послуг; інтенсифікація і диверсифікація зовнішньоекономічної діяльності тощо.

Виробництво винограду мають значні перспективи розвитку. По-перше, ці види діяльності, у випадку належної організації, здатні приносити значну прибутковість. Подруге, виноградарство та виноробство має так звану «позааграрну» компоненту, оскільки сприяє поширенню культурних традицій, розвитку туризму тощо. По-третє, виноробство здатне акумулювати значні надходження до бюджету. Відтак, підвищення ефективності виноградарства представляє собою актуальну наукову та практичну проблему, яка потребує вирішення. Проблема підвищення ефективності виноградарства та виноробства присвячується чимало наукових праць. Вченими розроблені пропозиції щодо економічної підтримки виноградарства, методики ефективного регулювання розвитку виноробства, рекомендації з питань ефективного акцизного оподаткування продукції виноробства та ін.

Аналіз результатів досліджень в Україні та за її межами, публікацій, тенденцій зміни клімату і сучасної практики промислового виноградарства, за останній період, дозволяє визначити наступні пріоритетні напрямки:

- закладання нових виноградників переважно на основі чіткого ампелоекологічного районування територій для раціонального та ефективного використання природних ресурсів;

- удосконалення асортименту винограду з метою зменшення ризику пошкоджень рослин, забезпечення сталої врожайності і високої якості ягід за нестійких параметрів клімату;

- створення та удосконалення альтернативних енерго- і ресурсозберігаючих технологій закладання та догляду за багаторічними насадженнями винограду;

Приведений перелік переваг свідчить, що відновлення екологічної рівноваги в системі «грунт – рослина» може суттєво зменшити матеріальні, ресурсні та енергетичні витрати, підвищити ефективність їх використання, сприяти формуванню більшої стійкості рослин до несприятливих умов середовища, що особливо важливо за нестійких параметрів клімату. Поряд з вирішенням цілої низки екологічних проблем необхідне впровадження альтернативної технології обробітку та утримання ґрунту виноградників дає

можливість забезпечити сталу, щорічну високу врожайність насаджень, підвищити якість ягід, тобто відкриває нові перспективи для промислового виноградарства, як галузі сільськогосподарського виробництва.

У подальшому мають бути розроблені методики прогнозування розвитку виноградарства та виноробства з урахуванням очікуваних змін макроекономічної динаміки.

Література

1. Олефір О.В. Розробка технологічних прийомів підвищення виходу і якості саджанців винограду // Автореф. дис.....канд. с.г. наук. Одеса, 2014.- 19с.
2. Павлова О.С. Актуальні проблеми розвитку виноградарства та виноробства / О.С.Павлова. – Електронний ресурс. – Доступний з: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/19488/08-Pavlova.pdf?sequence=1>
3. Попова М. М. Сучасний стан виноградарства і виноробства України та роль її окремих регіонів у розвитку галузі / М.М.Попова. – Електронний ресурс. – Доступний з: http://businessinform.net/pdf/2014/7_0/136_142.pdf.
4. Тінтулов Ю.В. Державне регулювання розвитку виноградарства та виноробства в Україні / Ю.В.Тінтулов. – Електронний ресурс. – Доступний з: http://www.br.com.ua/referats/dysertacii_ta_autoreferaty/89565.htm.

*Місюк М. В. - д.е.н., професор
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець - Подільський*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ М'ЯСО-МОЛОЧНОЮ ПРОДУКЦІЄЮ У КОНТЕКСТІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Проблема якісного та кількісного недоїдання в Україні стосується 60% населення, віднесеного за класифікацією ООН до бідного, але досі відсутні ефективні процеси її вирішення. Україна загалом стабільно виробляє достатні обсяги продовольства для забезпечення внутрішніх потреб та зростання експорту, і має багаторічні зобов'язання за пріоритетами подолання бідності та голоду, в рамках приєднання до міжнародних угод. Проте продовольча безпека громадян не забезпечена, і не включена до пріоритетних питань урядової політики та міжнародної співпраці, а інструменти її вирішення практично не розкриті для українського суспільства [1].

Доступність продуктів харчування обмежується трьома основними чинниками: по-перше, низькою платоспроможністю значної частини населення України; по-друге, кризовими явищами внаслідок військової агресії у Південно-Східних територіях; по-третє, відсутністю ефективних

механізмів планування та прозорого супроводу при наданні державної допомоги для найбільш вразливих населення та інших уразливих соціальних груп. Найбідніші домогосподарства України використовують на продукти харчування до 80-90% (а іноді до 100%) своїх доходів, при тому що сам по собі середній рівень доходів в Україні перебуває на рівні бідних країн (що передбачено подолати лише на межі 20-30-х років), і не дозволяє значній частині населення досягати мінімального забезпечення поживними речовинами та енергією у відповідності до науково обґрунтованих норм [2]. У країнах ЄС питома частка витрат на харчування – в межах 20–25%, що з одного боку є проявом більш високого економічного розвитку, а з іншого – результатом цільової, прозорої та ефективної соціально-продовольчої політики [3].

За часи незалежності в Україні спостерігається негативна динаміка щодо якісного і кількісного продовольчого забезпечення, що стало причиною нераціональної структури споживання продуктів харчування. Як свідчать дослідження, навіть у роки з найвищим рівнем реалізації продуктів харчування за останні 15 років. раціональні норми споживання в Україні були досягнуті: по м'ясу та м'ясопродуктах лише на 61,0 %; по молокопродуктах – на 69,8%; яйцях – на 93,8%; а рівень споживання, зафіксований у 1990 р. був досягнутий: по м'ясу і м'ясопродуктах - на 74,2 %; молока й молокопродуктах – на 62,9%. Найбільш загрозлива ситуація в Україні спостерігається по м'ясу і м'ясопродуктах, молоку й молокопродуктах, де споживання на 7-33% не досягає навіть мінімальних норм. Перевищення раціональних норм споживання має місце по хлібу та хлібопродуктах, картоплі, олії, цукру [1].

Впродовж 2000–2017 рр. на ринку м'яса відбулися кардинальні зміни. Якщо в 2000 р. основу пропозиції становила яловичина і телятина, яка в структурі виробництва займала стабільну частку 45,4%, то в 2017 р. вона зменшилася до найнижчого показника - 15,7%, або майже втричі. Також знизилася частка свинини, відповідно, із 40,6% у 2000 р. до 31,7% у 2017 р. Водночас, питома вага м'яса птиці усіх видів за вказаний період зросла із 11,6% до 51,1%. Такі зміни передусім стали закономірним наслідком збереження катастрофічної ситуації у галузі скотарства та появи окремих проблем у свинарстві, безпосередньо зумовлених спалахом захворювання на африканську чуму свиней (АЧС).

З іншого боку, швидка окупність вкладання капіталу у виробництві м'яса птиці зумовила зростання інвестицій у цю галузь, будівництво сучасних великих птахофабрик та створення потужних вертикально-інтегрованих компаній.

Інший важливий тренд на ринку м'яса - повернення на нього аграрних підприємств, частка яких у структурі виробництва у 2017 р. становила 64% проти 36% у господарств населення. Варто згадати, що в 2000 р. це співвідношення сягало 26,3% і 73,7% відповідно [4].

Тобто попри складну ситуацію із виробництвом яловичини і телятини за рахунок розвитку птахівництва загалом вдалося стабілізувати внутрішній ринок м'яса та створити на цій основі новий напрям аграрного експорту.

Література

1. Аналітичне дослідження стану продовольчої безпеки в Україні у контексті запровадження адресної допомоги у продуктах харчування для малозабезпеченого населення. URL: http://www.aau.org.ua/media/publications/743/files/PolicyResearch_2018_12_17_10_21_51_429866.pdf
2. Статистичний збірник «Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України» за 2016 р. / Державна служба статистики України; під заг. кер. О. М. Прокопенка. К., 2015. 53 с.
3. Accommodation and food service statistics. NACE, 2017. Rev. 2.// URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Accommodation_and_food_service_statistics_-_NACE_Rev._2
4. Ринок м'яса: основні тренди. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichnyi-hektar/item/11153-rynok-miasa-osnovni-trendy.html>

*Морозов Р.В. – д.е.н., професор
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АПК УКРАЇНИ

Сьогодні одним із показників економічного добробуту суспільства є забезпечення населення країни якісними продуктами харчування. Одночасно стабільність сучасного суспільства значною мірою визначається характером аграрного виробництва, що, будучи одним з основних видів економічної діяльності, забезпечує людство продовольством. Основне завдання розвитку продовольчого ринку полягає в розв'язанні продовольчої проблеми, що розглядається як важлива умова соціальної та політичної стабільності й економічної незалежності держави. Запорука продовольчої безпеки окреслюється нарощенням якісних, збалансованих за поживними речовинами і доступних кожному жителю країни продуктів харчування.

Зазначимо, що у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття в агропромисловій сфері почали наростати кризові явища, з'явилися ознаки нестійкості сільського господарства, у результаті інтенсифікації і розширення масштабів діяльності аграрний сектор став причиною прискореної деградації і виснаження природних, у першу чергу земельних ресурсів, у багатьох країнах аграрії не змогли забезпечити виробництво достатньої кількості продовольства, почали виникати соціальні і екологічні проблеми, пов'язані з неефективністю аграрного виробництва.

У зв'язку із цим у даний період економічні принципи, технології і підходи до ведення аграрної діяльності зазнають істотних змін. Нині для умов України одним з найбільш важливих напрямів перетворення аграрного виробництва вважається концепція сталого розвитку сільського господарства, відповідно до якої сільське господарство повинно одночасно задовольняти потреби суспільства в продовольстві, забезпечувати високий рівень життя населення і не завдавати шкоди навколишньому середовищу.

Поняття «сталий розвиток» виникло тоді, коли людство після довгого, в цілому безконфліктного з природою розвитку прийшло в ХХ столітті до зіткнення з біосферою, що призвело до швидких глобальних змін в усіх середовищах і практичного призупинення відновлення ресурсів (повітря, води, ґрунтів, рослинного і тваринного світу) в первинному вигляді. Став необхідним перегляд стратегії розвитку цивілізації [2, с. 29].

В контексті дослідження проблем сталого розвитку важливими є наукові розробки зарубіжних і вітчизняних учених. До питань сталого розвитку економічних систем зверталися зарубіжні дослідники Д. Медоуз [4], Г. Брундтланд [7], К. Кондратьєв [3] та ін. Вітчизняна економічна наука впродовж багатьох десятиліть збагачується новими розробками теоретичного і прикладного характеру в цій сфері: основи національної стратегії сталого розвитку досліджували В.М. Геєць [1] та ін.; концептуальні засади та економіко-екологічні принципи сталого розвитку регіональних агропромислових комплексів – В.П. Прадун [6]; В.М. Трегобчук [6]; забезпечення сталого природокористування – М.А. Хвесик [2] та ін.; теоретико-методологічні засади економічного механізму сталого розвитку національної аграрної сфери – О.Л. Попова [5].

Слід зауважити, що термін «сталий розвиток» виник у природокористуванні, де під «сталим розвитком» розумілася система експлуатації природних ресурсів, за якої вони не виснажуються і мають можливість природного відтворення. Найважливішою відправною точкою концепції сталого розвитку була доповідь Римського клубу «Межі зростання» (1972 р.), де вперше було показано, що природні ресурси майже вичерпані, екстенсивний потенціал зростання підійшов до своєї межі і потрібна нова концепція сталого розвитку економіки.

Організація Об'єднаних Націй (ООН) у 1983 р. створила Всесвітню комісію з проблем навколишнього середовища і розвитку. Через чотири роки в її доповіді «Наше спільне майбутнє» пролунало попередження про те, що людство має змінити багато чого у своїй діловій активності і способі життя, інакше йому загрожують надзвичайно важкі випробування й різке погіршення навколишнього середовища. Комісія заявила, що економіка має задовольняти потреби і законні бажання людей, але її зростання повинно відповідати екологічним можливостям планети. Комісія, названа за ім'ям голови Комісії Г. Брундтланда, закликала до «нової ери економічного розвитку, безпечного для навколишнього середовища». У 1987 р. набув поширення термін «сталий розвиток» («sustainable development») – це розвиток, що забезпечує потреби нинішнього покоління, не загрожуючи можливості майбутніх поколінь задовольняти свої потреби.

У 1992 р. на Міжнародній конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро була ухвалена Програма дій «Порядок денний на XXI століття» («Agenda XXI») [7], в якій були викладені узагальнюючі концептуальні засади стратегії та економічного механізму сталого розвитку.

Сталий розвиток, і в цьому погоджуємося з науковцями, які зазначають, що «...це розвиток, який задовольняє потреби теперішнього часу, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти власні потреби» [2, с. 29]. Вітчизняними науковцями доведено, що сталий розвиток – це ідеальна модель соціально-економічного розвитку, досягти якої дуже проблематично, але прагнути цього варто.

Сьогодні особливу актуальність проблема забезпечення сталості набула в сфері агропромислового виробництва та поєднує в собі три важливих взаємообумовлених аспекти – соціально-економічний, природничий і техніко-технологічний. Оскільки АПК є однією з найважливіших складових загальноекономічної системи, сталість його розвитку багато в чому визначає характер функціонування соціально-економічної системи в цілому.

Узагальнюючи викладене, можна зробити висновок, якщо вважати, що сталий розвиток можливий за умов гармонічного поєднання соціально-економічних та екологічних аспектів діяльності в сфері агропромислового виробництва, то основне завдання сталого розвитку АПК полягає у забезпеченні динамічного соціально-економічного зростання його складових, збереженні навколишнього природного середовища і раціональному використанні природно-ресурсного потенціалу.

Література

1. Геєць В. М. Реструктуризація економіки в контексті переходу України на принципи сталого розвитку / В. М. Геєць // Проблеми сталого розвитку України. 1998. С. 47–56.
2. Данилишин Б. М. Економіка природокористування : підручник / Данилишин Б. М., Хвесик М. А., Голян В. А. К. : Кондор, 2010. 465 с.
3. Кондратьев К. Я. Перспективы развития цивилизации: многомерный анализ / Кондратьев К. Я., Крапивин В. Ф., Савиных В. П. М. : ЛОГОС, 2003. 576 с.
4. Медоуз Д. Пределы роста. 30 лет спустя : учеб. пособ. для вузов / Медоуз Д., Рандерс Й., Медоуз Д. ; пер. с англ. Е. С. Оганесян. М. : Академкнига, 2007. 342 с.
5. Попова О. Л. Сталий розвиток агросфери України: політика і механізми / Ольга Леонтіївна Попова ; НАН України, Ін-т екон. та прогнозув. К., 2009. 352 с.
6. Прадун В. П. Сталий розвиток регіональних агропромислових комплексів / Прадун В. П. ; відп. ред. В. М. Трегобчук. К., 2005. 256 с.
7. United Nation. Agenda XXI: Programme of action for sustainable development. UN Puplicaton, 1992. [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/Prvs/2009_1/0044.pdf

*Мохненко А.С. - д.е.н, професор
Херсонський державний університет, м. Херсон*

РОЗВИТОК МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Розвиток малого підприємництва на регіональному та місцевому рівні гальмують наступні системні проблеми:

1. Недостатнє (негарантоване та нерегулярне) фінансування регіональних програм підтримки і розвитку малого підприємництва.

2. Недосконалість контролю за використанням коштів, виділених малим підприємствам, внаслідок чого частина ресурсів витрачається за нецільовим призначенням.

3. Відсутність ефективно функціонуючої системи дієвої взаємодії великого та малого підприємництва на місцевому (регіональному) рівні.

4. Нерівномірність розташування та розвитку малого підприємництва у регіонах України, що обумовлено загальною економічною ситуацією в регіоні. Адже мале підприємництво напряму залежить від платоспроможного попиту населення в регіоні, від стабільного розвитку «точок росту» та потужних «ареалів» промислового, аграрного виробництва. Саме тому у депресивних, периферійних (у т.ч. монофункціональних регіонах) темпи розвитку малого підприємництва є незначними.

В Україні також відсутні чітко сформульовані напрями державної підтримки малого підприємництва на регіональному рівні (з урахуванням особливостей кожної області).

З огляду на це, можна надати наступні рекомендації щодо першочергових заходів ефективної підтримки та визначення головних перспектив розвитку малого підприємництва на регіональному та місцевому рівнях:

1. Сприяти формуванню сприятливого підприємницького клімату (привести чинні нормативно-правові акти місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування у відповідність до принципів державної регуляторної політики; розробити механізм часткового відшкодування з місцевих бюджетів відсоткових ставок за кредитами, залученими суб'єктами малого та середнього підприємництва для реалізації інвестиційних проектів; сформувати регіональні бази даних щодо інвестиційних пропозицій малих підприємств).

2. Для створення нових робочих місць, скорочення безробіття та стимулювання розвитку підприємництва (місцевій владі необхідно сприяти самозайнятості безробітних шляхом надання їм одноразової грошової допомоги для започаткування власної підприємницької діяльності; при перепідготовці та підвищенні кваліфікації безробітних особливу увагу слід приділяти професіям, що не тільки користуються попитом на ринку праці, але й дають змогу започаткувати власну справу; проводити семінари та

курси підвищення кваліфікації для всіх бажаючих розпочати підприємницьку діяльність).

3. Вжити заходів щодо розвитку малого підприємництва у сільській місцевості (розробити механізми надання матеріальної допомоги малим підприємствам, що виробляють екологічно чисту продукцію сільського господарства, займаються її переробкою та експортом; сприяти переорієнтації вивільненої робочої сили на нові види діяльності у сільському господарстві та у сфері розвитку «зеленого туризму»; сприяти залученню безробітних, зареєстрованих у містах, до працевлаштування на новостворених робочих місцях у сільській місцевості).

4. Стимулювати проведення регіональних конкурсів (тендерів) щодо закупівлі товарів та надання послуг малими підприємствами за кошти державних та місцевих бюджетів, а також участь підприємців у виконанні регіональних замовлень.

5. Запровадити механізми державно-приватного партнерства у сфері підтримки малого підприємництва на місцевому рівні (для залучення суб'єктів малого підприємництва до участі у формуванні регіональної політики створити при облдержадміністраціях Регіональні ради підприємців; стимулювати впровадження у регіонах інноваційних та енергозберігаючих технологій шляхом спільного фінансування проектів у науково-технічній та інноваційній сферах, що реалізуються малими підприємствами; налагодити здійснення щоквартального моніторингу наявності площ приміщень виробничого та невиробничого призначення, які перебувають у комунальній власності і можуть бути надані в оренду суб'єктам підприємницької діяльності).

6. Для інформаційного забезпечення малих підприємців та спрощення їх доступу до необхідної інформації сформувані у регіонах бази даних, які будуть нагромаджувати та впорядковувати інформацію щодо норм чинного законодавства України; інформаційно-аналітичні матеріали відносно розвитку підприємництва регіону, цінової ситуації, регуляторної політики, наявних банківських установ та кредитних спілок з переліком їх послуг у сфері кредитування суб'єктів малого підприємництва.

Реалізація намічених стратегічних напрямків сприятиме процесам виходу малого підприємництва України на європейський рівень розвитку, поліпшенню бізнес-клімату, зміцненню позицій малого підприємництва в загальній структурі вітчизняної економіки, модернізації у сфері малого підприємництва, спрямованої на збільшення його внеску у соціально-економічний розвиток країни, підвищенню ефективності малого підприємництва, у тому числі збільшення його складової в обсягах вітчизняного промислового та сільськогосподарського виробництва, наповнення доходних частин державного та місцевих бюджетів.

Література

1. Тимченко О.І. Проблеми та перспективи розвитку малого підприємництва в регіонах України / О.І. Тимченко // Ефективна економіка.

– 2015. – № 6. – С. 45-46.

2. Mokhnenko A. Formation of account of reservoir expenses model / I.Perevozova, A.Mokhnenko, L.Mykhailyshyn, O.Stalinska, O.Vivchar // Academy of Accounting and Financial Studies Journal. – London, 2019. – № 23. – Special Issue 2. – Access mode: <https://www.abacademies.org/articles/formation-of-account-of-reservoir-expenses-model-8224.html>.

3. Мохненко А.С. Особливості реалізації організаційно-економічних змін на вітчизняних підприємствах / А.С. Мохненко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія "Економічні науки". – Чернігів, 2014. – № 3(75). – С. 9-14.

*Нікітенко К.С. - к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, Херсон*

СЬОГОДЕННІ ВИКЛИКИ БІЗНЕСУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Бізнес – це постійний виклик. Ніколи не вистачає фінансових, людських, часових або креативних ресурсів вистачало на всі 100%: брак різного виду ресурсів – це норма. Звичайно, одним з головних викликів як для України, так і для світу в цілому, є політична і економічна нестабільність, а також стрімкий розвиток нових технологій. Адаптуйся швидко, або програєш - нова парадигма стійкості бізнесу.

В Україні головними ризиками 2019 року був брак кваліфікованих кадрів, регуляторний і операційний ризики, а також поява нових технологій і хоча проблема еміграції це світова тенденція, в Україні все обтяжується тим, що еміграція перевищує імміграцію: громадяни виїжджають, а припливу нових людей немає. Тому питання комунікації і підготовки кадрів - насущне і хворобливе.

Ризики треба знати, щоб розуміти, які виклики стоять перед менеджментом і керівництвом бізнесу в еру нової конкуренції. Отже, головними викликами є нові елементи бізнес-культури, такі як: робоча сила, культура «Швидких поразок», еволюція керівника, що у видавничому бізнесі, проблема з кадрами, як бути в темі.

З огляду на ситуацію з браком кваліфікованих кадрів, цінність працівників підвищується. Тому частину бюджету потрібно виділити на те, щоб створювати комфортні для працівників умови: це і є вкладення в бізнес, і зараз це актуально, як ніколи. Модернізація кадрів також хороша стратегія, щоб виграти в еру нових технологій: інновації стають перевагою, якщо є люди, які вміють з ними працювати.

Якщо раніше поразки вважалися неприпустимою помилкою, то в сучасному світі – це шанси: навіть якщо досвід впровадження негативний.

Кожен з попередніх процесів будується на волі керівника. До того ж, саме особистість керівника робить продукт або сервіс більш впізнаваним і ближчим до споживача. Також загальні тенденції, звичайно, відбиваються і на світі видавничого бізнесу: адже він дуже чутливий до зовнішніх змін. Відтік співробітників у інші сфери або країни – аж надто болючий. Інша грань цієї проблеми - відсутність системної підготовки кадрів для видавничого бізнесу, проте саме системної підготовки у нас в країні немає.

І, звичайно, при такому дефіциті людей на ринку, у претендентів є можливість вибирати: працювати в більш грошово-ємній галузі, або менш. І тут теж вибір складається не на нашу користь.

Створити успішний бізнес в Україні – це і виклик і можливість водночас. Особливо складно початківцям бізнесу, які роблять перші невпевнені кроки в незнайомому для них середовищі, і в умовах несприятливої економічної ситуації в нашій країні.

Україна продовжує залишатися аутсайдером серед країн-сусідів за рівнем умов для ведення бізнесу. Незважаючи на поточні складнощі, підприємці з оптимізмом дивляться в завтрашній день. На питання, чому людина йде з комфортної, стабільної, високооплачуваної роботи і починає свою справу, більшість нових підприємців виділяють можливість бути більш вільним, почати жити краще, реалізувати свої амбіції і мрії, розпоряджатися своїм часом на власний розсуд, в перспективі зробити великий бізнес.

Радує те, що сьогодні в Україні вже з'являється все більше нових підприємців, організацій, здатних пропонувати конкурентоспроможні товари і послуги в нашій країні і за кордоном.

Угода про вільну торгівлю з країнами Євросоюзу відкриває для українського бізнесу нові можливості для виходу на ринок ЄС. За 6 місяців 2017 року експорт з України в країни ЄС зріс на 26% і склав 8,2 млрд доларів. При цьому, згідно з Експортною стратегією України, такі великі країни Європи, як Франція, Німеччина та Великобританія, потрапили в список недоторгованих ринків. За оцінками International Trade Center, тільки в ці країни Україна може наростити експорт на 3-4 млрд доларів.

Таким чином, зараз ринок Євросоюзу надає українському бізнесу значно більші можливості, ніж той на даний момент використовує.

На сьогодні підприємцям вигідніше виробляти продукцію в Україні, ніж імпортувати її з Китаю. Оскільки рівень заробітної плати в Україні в 3 рази нижчий, ніж у промислових регіонах Китаю, вартість продукції, виробленої в Україні, стала цілком конкурентною в порівнянні з китайськими товарами. Тому імпортерам китайських товарів зараз вигідно створювати в Україні виробництва, аналогічні китайським, в тому числі і для подальшого експорту виробленої продукції.

А український експорт товарів на ринок ЄС отримує ще й додаткові переваги у вигляді близькості європейського ринку і більш низьких витрат на логістику. У 2019 році з'явилися нові можливості виходу на ринки Європейського союзу, чим можуть скористатися наші експортери.

Отже, будь-який бізнес виростає і розвивається в певних економічних умовах. Саме економічне середовище впливає на те, як бізнес будується і ускладнюється. Тому підприємництво для свого зростання і розвитку потребує стабільних економічних умов.

Нестабільне економічне середовище особливо негативно впливає на малий бізнес, який не може формувати середовище під себе, і змушений пристосовуватися. Якщо не буде стабільності, малий бізнес не має шансів вирости в середній або великий.

Література

1. Іванілов О. С. Економіка підприємства. Центр учбової літератури, 2009. С. 724 - 728.
2. Варналій З.С., Васильців Т.Г., Покришка Д.С. Пріоритети вдосконалення державної політики розвитку малого підприємництва в Україні. Стратегічні пріоритети. 2014. № 2 (31). С. 49—54.
3. Васильєва Д.В. Актуальні проблеми розвитку малого бізнесу в Україні. Механізм регулювання економіки. 2011, № 3.
4. Тимченко О.І. Проблеми та перспективи розвитку малого підприємництва в регіонах України. Ефективна економіка № 6, 2015.
5. Швець Г. Сучасні тенденції малого підприємництва в Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://econf.at.ua/publ/konferencija_2018_10_20
6. Матеріали з порталу «Еспресо» [Електронний ресурс]- Режим доступу: https://espresso.tv/article/2017/07/11/malyu_seredniy_biznes

Новицька К.Л. – здобувач вищої освіти першого(бакалаврського) рівня
Науковий керівник: *Адвокатова Н.О.* - к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

ВИЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ НАПРЯМІВ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ОБЛІКУ ВИТРАТ

Сучасні проблеми економіки України неможливо вирішити без розвитку інноваційних процесів на промислових підприємствах та використання у виробництві різних видів інновацій – продуктових, технологічних, управлінських тощо. Управління неможливе без отримання достатньої, достовірної облікової та оперативної інформації. Якщо управління виробничим процесом, персоналом, технічною підготовкою виробництва ґрунтується переважно на даних оперативного обліку, то управління виробничими витратами, загалом, та витратами на інноваційні процеси, зокрема, неможливе без достовірної бухгалтерської інформації. Недоліком сучасного обліку є те, що відсутня єдина система бухгалтерських рахунків та облікових реєстрів для відображення витрат на інноваційні

процеси. Існуючі облікові моделі не адекватні різновидності інноваційних процесів і не надають достатньої кількості достовірних даних для проведення економічного аналізу. У зв'язку з цим для ефективного управління витратами на інноваційні процеси необхідним є визначення науково обґрунтованої системи їх обліку та аналізу, що обумовило вибір теми дослідження.

Питання обліку та управління витратами на інноваційні процеси промислових підприємств висвітлені в роботах зарубіжних та українських учених, а саме: А. Єфремова, О. Бородкіна, Л. Гнилицької, О. Кантаєвої, А. Пустовіт, М. Пушкаря та інших. Управлінський підхід на проблему класифікації витрат на інновації наведено в статті дослідника А.В Єфремова [2]. Він виділив витрати на технологічну підготовку інновацій (виконання НДДКР, придбання технічної документації, витрати на ліцензування, придбання нового обладнання та матеріалів, виробничі витрати на освоєння, використання нового обладнання, матеріалів, комплектуючих і напівфабрикатів. Науковець О. Бородкін у [3] висвітлив один із варіантів відображення витрат на підготовку і освоєння нових виробів через застосування кошторисних ставок. Цей варіант припускає попереднє складання кошторису, що передбачає перелік усіх витрат, пов'язаних із підготовкою і освоєнням виробу. До кошторису періодично можна вносити корективи, завдяки чому буде досягнуто повне погашення витрат на підготовку й освоєння виробу після переходу на серійний відпуск. Такої самої думки дотримується науковець Л. Гнилицька [4, с.48].

Конкурентоспроможність підприємств на внутрішньому і світовому ринку значною мірою залежить не тільки від якісних характеристик продукції, а й від ефективності системи управління, зокрема від стану інформаційного забезпечення інноваційної діяльності. Інформаційні системи управлінського, бухгалтерського та податкового обліку, а також економічного аналізу мають створити необхідні умови для розширення, прискорення й підвищення ефективності процесів створення та реалізації різних видів інновацій, націлених на створення конкурентоспроможної продукції на рівні міжнародних стандартів.

У звітних формах, які подають промислові підприємства місцевим органам державної статистики стосовно витрат наводиться інформація про витрати на технологічні інновації, джерела їх фінансування, обсяг реалізованої продукції, кількість впроваджених інноваційних видів продукції, результати інноваційної діяльності тощо. Проте, складання цих форм за даними бухгалтерського обліку є проблематичним, а щодо оперативного управління, то інформація потрібна і за менші часові періоди. Крім того у сфері бухгалтерського обліку відсутні методичні рекомендації з відображення на рахунках бухгалтерського обліку і в облікових реєстрах витрат на інноваційні процеси. У сфері економічного аналізу відсутні методичні рекомендації з визначення економічної ефективності витрат, пов'язаних із створенням інноваційних продуктів і технологій, їх впровадженням у виробництво. Все це спонукає до систематизованого

формування бази даних з різноманітних питань стосовно інноваційних процесів промислових підприємств (ресурсне забезпечення та його використання, обсяги та структура поточних витрат і доходів, капітальних вкладень тощо).

Під час дослідження та розроблення інновацій необхідно враховувати умови визнання та оцінки відповідно до П(С)БО 8 “Нематеріальні активи”. Згідно з П(С)БО 8 інновації, отримані в результаті розроблення, потрібно відображати у балансі за умов, якщо підприємство має намір, технічну можливість та ресурси для доведення інноваційної продукції до реалізації, отримання економічних вигод від її збуту чи використання, а також інформацію для достовірного визначення витрат, пов'язаних з розробленням інновацій. Однак, це положення стосується розроблення і дослідження інновацій нематеріального характеру. У разі виникнення ситуації, коли підприємство вирішує удосконалити або створити нові матеріальні активи – запаси, обладнання тощо, їхня оцінка повинна ґрунтуватись на вимогах П(С)БО 9 “Запаси” або П(С)БО 7 “Основні засоби” [1, с.198].

Важливим етапом оцінки інноваційних проектів та програм є калькуляція витрат на впровадження інновацій згідно з Типовим положенням [5]. У складі калькуляційних статей для відображення робіт інноваційного характеру виділено: витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, матеріали, паливо та енергія, витрати на службові відрядження, спецустаткування для проведення робіт, витрати на роботи, які виконують сторонні організації, інші прямі витрати, накладні витрати.

Всі витрати, що пов'язані з інноваційною діяльністю відображають на рахунку 39 “Витрати майбутніх періодів”, а після завершення проекту списують нагромаджену суму витрат на рахунок 15 “Капітальні інвестиції” (у разі одержання позитивного результату), або на субрахунок 941 “Витрати на дослідження і розробки” (якщо результат – негативний). Інший варіант – всі витрати на дослідження та частина витрат на розроблення, що не витримують суворих умов їх визнання, списуються на витрати періоду, решту витрат на розроблення – капіталізуються.

Відсутність методичних рекомендацій з обліку витрат на інноваційні процеси призвела до розпорошення витрат на різних рахунках витрат, що ускладнює визначення собівартості кожного етапу робіт і формування загальної суми цих витрат [6, с.27].

Можливо необхідно ввести аналітичний облік витрат на інновації та виконувати цей облік у такій деталізації:

- за напрямками: внутрішні НДР (науково-дослідні роботи) (без амортизації, включають капітальні витрати на споруди та обладнання для виконання НДР); зовнішні НДР (придбання НДР); придбання машин, обладнання та програмного забезпечення (за винятком витрат на обладнання для НДР); придбання інших зовнішніх знань та інші витрати.

- за типами інновацій: витрати на НДДКР; витрати на випуск нового виду продукції (витрати на продуктові інновації); витрати на освоєння нової

технології (витрати на технологічні інновації); витрати на організаційно-управлінську інновацію;

- за видами і статтями витрат за поточний період (з початку освоєння чи з початку року).

Висновки. Досліджено існуючі схеми обліку витрат на інноваційні процеси промислових підприємств. Визначено невідповідність інформаційного забезпечення інноваційної діяльності сучасним потребам управління та аналізу, полягає в такому:

1) відсутні методичні рекомендації з відображення на рахунках бухгалтерського обліку витрат на інновації;

2) інформація стосовно витрат на інновації розпорошена на різних рахунках бухгалтерського обліку;

3) відсутня внутрішня звітність, яка б надавала в систематизованому вигляді інформацію для оперативного управління витратами на інновації;

4) складання статистичних форм звітності стосовно витрат на інновації потребує опрацювання значної кількості інформації.

Література

1. Грицай О. І. Напрямки удосконалення обліку витрат на інноваційні процеси. *Проблеми економіки та управління: збірник наукових праць*. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2010. С. 198–201.

2. Ефремов А.В. Учетные системы управления затратами на инновации. *Экономический вестник Ростовского государственного университета*. Ростов-на-Дону. 2006. № 4. Ч. 2. С. 105–109.

3. Бородкін О.С. Про формування та облік собівартості продукції в ринкових умовах. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2012. С. 32–41

4. Гнилицька Л. Удосконалення обліку витрат на освоєння і розробку нової продукції в приладобудуванні. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2010. № 10. С. 45–48.

5. Типове положення з планування, обліку калькулювання собівартості науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт: Постанова КМУ № 830 від 20.07.1996 р. (із змінами, внесеними Постановою №946 від 10.07.2002 р.). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/830-96п>

6. Кантаєва О.В. Питання розвитку теорії та практики обліку і аналізу інноваційної діяльності підприємств. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2009. № 4. С. 25–31.

7. Адвокатова Н.О. Управління витратами та оптимізація їх структури – напрямок щодо удосконалення господарської діяльності підприємства. *Економічні інновації*. Одеса: Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, 2015. № 60. Книга I. С.7-12.

Олійник Н.М. – к.т.н., доцент

Херсонський національний технічний університет, м. Херсон

Макаренко С.М. – к.е.н., доцент

Херсонський державний університет, м. Херсон

Ткачук Р.О. – здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня

Херсонський національний технічний університет, м. Херсон

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ, ПРОБЛЕМ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ В ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

На аграрний сектор припадає основна частина національної економіки більшості країн ЄС та України. Часті зміни законодавчих норм, щодо регулювання сільського господарства призвели до нерівномірного соціального та економічного розвитку сільського господарства на території України [1, с. 86].

Територія Херсонської області розташована у південній частині України та є частиною причорноморського економічного району України, що за структурою економіки є аграрно-індустріальним. Херсонщина має значний потенціал розвитку сільськогосподарського виробництва, великі площі сільськогосподарських угідь з родючими землями (1968,4 тис. га, зокрема 1770 тис. га – ріллі). Тому Херсонська область – важливий регіон по вирощуванню якісного продовольчого зерна озимої пшениці, кукурудзи, рису, соняшнику, помідорів та кавунів [2, с. 124].

Для дослідження сучасного стану та перспектив розвитку аграрного сектору економіки в Херсонській області, необхідно проаналізувати урожайність основних видів сільськогосподарських культур Херсонщини (табл. 1).

Як видно з табл. 1, протягом періоду 2008-2018 рр. на Херсонщині найменший рівень урожайності зернових та зернобобових культур спостерігається в 2012 р. (18,2 ц з 1 га площі збирання), соняшника – в 2009 р. (6,7 ц з 1 га площі збирання), картоплі – в 2013 р. (100,1 ц з 1 га площі збирання), овочевих культур – в 2008 р. (165,8 ц з 1 га площі збирання), плодових та ягідних культур – в 2009 р. (54,0 ц з 1 га площі збирання). Найбільший рівень урожайності зернових та зернобобових культур спостерігається в 2017 р. (34,5 ц з 1 га площі збирання), соняшника – в 2015 р. та 2018 р. (по 16,2 ц з 1 га площі збирання), картоплі – в 2015 р. (121,4 ц з 1 га площі збирання), овочевих культур – в 2018 р. (316,2 ц з 1 га площі збирання), плодових та ягідних культур – в 2011 р. (106,9 ц з 1 га площі збирання). Найбільше середнє значення урожайності сільськогосподарських культур Херсонщини протягом періоду 2008-2018 рр. спостерігається у овочевих культур (264,1 ц з 1 га зібраної площі), картоплі (109,6 ц з 1 га зібраної площі), а також у плодових та ягідних культур (83,5 ц з 1 га зібраної площі). Найменше середнє значення урожайності сільськогосподарських культур Херсонщини протягом періоду 2008-2018 рр. спостерігається у соняшника (12,2 ц з 1 га

зібраної площі), а також у зернових та зернобобових культур (28,6 ц з 1 га зібраної площі).

Таблиця 1

Динаміка урожайності основних сільськогосподарських культур Херсонщини протягом періоду 2008-2018 рр.

Рік	Урожайність сільськогосподарських культур, ц з 1 га зібраної площі				
	культури зернові та зернобобові	соняшник	картопля	культури овочеві	культури плодові та ягідні
2008	32,9	11,1	102,4	165,8	54,5
2009	23,9	6,7	102,2	221,4	54,0
2010	22,1	12,3	103,5	193,9	74,5
2011	32,4	12,9	109,7	239,8	106,9
2012	18,2	8,3	106,9	287,6	101,1
2013	22,2	12,1	100,1	272,1	103,5
2014	28,3	8,7	112,4	288,8	96,6
2015	33,6	16,2	121,4	301,4	85,2
2016	34,1	16,0	117,9	313,2	76,1
2017	34,5	14,0	110,4	304,4	78,7
2018	31,9	16,2	118,7	316,2	87,8
Середнє значення урожайності, ц з 1 га зібраної площі	28,6	12,2	109,6	264,1	83,5
Середньорічний абсолютний приріст, ц/га	-0,1	+0,5	+1,6	+15,0	+3,3
Середньорічний темп зростання, %	-0,31	+3,85	+1,49	+6,67	+4,88

Джерело: складено та розраховано авторами на основі даних [3]

Протягом періоду 2008-2018 рр. серед сільськогосподарських культур Херсонщини тенденція до зниження урожайності спостерігається лише у зернових та зернобобових культур, урожайність яких у середньому щорічно зменшувалася на 0,1 ц/га або на 0,31 %. У всіх інших основних видів сільськогосподарських культур Херсонщини спостерігається тенденція до зростання урожайності. Найбільше зростання урожайності – у овочевих культур, урожайність яких зростала в середньому щорічно на 15,0 ц/га або на 6,67 %. На другому місці за темпами зростання урожайності – плодові та ягідні культури, урожайність яких зростала в середньому щорічно на 3,3 ц/га або на 4,88 %.

Урожайність сільськогосподарських культур формується під впливом складного комплексу природних та агротехнічних факторів. Провідна роль при цьому належить ґрунтовим та кліматичним умовам зони. Їх врахування є необхідною умовою вибору технології вирощування сільськогосподарських культур з метою більш повного задоволення життєвих потреб рослин у факторах зовнішнього середовища [4].

Одним із шляхів підвищення урожайності сільськогосподарських культур є технічне переоснащення аграрних підприємств. Більшість українських аграрних підприємств використовують в своїй діяльності застарілу техніку, на якій виробники не мають змоги своєчасно виконувати польові роботи. При правильно обраній інвестиційній політиці з боку державних і місцевих органів влади частка інвестицій у сільське господарство Херсонщини за прогнозними розрахунками може зрости до 30 %, що забезпечить технічне переоснащення аграрних підприємств та стійкий розвиток галузі.

Література

1. Бегун Т.Ю., Олійник Н.М. Організаційно-економічне забезпечення технічного переоснащення аграрних підприємств України. *Приазовський економічний вісник: Електронний науковий журнал*. 2018. № 6 (11). С. 86-91.

2. Олійник Н.М., Макаренко С.М., Лашкевич В.О. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку сільського господарства Херсонщини. *Економічна система України: стан, проблеми, перспективи : Збірник тез Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (24-25 жовтня 2019 р.)*. Херсон: ДВНЗ «ХДАУ». 2019. С. 124-127.

3. Головне управління статистики у Херсонській області. URL: <http://www.ks.ukrstat.gov.ua>.

4. Олійник Н., Макаренко С., Лашкевич В. Бізнес-аналітика виробництва та урожайності соняшника в Херсонській області. *Обліково-аналітичні й статистичні методи та моделі в оподаткуванні, бізнесі, економіці : Збірник тез за матеріалами XV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (для викладачів, аспірантів, студентів, школярів) (25 листопада – 1 грудня 2019 р.)*. Ірпінь: Університет ДФС України. 2019. URL: <https://drive.google.com/file/d/1C3-GWihU0S7MBdOBzP4oBM97rezhhjM9/view>.

Омельяненко В.А. – к.е.н., доцент

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка, м. Суми

СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ

Потенційні переваги високих технологій є значними, проте вони вимагають уваги держави та значних інвестицій, що разом формують умови їх впровадження та розвитку.

Якщо держава буде чекати реалізації потенціалу впливу технології на економіку, буде пізно скористатися перспективами, і перевагами або належним чином реагувати на наслідки. Таким чином, через наявність або відсутність проактивної політики країни можуть підніматись на новий рівень розвитку, а також втрачати позиції [1].

При цьому варто враховувати й сучасні тренди, зокрема прискорення

темрів комерціалізації результатів досліджень, скорочення життєвих циклів технологій, а також зростання кількості учасників інноваційного процесу та зростаюча взаємозалежність між ними. Перераховані фактори вимагають формування системи інститутів як основи ефективності комерціалізації технологій, що дозволить знизити трансакційні витрати, ризики невизначеності, підвищити ступінь взаємодії економічних агентів.

При формуванні інституційних стратегій варто враховувати підходи експертів ОЕСД, які визначають основні тенденції формування умов успішного трансферу технологій [2, С. 37]:

- інновації дедалі більше залежать від взаємодії науки та бізнесу, а також залучення інших стейкхолдерів інноваційного процесу;
- конкурентні ринки й прискорення темрів наукових і технологічних змін змушують використовувати більш інноваційні технології;
- співробітництво між компаніями сьогодні відіграє більш важливу роль та все частіше включає наукоємні послуги;
- малі та середні підприємства, особливо нові технологічні фірми, відіграють більшу роль у розробці і трансфері технологій;
- взаємозалежність національних інноваційних систем зростає в умовах глобалізації, що вимагає пошуку найбільш ефективних ніш в глобальних ланцюжках доданої вартості.

Останнім часом на перший план виходить підхід, відповідно до якого необхідно не стільки орієнтуватися на абсолютних лідерів, у яких вже вибудований власний ланцюжок створення інновацій від фундаментальних досліджень до конкурентоздатних компаній, а більше розвивати власні унікальні компетенції та інноваційні системи.

В рамках методології ОЕСД [3] для оцінки ефективності трансферу технологій використовують наступні провідні аспекти організаційно-економічних форм управління розвитком технологічних переваг:

1. Інноваційні підприємства (Канада, Франція, США) – визначення характеристик інноваційних фірм з метою визначення впливу державної політики на їх число й ефективність.

У країнах-лідерах, наприклад у США, приватний сектор забезпечує до 75% витрат на дослідження і розробки, а на частку 100 найбільших міжнародних корпорацій в цій країні припадає 90% цієї суми [4];

2. Інноваційні мережі (Данія) – мережі міжнародних зв'язків як на індивідуальному, так і на організаційному рівнях відіграють вирішальну роль для міжнародного розвитку фірми.

Наприклад, Європейська мережа центрів переваги в сфері нанобіотехнології «Nano2Life», створена в рамках VI Рамкової програми для перетворення надалі у віртуальний європейський нанотехнологічний інститут, об'єднує понад 200 дослідників 23 наукових центрів з 12 країн, включаючи 5 центрів у Канаді, США, Південній Кореї та Австралії, а також близько 30 асоційованих партнерів – представників промисловості та університети. В її рамках було організовано більш ніж 40 консорціумів з розробки спільних проектів, учасниками яких є компанії зі сфери

біотехнологій (35%), приладобудування (32%), мікро- і нанотехнологій (по 14% відповідно) та комп'ютерної техніки (5%) [5].

3. Кластерні структури (Нідерланди) – дослідження інноваційної діяльності і трансферу технологій в рамках кластерів;

4. Мобільність людських ресурсів (Норвегія, Швеція та ЄС) – особливості впливу мобільності людських ресурсів на трансфер знань в інноваційних системах;

5. Організаційне відображення (Бельгія) – аналіз й порівняння інституційних наборів (профілів) національних інноваційних систем, а також кількісне порівняння міжнародних мереж науково-дослідної співпраці;

6. Інструментарій наздоганяючого розвитку (Південна Корея, КНР) – аналіз національних інноваційних систем в економіках «наздоганяючого» типу (створення базового науково-технічного рівня та інноваційної інфраструктури).

Таким чином, інституційні стратегії забезпечення трансферу технологій мають враховувати специфіку галузевих технологій та відповідних інноваційних мереж підтримки.

Література

1. Антонюк Л. Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: монографія. К.: КНЕУ, 2003. 394 с.

2. Чистые технологии добычи и переработки угля: Усиление коммерческих и политических стимулов промышленного внедрения ОЭСР. МЭА, 2010. 59 с. URL: www.iea.org/papers/2008/clean_coal_rus.pdf

3. Managing National Systems of Innovation. OECD. 1999.

4. Дежина И. «Тройная спираль» в инновационной системе. URL: <http://institutiones.com/innovations/265-q-q-.html>

5. European Landmark in nanobiotechnology. – Nano2life. 2014. URL: http://www.nano2life.org/download/major_achievements.pdf

Омельяненко О.М. – аспірантка кафедри

бізнес-економіки та адміністрування

Науковий керівник: Кудріна О.Ю. - д.е.н., професор

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка, м. Суми

СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Динамічні зміни і трансформації у світовій економіці вимагають як від держав, так і від окремих бізнес-суб'єктів вироблення та впровадження інноваційних ринкових стратегій. Важливою складовою відповідної трансформації бізнес-процесів є цифрова трансформація бізнесу.

Аналіз трендів світової цифрової економіки, викладених у матеріалах [1], дозволяє зробити висновок, що головним джерелом конкурентоспроможності бізнесу стають не просто дані, а вміння працювати з ними й аналізувати їх. Здатність ефективно працювати з даними в умовах України може допомогти як розвивати нову галузь економіки, так і створити нові робочі місця й новий інструмент управління бізнесом.

Проведений у дослідженні [2] аналіз досвіду США показує, що практично всі компанії США з метою мінімізації витрат, що не перешкоджають зниженню продуктивності праці та одержанню унікальних технологічних і конкурентних переваг, формують стратегії трансформації виробничих технологій, продуктів і послуг у цифрові формати. Це означає, що виробничі процеси орієнтуються на нові операційні моделі, а компанії стають цифровізованими та автоматизованими (Model-based Enterprise, Digital Enterprise, Smart Factory).

Варто компанії використовують п'ять основних підходів до поліпшення операцій, які лежать в основі цифрової трансформації [2]:

- цифровізація;
- передова аналітика;
- інтелектуальна автоматизація;
- аутсорсинг бізнес-процесів;
- перепроєктування процесу мінімізації витрат без шкоди для продуктивності на основі сучасного програмного забезпечення.

Основний виклик для бізнес-сектору України, пов'язаний з цифровою економікою, пов'язаний з тим, що переваги в сфері стратегії мають базовий для цифрової трансформації характер. В той же час оцінки міжнародних експертів щодо більш високого рівня соціального та економічного впливу цифрових технологій на розвиток країни пов'язаний з її більш низькими стартовими позиціями порівняно з провідними у сфері цифровізації країнами. Однак ці оцінки є оцінками потенціалу,

Проведене автором дослідження підприємств Сумської та Харківської областей дозволяє відзначити середній рівень цифрових компетенцій і мотивації керівників підприємств до цифрової трансформації (рис. 1). При цьому мотивація у підприємств сфер послуг є нижчою за середньогалузеві значення.

Також загально визнано, ці тенденції супроводжуються недостатньо високою часткою підприємств, що використовують моделі цифрових компетенцій працівників, недостатньо розвиненою, а досить часто відсутньою, системою підготовки, перепідготовки та підвищення цифрових компетенцій працівників на підприємствах, дефіцит фахівців у сфері прикладних ІКТ.

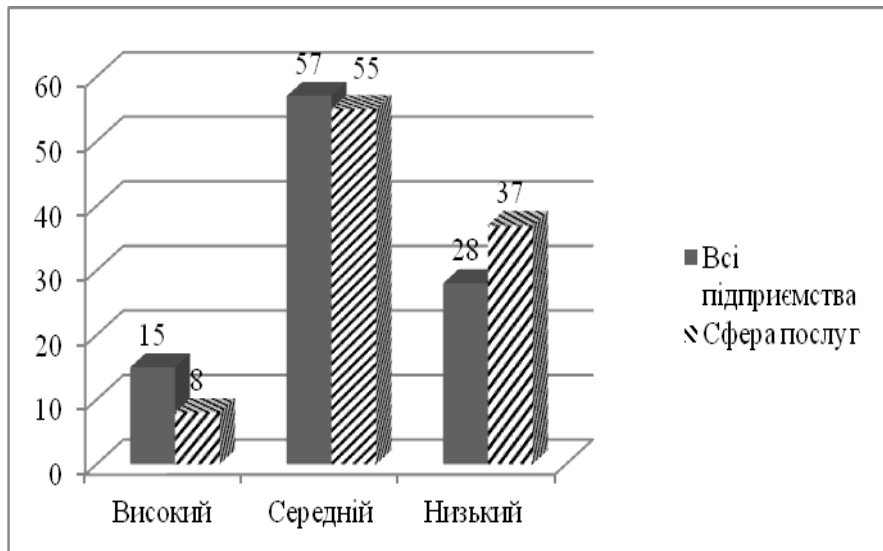

Рис. 1. Рівень мотивації підприємств до цифрової трансформації, %

Питання цифровізації також корелює з низькою інноваційною активністю підприємств (приклад цифрових інновацій – це купівля програмного забезпечення). Статистика інноваційної активності свідчить про те, що поки інновації переважно здійснюють великі високотехнологічні підприємства, підприємства в окремих регіонах країни, а також відносно невелике число інноваційних підприємств і стартапів. В цілому більш сучасні підходи, сприйнятливість до цифрових технологій демонструють нові підприємства.

Оскільки масштаби використання підприємствами цифрових технологій досить низькі, то відповідно й засновані на них бізнес-процеси і моделі бізнесу перебувають на початковому етапі розвитку.

В цих умовах стратегія цифровізації має ґрунтуватися на етапності цифрової трансформації, спрямованої від підвищення ефективності існуючих процесів за допомогою пілотного впровадження цифрових рішень до повномасштабного використання цифрових рішень. Ця стратегія дозволить забезпечити формування умов для появи нових, заснованих на цифрових технологіях моделей ведення бізнесу та взаємодії; формування умов для появи нових послуг і сервісів у цифровому вигляді.

Література

1. Цифровая стратегия Украины 2020: успешная интеграция страны в глобальный рынок. 2017. URL: <https://ckp.in.ua/ru/videos/14329>
2. Бауэр В. П., Подвойский Г. Л., Котова Н. Е. Стратегии адаптации компаний США к цифровизации сфер производства. Мир новой экономики. 2018. № 12 (2). С. 78-89.
3. Омеляненко О. М. Аналіз трансформації бізнес-процесів підприємства в ході цифрового маркетингу. Причорноморські економічні студії. 2019. Випуск 47-1. С. 136-140.

Остапенко Л. О. - здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: *Ломоносов Д.А.* – к.е.н., доцент
Херсонська філія Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Херсон, Україна

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТУВАННЯ У ВІТЧИЗНЯНІ МОРСЬКІ ПОРТИ

Проблема залучення іноземних інвестицій є актуальною для будь-якої країни світу. Найбільшу увагу цій проблемі приділяють у країнах, які стоять на шляху трансформаційних перетворень. У глобальному індексі інвестиційної привабливості BDO International Business Compass (IBC) за 2018 р., який формує Гамбурзький інститут світової економіки (HWWI), наша країна посіла 130 позицію, скотившись на 41 пункт проти 2017 р. Експерти національного офісу мережі BDO вважають, що для зміни тенденції до погіршення інвестиційної привабливості країни необхідні, серед іншого, «рішучі реформи».

Вітчизняний морегосподарський комплекс за роки незалежності зіткнувся з типовою для багатьох галузей проблемою. Рівень зношеності, фізичної і моральної застарілості стратегічних об'єктів портової інфраструктури (гідротехнічних споруд, об'єктів загального користування, засобів навігаційного обладнання та т. п.) досяг катастрофічної позначки - понад 70 % [1]. На сьогодні потреба портової галузі в інвестиціях оцінюється в мільярди євро. Така ситуація помітно знижує конкурентоспроможність вітчизняних портів, що болісно б'є по вантажообігу.

Розмови про необхідність залучення інвестицій для розвитку портового господарства тривають не один десяток років. Після тривалих дискусій в кінці кінців було прийнято рішення зупинитися на європейській моделі, коли держава в особі адміністрації порту визначає напрямки розвитку та залучає для цього приватного інвестора.

Для відповідних цілей в 2012 р був прийнятий Закон «Про морські порти» і створено нове державне підприємство Адміністрація морських портів (АМП). І незважаючи на зміни в законодавстві, зокрема прийняття базового для галузі закону, який, за словами розробників, «відкрив двері для інвестицій в порти», поки що жоден порт не може порадувати хоча б одним успішно реалізованим АМП інвестиційним проектом.

Одне з останніх засідань Національної інвестиційної ради було присвячене обговоренню інвестиційних можливостей портової галузі. Один з озвучених висновків: щоб активізувати приплив інвестицій в українські порти, наша країна повинна серйозно попрацювати і над законодавством, і над чіткістю його дотримання.

Експерти одностайні в тому, що саме державно-приватне партнерство (ДПП) забезпечить портам на території нашої держави необхідний обсяг інвестицій для модернізації та підвищення конкурентоспроможності [2].

Порти - це майно стратегічного призначення, що перебуває у державній власності, тому для того, щоб «зайти» в порт, бізнесу необхідно пройти тривалу

і трудомістку процедуру узгодження території тощо, особисто познайомившись з горезвісної українською бюрократією.

Чимало експертів вважають, що ключовим каменем спотикання, який гальмує приплив інвестицій, є відсутність порядку компенсації інвесторам вкладених коштів. Воно і зрозуміло - бізнесмен навряд чи погодиться працювати на умовах повної благодійності, не розуміючи, яким чином зможе повернути кошти, вкладені в стратегічні об'єкти портової інфраструктури. Та ще й в умовах політичної та економічної нестабільності, українській бюрократії, корупції та зарегульованості.

Порядок компенсації інвестицій передбачений ст. 27 Закону «Про морські порти», однак досі не затверджений Урядом. Втім, проект порядку компенсації інвестицій зараз в черговий раз розробляється. Чи вдасться його підготувати, невідомо, адже попередні три спроби підготувати і прийняти аналогічний документ виявилися невдалими.

Серйозним бар'єром для залучення інвестицій є земельне питання. Будь-які роботи, які планує проводити приватний підприємець, вимагають відведення земельної ділянки та наявності правовстановлюючих документів на неї. Але жоден морський порт, на жаль, не має меж своєї території, то що вже говорити про створення нових штучних земель або відведення існуючих під спеціальне призначення.

Крім того, Законом «Про морські порти» передбачено, що територія порту може складатися із земель морського транспорту, промисловості і водного фонду, до якого відносяться, в т.ч., штучно намиті ділянки.

Серед експертів портової галузі досі точаться суперечки щодо того, яка модель державно-приватного партнерства більш ефективна: концесія чи приватизація морських портів [3].

Чимало розмов точиться про необхідність реалізації концесійних проектів. Цей механізм - один з найпоширеніших у світі. У нашій країні вже існує концесійне законодавство - один загальний і три спеціальних законах. І яскравих суперечностей або стримуючих факторів, які не дозволяли б реалізувати концесійні проекти, зараз, за великим рахунком, немає. Новий закон про концесії в українських реаліях може з'явитися через 5-10 років.

Є й інші законні способи присутності в українських портах. Якщо інвестор хоче у них працювати, можна запропонувати дещо іншу, ніж забюрократизована ДПП, процедуру, передбачену в чинному законодавстві. Йдеться про перший в історії АМП та портової інфраструктури після 2012 р (прийняття Закону «Про морські порти») пілотний проект по розробці законного механізму авансованих платежів і компенсації грошових коштів, внесених приватною компанією в реконструкцію стратегічних об'єктів портової інфраструктури, зокрема причалу порту.

Література

1. Свистун І.І., Тульчинська С. О. Аналіз розвитку морського транспорту в Україні. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://probleconomy.kpi.ua/pdf/2012-39.pdf>

2. Котлубай О. М. Портовий комплекс України: проблеми і перспективи розвитку [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.2000.ua/v-nomere/derzhava/resursy/portovij-kompleks-ukraini-b3-1-b4_1440057128.htm

3. Як залучити приватних інвесторів у порти України. Аналітична записка. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://delo.ua/opinions/kak-privlech-chastnyh-investorov-v-porty-309687/>

*Пасічник О.В. – начальник відділу карантину рослин
Управління фітосанітарної безпеки Головного управління
Держспродспоживслужби в Херсонській області, м. Херсон*

КАРАНТИННІ БУР'ЯНИ ТА ЇХ ШКОДОЧИННІСТЬ В ПОСІВАХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР

В структурі посівних площ Херсонської області традиційно присутня велика кількість різноманітних сільськогосподарських культур, що можуть задовольнити вибагливі смаки споживачів, проте для отримання їх високих врожаїв товаровиробникам рослинницької продукції обов'язково необхідно контролювати фітосанітарний стан посівів на наявність регульованих шкідливих організмів. До таких організмів відносяться комахи, кліщі, грибки, бактерії, віруси, нематоди, проте найбільшої шкоди завдають бур'яни.

Зазвичай шкода від бур'янів виражається у пригніченні росту і розвитку культурних рослин, поширенні збудників хвороб та шкідників, зниження продуктивності сільськогосподарських культур, погіршенні якості або ускладнення виконання технологічних операцій, однак головним чинником, що впливає на економічну ефективність виробництва, є зростання витрат внаслідок неефективного використання пестицидів і агрохімікатів, зрошення, неможливості використання сортового потенціалу, зниження продуктивності праці й норм виробітку.

Найбільш шкодочинними бур'янами є карантинні бур'яни, оскільки їх наявність не лише призводить до значного зниження врожайності, а й не дозволяє товаровиробникам експортувати свою продукцію за кордон або перевозити її в межах території України [1].

Відповідно до Переліку регульованих шкідливих організмів [2], всі бур'яни, які є карантинними, поділяються на 2 групи: відсутні в Україні (Список А1) та обмежено поширені в Україні (Список А2).

До бур'янів, що відносяться до Списку А1, належать амброзія багаторічна, амброзія трироздільна, бузинник пазушний, гірчак пенсільванський, іпомея плющоподібна, іпомея ямчаста, паслін каролінський, паслін лінійнолистий, паслін три квітковий, райманія розсічена, соняшник війчастий, соняшник каліфорнійський, стриги, череда волосиста, череда двічі пірчаста.

Наприклад, рослини р. Стриги є кореневими паразитами, тобто споживають воду та розчинені в ній поживні речовини, вросли своїми провідними системами в корені рослин-господарів. За різними даними, одна рослина стриги дає від 40 до 450 тис. насінин, а у ґрунті залишається життєздатним до 20 років. Паразит уражує багато культурних рослин родини злакових, зокрема пшеницю, овес, жито, сорго, просо, суданську траву, кукурудзу, рис, цукрову тростину, проте живиться й на бур'янах р. сорго, плоскуха, пальчатка. Уражені стрігами культурні рослини в'януть і засихають, їхній стан не поліпшують навіть опади або поливи, в деяких випадках врожай зменшується на 40-100%.

До бур'янів, що відносяться до Списку А2, належать амброзія полинолиста, гірчак повзучий (степовий), паслін колючий, повитиці, сорго алепське (гумай), ценхрус довгоголовий, кожен з яких є шкодочинним.

Амброзія полинолиста, окрім того, що викликає алергічні реакції організму, в посівах сільськогосподарських культур сильно кущиться й за недостатнього догляду за ними переростає й повністю їх пригнічує. Ценхрус довгоголовий наносить велику шкоду тваринництву, оскільки його насіння знижує якість вовни і, потрапляючи до рота тварин, пошкоджує слизову оболонку, що призводить до появи виразок та пухлин. Сорго алепське - спеціалізований бур'ян суданської трави, від якої майже не відрізняється, його молоді проростки містять ціаністі сполуки й небезпечні для життя тварин. Паслін колючий не лише забур'янює посіви, але є господарем для багатьох шкідників (картопляна міль, колорадський жук) та збудників хвороб [3].

Виявлення карантинних організмів на території, наприклад окремого господарства, призводить до значних фінансово-економічних збитків, оскільки карантинний режим на такій території запроваджується протягом доби з моменту виявлення карантинного організму та може включати наступні заходи: заборона вивезення з карантинних зон заражених карантинними організмами об'єктів регулювання; фумігація об'єктів регулювання у разі їх вивезення з карантинної зони у зону, вільну від регульованих шкідливих організмів; технічна переробка об'єктів регулювання, заражених карантинними організмами. В той же час рослини, продукти рослинного походження та інші об'єкти регулювання, заражені карантинними організмами, які неможливо знезаразити або направити на технічну переробку, підлягають знищенню.

Таким чином, основними захисними заходами боротьби з карантинними бур'янами є попередження ввезення зараженого насіння (зернового вороху) на нові території, систематичне проведення обстежень земель, ретельне очищення насінневого матеріалу, скошування бур'янів до цвітіння на необроблюваних землях, введення в сівозміну чистих або зайнятих парів, дотримання технологій вирощування сільськогосподарських культур, використання рекомендованих норм гербіцидів.

Література

1. Про карантин рослин: Закон України від 30 червня 1993 р. № 3348-ХІІ.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3348-12>

2. Про затвердження Переліку регульованих шкідливих організмів: Наказ Міністерства аграрної політики України від 29 листопада 2006 року №716 (у редакції наказу Міністерства аграрної політики та продовольства України від 16 липня 2019 року №397). URL: http://www.leonorm.com/p/NL_DOC/2019/Nak397.htm

3. Киселев А.Н. Сорные растения и меры борьбы с ними. Москва: «Колос», 1971. 192 с.

Перепелиця С.О. – здобувач вищої освіти першого(бакалаврського) рівня
Науковий керівник: *Боровік Л.В.* - д.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

ЛІЗИНГ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

У сільськогосподарській галузі склалася катастрофічна ситуація щодо технічного і технологічного переоснащення аграрних формувань. Морально і фізично застаріла техніка не дає змоги застосувати сучасні ресурсозберігаючі технології, призводить до витрат більше 30% врожаю. Такі умови виробництва не можуть гарантувати продовольчу безпеку країни, що потребує пошуку нових джерел інвестування сільського господарства. Одним з таких джерел може стати лізинг, який здатен створити сприятливі умови для розвитку аграрного бізнесу, значно оновити основний капітал аграрних виробничих й обслуговуючих формувань.

Лізинг – це сукупність економічних, правових і майнових відносин які виникають в зв'язку з укладанням угоди що стосується передачі майна у тимчасове користування його експлуатації та умов повернення або ж реалізації.

Лізингові операції здійснюються за правилами, які включають: платність; зміну господарського суб'єкта; цілеспрямованість і конкретність; майнову відповідальність; економічність; рівноправність сторін; строковість; право викупу майна лізингодержувачем; добровільність відносин; інноваційність; договірні відносини; повернення майна; відособлення права користування майном від власника; не розірваність договору при зміні власника майна. Багато вчених доповнюють ці принципи іншими, які відповідають державній політиці та міжнародному законодавству.

Основними лізинговими компаніями в Україні є: «Агротехлізинг», «Українська фінансова лізингова компанія», «Укрлізинг», «Енерголізинг», НАК «Украгролізинг», «Укртранслізинг», «Українська державна лізингова компанія», «Перша лізингова компанія», «Аваль-лізинг» та ін. Координує лізинговий бізнес в країні Всеукраїнська асоціація «Укрлізинг».

Незважаючи на явні переваги лізингу він ще не набув у сільськогосподарській галузі широкого поширення. Розвитку цього виду надання фінансових послуг сприяє державна підтримка аграрних підприємств через здешевлення кредитів комерційних банків. Разом з цим недосконалість

існуючого фінансово-кредитного механізму не дає можливості дрібним фермерським і особистим селянським господарствам отримати банківські кредити із-за відсутності великих обсягів заставного майна. Не маючи реальних прав на земельні паї селяни не можуть взяти кредити під 25-30% річних та придбати технічні засоби у власне користування. Великі, але економічно і фінансово слабкі господарства взявши кредити, часто не в змозі своєчасно розраховуватись з банками і розривають діючі лізингові угоди.

Ефективність розвитку лізингових відносин залежить від збалансованого поєднання ринкового регулювання та контролю за фінансовою діяльністю лізингових компаній. Головним критерієм ринкового регулювання є фінансова та економічна ефективність як лізингових компаній так і лізингоодержувачів. Держава, здійснюючи регулятивні функції повина контролювати правову, організаційну, антимонопольну діяльність учасників лізингових відносин. Послаблення контролю з боку держави над якістю технічних засобів, що пропонуються лізингодавцями, завищення цін на лізингові послуги може призвести до монопольного становища лізингових компаній на ринку лізингових послуг. Саме з метою запобігання цих та інших викривлень була створена у 2003 році Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України.

Незважаючи на ряд недоліків становлення та розвитку ринку лізингових послуг в АПК, популярність цього виду фінансування сільськогосподарського виробництва серед аграрників з кожним разом зростає. Задоволення потреб аграрників відіграло б вирішальну роль в оновленні основних засобів виробництва, сприяло б розвитку малого і середнього бізнесу на селі. Держава, заохочуючи лізинговий бізнес зробила б його не тільки інструмент інтенсифікації виробництва, а й інструментом активізації інноваційно-інвестиційних процесів в АПК. Для цього необхідно здійснити низку заходів спрямованих на удосконалення нормативно-правового регулювання; формування пільгового режиму здійснення лізингових операцій; розвитку інформаційної та навчальної інфраструктури; фінансово-економічного та організаційного забезпечення. Здійснення цих заходів поживало б процес виходу з кризового стану підприємств аграрно-промислового комплексу, оновлення технологій, створення додаткових робочих місць, зміцненню конкурентних позицій на зовнішніх ринках.

Разом з цим ми відмічаємо, що в Україні ринок лізингових послуг розвивається повільно як результат політичної і економічної нестабільності у державі, високого рівня корупції, недосконалості законодавчих й нормативних документів які регулюють лізингові відносини.

Література

1. Гонта О.І., Жаворонок А.В. Лізинг як один із видів нетрадиційних банківських послуг: сучасний стан та перспективи розвитку, *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія "Економіка"*. Вип. 24. 2013. С. 205-210.

2. Онищук Я. В. Розвиток лізингу в Україні. *Фінанси України*. 2005. №7. С.106-114
3. Петіна Л.В. Лізинг – інноваційний чинник активізації інвестиційних процесів у сільському господарстві. *Інформаційно-аналітичний журнал «Економіка. Фінанси. Право»*. Київ. 2015. №7. С. 4-7

*Пилипенко К.А.- д.е.н, доцент, професор
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава*

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОЇ ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГАЛУЗЕЙ ТВАРИННИЦТВА

Дослідження методів оцінки конкурентоспроможності показало відсутність єдиного методичного підходу до цього питання, як в Україні, так і за кордоном. У роботах з дослідження конкуренції та конкурентоспроможності основну увагу акцентовано на вивченні структури і ступеня монополізації ринків, розвитку моделей і видів конкуренції. У більшості досліджень економісти фокусуються на певних моментах оцінки конкурентного середовища.

Рівень конкурентоспроможності галузі, як твердить І. Яців, визначається результатами функціонування конкретних підприємств, які повинні виробляти конкурентоспроможну продукцію, реалізувати інвестиційні проекти, що свідчить про центральне місце в ієрархії термінів конкурентоспроможності поняття «конкурентоспроможність підприємства» [1, с.76].

Узагальнені коефіцієнти, що характеризують стан конкурентного середовища, прийнято класифікувати за змістом на групи:

1. Коефіцієнти, відображають рівень концентрації ринку. До них відносяться: індекс Герфіндаля-Гіршмана, двох-, трьох - і чотирьохдольные коефіцієнти ринкової концентрації, коефіцієнт відносної концентрації, індекс Розенблюта, коефіцієнт Барішевої.

2. Коефіцієнти, що відображають результати функціонування ринку і конкурентної поведінки його суб'єктів: індекси Лернера, локалізації.

3. Коефіцієнти, що відображають ступінь нерівномірності розподілу ринку між суб'єктами. До коефіцієнтів нерівності присутності на ринку відносять індекс Лінда, коефіцієнти варіації і дисперсії часток, показник нерівнозначності конкурентів, коефіцієнти ентропії, індекс Джині.

Показники концентрації зручні при класифікації ринків за рівнем монополізації ринку і показують, яке місце, частку на даному ринку займають більш дрібні суб'єкти, є передумови для протидії більш дрібних суб'єктів найбільшим. Слід зазначити, що в умовах, недосконалість інформаційної бази по окремим господарюючим суб'єктам значення індексу Герфіндаля-Гіршмана і коефіцієнтів ринкової концентрації лише частково відображають реальну

ситуацію на ринку. У зв'язку з цим доцільно використовувати коефіцієнти ринкової концентрації тільки як вихідний етап моніторингу конкурентного середовища.

Друга група показників - коефіцієнти, що відображають результати функціонування ринку і конкурентної поведінки суб'єктів, можуть використовуватися тільки в якості додаткових показників, що характеризують рівень розвитку конкурентного середовища товарного ринку, так як лише побічно характеризують стан конкуренції на ринку й піддані впливу інших факторів. Наприклад, на значення показника локалізації можуть впливати такі умови, як сформована система поділу праці і територіальної спеціалізації, специфіка природно-кліматичних та інших виробничих умов і т.д. Третю групу показників - коефіцієнти варіації часток ринку і дисперсії часток ринку - застосовують в якості інструментів аналізу нерівномірності присутності на ринку. Дисперсія часток ринку показує ступінь нерівномірності присутності суб'єктів ринку: чим більша дисперсія, тим слабкіше інтенсивність конкуренції і, як наслідок, сильніше ринкова влада лідируючих суб'єктів ринку. Відносний аналіз коливання ринкових часток здійснюється розрахунком коефіцієнта варіації часток ринку. Чим вище відхилення від середнього крайніх значень ряду, тим вище показник варіації часток ринку і менш інтенсивна конкуренція. Недолік цих коефіцієнтів полягає в тому, що вони відображають тільки нерівність у розподілі часток, але не рівень концентрації ринку, тому можуть бути використані тільки для додаткового аналізу нерівномірності присутності на ринку суб'єктів при оцінці рівня концентрації ринку на базі інших показників.

Аналізуючи в цілому методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності через аналіз конкурентного середовища, слід зазначити, що більшість методик не забезпечують комплексності, глибини дослідження, залишаючи без уваги базове поняття - конкурентоспроможність продукції. Більше того, навіть з точки зору оцінки тільки конкурентного середовища ринку, ці методики не вільні від недоліків, представляючи собою просту послідовність дій і не передбачаючи багатоваріантність, алгоритмічність.

Наприклад, методика оцінки конкурентного середовища товарного ринку має наступні недоліки [2]: передбачає аналіз тільки з погляду державних органів управління і не досить ефективний для вироблення конкурентних стратегій окремими підприємствами на ринку; використовує обмежену кількість агрегованих показників (тільки коефіцієнт концентрації, індекс Герфіндаля-Гіршмана та індекс Лінда), не передбачає оцінку ступеня інтенсивності конкуренції на ринку, що не дозволяє дати повну достовірну оцінку сучасного стану і перспектив розвитку конкурентного середовища товарного ринку; не відрізняється адаптивністю до різних умов (до цілей, в яких проводиться моніторинг та необхідної відповідно з ними глибини дослідження; до достатності вихідної інформації, і іншим); не передбачає аналіз чинників формування конкурентного середовища та їх вплив на тенденції її розвитку і, в зв'язку з цим, ускладнює оцінку перспектив.

Ми вважаємо, що невід'ємним елементом діяльності будь-якого господарюючого суб'єкта повинен бути аналіз конкурентоспроможності продукції, так як розгляд тільки конкурентного середовища ринку не дозволяє вирішувати питання про місце та роль підприємства на ринку, його рейтингу відносно конкурентів. Для вибору основних напрямів розвитку, оцінки ефективності обраної конкурентної стратегії, більш точного планування діяльності, оптимального формування номенклатури, встановлення цін на продукцію необхідна оцінка рівня конкурентоспроможності продукції.

На основі дослідження багатьох існуючих методів оцінки показників конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств розроблено й запропоновано один із можливих варіантів визначення економічного показника конкурентоспроможності продукції тваринництва, що дає можливість оперативного її визначення на місцевих, регіональних, міжрегіональних ринках (внутрішній ринок), зовнішньому ринку, а також на внутрішньо-зовнішньому ринку виробничим підрозділом, господарством, районом, областю, регіоном, об'єднанням, асоціацією й державою

Література

1. Яців І.Б. Конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств : монографія. Львів: Український бестселер, 2013. 427 с.
2. Беляев О.О., Бебело А.С. Політична економія [Текст] : навч. посібник. К. КНЕУ, 2001. 328 с.

*Пилипенко К. А. - д.е.н., професор
Дорошенко Ю. О. - ЗВО СВО Магістр
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава, Україна*

ОЦІНКА ТА ВИЗНАННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI

Характерною особливістю сучасного розвитку економіки України є глибокі економічні перетворення в сфері виробництва на основі ринкових відносин. Ринкові відносини вимагають перегляду системи бухгалтерського обліку, одним із центральних елементів якої є облік взаєморозрахунків суб'єктів господарювання. Вважаємо, що на сьогодні одним з найбільш складних і суперечливих питань українського обліку є облік дебіторської заборгованості, що пов'язано з існуванням проблеми неплатежів. Суб'єкти господарювання на перший план висувають вирішення власних проблем, замість виконання фінансових зобов'язань по платежах перед партнерами. Відсутність майнової відповідальності за невиконання власних договірних зобов'язань дає їм змогу ухилятися від взаєморозрахунків з партнерами. В поглиблення платіжної кризи вносить свою частку і неврегульованість бюджетної системи, що стосується несвоєчасної оплати державних зобов'язань, які здійснюються за рахунок бюджету. Вирішення

вищенаведеної складної проблеми багато в чому залежить від вдосконалення бухгалтерського обліку взаєморозрахунків [4].

Дебіторська заборгованість визнається під час продажу (відвантаження) продукції (товарів, робіт, послуг) та оцінюється за первісною вартістю. Тобто відбувається розрив між нарахуванням доходів та реальним отриманням грошових коштів. І чим більший часовий розрив між двома подіями, тим менша імовірність закриття дебіторської заборгованості. Крім того, можливі випадки, коли підприємство вже ніколи й не отримає погашення заборгованості через цілий ряд причин. Внаслідок цього, постає проблема реальної оцінки дебіторської заборгованості.

Питання визнання та оцінки дебіторської заборгованості розкривається у двох стандартах бухгалтерського обліку, зокрема П(С)БО 10 “Дебіторська заборгованість” та П(С)БО 13 “Фінансові інструменти”. Проте, у цих положеннях відсутні взаємні посилання, що призводить до необхідності внесення змін в ці стандарти з метою уникнення непорозумінь. За П(С)БО 10 “Дебіторська заборгованість” і П(С)БО 13 “Фінансові інструменти” нараховувати резерв сумнівних боргів необхідно для заборгованості за товари, роботи і послуги [5, 6].

Згідно П(С)БО 10 “Дебіторська заборгованість” поточною заборгованістю вважається сума дебіторської заборгованості, що виникає під час нормального операційного циклу або буде погашена протягом 12 місяців з дати складання балансу. Так, Ю.М. Голубінка [2] зазначає, що дебіторська заборгованість, разом з виробничими запасами, утворює значну частину в структурі активу балансу підприємства. Тому, слід більше уваги приділяти проблемі ефективності використання оборотних активів.

Правильне визнання та оцінка поточної дебіторської заборгованості впливають на достовірність облікових даних, а також на ефективність їх відображення у фінансовій звітності.

Виникнення дебіторської заборгованості – це об’єктивний процес, який зумовлений існуванням ризиків при проведенні взаєморозрахунків між контрагентами за результатами господарських операцій. Проте на її розмір та структуру впливає ряд факторів, які можна поділити на три основні групи:

1) загальноекономічні (зовнішні) фактори (стан економіки в країні, ефективність грошово-кредитної політики НБУ, рівень інфляції, стан розрахунків тощо);

2) галузеві фактори (стан галузі, де працює фірма; динаміка виробництва цього виду продукції та попит на неї);

3) внутрішні фактори (організаційно-правова структура та форма власності підприємства, фінансовий менеджмент підприємства тощо) [3].

Перераховані фактори впливають на виникнення та обсяг дебіторської заборгованості. Їх врахування при здійсненні відносин з контрагентами допоможе уникнути ризиків відсутності розрахунків.

Слід також наголосити на тому, що від дотримання умов визнання поточної дебіторської заборгованості, достовірності оцінки та своєчасності

погашення залежить рівень платоспроможності підприємства, тобто його можливість заплатити за своїми боргами. А тому і необхідно приділяти їм належну увагу.

Чіткого тлумачення порядку визнання дебіторської заборгованості в економічній літературі майже не існує, хоча Ф.Ф. Бутинець рекомендує здійснювати визнання дебіторської заборгованості активом одночасно з визнанням доходу від реалізації [1, с. 756].

Відповідно до вимог П(С)БО 10 [5] дебіторська заборгованість відображається при передачі права власності на товар при його реалізації на умовах відстрочення оплати. Відвантаження його покупцю відбувається після підписання угоди купівлі-продажу і на підставі складених первинних документів, які підтверджують факт передачі товарів іншим власникам. Одночасно в бухгалтерському обліку здійснюється запис Дт 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» Кт 70 «Дохід від реалізації», який свідчить про визнання доходу від реалізації товарів (робіт, послуг). Виникнення дебіторської заборгованості пов'язано з принципом нарахування, сутність якого полягає в тому, що незалежно від сплати в момент відвантаження продукції, передачі послуг чи права власності на них підприємство відображає отримання доходу, а в разі відсутності оплати одночасно і дебіторську заборгованість.

Проте, утворення поточної дебіторської заборгованості не завжди слід пов'язувати з доходом. Так, перерахування авансів за ще не передану продукцію призводить до виникнення дебіторської заборгованості, хоча доходу ще немає. Зокрема, П.Б. Кватирка [7] вважає, що така ситуація вимагає внесення змін до нормативної бази.

Первісна вартість дебіторської заборгованості за реалізовану продукцію (товари, роботи, послуги) залежатиме від: надання покупцеві торговельної знижки або знижок за своєчасну оплату; надання покупцеві знижок після реалізації; повернення товарів від покупців; періоду часу з дати відвантаження товарів до дати надходження грошових коштів.

Торговельні знижки надаються покупцям при придбанні великої партії товарів, для врахування зміни цін, які можуть бути з дати виставлення рахунку до дати відвантаження товарів, а також для приховування реальної ціни від конкурентів. Торговельні знижки, як правило, вказують у відсотках від ціни продажу. Дебіторську заборгованість у цьому разі визнають за вирахуванням знижок. Супровідні й платіжні документи виписуються за чистою вартістю продажу (за вирахуванням торгової знижки та знижки з обсягу).

На рахунках бухгалтерського обліку такі знижки не відображаються, а тільки зменшують первісну вартість дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги. Надання таких знижок є позитивним для обох сторін розрахункових відносин.

Отже можемо зробити висновок, що оцінку дебіторської заборгованості в системі розрахунків з покупцями за реалізовану продукцію (товари, роботи, послуги), доцільно розпочинати з її первісної вартості.

Оцінка дебіторської заборгованості у фінансових звітах залежить від ступеня визначеності її погашення. Якщо в підприємства з'являються сумніви щодо своєчасної (у визначений термін) оплати дебіторської заборгованості, то таку заборгованість вважають сумнівною. Перспективи подальших досліджень включають подальше дослідження процесу управління дебіторською заборгованістю в системі розрахунків із покупцями, своєчасного її повернення та недопущення безнадійних боргів.

Література

1. Бутинець Ф.Ф. та ін. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів [Ф.Ф. Бутинець та ін.]; під заг. ред. [і з передм.] Ф.Ф. Бутинця. – 8-ме вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП "Рута", 2009. – 912 с.

2. Голубінка Ю.М. Управління дебіторською заборгованістю. Міжнародна науково-практична конференція молодих науковців, аспірантів, здобувачів і студентів (3 грудня 2010 р.) / відп. Ред. З.В. Герасимчук. Луцьк: РВВ Луцького національного технічного університету, 2010. С. 126-127.

3. Єдинак Т.С. Проблеми управління дебіторською заборгованістю підприємств в умовах фінансово-економічної кризи. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2009. № 3. С. 54-57.

4. Облік дебіторської заборгованості. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4673/1/%D0%9E%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BA%20%D0%B4%D0%B5%D0%B1%D1%96%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96.pdf>.

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість", згідно з Наказами Міністерства фінансів від 30.11.2000 р. № 304. URL: <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO10.aspx>.

6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 "Фінансові інструменти", згідно з Наказом Міністерства фінансів від 23.05.2003 р. № 363. URL: <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO13.aspx>.

7. Ценклер Н.І., Кватирка П.Б. Вдосконалення класифікаційних ознак дебіторської заборгованості та їх значення в підвищенні контрольно-аналітичної функції обліку. *Вісник Хмельницького університету*. 2010. № 29. С. 87-90.

*Пилипенко К. А. - д.е.н., професор
Іванцик А. О. - ЗВО СВО Магістр*

Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава, Україна

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ЗНОСУ (АМОРТИЗАЦІЇ)

Основні засоби є невід'ємною частиною майна чи не кожного суб'єкта господарювання. Коли установа використовує економічні вигоди, втілені в цих основних засобах, їх залишкова вартість зменшується. Амортизація основних засобів дає змогу правильно відобразити їх вартість [1].

Оприбуткування основних засобів на баланс не є кінцевою метою підприємства. Основні засоби придбавають для того, щоб їх експлуатувати. А експлуатація будь-якого необоротного активу (і насамперед основні засоби) обов'язково супроводжується нарахуванням амортизації. Що таке амортизація основних засобів, як її нараховувати і як обліковувати таке нарахування, про це і поговоримо.

Відповідно до п. 4 П(С)БО 7, амортизація визначається як систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації) [2].

Для нарахування амортизації необоротних активів необхідно мати такі показники:

Вартість, яка амортизується - це первісна або переоцінена вартість необоротних активів, зменшена на ліквідаційну вартість. У свою чергу, ліквідаційна вартість є сумою коштів або вартістю інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання, за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією).

Визначення строку корисного використання - очікуваний період часу, протягом якого необоротні активи будуть використовуватися підприємством або з їх використанням буде виготовлено (виконано) очікуваний підприємством обсяг продукції (робіт, послуг).

Ліквідаційну вартість і строк корисного використання підприємство встановлює самостійно та фіксує в наказі по підприємству при визнанні об'єкта основних засобів активом (при зарахуванні на баланс).

При визначенні строку корисного використання (експлуатації) основних засобів слід враховувати (п. 24 П(С)БО 7) [2]:

- очікуване використання об'єкта підприємством з урахуванням його потужності або продуктивності;
- фізичний і моральний знос, що передбачається;
- правові або інші обмеження щодо строків використання об'єкта та інші фактори.

Необхідно звернути увагу, що ні мінімальних, ні максимальних строків корисного використання основних засобів підприємству П(С)БО 7 не нав'язує (зрозуміло, з урахуванням того, що основні засоби - це в принципі активи з

очікуваним строком корисного використання більше року або операційного циклу, якщо він довший за рік). Але при цьому дозволяє використовувати мінімально допустимі строки, встановлені податковим законодавством (крім випадку застосування виробничого методу амортизації) (п. 26 П(С)БО 7).

Об'єктом амортизації є вартість основних засобів, окрім вартості земельних ділянок і природних ресурсів.

У бухгалтерському обліку амортизацію нараховують за всіма об'єктами необоротних активів, незалежно від того, в яких цілях вони використовуються - для господарської (виробничої) діяльності підприємства або в невиробничих цілях, а також незалежно від того, як сформувалася вартість, що амортизується, - шляхом придбання основних засобів, його безоплатного отримання або переоцінки.

Нараховують амортизацію щомісячно протягом строку корисного використання, починають нараховувати амортизацію з місяця, наступного за місяцем, у якому об'єкт став придатним для корисного використання, а якщо застосовується виробничий метод, то з дати, наступної за датою, на яку об'єкт основних засобів став придатним для корисного використання (абзац третій п. 29 П(С)БО 7).

Припиняють нараховувати амортизацію з місяця, наступного за місяцем вибуття об'єкта основних засобів (переведення його на реконструкцію, модернізацію, добудову, дообладнання, консервацію), а при використанні виробничого методу - з дати, наступної за датою виведення з експлуатації (абзац четвертий п. 29 П(С)БО 7) [2].

Підприємство самостійно обирає який метод нарахування амортизації основних засобів (згідно з п. 26 П(С)БО 7) обирає. Свій вибір воно закріплює в наказі про облікову політику.

Амортизація інших необоротних матеріальних активів нараховується прямолінійним або виробничим методом. А для МНМА і бібліотечних фондів можна використовувати на додаток ще й один з таких методів (п. 27 П(С)БО 7):

- «50 % на 50 %». Його суть полягає в нарахуванні амортизації в першому місяці використання об'єкта в розновні засобимірі 50 % його вартості, яка амортизується. Решту 50 % відображають у витратах у місяці виключення об'єкта зі складу активів;

- «100 %». Відповідно до цього методу амортизація об'єкта в першому місяці використання нараховується в розновні засобимірі 100 % його вартості [2].

Детальніше методи амортизації основних засобів нами представлено у вигляді табл. 1.

Нарахування амортизації основних засобів відповідно до положень ПКУ передбачає застосування обмежень до суми амортизації, яка нараховується за принципами та правилами бухгалтерського обліку. Ці обмеження регулюють процес відшкодування вартості основних засобів за рахунок об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств [3].

Таблиця 1

Методи нарахування амортизації

Суть методу	Сума амортизації	Додаткові показники	Примітки
1. Прямолінійний метод			
Розмір амортизації залежить тільки від строку використання основних засобів	$A_{рік} = A_{мВ} : T$	$A_{мВ} = ПВ - ЛВ$	вартість об'єкта основних засобів списується рівними частинами протягом усього строку його експлуатації.
2. Метод зменшення залишкової вартості			
Річна сума амортизації визначається виходячи із залишкової вартості об'єкта основних засобів на початок звітного року або з первісної вартості і річної норми амортизації	$A_{рік} = ЗВ (ПВ) \times H_a$	$H_a = 1 - \sqrt[T]{\frac{ЛВ}{ПВ}}$	протягом перших років експлуатації об'єкта основних засобів накопичується значна сума коштів, необхідних для його відновлення.
3. Метод прискореного зменшення залишкової вартості			
Є різновидом методу зменшення залишкової вартості	$A_{рік} = ЗВ (ПВ) \times H_a$	$H_a = 2 : T$	Ліквідаційна вартість не враховується при визначенні амортизації, за винятком останнього року, коли суму амортизації визначають як різницю між залишковою і ліквідаційною вартостями активу. протягом перших років експлуатації накопичується значна сума коштів, необхідних для його відновлення.
4. Кумулятивний метод			
Річна сума амортизації визначається як добуток вартості, що амортизується, і кумулятивного коефіцієнта	$A_{рік} = A_{мВ} \times k_i$	$k_i = K_p : C_p;$ $C_p = ((T + 1) \times T) : 2$	1. У перші роки, коли інтенсивність використання об'єкта основних засобів максимальна, амортизується більша частина його вартості. 2. Забезпечується можливість збільшення суми витрат на ремонт, що припадають на останні роки використання необоротних активів, без відповідного збільшення витрат виробництва (собівартості продукції) за рахунок того, що сума амортизації, яка нараховується, в ці роки зменшується

5. Виробничий метод			
Застосовується для нарахування амортизації об'єктів основних засобів, технічний стан яких залежить від кількості виробленої продукції	$Am_{ic} = N_{mic} \times Na$	$Na = AmB : N_{zag}$	Дозволяє враховувати інтенсивність використання об'єктів основних засобів. Його зручно застосовувати при визначенні амортизації автотранспорту залежно від його пробігу, верстатів та іншого виробничого устаткування залежно від обсягів виробництва.

З огляду на вищевикладене, платники податку, які застосовують положення міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, при обчисленні податку на прибуток не враховують амортизацію об'єктів основних засобів, переведених на реконструкцію, модернізацію, добудову, дообладнання, консервацію, при обчисленні податку на прибуток підприємств, оскільки період перебування основного засобу на реконструкції, модернізації, добудові, дообладнанні, консервації не є строком корисного використання (експлуатації) такого основного засобу.

Слід зауважити, що застосування іншого порядку нарахування амортизації основних засобів або нематеріальних активів призводить до виникнення тимчасової податкової різниці, що підлягає вирахуванню у майбутніх податкових (звітних) періодах.

Література

1. Левадський І. Амортизація основних засобів: особливості нарахування. *Школа Головбуха для бюджетних установ*. URL: <https://www.budgetnyk.com.ua/article/152-amortizatsya-osnovnih-zasobv>
2. Положення стандарт бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджений Міністерством фінансів України від 27 квітня 2000 р. № 92 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (дата звернення 07.03.2020)
3. Податковий кодекс України за № 2755-VI від 02 груд. 2010 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2755-17> (дата звернення 07.03.2020)

Пилипенко Ю. П. – здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Науковий керівник: *Повод Т.М.* – к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

РОЗВИТОК МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Останнім часом в Україні активно розвивається сектор малого бізнесу, зростає його питома вага у сфері народного господарства. Саме малий бізнес є головним резервом створення робочих місць і подолання безробіття. Так, за даними Державної служби зайнятості України, у Херсонській області на сьогодні сектор малого бізнесу (далі МБ) забезпечує роботою кожного четвертого із загального числа зайнятих, а в місті Херсоні – майже кожного третього. Тому надзвичайно актуальними є питання, пов'язані з розвитком цього сектору.

Проблема фінансового забезпечення будь-якого господарюючого суб'єкту є невід'ємним елементом його управління, оскільки торкається таких аспектів, як фінансовий стан підприємства; забезпечення виконання зобов'язань перед кредиторами; формування фінансових ресурсів для ведення всіх видів господарської діяльності; надходження грошових коштів та прибутковості.

Малі підприємства це важливі та активні елементи процесу структурної перебудови економіки, що впливають на формування нових робочих місць, а також кількість та розмаїття наповнення товарних ринків.

Зрозуміло, що МБ має бути рушійною силою для зростання економіки, пріоритетом розвитку України як країни з перехідною економікою, основою середнього класу ,адже на нього покладаються завдання модифікації соціальних та економічних перетворень у розвитку держави. Цей різновид бізнесу швидше реагує на кон'юнктуру ринку, що дозволяє переорієнтовуватися відповідно до попиту і пропозицій, більш адекватно реагуючи на наслідки світової економічної кризи. Типово, що в країнах ЄС МСБ створює 40 – 67 % ВВП, тоді як в Україні, тільки 5 – 7 %. Саме маленька частка сегменту МСБ у ВВП свідчить про те, що держава не забезпечує достатнього рівня підтримки підприємцям, а отже, не сприяє формуванню й зміцненню середнього класу. В європейських країнах цей показник значно вищий: наприклад, у Данії суб'єкти малого бізнесу щороку створюють 80 % національного продукту, в Італії – 60 %, а середній внесок таких підприємств у ВВП по всій Західній Європі – 63 – 67 % [4].

Кредити комерційних банків як джерело фінансування для багатьох підприємств малого бізнесу не доступні з причини високих відсоткових ставок, а також низької привабливості малих підприємств як позичальників. Крім того, фінансова криза викликала значне підвищення кредитних ризиків і послаблення фінансової стійкості банків, що, у свою чергу, призвело до різкого падіння обсягів кредитування малих підприємств. Альтернативним джерелом зовнішнього фінансування є міжнародні фінансові організації,

кредити яких для малого бізнесу набагато привабливіші, ніж банківські. Найбільшим кредитором малого бізнесу в Україні залишається Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР). Програма ЄБРР із кредитування малих та середніх підприємств включає цілий асортимент фінансових продуктів. Тільки через прямі кредитні лінії комерційним банкам за 2013 – 2016 рр. було видано майже 7 тис. кредитів малому та середньому бізнесу [6]. Але, на жаль, у 2016 р. попит на нові кредити зі сторони банків різко знизився, оскільки потреба малого бізнесу у фінансових ресурсах була викликана дефіцитом оборотних коштів, який ЄБРР не фінансує; окрім того, багато проектів є недостатньо капіталомісткими, щоб ЄБРР був зацікавлений їх фінансувати.

Малі підприємства не становлять особливого інтересу для прямих інвестицій, якщо тільки на них не значиться якийсь серйозний сегмент ринку з великими перспективами [7]. З іншого боку, за даними дослідження «Банківські послуги для малого і середнього бізнесу в Центральній і Східній Європі» компанії ЦРСА, саме малі підприємства, які першими наведуть лад в активах і фінансовій звітності, швидше отримають можливість кредитуватися, ніж великі клієнти, оскільки це дозволить банкам диверсифікувати кредитний портфель за кількістю проектів і галузями. Інші джерела фінансування для компаній малого бізнесу з 2017 року можна вважати недоступними [1].

Тож, малий бізнес вимагає активізації державної підтримки на загальнодержавному й регіональному рівнях, у тому числі й для вирішення проблем фінансування. Першочерговими заходами повинні стати: регулювання ставок рефінансування та мінімізації вартості банківських кредитів з боку центрального банку з метою здешевлення кредитів малим підприємствам; розвиток альтернатив кредитування, зокрема лізингу, за якого малі підприємства не повинні надавати заставу, податкового кредиту малим підприємствам, а також розвиток альтернативних способів забезпечення кредиту; створення умов, що сприяють залученню іноземного капіталу у сферу малого бізнесу, що передбачає створення і підтримку регіональних бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів, технопарків і т. д., формування мережі фінансово-кредитних установ, інвестиційних та інноваційних фондів; підвищення інформованості суб'єктів малого бізнесу з приводу умов економічної діяльності малих підприємств, підвищення їх кредитної культури [3]. На сьогодні необхідним є покращення інвестиційного клімату малого та середнього бізнесу, створення прозорості, стабільної та справедливої системи національного законодавства для залучення постійного потоку іноземних інвестицій в Україну. Часті зміни законодавчих актів породжують непослідовність їх застосування, ускладнюють ділове планування, створюють проблеми для адміністрації країни і посилюють почуття невпевненості інвесторів. Треба подолати адміністративні бар'єри, які перешкоджають економічному зростанню. Досі законодавство з питань корпоративного управління є недосконалим і особливо слабким є захист прав акціонерів, що стримує іноземні компанії

від інвестування в Україну. Ліберальний торговельний режим і більш м'який контроль за рухом капіталів приваблять інвесторів, які прагнуть до ефективного використання своїх коштів і готові організувати виробництво своєї продукції в Україні для продажу її як усередині, так і за межами країни. Для малих і середніх інвесторів необхідно спростити доступ до банківських кредитів та інших джерел фінансування [1]. Окрім вищеперерахованих заходів, для покращення інвестиційного клімату та мінімізації ризиків інвесторів слід розробити обґрунтовану податкову ставку, яка матиме вирішальне значення у процесі визначення податкового обов'язку; запровадити хоча б на період кризи податкові стимули: податкові канікули, податкові пільги на інвестиції та податкові вільні зони. Необхідне покращення податкового законодавства для МБ України. Для реалізації зазначених пропозицій потрібно розробити систему антикризових дій – системних заходів для виходу з фінансово- економічної кризи.

Таким чином, можна стверджувати, що подальший розвиток ситуації без активного та позитивного втручання держави може призвести до згортання даного сектору економіки з відповідним загостренням економічних проблем та посиленням соціальної напруги. Вирішення наявних проблем розвитку малого бізнесу в Україні, створення відповідного середовища потребують докорінної перебудови державної політики в галузі сприяння малому підприємству. Завдання полягає в тому, щоб суттєво розширити його роль і місце в економічному процесі.

Література

1. ЄБРР : фінансування проектів. Європейський банк реконструкції і розвитку. URL: <https://www.ebrd.com/ru/financing-projects.html> (дата звернення: 02.03. 2020)
2. Український бізнес-ресурс (UBR). URL: <http://ubr.ua>. (дата звернення: 03.03. 2020).
3. Косенко А. Прямые инвестиции в Украину: что получит малый бизнес? ИнтерКредит. URL: <http://intercredit.com.ua/42/article4255>. (дата звернення: 01.03. 2020).
4. Бар'єри для інвестицій в Україну. Європейська Бізнес Асоціація. URL: <http://www.eba.com.ua> (дата звернення: 01.03. 2020).
5. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України від 22 березня 2012 р. № 4618. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>. (дата звернення: 01.03. 2020).

*Пічура О.І. – здобувач третього (освітньонаукового) рівня вищої освіти
Потравка Л.О. – д.е.н. професор
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

РОЗБУДОВА ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ В УМОВАХ СТРУКТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Перебіг процесу трансформацій економічної системи України в умовах глобалізації має на меті стабілізацію економічного та соціально-політичного середовища шляхом втілення політики стійкого розвитку, що реалізується шляхом формування нової структури національної економіки. Формування галузі туризму розглядається як одна з можливостей поглиблення трансформаційних перетворень економіки з метою розбудови територій [1,2].

Тенденції розвитку національної економіки віддзеркалюють екстенсивний тип відтворення. Тому, першочергового значення набуває визначення нових шляхів розвитку територій, що актуалізує формування туристичної галузі. Слід визначити першочерговість соціального значення туризму, оскільки підприємства даної галузі залучають значну кількість вивільнених трудових ресурсів, що особливо важливо в умовах збільшенні кількості бідного населення та посиленні деградації людського потенціалу.

У цьому контексті потенціал праці є найбільш значущим фактором розвитку сільського туризму, що обумовлюється високим рівнем безробіття у сільській місцевості, низьким рівнем кваліфікації працівників сільського господарства та необхідністю пошуку джерел зростання доходів домогосподарств. Подолання бідності сільського населення є головним пріоритетним завданням державної політики в цілому [1]. Вирішення цієї проблеми має першочергове значення та повинне вирішуватися шляхом створення можливостей реалізації намірів сільського населення у веденні власної справи, що актуалізує розвиток сільського туризму. У цьому контексті розвитку сільського туризму є важливим напрямом трансформацій аграрного сектору південного регіону. Ризики ведення агробізнесу у цьому регіоні обумовлено особливостями кліматичних умов, що унеможлиблює довгострокове прогнозування зростання зайнятості на селі та є причиною скорочення чисельності сезонних працівників в окремі роки.

Специфіка сільського туризму дозволяє виокремити ряд переваг, які слід поділити на блок соціально-економічного розвитку сільських територій, що полягатиме у збільшенні кількості робочих місць та джерел доходів домогосподарств у сільській місцевості за рахунок стимулювання розвитку діяльності сфери обслуговування в сільській місцевості (туристичні послуги щодо побутового обслуговування, розваг та організації дозвілля) [2,3].

Інфраструктурний блок переваг сільського туризму містить розбудову сільської інфраструктури та комунального облаштування сільських територій. Блок культурно-інтелектуального розвитку формується зі створення засад стійкої громадської думки про збереження навколишнього середовища, принципу раціонального природокористування, поширення екологічно

орієнтованого способу життя серед населення, підвищення культурно-освітнього рівня сільського населення.

Рекомендації до реалізації аграрної структурної політики у напрямку розвитку сільського туризму може реалізовуватися у вигляді стратегії поглиблення спеціалізації допоміжних галузей сільського господарства на регіональному рівні. З метою реалізації такої стратегії мають застосовуватися фінансові заходи щодо зміцнення матеріально-технічної бази осередків сільського туризму та підвищення конкурентоспроможності туристичних послуг для того, щоб забезпечити конкурентні переваги на основі об'єктивних та суб'єктивних факторів.

Таким чином, можуть бути залучені фінансові ресурси як домогосподарств так сільських громад. Реалізація окреслених завдань вимагає стимуляції інвестиційної та інноваційної діяльності підприємств сільського туризму, що повинна реалізовуватися через надання гарантій законності ведення даного виду бізнесу, захищеності прав приватних інвесторів та банківських установ, які виявляють бажання прийняття участі у кредитуванні даної галузі.

Література

1. Потравка Л. О. Розвиток сільського туризму в контексті аграрної структурної політики України. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 20. Режим доступу до журналу: <http://global-national.in.ua/archive/8-2015/49.pdf>.

2. Потравка Л. О. Напрями покращення структурної політики сільського господарства України // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. Вип. 6. С. 171–175.

3. Розпорядження Кабінету Міністрів Програми розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року від 30 грудня 2015 р. № 1437.

*Погорела А.В. – здобувач вищої освіти першого(бакалаврського) рівня
Науковий керівник: Боровік Л.В. - д.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО – ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА РЕГІОНА

Нині важливою умовою забезпечення ефективного розвитку сільськогосподарських підприємств є зміцнення їх інноваційно-інвестиційного потенціалу, що сприятиме виробництву якісної та конкурентоспроможної продукції; технічному та технологічному переозброєнню галузі; підвищенню ефективності управління інноваціями та інвестиціями в аграрній сфері та забезпечення продовольчої безпеки країни. Вітчизняні сільськогосподарські

підприємства мають потенційні можливості для збільшення виробництва сільськогосподарської продукції та нарощування зовнішньоекономічного потенціалу, що вимагає постійного залучення інвестицій.

З кожним роком обсяг прямих іноземних інвестицій має тенденцію до зменшення. Це пояснюється тим, що переважна більшість іноземних інвесторів все ще не здійснюють капітальних вкладень у вітчизняний аграрний сектор. Причинами цього є недосконалість законодавчої бази, високі ризики та невизначеність ринкового середовища, недотримання вітчизняними сільськогосподарськими товаровиробниками договірних зобов'язань, а також іншими чинниками, що впливають на формування інвестиційного клімату.

Підвищення рівня інноваційно-інвестиційного забезпечення ефективної діяльності сільськогосподарських підприємств сприяє підвищенню обсягів виробництва аграрної продукції та покращенню її якості, отриманню конкурентних переваг, зростанню ефективності галузі, а також підвищенню продовольчої безпеки країни. Формування можливостей здійснення інвестиційної діяльності підприємств відбувається за рахунок різних ресурсів, проте основним джерелом фінансування інвестицій в основний капітал у сільськогосподарських підприємствах України є власні кошти, які одержані у результаті господарської діяльності та за рахунок амортизаційних відрахувань. Саме власні інвестиційні ресурси через прибуткову господарську діяльність є стабільним джерелом і передумовою інвестиційного процесу.

Дослідження наукових джерел дозволило виділити чотири основні напрями інновацій такі як: селекційно-генетичні, виробничо-технологічні, організаційно-управлінські, економіко-соціо-екологічні. Варто зазначити, що основними складовими системи впровадження інновацій в сільське господарство є економічне, правове, інформаційне та технологічне забезпечення.

Зауважимо, що підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва має базуватися на забезпеченні відтворення матеріально-технічної бази сільськогосподарських товаровиробників, яке базується на широкомасштабному використанні новітніх наукових досягнень у сфері технології та організації виробництва з метою збільшення обсягів і поліпшення якості продукції.

Можливості використання інновацій сільськогосподарськими підприємствами досить обмежені внаслідок впливу багатьох чинників: дефіцит фінансових ресурсів; різке підвищення цін на нові засоби виробництва; відсутність регулятивних механізмів, що сприяють поширенню застосування інновацій у сільському господарстві.

На думку вітчизняних науковців, з якою варто погодитися, визначальною умовою підвищення впровадження інновацій в сільськогосподарських підприємствах є формування кластерів. Саме кластерний підхід до інноваційно-інвестиційного забезпечення ефективної діяльності сільськогосподарських підприємств сприятиме активізації інвестиційних процесів в сільському господарстві на інноваційній основі. Вітчизняні експерти вважають, що кластерна політика в Україні повинна ґрунтуватися на принципі зустрічних

потоків. З одного боку, необхідно забезпечити державну підтримку формування національних інноваційних кластерів, зокрема в аграрному секторі економіки, продукція яких є конкурентоспроможною на зарубіжних ринках, а з іншого, на регіональному рівні необхідно створити умови для підтримки ініціатив підприємств та їх асоціацій щодо створення кластерних об'єднань у пріоритетних галузях економіки регіонів.

Зазначимо, що особливо важливе значення щодо активізації інноваційних процесів на базі кластерного підходу в галузі сільського господарства належить технопаркам, дорадчим службам, бізнес-інкубаторам тощо. Вони сприяють створенню нових управлінських форм «наука-технологія-виробництво» шляхом кооперації та інтеграції. Дана форма взаємодії та взаємозв'язку дозволяє підвищити рівень конкурентоспроможності агропродовольчої продукції вітчизняних аграрних формувань.

Для успішного створення та функціонування інноваційних структур важливо враховувати міжнародний досвід та особливості вітчизняної економічної системи.

Література

1. Петіна Л.В. Принципи та перспективи побудови кластерів АПК регіону. *Problems of social and economic development of business: Collection of scientific articles*. Vol.2. Monreal. Canada.2014. P. 24-27.
2. Shyrma V. V. (2013), "Organization of innovative functioning of agricultural enterprises", *Ekonomika ta upravlinnia APK*, [Online], vol . 10, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecupark_2013_10_44

*Погосян В.С. - здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Науковий керівник: Петрова О.О. – к.е.н, доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

ВИРОБНИЦТВО НЕТРАДИЦІЙНИХ ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР

Олія належить до продуктів харчування, популярних в усьому світі. Цей продукт має доступну ціну, високу калорійність, збагачений вітамінами та мікроелементами, необхідними для повноцінної життєдіяльності. До того ж має технічне використання, а також застосовується у косметології, фармації, у раціоні тварин. Тож світове виробництво та попит на олію з кожним роком зростають.

Світове виробництво олії зростає з кожним роком. За даними Міністерства сільського господарства США (USAD), у 2017–2018 маркетинговому році (МР) прогнозується виробити 194,5 млн т олії, що більше порівняно з попереднім сезоном на 4,5%. Загалом, за підсумками останнього десятиліття, світове виробництво олії збільшилося на половину, або в середньому на 6,5 млн т за один рік.

У світі виробляються різні види олії. Проте домінує пальмова. У структурі світового виробництва її частка становить понад третину, тоді як соєвої — 29%, ріпакової — 15%, соняшникової — 9%. На інші види олій припадає 13% світового виробництва цього продукту.

Основне виробництво олії зосереджене в Індонезії. Так, поточного сезону ця країна планує виробити 41 млн т олії, що становить 21% від світового виробництва. Серед лідерів у світі можна виділити Китай та Малайзія. У цих країнах прогнозне виробництво олії становитиме, відповідно, 28,7 млн та 23,5 млн т. До провідних виробників олії також належать країни ЄС, США, Аргентина та Бразилія.

Олія має широке застосування. Окрім харчування, цей продукт популярний у косметології та фармації. При цьому олія має технічне використання, зокрема при виробництві пального, палива, обробці виробів з деревини, виробництві фарби тощо. До того ж олія користується попитом і при виробництві кормів для годівлі тварин.

Попит на олію має тенденцію до зростання. Поточного сезону прогнозується підвищення споживчого попиту на олію до 189 млн т, що перевищує попередній період на 3,7%. Структура споживання олії подібна до структури її виробництва. Тож найбільше споживається у світі пальмової, соєвої та ріпакової.

Країнами-лідерами серед споживання олії є Китай, ЄС та Індія. Так, цього сезону споживання олії у Китаї прогнозується на рівні 36,8 млн т, що становить 19,4% від загальносвітового та продовжує зростати. За п'ять останніх років споживання олії у Китаї збільшилося на 4 млн т, у тому числі за останній рік на 1 млн т. В Індії це показник також зростає на 1 млн т, із 22,1 до 23,1 млн. При цьому населення країн ЄС споживатиме олії на рівні минулого сезону, а саме 26 млн т. До провідних споживачів також належать США та Індонезія, у яких щорічно використовується понад 10 млн т олії, а також Бразилія, Малайзія та Пакистан, у яких щорічне використання олії перевищує 4 млн т.

Україна належить до п'ятірки країн найбільших світових експортерів олії. Цього вдалося досягти за рахунок виробництва та зовнішніх продажів соняшникової олії. За даними Держстатслужби, у 2016 році в Україні було вироблено соняшникової нерафінованої олії 4,4 млн т та рафінованої — 0,55 млн т. Порівняно з попереднім роком виробництво цих видів соняшникової олії збільшилося. Так, обсяги виробництва нерафінованої олії зросли на 20%, рафінованої — на 4%.

Рекордні врожаї насіння соняшнику минулого сезону та значна пропозиція на початку нового маркетингового року сприяли збільшенню обсягів виробництва соняшникової олії у 2017-му. Так, за 10 місяців попереднього року було вироблено соняшникової нерафінованої олії 4,2 млн т, що перевищує відповідний період минулого року на 26%, а також рафінованої олії — 0,6 млн т, що більше на 39%, ніж торік.

Разом з тим, в Україні виробляються й інші види олії, серед яких найбільшу частку в загальному виробництві займають соєва та ріпакова. За

підсумками 2016 року було вироблено соєвої олії 168 тис. т, що на 4% більше попереднього року. Минулоріч у зв'язку зі зменшенням врожаю сої відбулося скорочення виробництва соєвої олії. За 10 місяців поточного року було вироблено 137 тис. т цієї олії, що менше відповідного періоду минулого року на 1,6%. Загалом частка соєвої олії у загальному виробництві в Україні становить близько 3%.

Переважає більшість вирощеного в Україні ріпаку експортується. Тому на переробку надходить в межах 10% загального виробництва ріпаку. Разом з тим, обсяги виробництва ріпакової олії зростають. Якщо в 2016-му цієї олії виробили 82 тис. т, то лише за 10 місяців минулого року — 84 тис.

Сучасні тенденції формування здорового раціону харчування диктують необхідність створення нових продуктів з підвищеною біологічною і фізіологічною цінністю. З цією метою доцільно використовувати природну олійну сировину, що містить збалансований комплекс жирних кислот, білків і біологічно активних ліпідів, у тому числі, каротиноїдів і токоферолів, а також мінеральних елементів.

Перспективними джерелами біологічно активних ліпідів, білків і мікроелементів можуть служити нетрадиційні види рослинної сировини з високим їх вмістом. До нетрадиційних видів сировини відносять насіння томатів, гарбузів, огірків, кавунів тощо. Олію з них застосовують для харчових і технічних цілей. Знежирене насіння використовують як корм для худоби.

В Україні динамічно розвивається виробництво олії «нішевих» культур. На внутрішньому ринку з'являється пропозиція гірчичної, лляної, конопляної, гарбузової, кунжутної та багато інших видів олій. Виробляються вони на невеликих підприємствах та орієнтовані як на внутрішній, так і зовнішні ринки. За даними офіційної статистики у 2018 році нетрадиційних видів олії було вироблено в Україні 4,7 тис. т, що в 3,4 рази перевищило виробництво попереднього року. При цьому за 10 місяців поточного року виробництво таких видів олії досягло 5,8 тис. т. Тож враховуючи попит внутрішнього та зовнішнього ринків на олію «нішевих» культур, їх виробництво в подальшому зростатиме.

Література

1. Маслак О. Олійний світ. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichnyi-hektar/item/10878-oliinyi-svit.html>
2. Нетрадиційні олійні культури. URL: <http://ukrekspo.com.ua/ru/netraditsiyi-oliyni-kulturi.html>

Пожиган О.М. – здобувач вищої освіти першого(бакалаврського) рівня
Науковий керівник: *Адвокатова Н.О.* - к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ

Вичерпання чинників екстенсивного економічного розвитку обумовлює постійне посилення уваги до пошуку нових факторів прискорення економічної динаміки, адекватних сучасному стану розвитку світової економіки. Відтак запровадження в Україні інвестиційно-інноваційної моделі економічного зростання з політичної мети перетворюється на об'єктивну необхідність, альтернативою якій є занепад національної економіки, втрата економічного, а, можливо, й національного суверенітету.

Здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності господарюючих суб'єктів зумовлює необхідність використання державою різноманітних форм її стимулювання та підтримки, в тому числі в межах бюджетно-податкової політики. Вагомий податковий тягар може бути перешкодою у розвитку підприємства взагалі. Тому забезпечення довгострокового економічного розвитку держави саме за рахунок інноваційно-інвестиційної діяльності є основним завданням податкової реформи.

У світовій практиці підтримки інноваційної діяльності вироблено значну кількість інструментів, за допомогою яких держава реалізує необхідні функції у цій сфері. Серед них можна виділити такі:

- безпосереднє фінансування утворення нових галузей, наукоємних виробництв тощо за рахунок коштів державного бюджету, зокрема на державних підприємствах;
- ініціювання створення та фінансування науково-дослідницьких програм, наукових центрів шляхом конкурсного відбору;
- надання безпроцентних чи пільгових позик та грантів;
- державне замовлення на інноваційні продукти;
- дотації за рахунок державного бюджету для визначених галузей, виробництв чи технологій;
- компенсація банківського процента цілком чи його частини, в разі спрямування позики на фінансування інвестицій у технологічні інноваційні зміни;
- державні виплати провідним науковим центрам та науковцям;
- компенсація науково-дослідним установам витрат, пов'язаних з налагодженням інформаційного забезпечення (підключення до всесвітньої мережі "Інтернет", організація передплати зарубіжних видань для бібліотек тощо).

Фіскальні пільги для інноваторів:

- зниження ставок податку на прибуток підприємств;
- податковий кредит інноваційним підприємствам;
- зменшення суми прибутку до оподаткування шляхом виключення з

нього вартості досліджень чи освоєння нової технології;

- звільнення від деяких відрахувань до бюджету;
- звільнення від сплати податку на прибуток, який отримано власниками майнових прав інноваційних та венчурних фірм;
- відстрочка сплати імпортного мита чи звільнення від його сплати в разі ввезення товарів для реалізації інноваційного проекту;
- пільгова амортизація для фірм, визначених як інноваційні [3,с.96].

Здійснюючи політику регулювання і стимулювання інноваційного розвитку, держава змушена постійно вирішувати проблему балансу розподілу суспільних ресурсів. Традиційна дилема суспільного вибору *“гармати чи масло”* (тобто, встановлення співвідношення між виробництвом продукції споживчого і виробничого призначення) перетворюється сьогодні на тріаду *“гармати, масло чи наука”*. Вкладаючи кошти в стимулювання споживчого попиту, суспільство відволікає їх від інвестиційного і інноваційного напрямів (точніше, ці кошти йдуть на поповнення інвестиційного потенціалу довгим шляхом, значно втрачаючи на ньому в обсязі). Рішення про концентрацію коштів на реалізацію інноваційних проектів, в свою чергу, веде до відносного зменшення обсягів споживання та поточного виробництва й інвестування. Це особливо відчутно в сучасних умовах господарювання. Вкладаючи кошти в інновації, суспільство закладає основи довгострокової стратегії формування внутрішнього ринку товарів споживчого та виробничого призначення.

Проблема співвідношення та взаємозв'язку інновацій і інвестицій, взагалі, вимагає окремого аналізу. Як правило, саме інвестиція є безпосереднім носієм інновації, отже, реалізація інноваційної політики у несприятливому інвестиційному кліматі практично неможлива. Між тим, теоретично інновація без інвестиції також може мати місце (звісно, якщо не йдеться про базову інновацію). Зокрема, поліпшуюча інновація може бути здійснена в організаційно-збутовій, навіть технологічній сферах (без заміни основних фондів), якщо держава зможе достатньо кваліфіковано взяти на себе частину вищезгаданих ринкових екстерналій, зокрема - у вигляді інвестицій в людський капітал – перенавчання працівників, підвищення кваліфікації у сфері комерційної діяльності тощо, або в сферах інформаційного чи інфраструктурного забезпечення. Таким чином, саме у ресурсодефіцитній економіці з ознаками несприятливого інвестиційного клімату виважена стимулююча політика держави в інноваційній сфері є особливо важливою.

Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» визначає мету та принципи державної інноваційної політики. Головною метою державної інноваційної політики визнається створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоспроможної продукції [4,с.22-26].

Основними принципами державної інноваційної політики Законом встановлено:

- орієнтацію на інноваційний шлях розвитку економіки України;

- визначення державних пріоритетів інноваційного розвитку;
- формування нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності;
- створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу;
- забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності;
- ефективне використання ринкових механізмів для сприяння інноваційній діяльності, підтримку підприємництва у науково-виробничій сфері;
- здійснення заходів на підтримку міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферу технологій, захисту вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та її просування на зовнішній ринок;
- фінансову підтримку, здійснення сприятливої кредитної, податкової і митної політики у сфері інноваційної діяльності;
- сприяння розвитку інноваційної інфраструктури;
- інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності;
- підготовку кадрів у сфері інноваційної діяльності.

Законом передбачено, що державне регулювання інноваційної діяльності здійснюється шляхом:

- визначення і підтримки пріоритетних напрямів інноваційної діяльності державного, галузевого, регіонального і місцевого рівнів;
- формування і реалізації державних, галузевих, регіональних і місцевих інноваційних програм;
- створення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки і стимулювання інноваційної діяльності;
- захисту прав та інтересів суб'єктів інноваційної діяльності;
- фінансової підтримки виконання інноваційних проектів;
- стимулювання комерційних банків та інших фінансово-кредитних установ, що кредитують виконання інноваційних проектів;
- встановлення пільгового оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності;
- підтримки функціонування і розвитку сучасної інноваційної інфраструктури [2, с.258].

Одним із найбільш вагомих показників, які аналізуються при з'ясуванні результатів діяльності національного науково-технічного комплексу за певний період, є показник обсягу виконаних з початку звітної періоду науково-технічних робіт. Відсоток у ВВП обсягів виконаних науковими організаціями країни власними силами науково-технічних робіт становить показник наукоємності валового внутрішнього продукту. В останні роки цей показник постійно знижується, і в 2017 р. становив 1,04 %. Це у 2-2,5 разу менше, ніж у провідних країнах світу. Водночас витрати на наукові та науково-технічні роботи в Україні в розрахунку на одного виконавця (13,5 тис. грн.) у 50-80 разів нижчі, ніж у розвинутих країнах.

Особливо небезпечно такий рівень науково-технічної діяльності в Україні виглядає на тлі намірів щодо європейської інтеграції. Адже, наприклад, на Європейському Саміті глави країн ЄС домовилися про проведення в науково-

технічній сфері спільної політики з метою наздогнати США і зробити економіку Євросоюзу динамічно розвинутою. Згідно домовленості, сукупні витрати науково-технічну діяльність у ЄС мали вирости до 10% від ВВП співтовариства, але план був виконаний лише на 6%.

Орієнтація України на інноваційно-інвестиційну модель розвитку зумовлює необхідність реформування податкової і бюджетної системи в межах економічної політики сприяння активізації інноваційно-інвестиційній діяльності господарюючих суб'єктів. Розвиток інноваційно-інвестиційних процесів є досить складним тому, що вони потребують значних обсягів інвестицій, які мають дуже високий рівень ризику. Саме тому без державної підтримки цих процесів не обійтись. Податкова система займається перерозподілом доходів, як суб'єктів господарювання, так і фізичних осіб, а тому є важливим механізмом активізації інноваційно-інвестиційної діяльності. За рахунок зниження рівня оподаткування держава може забезпечити зростання привабливості цієї діяльності для: підприємств, залишаючи в їхньому розпорядженні більшу частину отриманого прибутку; фізичних осіб, які забезпечивши певний рівень заощаджень, можуть прийняти рішення про початок підприємницької діяльності. Але з іншого боку зниження податкового тиску на підприємства зумовить зменшення надходжень до бюджету країни, тому обов'язково такі реформи слід розглядати у межах бюджетно-податкової політики [3,с.42-43].

Проблема активізації інноваційно-інвестиційної діяльності зумовлює необхідність використання різноманітних форм стимулювання інвестиційних ресурсів безпосередньо у підприємств, а саме: форми, які передбачають обмеження надходжень до бюджету податку на прибуток; форми, які передбачають видатки з бюджету [4,с.22-26].

Аналіз інноваційно-інвестиційної орієнтації бюджетно-податкової системи України дає можливість стверджувати, що основою зниження податкового тиску може стати лише реальне зростання ВВП та скорочення видаткової частини бюджету.

Література

1. Бойко А.В. Інвестиції як фактор підвищення національної конкурентоспроможності: навч. посіб. Черкаси: Творча спадщина, 2007. 453 с.
2. Балдуєв М.В. Інвестування у інноваційну діяльність і забезпечення здорового конкурентного середовища в умовах світового процесу глобалізації: навч. посіб. К.: Райдуга, 2008. 653 с.
3. Кузнєцова А.Я. Аспекти фінансування інвестиційно-інноваційних проектів: навч. посіб. К.: 2007. 185 с.
4. Солдатенко В.А. Основи прямого інвестування в системі сучасного економічного знання: навч. посіб. К.: Освіта, 2008. 256 с.
5. Адвокатова Н.О., Шарко М.В. Системная классификация терминологического аппарата инновационной деятельности. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. Хмельницький: Хмельницький національний університет, 2013. № 1. С. 125-133.

Порожняк В.В. – здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Науковий керівник: *Барабаш Л.В.* – к.е.н., доцент
Уманський національний університет садівництва, м. Умань

СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Податкове регулювання, як інструмент податкової політики держави, покликане збалансувати інтереси держави та платників податків заради досягнення єдино спільної мети – економічного розвитку країни. Особливої ваги дане явище набуває в умовах перехідного типу: становлення суб'єктів економічної діяльності неможливе без впровадження новітніх інноваційних технологій, передумовою чого виступає залучення інвестиційних ресурсів, а також до посилення ролі держави в плані розвитку таких суб'єктів господарювання.

Загалом податкове регулювання, як монополне право держави, покликане збільшити обсяги податкових надходжень до бюджетів різних рівнів. А в його основі лежить ключова як для податків, так і для податкової політики регулююча функція. Однак при цьому вектор податкової політики має враховувати умови середовища, що сформувалося наразі та спонукати до переходу в іншу, досконалішу площину функціонування.

За формою впливу податкове регулювання відноситься до непрямих методів, дія яких проявляється опосередковано, проте при цьому не менш значущо. Відповідно і заходи податкового регулювання поділяються на стимулюючі, що спонукають до активного розвитку обраної сфери чи галузі, та стримуючі, ціллю яких є забезпечити рівномірний розвиток, без перекосів в економічній кон'юктурі. Відтак варто зауважити, що такі маніпуляції можуть провадитися як державою, так і місцевими органами влади, що дозволяє здійснювати регулюючий процес всеохоплюючими масштабами. А, виходячи з ситуації, що склалася, характер податкового регулювання може бути як на тривалу перспективу (стратегічне), так і за потреби на часі (оперативне).

Наразі світові тенденції функціонування податкових систем світу набули соціальної орієнтації, а відтак й вектор спрямування податкового регулювання однієї з основних ланок економічного процесу – підприємницької діяльності – формується у напрямі посилення його ролі в соціальному середовищі країни. При цьому ефективність податкового регулювання, його можливість впливати на розбудову ринкового механізму, буде визначатися ступенем реалізації інтересів суб'єктів малого підприємництва у контексті виконання ними фіскальних і соціальних зобов'язань перед суспільством [1].

Зважаючи на висвітлені вище умови та сфери функціонування податкового регулювання, слід окреслити інструменти його реалізації (рис. 1).

Рис. 1. Інструменти податкового регулювання

Зважаючи на те, що і в умовах транзитивної економіки, і в усталених економічних системах рушійною силою розвитку є підприємництво як вид діяльності й особлива сфера економічних відносин, варто зазначити, що наведені вище інструменти податкового регулювання здійснюють безпосередній вплив на сферу підприємництва на всіх рівнях. При цьому найдієвішими є системні інструменти податкового регулювання, зокрема використання альтернативних систем оподаткування, що довело свою дієвість на практиці. Застосування даного інструменту одразу дає платникам повну уяву щодо умов провадження діяльності, а тому вбачається однозначно дієвим і простим та демонструє лояльність держави.

Однак слід зауважити, що інструменти податкового регулювання не можуть функціонувати окремо, лише в комплексі. Адже, починаючи з локальних аспектів, держава дає поштовх до реалізації комплексного підходу заради досягнення системного результату.

Література

1. Колісниченко П.Т. податкові важелі державного регулювання підприємницької діяльності // Ефективна економіка. 2014. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3376>

*Постнікова В.Н. – здобувач ступеня вищої освіти «Бакалавр»
Науковий керівник: Трусова Н.В. – д.е.н., професор
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного, м. Мелітополь*

ПЛАНУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ

З розвитком ринкових відносин, ускладненням організаційної структури підприємств, в яких управління здійснюється не власником, а командою менеджерів, важливість планування фінансового потенціалу, як альтернативного джерела формування, розміщення та використання фінансових ресурсів підприємств аграрної галузі не зменшується, а навпаки, зростає. Необхідність планування діяльності підприємства в умовах ринку завжди пов'язана зі значним ступенем невизначеності зовнішнього та внутрішнього фінансового середовища. Крім того, діяльність підприємств аграрної галузі має специфічні особливості: значна за часом тривалість виробничого процесу, наявність великого лагу між операційним та фінансовим циклом, нерівномірність протягом року здійснення витрат і надходження фінансових ресурсів, високі рівні ризиків тощо.

Економічний зміст фінансового планування більшість науковців розглядають з точки зору формування необхідних обсягів фінансових ресурсів в інвестиційній та фінансовій діяльності з розрахунком на довгостроковий період, визначення джерел фінансування та напрямів формування, розміщення й використання. Відмінності стосуються лише окремих деталей. Наприклад, І.О. Бланк розглядає його як «процес розробки системи фінансових планів і нормативних (порогових) показників із забезпечення розвитку підприємства необхідними фінансовими ресурсами та підвищення ефективності його фінансової діяльності в довгостроковому періоді» [1, с. 108]. Схожої думки дотримуються Г.А. Семенов, В.З. Бугай, визначаючи фінансове планування «як процес систематичної підготовки фінансових рішень, які прямо чи опосередковано впливають на обсяги фінансових ресурсів, узгодження джерел формування та напрямів використання згідно з виробничими, маркетинговими планами, а також величину показників діяльності підприємства в довгостроковому періоді, які забезпечують вирішення задач найбільш раціональним способом» [2, с. 325].

В.М. Шелудько зазначає, що фінансове планування як «система фінансових планів із визначенням фінансових цілей, встановлює відповідний рівень платоспроможності, ліквідності, прибутковості підприємства і формує послідовності дій, спрямованих на досягнення поставлених цілей» [4, с. 327]. Це дозволяє концентрувати увагу на стратегічних аспектах фінансового планування, оскільки в сучасних умовах він є ключовим в організації фінансового управління, що доповнюється тактичними та оперативними рівнями планування.

Організація планування фінансового потенціалу має свою внутрішню структуру та логіку. При цьому виникає необхідність у з'ясуванні окремих

елементів та потоків ресурсів, які відносяться до цілісної композиції планування фінансової діяльності підприємства. Така необхідність зумовлена тим, що з цього приводу існують певні розбіжності в поглядах науковців щодо теоретичного підґрунтя фінансового планування, яке базується на теорії фінансів і положенні ризик-менеджменту та визначають його предметну основу. На цих засадах ґрунтуються управлінські рішення щодо розробки механізмів планування фінансового потенціалу підприємства (рис. 1).

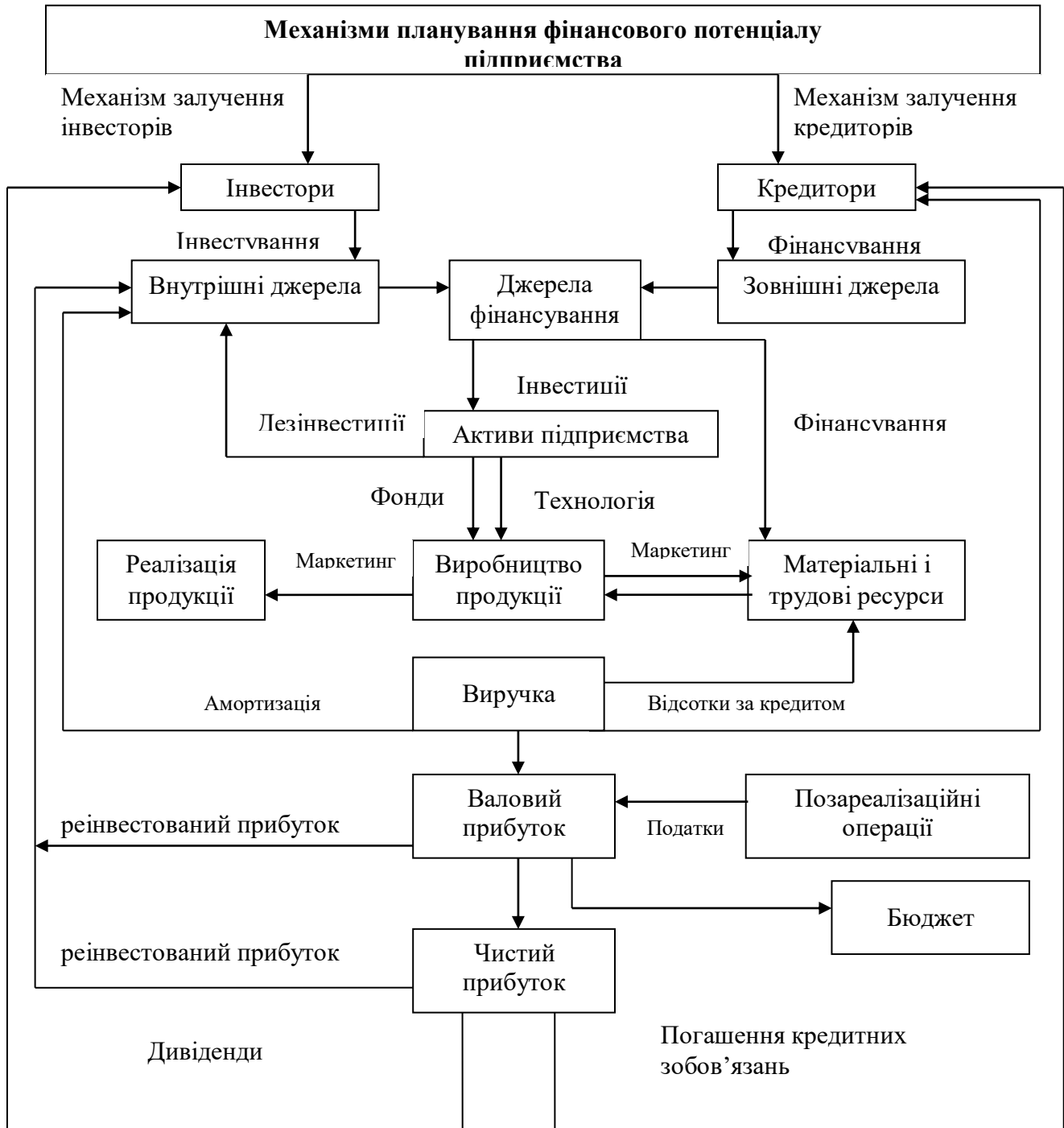

Рис. 1. Механізми планування фінансового потенціалу підприємств аграрної галузі
 Джерело: удосконалення авторами на основі даних [2, с. 294; 3, 152-153]

Таким чином, основними положеннями, що забезпечують методичку планування фінансового потенціалу підприємства аграрної галузі є такі:
адаптація системи господарювання суб'єкта до фінансових відносин;
впровадження гнучкого ризик-менеджменту фінансового потенціалу;
забезпечення інтегрованої оцінки та планування фінансового потенціалу з метою забезпечення стійкого фінансового стану підприємства за умови змін зовнішнього і внутрішнього середовища.

Об'єктами планування фінансового потенціалу виступають фінансові ресурси, що формуються в процесі розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту; фінансова діяльність суб'єктів господарювання; фінансові відносини, які отримують в плані кількісне вираження; дохід (виручка) від реалізації продукції; формування прибутку та його розподіл; обсяги відрахувань у відповідні фонди, у т.ч. дивідендні з подальшим їх використанням; обсяги позикових джерел фінансових ресурсів, умови та строки їх залучення; обігові кошти, джерела їх формування та поповнення; капітальні вкладення та джерела їх фінансування; податкові платежі та розрахунки з бюджетом; фінансові інвестиції; випуск власних цінних паперів.

Література

1. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента: в 2-х т. – 3-е изд., перераб. и доп. / И. А. Бланк. – М.: ОМЕГА-Л, 2011. – Т.1. – 656 с.
2. Фінансове планування і управління на підприємствах: Навчальний посібник / Г.А. Семенов, В.З. Бугай, А.Г. Семенов, А.В. Бугай. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 432 с.
3. Царев В. В. Внутрифирменное планирование / В. В. Царев. – СПб.: Питер, 2002. – 496 с.
4. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: Підручник / В.М. Шелудько. – К.: Знання, 2006. – 439 с.

Пристемський О.С. – д.е.н., доцент

Херсонський державний аграрно-економічний університет, м.Херсон

АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Формування ефективною структури фінансування сільського господарства, що безпосередньо впливає на рівень фінансової безпеки розвитку сільського господарства, знаходиться у центрі уваги багатьох вітчизняних та закордонних вчених [1]. Аналіз фінансово-економічних показників сільського господарства України дозволив виявити, що у структурі фінансових ресурсів найбільша частка належить власному капіталу підприємств, як головному джерелу їх утворення. Безумовно, наявність власного капіталу має безліч переваг для забезпечення фінансової безпеки

підприємства, але разом з тим має певний перелік обмежень, які стримують ефективно їх функціонування та розвиток. Таким чином власний капітал більшості підприємств сільського господарства виявився незахищеним від дії зазначених умов, що віддзеркалилось порушенням фінансової безпеки досліджуваної галузі. Відповідно існує залежність структури фінансових ресурсів від фінансової стійкості господарюючих суб'єктів галузі для збереження їх фінансової безпеки.

Особливості сільськогосподарського виробництва значно впливають на функціонування галузі, що в першу чергу віддзеркалюється на його фінансовому забезпеченні. Існуюча структура фінансових ресурсів, яка протягом останніх років є відносно стабільною, не здатна задовольнити в повному обсязі потреби галузі, а концентрація власного капіталу як пріоритетного джерела фінансування знижує мобільність та адаптивність господарюючих суб'єктів до світових тенденцій. Сучасні умови міжнародних аграрних ринків мають дуже високі орієнтири, на які необхідно рівнятися вітчизняним виробникам. Перш за все це стосується якості виробництва та засобів виробництва. Обоє із зазначених факторів взаємозалежні.

Більшість господарюючих суб'єктів галузі не можуть дозволити здійснювати сільськогосподарську діяльність із використанням сучасного технічного оснащення, використовувати технології часто морально застарілі, а наявність на ринку дрібних виробників (господарств населення), які взагалі не підлягають об'єктивному аналізу, порушують фінансову безпеку галузі, що в першу чергу має вплив на ринкову конкурентоздатність продукції. Першопричиною даного становища варто назвати низький рівень фінансового забезпечення. Адже оновлення технічного оснащення виробництва вимагає значних капіталовкладень. І ми отримуємо замкнуте коло порушення фінансової безпеки: низька якість продукції та висока собівартість виробництва знижують прибутки господарюючих суб'єктів; отримуючи низькі прибутки господарюючі суб'єкти не мають можливості збільшити обсяг фінансових ресурсів; за відсутності достатнього обсягу фінансових ресурсів господарюючі суб'єкти не мають змоги покращити якість виготовленої продукції, знизити її собівартість і як наслідок зміцнити ринкову позицію, щоб отримати більші прибутки й збільшити обсяг фінансових ресурсів і так далі.

Серед традиційних джерел фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств, які включають власний капітал, банківське кредитування та інвестиції, існують альтернативні, до яких входять зокрема лізинг. Обмеженість фінансових ресурсів у сільському господарстві викликає погіршення його фінансової безпеки. Найбільш гостро дане питання стосується матеріально-технічної бази виробництва, висока вартість якої є невід'ємною для малих та середніх підприємств. Це впливає на зниження якості виробництва, погіршення експортного потенціалу галузі, оскільки зменшується парк нової високоефективної сільськогосподарської техніки, а капітальний і поточний ремонт існуючої не проводиться через ціну запасних матеріалів. Виробництво сільськогосподарської продукції має бути

забезпечене високотехнологічними засобами, щоб залишатися конкурентоздатними на внутрішньому та зовнішньому ринках. Як показали результати проведеного аналізу, в Україні кредити відіграють важливу роль у фінансовій безпеці розвитку сільського господарства. За роки незалежності стан кредитного забезпечення галузі зазнало значних реформ [2].

Компенсація відповідно до даної програми надається на конкурсній основі підприємствам сільського за кредитними угодами. Необхідно зауважити, що такий різновид бюджетної підтримки є вкрай важливий для розвитку сільського господарства та забезпечення його фінансової безпеки, але його функціонування є неефективним та передбачає вибір лише певних господарюючих суб'єктів, що знижує його об'єктивність.

Альтернативним інструментом залучення кредитних фінансових ресурсів для підтримання фінансової безпеки розвитку сільського господарства на сьогодні є аграрні розписки. Фінансова аграрна розписка – це аграрна розписка, що встановлює безумовне зобов'язання боржника сплатити грошову суму, розмір якої визначається за погодженою боржником і кредитором формулою з урахуванням цін на сільськогосподарську продукцію або живі тварини у визначеній кількості та якості [3]. Виконання боржником зобов'язань за фінансовими аграрними розписками здійснюється лише в безготівковій формі. Функціонування фондового ринку у Україні має безліч перепон та повну відсутність ліберальної підтримки державних органів, але найбільшого ускладнення зазнав даний процес саме для господарюючих суб'єктів сільського господарства після погіршення політичної ситуації в країні. Про це свідчать аналітичні дані обсягів залучення коштів українськими агрохолдингами через зарубіжні фондові біржі [4]

Необхідно звернути увагу, що значного впливу на фінансову безпеку сільського господарства здійснює доступність фінансових ресурсів, їх належний обсяг та стабільність надходження. Завдяки широким фінансовим можливостям, фондовий ринок дозволяє значно зміцнити фінансову безпеку сільського господарства, забезпечивши надходження необхідних грошових ресурсів. Варто врахувати, що у сучасних умовах він потребує реформування та адаптування до економічної системи країни.

Забезпечення фінансової безпеки розвитку сільського господарства відбувається також за рахунок безоплатних цільових фінансових ресурсів, зокрема шляхом фінансування благодійними фондами, діяльність яких направлена на подолання загальнодержавних або світових проблем, серед яких подолання бідності, підтримання продовольчої безпеки тощо. Крім того, високою ефективності у питанні фінансового забезпечення сільського господарства як пріоритету його фінансової безпеки відзначаються іноземні інвестиції [5].

Фінансове забезпечення розвитку сільського господарства реалізується шляхом розширення джерел фінансових ресурсів підприємств галузі. Серед пріоритетних джерел фінансових ресурсів варто віднести лізинг, компенсація кредитів, аграрні розписки, фондові біржі, іноземні інвестиції та благодійні

фонди. Фінансова безпека розвитку сільського господарства потребує ефективного фінансового забезпечення, яке досягається шляхом залучення альтернативних джерел фінансування, серед яких лізинг, кредитування, аграрні розписки, фондові біржі, іноземні інвестиції.

Література

1. Modigliani F., Miller M. Corporate Income Taxes and the Cost of Capital: A Correction. *American Economic Review*, 1963, vol. 53, no. 3.
2. Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 300 – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/300-2015-%D0%BF/para%28#n8> (дата звернення 03.02.2020р.)
3. Пояснювальна записка до Проекту Закону України «Про аграрні розписки» №9610 від 19.12.2011 р. // Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=42135 (дата звернення 04.02.2020р.)
4. Варшавська фондова біржа [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.gpw.pl/o_spolce_ru (дата звернення 05.02.2020р.)
5. Пристемський О.С. Фінансове забезпечення розвитку сільського господарства як фактор його фінансової безпеки. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Економіка і менеджмент*. 2017. С. 18-21

*Пулянович О. В. - к.е.н., доцент
Херсонська філія Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Херсон*

СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СИСТЕМОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Управління фінансовою системою підприємства в сучасних умовах стикається з низкою проблем. Однією з основних проблем є проблема оцінки і вчинення правильних дій на грошові потоки. Існують різні групи грошових потоків, одні більше піддаються управлінню, такі як грошові потоки всередині підприємства, інші менше (наприклад, грошові потоки між підприємством і державою). Тому перед тим, як приймати рішення, необхідно провести виявлення та оцінку грошових потоків на підприємстві.

Значний внесок у розробку механізмів і методів управління грошовими потоками внесли такі вітчизняні і закордонні дослідники як В.М.Андрієнко, І.Ансоф, Я.Г.Берсуцький, Ст.Бір, І.А.Бланк, В.М.Вовк, П.В.Єгоров, О.І.Кольвах, Ю.Г.Лисенко, В.П.Мікловда, Д.Нейман, В.Ф.Палій, В.Л.Петренко, В.М.Федосов, Дж.Форрестер, М.Г.Чумаченко.

На відміну від прибутку і витрат грошові потоки мають конкретний характер. Якщо показник прибутку базується на численних, часто дуже умовних розрахунках, грошовий потік завжди очевидний – досить визначити сальдо між притоками і відтоками, щоб отримати підсумкову величину чистого грошового потоку. Таким чином, грошові потоки мають досить складну структуру. Це викликає ряд труднощів, так як різні частини грошових потоків потрапляють під юрисдикцію різних відділів підприємства.

Доцільно більшість функцій управління грошовими потоками передати в розпорядження фінансового відділу або фінансового департаменту. Фінансовий департамент включає в себе аналітичне та оперативне управління, які, в свою чергу складаються з декількох відділів [5,6].

Управління фінансовою системою підприємства засноване на аналізі грошових потоків, який представляє собою систему спеціальних знань і способів, які пов'язані з:

- дослідженням тенденцій розвитку грошових потоків підприємства;
- науковим обґрунтуванням планів, управлінських рішень; контролем їх виконання;
- оцінкою отриманих результатів;
- пошуком, вимірюванням і обґрунтуванням резервів підвищення ефективності використання грошових потоків підприємства;
- розробкою заходів по використанню ресурсів.

Аналіз грошових потоків підприємства має такі основні завдання:

- своєчасне виявлення і усунення недоліків у фінансовій діяльності і пошук резервів для поліпшення фінансового стану підприємства;
- визначення об'єктивних і суб'єктивних факторів, що впливають на грошові потоки підприємства;
- розробка конкретних заходів, спрямованих на більш ефективне використання фінансових ресурсів і зміцнення фінансового стану підприємства.

Завдання управління фінансовою системою можна розділити на два блоки: блок з управління зовнішніми фінансами і блок по внутрішньому обліку та фінансового контролю [2].

Блок з управління зовнішніми фінансами передбачає реалізацію відносин підприємства з самостійними суб'єктами ринку, які виступають в якості клієнтів, позикодавців, постачальників і покупців продукції підприємства, а також з акціонерами і фінансовими ринками. Сюди входять:

- управління оборотними активами підприємства: рухом грошових коштів, розрахунками з клієнтами, управління матеріально-виробничими запасами та ін.;
- залучення короткострокових і довгострокових зовнішніх джерел фінансування.

Блок з внутрішнього обліку і фінансового контролю включає:

- контроль за веденням виробничого обліку;
- складання кошторису витрат, контроль за виплатою заробітної плати та податків;

- збір і обробку даних бухгалтерського обліку для внутрішнього управління фінансами і для надання даних зовнішнім користувачам;
- складання і контроль правильності фінансової звітності;
- аналіз фінансової звітності і використання його результатів для внутрішнього і зовнішнього аудиту;
- оцінка фінансового стану підприємства на поточний період і її використання для прийняття оперативних управлінських рішень і з метою планування.

Оцінка грошових потоків припускає три основних етапи:

- визначення грошових потоків із класифікацією за видами;
- визначення обсягів грошових потоків;
- оцінка факторів, що впливають на грошові потоки.

Визначення грошових потоків із класифікацією по видах припускає, насамперед, визначення часових інтервалів, у межах яких будуть досліджуватися потоки. Як правило, в якості часового інтервалу найкраще обирати місяць, тому що більшість регулярних процесів на підприємстві мають місячний цикл. Після визначення тимчасового інтервалу виявляються грошові потоки, які генеруються різними підрозділами з розбивкою їх на операційну, фінансову й інвестиційну діяльність.

Для оцінки грошових потоків можна запропонувати механізм, схема якого наведена на рис. 1

Рис. 1. Схема механізму оцінки грошових потоків

Джерело: розроблено автором

. Після виявлення грошових потоків і їхньої загальної оцінки можна розрахувати характеристики грошових потоків, та представити грошові потоки

у вигляді графів. Розрахунок потенціалу гілок дає можливість оцінити пропускну можливість потоків. При цьому визначаються запаси рахунків з урахуванням періоду, що дає можливість визначити динаміку потоків.

При оптимізації грошових потоків, насамперед, необхідно визначити критерії оптимізації, тобто які конкретно агреговані показники і коефіцієнти необхідно оптимізувати, а також, від яких факторів залежать ці показники.

Література

1. Бланк И. А. Управление активами и капиталом предприятия / И. А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2003. – 446 с.
2. Бланк И. А. Управление финансовыми ресурсами / И. А. Бланк. – М.: Омега-Л: Эльга: Ника-Центр, 2011. – 767 с.
3. Григорків В.С. Фінансова математика: підручник / В.С. Григорків, О. І. Ярошенко, П. О. Нікіфоров. – Чернівці: ЧНУ, 2011. – 488 с.
4. Роїк, О. М. Системний аналіз. Навчальний посібник / О. М. Роїк, А. А. Шиян, Л.О. Нікіфорова. – Вінниця : ВНТУ, 2015. – 83 с.
5. Фінансове забезпечення розвитку підприємств: монографія / І. О. Бланк, Л.О. Лігоненко, Н. М. Гуляєва та ін.; за заг. ред. І. О. Бланка. – К.: КНТЕУ, 2011. – 344 с.
6. Фінансовий менеджмент : навч. посібник / за заг. ред. І. О. Школьник, В. М. Кремень ; Нац. банк України, Держ. вищ. навч. закл. «Укр. акад. банків. справи Нац. банку України». – К. : Центр учб. літ., 2015. - 488 с.

Решетова Г.І. – к.н. держ. упр.

Херсонський державний аграрно-економічний університет, м.Херсон

НЕОБХІДНІСТЬ РОЗБУДОВИ СТАЛОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Модель національної економіки України є моделлю техногенного типу економічного розвитку, що характеризується використанням штучних засобах виробництва без екологічної обмеженості. Однією з причин посилення антропогенного навантаження є акцентування уваги економічної науки лише на напрямках досягнення максимального економічного ефекту від господарської діяльності і виключення принципу сталості у системі управління.

Процес виробництва переважною більшістю підприємств забезпечується надмірним споживанням природних ресурсів з одночасним збільшенням забруднення навколишнього середовища. У глобальних масштабах спостерігаємо: у 2005 році людство на 30 % перевищило регенеративну потужність Землі, що може викликати в подальшому зростання рівня забруднення у 2050 року у декілька разів. В останні десятиліття спостерігається посилення диспропорцій між економічним розвитком та екологічною деградацією, що пояснюється значним зростанням світового ВВП. За останні 50 років більше ніж 60 % світових екосистем порушено антропогенним впливом,

спостерігається їх подальша деградація на фоні зростання чисельності населення. Серед головних проблем слід виокремити деградацію майже 40 % світових земельних ресурсів [1].

Сучасний розвиток національної економіки України відноситься до техногенного типу економічного розвитку, який має за наслідки екологічно-економічні збитки, що виражаються вартісною оцінкою деградації природних ресурсів та підвищенням рівня забруднення навколишнього середовища. Основними критеріями обґрунтування економічної ефективності використання земель в аграрному виробництві в Україні визначають отриманий обсяг прибутку з одиниці площі земель сільськогосподарського призначення та рівень рентабельності.

Але такий підхід виключає екологічну компоненту землекористування, яка є головною умовою організації будь-якого виду господарської діяльності у передових країнах світу. Для визначення ефективності сільськогосподарського виробництва у світі використовуються такі показники як частка доданої вартості сільського господарства (% ВВП), індекс виробництва продукції, індекс доданої вартості сільського господарства у розрахунку на 1 працівника, індекс виходу зерна з 1 га зібраної площі. Дослідження динаміки цих показників надає можливості визначити рівень економічної ефективності використання земельних ресурсів в Україні знаходиться як оптимальний [2, 3]. Але прибутковість виробництва товаровиробників аграрної галузі не завжди відповідає очікуваному рівню або досягається без урахування соціальної та екологічної відповідальності.

Економічний розвиток зони Степу забезпечується переважно за рахунок аграрного сектору, що пов'язано з використанням такого незамінного природного ресурсу як ґрунт. З метою вирішення проблем охорони, збереження та підвищення родючості ґрунтів здійснюється еколого-агрохімічна паспортизація земель сільськогосподарського призначення, що реалізується за допомогою створення паспорту поля (земельної ділянки), який є базовою основою для розробки науково обґрунтованих рекомендацій щодо раціонального використання різноманітних агрохімікатів (мінеральних добрив, хімічних меліорантів, засобів захисту рослин).

Крім цього, з метою покращення якісних характеристик сільськогосподарського виробництва та зменшення забруднення навколишнього середовища в Україні запроваджено екологічний податок, який за своєю економічною сутністю є компенсацією за заподіяну шкоду навколишньому середовищу. Сума сплаченого екологічного податку має покривати витрати на фінансування заходів, які необхідно здійснювати для відновлення стану навколишнього середовища та бути відповідною до нанесеній навколишньому середовищу шкоди. Слід відмітити, що обсяги складених податків є вагомим складником видатків на охорону навколишнього середовища та сягає в середньому 50 % за період 2011-2016 рр. Обсяги екологічного податку у 2014 р. склали 307,39 млн євро, у 2015 р. – 111,07 млн євро та у 2016 р. – 176,28 млн євро. У порівнянні з такими країнами Європи як

Данія, Бельгія, Швеція, Австрія це складає менше ніж 1% від обсягів їх екологічного податку.[2, 3].

Таким чином, система екологічного оподаткування має удосконалюватися та розвиватися з урахуванням досвіду передових країн Європи та світу. Потребує удосконалення системи контролю за використанням земельних ресурсів відносно якісного стану ґрунтів, що стане основою розробки системи екологічного оподаткування аграрних підприємств в частині землекористування. Слід відмітити, що система оподаткування є головною складовою економічного потенціалу та вагомим економічним фактором розбудови ринку земельних ресурсів.

Література

1. Управление природопользованием [Environmental Management]: под редакцией проф. С. М. Никонорова, доц. М. В. Палта. М.: Экономический факультет МГУ имени М. В. Ломоносова, 2017. 200 с.
2. Потравка Л. О. Перспективні напрями процесу структурних трансформацій національної економіки України. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. № 5. С. 222–226.
3. Pichura V.I. The Basin Approach in the Study of Spatial Distribution Anthropogenic Pressure With Irrigation Land Reclamation of the Dry Steppe Zone: Biogeosystem Technique. 2015. № 1 (3). P. 89–100.

*Рудік О.Л. - д.с.-г. н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

ВПРОВАДЖЕННЯ НОВАТОРСЬКИХ КОНЦЕПЦІЙ ГЛИБОКОЇ ПЕПЕПРОБКИ ЛЬОНУ ОЛІЙНОГО

Аналіз розвитку глобальних соціально-економічних процесів свідчить про посилення впливу суспільства й результатів його економічної діяльності на біосферу та зростаючу залежність характеру розвитку держав від навколишнього природного середовища. Це пов'язано перш за все з стрімким розширенням можливостей самого людства, становлення його як фактора впливу, що було обумовлено швидким розвитком науки та техніки. Будь яка масштабна діяльність людства пов'язана із використанням природних ресурсів, які у більшості є обмеженими, та утилізацією залишків чи побічних продуктів, що несе екологічні ризики.

Відтак сучасні технологічні рішення доцільно розглядати та оцінювати в контексті раціонального природокористування та ефективного використання створеного продукту. Прикладом такого стану є агропромисловий комплекс в якому накопичується значна кількість біологічної маси рослинних решток, побічного продукту та відходів, які у кращому випадку застосовуються у якості органічних добрив. Нераціональне використання рослинної маси в умовах

зростання вартості засобів виробництва та джерел енергії є важливою господарською та екологічною проблемою сучасності. Спрямоване вирощування рослинної сировини із визначеними технологічними параметрами та глибока переробка рослинної маси є одним із напрямків ресурсощадності та раціонального природокористування.

Даний напрям може бути застосований щодо такої «нішової» культури як льон олійний. Льон як культурна рослина формувався у двох головних напрямках його господарського використання – для отримання волокна та насіння. Тому аналіз стану галузі повинен враховувати таку особливість. Сьогодні льонарство, як виробництво лубоволокнистої сировини в Україні знаходиться у кризовому стані. Проте вирощування льону олійного призначення має загальну динаміку до розширення. При цьому, як показує практика, продукція льонарства характеризується унікальними споживчими властивостями та користується неабияким попитом у світі, що посилюється глобальною стратегією до екологізації та здорового способу життя. Досвід вирощування та переробки льону показує, що дана сільськогосподарська культура, за відповідних технологій, є культурою безвідходною виробництва, при цьому чим повніше буде використовуватися сировина льону, тим вищою буде рентабельність його виробництва.

Розширення даного економічного напрямку має хороші передумови. Льон олійний забезпечує високий рівень рентабельності, є гарним попередником для багатьох сільськогосподарських культур, простий та технологічний у вирощуванні. Такі біологічні особливості, як ярий тип розвитку, короткий вегетаційний період, пластичність, посухостійкість, роблять його культурою, придатною для вирощування в усіх природно-господарських зонах України. Завдяки мезоксерофітному екотипу льон забезпечує рентабельність вирощування навіть у посушливі роки, що надає йому переваги серед інших ярих культур, та зумовлює регіональність поширення в зонах аридного клімату. Нові сорти льону олійного вітчизняного походження відповідають сучасним вимогам якості різних напрямків господарського призначення. Вони характеризуються високою врожайністю та олійністю насіння, традиційним та зміненим жирно олійним складом, що дає можливість використовувати лляну олію на технічні та харчові цілі, а насіння в харчовій, медичній та косметичній галузях. Продукт переробки насіння льону олійного - макуха, є не лише продуктом харчування, а й цінним білковим кормом.

Нажаль в Україні потенціал культури не реалізується, внутрішнє споживання льону та продуктів його переробки незначне, відтак для виробників олійний льон це однозначно сировинна експортна продукція. Стимулюванням розвитку власного переробного виробництва та експорту готового продукту мало стати стягнення 10% мита. Однак для льону воно стало стримуючим фактором у нарощуванні посівних площ. На внутрішньому ринку досі не сформовано попит на лляну олію, а світовий ринок торгує переважно не олією, через її швидке окислювання, а лляним насінням. Запровадження мита робить вітчизняне насіння льону неконкурентним на світовому ринку поряд із дешевшим канадським, російським і казахським льоном. У невеликих обсягах

вітчизняну лляну олію купує Китай, однак це потребує особливих більш складних та вартісних умов поставки, а попит на лляну макуху світового ринку обмежені термінами її використання. Із позицій організації виробництва перспективним для України є поставки невеликих товарних партій насіння до країн Європи а також значних обсягів до Єгипту Туреччини та країн Азії. Серед основних покупців вітчизняного льону такі країни, як Польща, Бельгія, Литва, Німеччина, Італія, Туреччина, Єгипет, Ізраїль і В'єтнам. Необхідно зважати, що країни Євросоюзу виявили підвищений інтерес до українського льону через відмову від закупівель генно-модифікованої продукції, яким є льон з Канади. Тому Україна задовольнила попит європейців на екологічну і натуральну сировину, оскільки при його вирощуванні, через обмеженість фінансових ресурсів, не застосовуються засоби хімізації.

Відтак формування внутрішнього ринку продукції із насіння льону олійного потребує підтримки на державному рівні оскільки це вимагає від великих масложирових комбінатів формування річних запасів сировини для забезпечення безперервної роботи технологічних ліній та конкуренції щодо підприємств з ЄС.

Тенденції у розвитку посівів льону олійного можуть стати поштовхом й у відродженні льонарства України в традиційному луб'яному використанні. Для нашої економіки льон олійний є потенційним джерелом щорічно відновлюваної сировини для виробництва композиційних і нетканих матеріалів різного функціонального призначення, целюлози, фільтрувального паперу, виробів будівельного призначення, паливних брикетів та інших альтернативних джерел палива.

Аналіз відкритих джерел інформації приводить до висновку, що Великобританія, США, Канада, Іспанія, Чехія, Франція оцінюють льон, як перспективне джерело целюлозомісткої сировини для хімічної, харчової, медичної промисловостей та виготовлення матеріалів із високою енерговіддачею у процесі згорання. Інноваційні розробки вітчизняних вчених в сфері «Зеленої хімії» та технологічний потенціал галузі дозволяють технічно переробляти соломку льону олійного з метою вилучення та подальшої переробки лубу. За такими технологічними схемами стебла льону олійного спрямовується на виготовлення пульпи та паперу з неї, отримання короткого волокна, нетканих матеріалів різного призначення для армування конструкційних полімерних матеріалів автомобільної, авіаційної та інших галузей промисловості. Їх виробництво стає більш дешевим екологічним та потребує менших витрат енергії.

Однак на сьогодні в Україні не існує промислової переробки стебел льону олійного, хоча для її започаткування можуть бути використаними, після модернізації, існуючі лінії та обладнання з переробки льону-довгунця. Це значно дешевить виробництво та забезпечить отримання продукції належної якості. Такому виробництву сприяє вектор поширення зони вирощування льону олійного в північні області країни де зосереджені такі виробничі потужності.

Залежно від можливого технічного використання вимоги до обладнання та луб'яної сировини будуть різними. Для виробництва нетканих матеріалів

різного функціонального призначення, теплоізоляційних та звукоізоляційних будівельних матеріалів, органічного геотекстилю, наповнювачів, фільтрів, декоративних та кручених виробів ступінь декортикації трести не має такого жорсткого обмеження. Тоді як при досягненні більш витратного рівня тонкого очищення лубу, отримують волокно із мінімальним вмістом костриці, що значно розширює сфери його застосування - для виготовлення змішаної пряжі, технічного та побутового текстилю, композиційних і целюлозо-паперових виробів.

У даний час дефіцит вітчизняних волокнистих напівфабрикатів змушує целюлозно-паперові підприємства України задовольняти потреби галузі імпортом сировини та споживанням продукції з макулатури. Тому для вітчизняної економіки актуальним завданням сьогодення є усунення існуючої імпортозалежності та заміна її відновлювальною дешевою та натуральною сировиною власного виробництва з визначеними якісними показниками відповідно до технологічних вимог виготовлення певних товарів широкого вжитку.

*Руснак А.В. – д.е.н., професор
Ломоносов Д.А. – к.е.н., доцент*

*Херсонська філія Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Херсон*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку глобальної економіки, де рівень розвитку інноваційної та високотехнологічної діяльності визначає рівень безпеки й конкурентоспроможності країни, все більше країн приділяють значну увагу ефективному управлінню та виробленню виваженого правильного стратегічного підходу до організації інноваційної системи. Розвиток цих напрямів досліджень привів до формування концепції національних інноваційних систем (НІС).

Національна інноваційна система України спрямована на забезпечення ефективної реалізації інноваційного процесу від нових знань до випуску нової конкурентної високотехнологічної продукції або послуги з високою доданою вартістю. На сьогодні НІС в Україні працює неефективно та характеризується суттєвими вадами, серед яких: непослідовність державної політики, недосконалість законодавчої бази в частині стимулювання інноваційної активності, відрив науки від господарської практики, відсутність належної інноваційної інфраструктури та механізмів комерціалізації науково-технічних розробок, диспропорції у кадровому забезпеченні інноваційного процесу. Тому обґрунтування заходів, які дозволять реалізувати ефективну національну інноваційну систему в Україні, є актуальним.

Важливо створити постійно функціонуючу НІС з урахуванням усіх чинників стану національного соціально-економічного середовища [1, с.179].

Національна інноваційна система – це сукупність інститутів приватного та державного секторів, які індивідуально та в процесі взаємодії обумовлюють розвиток і розповсюдження новітніх технологій, створюють передумови для розробки й упровадження державної інноваційної політики. Отже, НІС – система взаємопов'язаних інститутів, які сприяють генеруванню, накопиченню, трансферу знань, навичок та технологій, що визначають рівень інноваційної конкурентоспроможності держави [2].

НІС, відповідно до Концепції розвитку національної інноваційної системи – це сукупність законодавчих, структурних і функціональних компонентів (інституцій), які задіяні у процесі створення та застосування наукових знань та технологій і визначають правові, економічні, організаційні та соціальні умови для забезпечення інноваційного процесу. НІС включає такі підсистеми: державне регулювання, освіта, генерація знань, інноваційна інфраструктура, виробництво [3].

На думку П.М. Цибульова, таке визначення НІС не може слугувати надійною основою для розроблення моделі НІС України, оскільки в ньому відсутні такі підсистеми як реалізація інноваційної продукції, а також зовнішнє інноваційне середовище. Автор наголошує, що підсистема «освіта» є зайвою, тому що вона є окремою самодостатньою системою. Відсутні також і зв'язки між підсистемами, а також не враховані особливості системи, що пов'язані з переходом України від планової до ринкової економіки [4, с. 6].

Науковці пропонують такий варіант визначення НІС: комплекс інститутів, що беруть участь у виробництві, передачі і використанні знань; фірми і створені ними мережі та комунікації; наукова система; елементи ринкової інфраструктури; макроекономічна політика та форми державного регулювання; система освіти та професійної підготовки; товарні ринки, ринки засобів виробництва, праці; система фінансування інновацій. Структуроутворюючими блоками цієї системи називають промислові підприємства, науково-технічну сферу та інноваційну інфраструктуру [5, с. 26].

НІС – це, з одного боку, сукупність взаємопов'язаних організацій (структурних одиниць), зайнятих виробництвом і комерційною реалізацією наукових знань і технологій у межах національних кордонів: малих і великих організаційних структур (компаній, університетів, лабораторій, технопарків та інкубаторів, а з іншого – комплекс інститутів правового, фінансового й соціального характерів, що забезпечують інноваційні процеси та спираються на національні звичаї, традиції, культурні та політичні особливості [6, с. 193].

До основних проблем функціонування НІС в Україні відносяться: низька ефективність механізму координації дій між державними органами управління, промисловістю, приватним бізнесом, закладами вищої освіти,

науковими установами; недостатній обсяг фінансування наукових досліджень; незадовільний стан матеріально-технічної бази наукових установ та науково-дослідних інститутів; призупинення фінансування робіт за державними цільовими програмами; неготовність наукових розробок до комерціалізації; зменшення кількості організацій та установ з науково-технічної інформації; руйнація системних принципів організації та функціонування науково-технічної інформації; низька інноваційна активність підприємств; низька частка державного фінансування витрат на інновації; орієнтація основних галузей вітчизняного індустріального комплексу на низькотехнологічні виробництва та експорт сировини.

На сьогодні розвиток НІС стримується низкою негативних чинників, основні з яких: недосконалість законодавства в частині визначення нових пріоритетних напрямів розвитку інноваційної діяльності в Україні; невідповідність законодавства в сфері інтелектуальної власності міжнародним стандартам; нерозвиненість інноваційної інфраструктури (інноваційних бізнес-інкубаторів, технопарків, наукових парків, кластерів високотехнологічних інноваційних підприємств).

Основними проблемами розвитку НІС в Україні є: безперервна трансформація органів державного управління науково-технічною та інноваційною діяльністю й відсутність внаслідок цього виваженої та довгострокової політики; неузгодженість законодавства в інноваційній сфері, насамперед з корпоративним, інвестиційним, податковим, соціальним законодавством, відсутність супроводження прогресивних норм законів відповідними підзаконними актами, які б забезпечили їх практичне введення в дію; непослідовність дій держави щодо підтримки суб'єктів інноваційної діяльності; неефективність правового захисту інтелектуальної власності; відсутність належної системи прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку; неефективність адміністративно-організаційної структури управління науково-технологічною та інноваційною діяльністю, недостатній рівень фінансового забезпечення реалізації державної науково-технічної та інноваційної політики; невідповідність корпоративної структури, яка формується в Україні, вимогам інноваційного розвитку; повільне формування сучасного і масштабного ринку інноваційної продукції та інфраструктури інноваційної діяльності.

Для реалізації ефективної НІС слід вирішити нагальні завдання та вжити такі заходи:

- сформуувати системний підхід до забезпечення законодавчо-нормативної бази;
- удосконалити систему державного управління інноваційними процесами;
- створити дієву систему ресурсного забезпечення економічного стимулювання;
- розробити систему довго- і середньострокового прогнозування технологічного розвитку та визначити на цій основі напрями науково-

технологічного розвитку країни;

- підвищити рівень програмно-цільового забезпечення при реалізації державних науково-технічних інноваційних пріоритетів;
- визначити науку й освіту сферами державного пріоритету.

Література

1. Задихайло Д. В. Кодифікація інноваційного законодавства: окремі концептуально-правові підходи. *Вісник Академії правових наук України*. 2010. № 4(63). С. 177–185.
2. Брикова І. В. Національна інноваційна система як нова мегаінституція глобального економічного середовища. URL: <http://kneu.kiev.ua/>.
3. Концепція розвитку національної інноваційної системи. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 р. № 680-р.
4. Цибульов П. М. Трирівнева модель національної інноваційної системи України. *Наука та інновації*. Вип. 14(3). – С. 5-14.
5. Шарко М. В. Модель формування національної інноваційної системи України. *Економіка України*. 2005. № 8. С. 25–30.
6. Карпунь І. Н. Структура і середовище національної інноваційної системи України. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 20.14. С. 193-200.
7. Національна інноваційна система: стан та законодавче забезпечення розвитку: рекомендації парламентських слухань (21.03.2018 р.). – URL: <http://ua-ekonomist.com/archive/2018/3/rekom.pdf>.

Свіришко В.В. – здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Науковий керівник: *Карнаушенко А.С.* – к.е.н., старший викладач
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

ОЦІНКА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ТА НАПРЯМИ ЙОГО ПОЛІПШЕННЯ

Фінансово-економічний стан підприємства є результатом взаємодії всіх виробничо-господарських факторів, що впливають на діяльність суб'єкта господарювання. Фінансове становище підприємства знаходиться в безпосередній залежності від того, наскільки швидко кошти, вкладені в активи, перетворюються в реальні гроші.

Оцінка фінансово-економічного стану господарюючого суб'єкта дозволяє виявити існуючі проблеми та ті які можуть статися в близькому майбутньому та повернути до них увагу власника або топ-менеджера підприємства. За допомогою такого аналізу розробляється стратегія та тактика розвитку суб'єкта господарювання, аргументуються управлінські рішення й плани, проводиться контроль за їх виконанням, виявляються резерви підвищення ефективності виробництва, оцінюються результати діяльності підприємства, його підрозділів і працівників. Оцінка фінансово-економічного стану розглядається як

початковий етап фінансового аналізу, для якого в першу чергу потрібна бухгалтерська звітність. Ігнорування не належного фінансово-економічного стану підприємства веде до його помилкової оцінки, а в разі не прийняття ефективних шляхів його покращення – до банкрутства суб'єкта господарювання.

Від фінансового стану підприємства залежить багато в чому успіх його діяльності. Тому на оцінці фінансово-економічного стану підприємства як засобу управління ефективним виробництвом зосереджується велика увага, а його роль в економіці підприємства – зростає. У зв'язку з вище викладеним тема кваліфікаційної роботи бакалавра є актуальною.

Фінансово-економічний стан - найважливіша характеристика господарської діяльності суб'єкта господарювання. Стабільний стан підприємства багато в чому залежить від ефективності діяльності фірми, фінансовий стан визначає потенціал в діловому співробітництві, оцінює ступінь гарантованості економічних інтересів організації та її партнерів.

В аналізі застосовують різні методик для визначення фінансово-господарської стану організацій. Однак, ключові принципи і послідовність процедури аналізу є ідентичними і мають незначні відмінності. Методика аналізу являє собою сукупність аналітичних процедур використовуваних для визначення стану його фінансово-господарської діяльності [3].

Головною метою аналізу фінансового стану організації є своєчасність виявлення і усунення недоліків у фінансово-господарській діяльності. При цьому необхідно приділяти особливу увагу для пошуку резервів поліпшення його платоспроможності та фінансової стійкості. У сучасній вітчизняній економічній літературі фінансовий стан суб'єкта господарювання трактується з різних позицій, у своїй немає єдиного методологічний підхід до його визначення, що ускладнює побудову універсальних практичних методик аналізу.

Під фінансовим станом розуміється кругообіг капіталу організації, обслуговування цим капіталом виробництва і реалізації продукції, здатність погашати боргові зобов'язання і платоспроможність, тобто сукупність всіх тих процесів, завдяки яким компанія функціонує і зберігає конкурентоспроможність [1]. Керівники і власники підприємств, які зацікавлені, щоб їх бізнес був успішний, постійно виконують оцінку фінансового стану підприємства. Адже ця оцінка в деякій мірі є діагностикою внутрішніх рухів організації. По-перше, на підставі отриманих результатів можна розробити аргументовану бізнес-план підприємства. По-друге, прийняти вигідні управлінські рішення. По-третє, визначити найбільш успішне і прибуткове напрямку у розвитку організації.

Під час аналізу будуть виявлені потенціал і можливості компанії, а також будуть виявлені слабкі сторони в фінансовому стані. Виконання оцінки виявляє численні процеси і ризики, що мають місце в господарсько-фінансовій діяльності, такі як: - чи достатньо капіталу для забезпечення поточної діяльності і довгострокових вкладень; - чи є необхідність для залучення позикових коштів; - раціонально чи залучені позикові кошти; - чи здатна

компанія до збільшення капіталу; - якою є ступінь підприємницького ризику; - обґрунтовано чи перерозподіляється прибуток.

Оцінка фінансово-економічного стану підприємства здійснюється з різними цілями: - при переоцінці фінансових активів; - при кредитуванні або інвестуванні; - при реорганізації, ліквідації, реструктуризації; - при купівлі-продажу або здачі в оренду; - при страхуванні компанії [2].

Оцінка фінансово-економічного стану підприємства може бути виконана як самостійний процес, а може як один з етапів оцінки підприємства або бізнесу в цілому. Вірогідність та аргументованість результатів буде можлива при використанні комплексу підходів та методик.

При виконанні оцінки фінансово-економічного стану підприємства, якщо використовувати один із способів, тоді результат, під впливом деяких факторів може бути спотворений, а комплексний підхід виключає ці спотворення і допомагає отримати результат оцінки, гранично відповідає дійсності.

Результати оцінки фінансово-економічного стану підприємства цікаві не тільки власникам, менеджерам і маркетологам компанії, але і іншим особам, які взаємодіють з нею або планують це робити: інвесторам, кредиторам, контрагентам, аудиторам, іншим зацікавленим юридичним особам та структурам [2]. Етапи проведення оцінки фінансово-економічного стану підприємства: збір даних і отримання інформації. Фахівцям важливо перевірити достовірність наданих даних, так як для отримання правильного результату оцінка фінансово-економічного стану підприємства повинна проводитися на основі інформації, відповідної діяльності; вивчення інформації, агрегування балансу і створення аналітичних таблиць; розрахунок фінансових коефіцієнтів, що відображають фінансовий стан в усіх напрямках (коефіцієнти фінансової стійкості, ділової активності, рентабельності, платоспроможності та ін.); порівняльний аналіз отриманих показників з загальноновизнаними і середньогалузевими; виявлення тенденцій поліпшення або погіршення фінансових показників; підготовка звіту з оцінки фінансово-економічного стану підприємства і розробка напрямків його вдосконалення [3].

Фінансово-економічна стійкість організації - це економічна категорія, яка відображає стан майна і капіталу в процесі його кругообігу і здатність суб'єкта господарювання до саморозвитку на фіксований момент часу. Як заходів щодо поліпшення фінансового стану організації доцільно впровадити комплекс локальних заходів, який включає в себе заходи по підвищенню ефективності управління та забезпечення стійкої реалізації, а також прискорення оборотності оборотних коштів організації [2].

Метою для здійснення локальних заходів щодо поліпшення фінансового стану підприємства є забезпечення стабільного фінансового стану організації, яке проявляється в стабільності надходження виручки від реалізації, підвищення рентабельності продукції. Даний комплекс заходів відображає сутність антикризового менеджменту на підприємстві [1].

Отже, дослідження фінансового стану підприємства вважається одним з найголовніших напрямків економічної оцінки в організації. Оцінка фінансового становища організації - це комплекс методів, які дозволяють визначити стан

справ компанії на підставі дослідження результатів її діяльності. Фінансово-економічний стан підприємства відображає його конкурентну здатність, спроможність, надійність, кредитоспроможність, а також результативність застосування вкладеного власного капіталу організації.

Література

1. Діденко А. В. Оцінка фінансово-економічного стану підприємства та шляхи його поліпшення. Молодий вчений. 2018. №40. С. 126-127. URL <https://moluch.ru/archive/226/52928/> (дата звернення: 22.03.2020).
2. Артюхова А. В., Литвин А. А. Анализ финансового состояния предприятия: сущность и необходимость проведения. Молодой ученый. 2015. № 11. С. 744–747.
3. Ширяева Г. Ф. Ахмадиев И. А. Сущность, цели и задачи оценки финансового состояния организации . ФЭН-Наука. 2015. № 7–8 (22–23). 15 с.

*Серевко О.О. – здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Науковий керівник: Аверчев О.В. – доктор с-г наук, професор
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ ПРОСА В УКРАЇНІ

Україна має великий потенціал сільськогосподарського виробництва, яке спроможне надати велику кількість якісної сировини для харчової та переробної промисловості. Крупа в харчовому раціоні людини складає від 8 до 13 % загального споживання зернових. В нашій державі, що характерно для небагатьох країн світу, споживаються круп'яні продукти, вироблені з широкого переліку зернових культур, а саме: з вівса, ячменю, пшениці, кукурудзи, гороху. В окремих випадках на крупи переробляють сорго, чумизу, сочевицю та ін. Гречка, просо та рис – це основні круп'яні культури в Україні, тому що основну масу зерна цих культур використовують для виробництва крупи.

Просо – одна з основних круп'яних культур в світі. Цей яровий злак цінується за високі смакові якості зерна (пшоняної крупи). Він стійкий до посухи, є культурою короткого світлового дня та відрізняється швидкою вегетацією. Завдяки цим властивостям його часто висівають як пожнивну культуру.

Проте, в аграрному секторі України просо ніколи не займало провідної ролі серед сільськогосподарських культур. Це одна з основних круп'яних культур України, цінність якої визначається практично безвідходним використанням продуктів переробки в харчовій, кормовій, фармацевтичній, мікробіологічній, промисловій галузях виробництва, а також можливістю вирощування у післяжнивних та післяукісних посівах, що забезпечує отримання двох врожаїв і збільшення виходу продукції з

кожного гектара. У непереробленому вигляді просо застосовують як дуже цінний корм для тварин.

За дотримання технології вирощування воно дає зерна понад 50 ц/га – врожаї часто вищі, ніж інших зернових. У 2018 найменші посівні площі, обсяги виробництва і врожайність забезпечував рис.

У 2018 р. українські аграрії зібрали 80,5 тис. т. проса, що на 4,6% менше, ніж в попередньому році. Зокрема, сільськогосподарські підприємства виробили 52,0 тис. т. проса, що на 5,9% більше, ніж в 2017 р, а господарства населення – 28,5 тис. т. (-20,2%).

Зниження обсягу виробництва проса пов'язано як зі зменшенням посівних площ під ним, так і зі зниженням середньої врожайності. У минулому році під просо було відведено 54,8 тис. га, що на 2,3% менше, ніж в 2017 році. Середня врожайність знизилася на 2,7% і склала 1460 кг / га.

Аналіз ринку проса, згідно з дослідженням асоціації «Український клуб аграрного бізнесу», показав, що він є одним з перспективних нішевих аграрних ринків. Незважаючи на невеликі обсяги врожаю проса в Україні (близько 150-200 тис. т. щорічно), країна займає лідируючі позиції з експорту цієї продукції на світовому ринку.

Вирощування проса вигідно в тих районах, де інші зернові страждають від посухи. Просо жаростійке формує високий урожай навіть при високих температурах. Цей злак є страховою культурою і навіть в самі несприятливі роки забезпечує врожайність від 10 ц / га. При дотриманні вимог агротехніки і оптимальної густоти посіву, врожайність складе 15-17 ц / га.

В Україні найбільші обсяги виробництва проса в 2018 р. були в Харківській (133,9 тис. ц) і Дніпропетровській (93,3 тис. ц) областях.

При цьому найбільша врожайність в Черкаській (29,4 ц / га), Хмельницькій (28,9 ц / га), Полтавській (23,1 ц / га), Київської (22,2 ц / га) і Харківській (21,8 ц / га) областях. У Херсонській області валовий збір склав 73,4 тис. ц при урожайності 11,7 ц / га.

За два роки обсяги валового збору культури зменшилися від 227116,95 тис. т у 2016 р. до 73386,60 тис. т у 2017 р. У 2018 р. рівень виробництва проса був вищий на 5,1 % ніж показники 2017 р., а по сільськогосподарських підприємствах – меншим на 3,9 %. Результатом такого зменшення врожайності культури є те, що при значному зростанні площі посівів валовий збір має менші темпи росту.

Дослідження обсягів виробництва проса в Херсонській області показують, що найбільше залежить від природно-кліматичних умов року. Так, 2016 р. є найбільш сприятливим, де 12253,48 тис. га було відведено під посіви проса, а валовий збір сягав 227116,95 тис. т.

Рівень рентабельності реалізації зерна проса збільшився від 17 до 132,8 %. Якщо у 2018 р. виробники одержували -361,3 коп. збитку на кожному гривну витрат на виробництво та реалізацію продукції, то у 2012 р. – -25,7 коп., що пояснює зниження ефективності його виробництва.

У 2018 р. в Херсонській області 58 підприємств вирощували просо, 34 з яких, за статистичними даними, отримали збитки.

Сільськогосподарські підприємства області при реалізації гречки одержують прибутки з рівнем рентабельності за 2016-2018 рр. 54,5; -8,34 та - 15,3 %. Завдяки цим даними, можна зробити висновки, що ця культура є перспективною для подальшого впровадження у виробництва, якщо виробники зуміють забезпечити необхідні технологічні умови її вирощування та будуть впроваджувати перспективні високоврожайні районовані сорти.

Очікується, що виробництво проса скоротиться на 6,5% - до 79 тис. т., при тому, що попит залишається високим. У вересні вироблення пшоняних круп зменшилася лише на 6%. Спостерігається приріст виробництва комбікормів для зростаючого сегмента птахівництва, де просо також затребуване. Оцінка експортного потенціалу ринку проса знижена до 20 тис. т. (-23,9%), а оцінка перехідних запасів – до 21 тис. т. (-19,8%).

Комплекс адміністративних та економічних заходів по регулюванню ринків соціально значущих продуктів харчування, які декларуються Урядом країни, в цілому може забезпечити стабілізацію виробництва і споживання круп'яних культур на рівні, що повністю гарантує продовольчу безпеку держави. Зокрема, позитивну роль повинні відіграти такі регуляторні заходи, як товарні та фінансові інтервенції держави на ринку продуктів споживання, введення адресних дотацій виробникам сільськогосподарської продукції, по якій мають місце різкі цінові коливання, здійснення фінансової підтримки підприємств через механізм здешевлення кредитів.

Література

1. Беленіхіна А.В., Костромітін В.М. Просо: забуті переваги / А.В. Беленіхіна, В.М. Костромітін // Агробізнес сьогодні. – 2012 р. – № 10 (233). – С. 42-44.
2. Беленіхіна А.В., Костромітін В.М. Виробництво проса: підсумки та перспективи. Поширення і властивості. / А.В. Беленіхіна, В.М. Костромітін // Агробізнес сьогодні. – 2012 р. – № 19 (242). – С. 37-38.
3. Баланси сільськогосподарської продукції та продовольства в Україні за 2010-2014 рр. / [Ю.О. Лупенко, О.М. Шпичак, Ю.П. Воскобійник та ін.]. – К.: ННЦ ІАЕ, 2014 – 76 с.
4. Офіційний сайт Держкомстату України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

*Сінельнікова А. С. - ЗВО СВО Магістр
Науковий курівник: Пилипенко К. А. - д.е.н., професор
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ

Будучи головною економічною базою створення і розвитку підприємства, капітал у процесі свого функціонування забезпечує інтереси підприємства, персоналу та держави. Облік власного капіталу має важливе значення з огляду на те, що він використовується кредитором для оцінювання кредитоспроможності підприємства, тому неправильне відображення в обліку тягне за собою неправдиву інформацію у фінансовій звітності і може тягнути за собою судові позови з боку тих суб'єктів ринку, які використовують цю інформацію для визначення сутності своїх стосунків між ними. Крім того, облік власного капіталу відіграє суттєву роль у стосунках між власниками, оскільки прибуток зазвичай розподіляється пропорційно частці у статутному капіталі кожного з власників чи засновників підприємства.

Власний капітал відіграє ведучу роль у створенні та розвитку підприємства. Для прийняття обґрунтованих та виважених управлінських рішень, керівникам потрібна повна та достовірна інформація про фінансово-майновий стан їх підприємства. Основним джерелом, де акумулюється та систематизується необхідна інформація, є бухгалтерський облік та фінансова звітність. Тому на сьогодні, для підприємств виняткове значення мають вдосконалення методики обліку власного капіталу та відображення цієї інформації у фінансовій звітності.

Протягом останніх років в Україні відбувається реформування системи бухгалтерського обліку, шляхом наближення НПСБО до МСФЗ, з метою полегшення співпраці вітчизняних підприємств з іноземними партнерами. Тому актуальним є дослідження змін, які відбулись в законодавстві України, щодо ведення обліку власного капіталу і складання фінансової звітності та порівняння власного капіталу в контексті національних і міжнародних стандартів обліку [1].

Як показує досвід, Україна пішла шляхом розробки національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), які ґрунтуються на основних концепціях МСФЗ. Вже сьогодні Мінфін поступово вносить зміни до Національних стандартів, наближуючи їх до міжнародних та зменшуючи прогалину між вітчизняною системою обліку та загальноприйнятою європейською [2].

Згідно до національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затвердженого Міністерством фінансів України № 73, власний капітал – це частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань [3]. В міжнародних стандартах бухгалтерського обліку не використовується такий термін як

«власний капітал», еквівалентом до нього в зарубіжній практиці є поняття «чисті активи» (net assets).

У вітчизняній практиці власний капітал підприємства, залежно від джерела формування, також поділяється на дві групи: вкладений(інвестиційний) капітал та накопичений капітал. Класифікація власного капіталу за джерелами його утворення є досить важливою при визнанні його елементів, тому враховуючи різницю у джерелах формування у міжнародній та вітчизняній практиці, також існують відмінності у компонентах фінансової звітності за МСФЗ та ПСБО, істотних різниць між компонентами фінансової звітності немає. Однак не дивлячись на це, порядок її складання та зміст статей, що відображені в цих двох пакетах звітності, різні. Це можна пояснити тим, що поняття власного капіталу в зарубіжній практиці розглядається в основному стосовно акціонерних компаній. Тому міжнародні стандарти містять детальні вимоги щодо обліку випуску акцій, операцій з власними викупленими акціями, опціонів на акції та ін. Така інформація відображається в спеціальному звіті про зміни у власному капіталі (Statement of changes in shareholders' equity), який є важливою частиною фінансової звітності компанії.

Найбільш суттєві різниці є в методичній частині звітності, зокрема вони стосуються економічних факторів, таких як оподаткування, соціальних відрахувань, більш обмежених можливостей і вимог щодо створення резервів на гарантійне обслуговування, ремонт, податкових резервів, майбутніх доходів за відсотками або дивідендами [4].

Щодо реформування системи бухгалтерського обліку в Україні, то в 2013 році до НП(С)БО 1 були внесені зміни у структури та назви форм фінансової звітності у відповідності до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Введено такі статті балансу, як «зареєстрований капітал» і «капітал в дооцінках», введено поняття сукупного доходу і визначено його складові, які відображаються в розділі II звіту про фінансові результати. Це дооцінка (уцінка) необоротних активів, дооцінка (уцінка) фінансових інструментів, накопичені курсові різниці, частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств, інший сукупний дохід [5].

В Балансі для власного капіталу відведений I розділ пасиву «Власний капітал». Розділ заповнюють за рахунками 40-46 у вигляді сальдо на кінець і на початок звітного періоду. Інформацію зі знаком «-» наводять в дужках. Нумерація статей починається з 1400 до 1495, інколи з винятковими випадками які розглянуті нижче в табл. 1.

Отже, існують відмінності в складі та структурі власного капіталу за національними стандартами обліку та міжнародними стандартами. Зокрема, на нашу думку, тому що поняття власного капіталу в міжнародній практиці розглядається в основному стосовно акціонерних компаній та акціонери є найбільш зацікавленими особами у повній інформації про капітал.

Таблиця 1

Схема заповнення I розділу пасиву Балансу

Назва рядка	Код рядка	Розшифровка за якими бухгалтерськими рахунки наводиться інформація
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	Наводяться суми зареєстрованих капіталів за Кт 40
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	Додаткова стаття Балансу відображає Кт 404 Інформація про внески які ще надходять для формування капіталу
Капітал у дооцінках	1405	Кт 41
Додатковий капітал	1410	Кт 421, 422, 423, 424, 425
Емісійний дохід	1411	Додаткова стаття Балансу відображає Кт 421 Використовують якщо інформація про розмір емісійного доходу за ознаками є суттєвим. Цей рядок відображається в складі 1410 рядка.
Накопичені курсові різниці	7472	Додаткова стаття Балансу, відображає Кт 425 (суми курсових різниць, віднесені на збільшення власного капіталу) Цей рядок відображається в складі 1410 рядка.
Резервний капітал	1415	Кт 43
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	Кт 441 – якщо фінансовий результат показує прибуток; Кт 442 – якщо фінансовий результат показує збиток. Збиток наводиться в дужках.
Неоплачений капітал	1425	Кт 46 Відображається сума погашених заборгованостей за внесками до статутного капіталу.
Вилучений капітал	1430	Кт 45 Сума в цьому рядку наводиться в дужках.
Інші резерви	1435	Додаткова стаття Балансу Відображається інформація, страховими компаніями, про інші компоненти капіталу, які не можуть бути включені до вище перерахованих статей.
Усього за розділом I	1495	Сума рядків 1400, 1405, 1410, 1415, 1435 ± 1420, – 1425, 1430

Відповідно до різних організаційно-правових форм підприємств, існують розбіжності у відносинах власності, а також у регулюванні майнових питань, це і зумовлює особливості та відмінності обліку власного капіталу та відображення цієї інформації у фінансовій звітності.

Реформування системи бухгалтерського обліку в Україні вже почалося і це складний, неоднозначний процес, який повинен співвідноситися з готовністю системи бухгалтерського обліку, до відповідних новацій. Впровадження міжнародних стандартів обліку і звітності в Україні полегшить співпрацю вітчизняних підприємств зі світовими торговельними партнерами, і цим самим надасть можливість залучити додаткові іноземні інвестиції. Тому, через існуючі невідповідності у міжнародних та вітчизняних облікових стандартах

щодо обліку власного капіталу, це питання є актуальним та потребує подальшого дослідження.

Література

1. Гуренко Т. О. Сучасний погляд на власний капітал URL: <http://nubip.edu.ua/sites/default/files>
2. Ціцька Н. Впровадження у практику міжнародних стандартів фінансової звітності. URL: http://sophus.at.ua/publ/2013_04_18_19_kampodilsk/sekcija_3_2013_04_18_19/vprovadzhenja_u_praktiku_mizhna_rodnikh_standartiv_finansovoji_zvitnosti/23-1-0-518
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р. та зареєстровано в Міністерстві юстиції України 28.02.2013 р. за № 336/22868.
4. Петришина Н. С. Порівняльна характеристика категорії власний капітал за національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку / Н. С. Петришина, О. О. Греснюк // Облік і аудит. Наука й економіка. – 2013. – № 1(29). – С. 74–79.
5. Пилипенко К. А., Дідик О. І. Впровадження практичного досвіду вітчизняного та зарубіжного обліку власного капіталу в систему управління фінансово-економічної та продовольчої безпеки аграрних підприємств. *Ефективна економіка*. 2018. № 6. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6409> (дата звернення: 15.03.2020).

Слесар В.М. – здобувач вищої освіти

Науковий керівник: Худолій Л.М. - д.е.н., професор

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

МІСЦЕ І ЗНАЧЕННЯ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

В умовах функціонування економіки будь-якої сучасної держави малий бізнес займає досить помітне місце, бо це діяльність, яка базується на засадах підприємництва, тобто приносить дохід і існує на засадах власної відповідальності за ризик, за успіх. Саме він є одним із основних факторів макроекономічної стабілізації держави, особливо в умовах економічних криз. У розвинених країнах, таких як Сполучені Штати Америки, Великобританія, Німеччина та Японія близько половини всього ВВП припадає на малий і середній бізнес. До соціального фактору малого і середнього бізнесу можна віднести те, що завдяки йому забезпечуються нові робочі місця, знижується суспільна напруженість, поширюється вплив інноваційних технологій на виробничий процес, наповнюється бюджет. Проте в Україні досі не вирішена проблема розвитку малого бізнесу і тому на відміну від країн Європейського союзу, де доходи від малих і середніх підприємств складають до 30-40% ВВП,

в Україні вони складають від 7 до 9%. У деякій мірі це є наслідком недооцінення його ролі як важливого елементу ринкової економіки, з іншого – відсутності у населення достатнього фінансового забезпечення для розвитку бізнесу і навичок його ведення. Малий бізнес в Україні акумулює в собі енергію середнього класу суспільства з високим потенціалом, його зайнятість а також працевлаштування, яке направлене на створення власної справи і здійснення підприємницької діяльності.

В структурі змішаної економіки співіснують малий, середній та великий бізнес. Та на відміну від великого чи середнього бізнесу, саме малий бізнес є вихідним, найбільш чисельним, тому й найпоширенішим сектором економіки. Між цими видами бізнесу існують відмінності, які обумовлені різним становищем суспільного розподілу праці, характером спеціалізації та виробництва. Малий бізнес – є самостійною господарською діяльністю малих підприємств будь-якої форми власності, яка проводиться на власний ризик з метою отримання прибутку.

Малий бізнес, реагуючи на зміни кон'юнктури ринку, надає ринковій економіці потрібної гнучкості. Вагомим є також внесок у здійснення розвитку науково-технічного прогресу, насамперед, в галузі електроніки, кібернетики та інформатики. Тобто малий та середній бізнес є своєрідним провідником науково-технічного прогресу в економіку країни. Беззаперечно те, що для розвитку малого та середнього бізнесу необхідні вільні грошові кошти, які повинні бути спрямовані в найбільш привабливі сфери бізнесу. Отже застосування кредиту є необхідним елементом процесу функціонування ринкової економіки, а також чи не єдиним джерелом вирішення проблеми забезпечення стабільної, ритмічної роботи малих підприємств різних галузей економіки, зокрема малого бізнесу, тим більше, що кредит потрібен вже існуючому підприємству. В країнах Європейського Союзу кредити у структурі фінансування малого бізнесу складають не менше, ніж 60%, а в Україні така частка кредиту складає менше 20%.

Банківська стратегія в кредитуванні малого бізнесу залежить від характеристики його ресурсної бази. У цьому полягає головна суперечність усієї банківської системи: можливості банку не співпадають із потребами фінансових послуг для малого бізнесу,

На практиці банківські установи дуже обережно ставляться до видачі кредитів суб'єктам малого бізнесу. Чинниками, які обмежують можливість малого бізнесу отримати кредитні кошти є, з одного боку, суворі вимоги банківської установи щодо надання гарантій повернення коштів у разі відсутності у суб'єкта господарювання тривалої кредитної історії (але зараз тиск трохи зменшився), підвищених виробничих ризиків, мобільності капіталу, а з іншого боку – властива суб'єктам малого бізнесу специфічна структура активів, у якій нерухомість представлена мінімальною часткою, яка могла би слугувати заставою повернення кредиту.

Крім того, банківські установи більшою мірою спрямовані на обслуговування великих корпоративних клієнтів, що істотно впливає на вартість залучених фінансових ресурсів для суб'єктів малого бізнесу. Для

банківської установи робота з клієнтами, які отримують незначні кредити (здебільшого це стосується кредитування суб'єктів малого бізнесу), є низькорентабельною. Очевидно, що успішний розвиток МСБ значною мірою залежить від його забезпеченості фінансовими ресурсами як довгострокового, так і короткострокового характеру. Серед джерел фінансових ресурсів малих підприємств банківські кредити за статистикою займають третє місце після доходів від діяльності суб'єктів підприємництва та особистих коштів засновників.

Ключовою ж проблемою, з якою стикаються малий бізнес, є саме недостатність та здебільшого висока вартість кредитних ресурсів, про що свідчить опитування представників малого бізнесу, проведене СІРЕ Україна у травні минулого року, — доступ до фінансових ресурсів респонденти поставили на перше місце (73% респондентів) серед проблем, з якими стикаються представники МСБ. Погіршення економічної ситуації особливо сильно позначилися на якості обслуговування боргу малими та середніми підприємцями. Роздрібні підприємства займають лідируючі позиції за простроченими кредитами у балансі банків (23,6 % простроченої заборгованості в цілому по банківському сектору). Однією з причин, що стримують кредитування МСБ в Україні, є брак інформації, необхідної банкам і мікро-фінансовим організаціям для оцінки кредитного ризику МСП. Банки не можуть адекватно оцінювати кредитний ризик позичальників з числа малих і середніх підприємств через відсутність прозорої звітності та низького рівня централізованого відстеження кредитних історій організацій.

Комплекс заходів, пов'язаний з подоланням внутрішніх труднощів малих підприємств, є, по суті, переліком заходів щодо підтримки малого бізнесу. Серед них можна виділити лише ті кроки, які більшою мірою, ніж інші, здатні в найкоротші терміни забезпечити помітний ефект:

- субсидування державою процентної ставки за кредитами для малих підприємств, що працюють у галузях з низькою рентабельністю;
- стабілізація податкового режиму для малих підприємств;
- заходи, спрямовані на підвищення прозорості діяльності малого бізнесу і її обліку;
- розвиток інфраструктури підтримки та освітня робота в середовищі малих підприємств;
- створення фондів підтримки малих підприємств, які б надавали допомогу в зборі документації та навчанні роботі з банками та кредитними спілками;
- стимулювання форсованого формування фонду кредитних історій.

Особливо важливими є ці заходи в періоди фінансової і економічної криз. Захист малого підприємництва у силу його соціально-економічної важливості для України має бути одним із державних пріоритетів.

Сливко В.А. – здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Науковий керівник: *Карнаушенко А.С.* – к.е.н., старший викладач
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА НАПРЯМИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

Сучасний стан української економіки є етапом різноманітних реформ в різноманітних галузях, етапом політичної та економічної кризи, нестабільністю економічних умов, що вимагає від підприємства швидко та гнучко реагувати на зміни усіх факторів, які забезпечують впровадження ефективних механізмів управління, що дозволяє підприємствам швидко та адекватно коригувати економічну, фінансову та інвестиційну діяльність. Тому для підприємств важливим завданням є забезпечення фінансової стійкості. Проте, незважаючи на значний вплив факторів ззовні, аспекти організації фінансової діяльності є не менш важливими. Забезпечення адекватного рівня фінансової стабільності гарантує раціональне використання ресурсного потенціалу та стабільний розвиток у майбутньому. Забезпечення і підтримання фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств на належному рівні у процесі суспільного відтворення у теперішній час має пріоритетний характер, що вимагає проведення її аналізу й оцінки на постійній основі.

Фінансова стійкість – це стан підприємства, який має можливість вільно маневрувати грошовими коштами, забезпечує безперервний процес виробництва та покриває усі витрати. Поняття «фінансова стійкість» широке і багатогранне, тому в сучасній економічній літературі трактування сутності, систематизація та вибір оціночних показників, що її характеризують, неоднозначні і недостатньо аргументовані. Фінансова стійкість є основним показником успішної економічної діяльності, базою прийняття рішень щодо розвитку підприємства. Крім того вона важлива для економічних партнерів, які співпрацюють з даним господарюючим суб'єктом. Тому забезпечення фінансової стійкості є найважливішим завданням фінансових служб і адміністрації підприємства, умовою успішності його внутрішніх і зовнішніх взаємодій [1, с. 105].

Основними проблемами фінансової стійкості підприємств в Україні є: переважне запозичення придбання матеріальних цінностей в кредит; наявність тривалої простроченої заборгованості кредиторам; скорочення та руйнування основних виробничих фондів та припинення їх відтворення, що призводить до падіння обсягів виробництва, та значного зниження платоспроможності підприємства; дефіцит грошових оборотних коштів, необхідних для забезпечення поточного виробництва.

Фінансово стійким є підприємство, яке характеризується наступними рисами: висока платоспроможність, висока ліквідність балансу, висока кредитоспроможність, висока рентабельність. Фінансово стійким вважається підприємство, яке здатне покривати свої пасиви активами, а також має високу прибутковість, що дозволяє фірмі нормально розвиватися [2, с. 192].

Відповідно до показника забезпечення запасів і витрат власними та позиченими коштами можна назвати такі типи фінансової стійкості підприємства: 1) абсолютна фінансова стійкість – коли власні оборотні кошти забезпечують запаси й витрати; 2) нормально стійкий фінансовий стан – коли запаси й витрати забезпечуються сумою власних оборотних коштів та довгостроковими позиковими джерелами; 3) нестійкий фінансовий стан – коли запаси й витрати забезпечуються за рахунок власних оборотних коштів, довгострокових позикових джерел та короткострокових кредитів і позик, тобто за рахунок усіх основних джерел формування запасів і витрат; 4) кризовий фінансовий стан – коли запаси й витрати не забезпечуються джерелами їх формування і підприємство перебуває на межі банкрутства [3, с. 386].

Фінансово стійким можна вважати таке підприємство, яке за рахунок власних коштів спроможне забезпечити запаси й витрати, не допустити невиправданої кредиторської заборгованості, своєчасно розрахуватись за своїми зобов'язаннями.

Для того щоб підвищити фінансову стійкість підприємства, необхідно оздоровити його фінансову сферу. Для цього потрібно застосувати наступні напрями: 1) подолати витоки капіталу з галузей матеріального виробництва у сферу обігу і за кордон; 2) підвищити норми нагромадження за рахунок капіталізації чистого прибутку шляхом запровадження тимчасового режиму інвестиційного контролю в приватизованій і державному секторах економіки; 3) акумуляція грошових заощаджень населення для подальшого їх перетворення у реальний промисловий і фінансовий капітал; 4) забезпечити капіталізацію доходів від реалізації акцій приватизованих підприємств, що належать трудовим колективам, управлінської номенклатури, стороннім власникам, у тому числі великих пакетів акцій, що перебувають у власності регіональних органів влади; 5) вжиття заходів щодо поліпшення поточного фінансового становища підприємств шляхом створення державної системи нагляду за виконанням ними своїх фінансових зобов'язань [1, с. 184].

У процесі покращення та підтримки фінансового стану підприємства можливо запровадити додаткові заходи, такі як: оптимальне співвідношення власного та позикового капіталу, мобілізація внутрішніх резервів, збільшення вхідних та зменшення вихідних грошових потоків, зниження собівартості продукції та витрат, оптимізація збутової політики, збільшення виручки від реалізації, виявлення прихованих резервів.

Література

4. Костирко Л.А. Діагностика фінансово-економічної стійкості підприємства: Монографія. Харків: Фактор, 2008. 336 с.
5. Городня Т.А., Кузик Т.А. Забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. № 16. С. 191–196.
6. Денисенко М.П. Стан та тенденції розвитку су\$ часного підприємства: монографія / За ред. д. е. н., проф. М.П. Денисенка. Київ: ДКС центр, 2019. 464 с.

*Соколова А.С. – здобувач вищої освіти першого(бакалаврського) рівня
Науковий керівник: Адвокатова Н.О. - к.е.н., доцент Херсонський
державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЗАСАД СТИМУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ КРАЇНИ

За роки державної незалежності України питання регіонального підходу в соціально-економічному та екологічному розвитку країни набуло особливої ваги. Це зумовлено нерівномірністю економічного та соціального розвитку областей країни, підвищенням техногенного навантаження на окремі території, нераціональним ресурсоспоживанням та затратним типом виробництва, спадом життєвого рівня населення регіонів держави.

Широке коло питань проблематики соціально-економічного та екологічного розвитку країни та її регіонів розробляють провідні вітчизняні науковці: О.І.Амоша, Є.І.Бойко, П.Ю. Беленький, М.П.Бутко, З.В.Герасимчук, Б.М.Данилишин, М.І.Долішній, С.І.Дорогунцов, Ф.Д. Заставний, С.М.Злупко, М.А.Козоріз, В.С.Кравців, І.І.Лукінов, М.З.Мальський, А.Ф.Мельник, І.Р.Михасюк, М.М.Паламарчук, М.Д. Пістун, В.І.Пиля, С.М.Писаренко, В.А.Поповкін, Я.О.Побурко, Д.М. Стеченко, В.М.Трегобчук, М.Ф. Тимчук, М.Г.Чумаченко, О.І.Шаблій та інші.

Теоретичний матеріал, нагромаджений цими дослідниками, є достатньо репрезентованим у науковому відношенні як передумова нашого дослідження. Однак в умовах тривалої і всеосяжної кризи відсутні методологічні та методичні засади розробки та реалізації стратегічного курсу розвитку усіх процесів життєдіяльності населення країни. Адже негативні тенденції соціально-економічного та екологічного розвитку України та її регіонів стали наслідком відсутності виваженої стратегії соціально-економічного розвитку регіонів держави, помилок та прорахунків через непослідовну державну та регіональну політику. Тому виявлення територіальних закономірностей розвитку процесів життєдіяльності населення в період реформування економіки країни та необхідність розробки на цій основі організаційно-економічного механізму формування і реалізації стратегії соціально-економічного розвитку її регіонів є надзвичайно актуальними.

Слід відмітити, що серед вчених відсутній єдиний погляд на проблему розвитку регіону. Це означає, що значно відрізняються і підходи стосовно заходів стимулювання соціально-економічного розвитку.

Відмітимо, що під розвитком слід розуміти об'єктивний багатовимірний (через поступові перетворення) процес змін, який характеризується цілеспрямованістю, незворотністю, структурними та функціональними зрушеннями у певній системі, що призводить до покращення її якісного і кількісного стану.

Вихід України із системної кризи, необхідність розв'язання усіх існуючих суперечностей, на нашу думку, вимагає, перш за все, розробки комплексу

організаційно-економічних засад стимулювання соціально-економічної системи окремого регіону розвитку держави, метою якого є забезпечення збалансованого її функціонування у соціальному, екологічному та економічному аспектах. Саме тому головна наша мета полягає у формуванні організаційно-економічних засад стимулювання соціально-економічного розвитку регіону .

Враховуючи міжрегіональну та внутрірегіональну неоднорідність України, можна зробити висновок про необхідність формування та реалізації стратегій соціально-економічного розвитку на регіональному рівні, адже кожен регіон країни, з притаманними йому особливостями, відмінностями та самобутністю розвитку, повинен вибирати свій власний, не суперечливий загальнодержавному, стратегічний курс, дотримання якого може забезпечити його сталий розвиток та конкурентоспроможність національної економіки.

Регіон – це відносно цілісна відтворювальна соціально-економічна система території, самостійну в адміністративно-правовому відношенні, яка є складовою частиною країни, виділяється своїм економіко-географічним положенням, комплексом природних, матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, спеціалізацією і структурою господарства, спільністю екологічних проблем, а також високим рівнем внутрішніх соціально-економічних зв'язків. Стратегія розвитку регіону, як соціально-економічної системи, у своїх цільових орієнтирах повинна спрямовуватись:

- щодо економічних процесів – на відновлення відтворювальної здатності економіки країни та її регіонів до саморозвитку;
- щодо соціальних процесів – на забезпечення соціальної безпеки, підвищення рівня і якості життя населення в усіх регіонах країни.

Підґрунтям для розробки та першочерговим етапом формування стратегії збалансованого розвитку регіону є оцінка умов, можливостей та результатів функціонування його соціально-економічної системи, яка реалізується у процесі проведення системного та комплексного аналізу. На сьогодні різними авторами пропонуються велика кількість самих різноманітних методик проведення аналітичного дослідження розвитку соціально-економічної системи регіону. В переважній більшості своїй вони враховують наступні напрямки:

- геополітичні та природно-ресурсні передумови соціально-економічної системи розвитку регіону;
- соціальну складову розвитку соціально-економічної системи регіону;
- стратегічну оцінку розвитку економічної бази регіону;
- екологічну складову соціально-економічного розвитку регіону;
- інтегральну оцінку рівня соціально-економічного розвитку регіону.

Однак дуже часто авторами цих методик упускається важлива зовнішня складова розвитку регіону – зовнішньоекономічна діяльність. В контексті євроінтеграційного вектора державної політики постають проблеми ефективного використання механізму взаємодії вітчизняної економіки зі світовим господарством в умовах глобалізації. Тому одним з пріоритетних напрямів державної економічної політики визначається розвиток

зовнішньоекономічної діяльності регіонів України, який полягає в розширенні взаємовигідних відносин з іншими країнами та рівноправному входженні національної економіки до світового економічного простору.

Регіон як суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності з погляду перетину інтересів систем відповідних рівнів відіграє ключову роль у підвищенні ефективності та соціально-економічної результативності зовнішньоекономічної політики держави. Місце і роль регіону в системі зовнішньоекономічних зв'язків держави визначаються специфічними особливостями соціально-економічного розвитку самого регіону, і тому в сучасних умовах виникає необхідність визначення передумов та вихідних параметрів розробки механізму взаємодії і взаємосприяння економічних суб'єктів в процесі реалізації міжнародних інтересів держави. Методики оцінки зовнішньоекономічної діяльності регіонів України в умовах глобалізації можуть слугувати основою обґрунтування перспектив розвитку конкретного регіону і вироблення ефективної стратегії його розвитку.

Масштаби і характер розвитку зовнішньоекономічної діяльності визначаються місцем та роллю регіону в системі зовнішньоекономічних зв'язків держави, що зумовлена специфічними особливостями соціально-економічного розвитку окремого регіону з погляду перетину інтересів систем відповідних рівнів. На підставі цього можна зробити висновок, що формування та розвиток зовнішньоекономічної діяльності регіону в умовах глобалізації базується на специфічних принципах регіональної вигідності, податкового стимулювання, динамічної активізації, добросовісного виконання зобов'язань, системності та рівномірності розвитку.

Для того, щоб визначити найбільш ефективні організаційно-економічні засад стимулювання розвитку регіону в умовах європейської інтеграції країни, слід визначити найбільш ймовірний варіант розвитку зовнішньоекономічної діяльності, що дозволить вийти на нову траєкторію економічного зростання. Вибір такої моделі здійснюється через економічну структуру господарства і наявний ресурсний потенціал з орієнтацією на зовнішній або внутрішній ринок. Найефективніші напрями інтеграції у світовий економічний простір обґрунтовуються, виходячи з цілей забезпечення стійкого економічного зростання, стабілізації всієї економіки країни.

Головним напрямом стимулювання соціально-економічного розвитку регіону повинно виступати всебічне опанування трьох груп методів підтримки регіонального експорту товарів і послуг:

- технічної допомоги;
- фінансової підтримки;
- поширення інформації.

Особливе значення у цій галузі діяльності мають інтенсифікація підготовки та розповсюдження регіональними органами врядування керівництв з експортного продажу і забезпечення їх належної взаємодії з центральними органами влади у сфері управління зовнішньою торгівлею.

Регіональні органи влади України мають бути наділені не меншим

обсягом повноважень, зокрема у сфері зовнішньоекономічної діяльності, ніж той, який реалізують відповідні органи врядування в країнах розвинутої демократії. Також є сенс змінити в цьому напрямку їхню інституційну структуру та фінансову базу функціонування.

Аналіз незаперечно доводить, що найпотужнішими методами залучення нових інвестицій до регіонального господарства є:

- систематизація та презентація розроблених пропозицій, які висвітлюють переваги та сприятливі можливості, наявні в регіоні;
- проведення систематичних поїздок співробітників місцевих органів влади та представників іноземних країн по регіону з метою продемонструвати потенційні будівельні майданчики, джерела постачання, послуги та інвесторів-партнерів;
- визначення ключових контактних механізмів і послуг для нових суб'єктів господарювання, включаючи джерела додаткового капіталу.

Підводячи підсумки, слід відмітити, що на сьогодні необхідно забезпечити формування та впровадження єдиної й адекватної сучасним вимогам стратегічної політики всіх ланок комплексу органів державного (включаючи регіональне) управління зовнішньоекономічною діяльністю в Україні.

З метою вдосконалення діяльності в сфері залучення іноземних інвестицій регіональні органи врядування повинні налагодити систематичну підготовку, видання та постійне оновлення комплексу бізнесових довідників, які зокрема містили б порівняльний аналіз ситуації у конкуруючих регіонах України та інших держав.

Політика регіональних органів влади у сфері зовнішньоекономічної діяльності має послідовно спрямовуватися на створення та збереження ефективно диверсифікованого господарського комплексу регіону.

Одним із доцільних напрямів використання двосторонньої міжурядової взаємодії органами регіональної влади є впровадження нових механізмів стратегічного планування регіонального соціально-економічного розвитку шляхом їх творчого запозичення з високорозвинутих у господарському та політичному відношенні країн і адаптації до умов сучасного етапу трансформації економіки та системи державного управління України.

Література

1. Бутко М.П. Теоретичні засади економічного зростання в умовах глобалізації та регіоналізації. *Регіональна економіка: науково-практичний журнал*. 2013. №4. С. 36-43.
2. Бутко М.П. Передумови трансформації та механізми регулювання регіональних економік. *Економіка і прогнозування: науково-аналітичний журнал*. 2014. №2. С. 9-20.
3. Бюджетна політика у контексті стратегії соціально-економічного розвитку України: У 6 т. Т.4. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі Ф.О. Ярошенко, О.І. Амоша, С.С. Гасанов, М.Я. Дем'яненко; Н.-д. фін. ін-т при

М-ві фінансів України. К., 2014. 364 с.

4. Верменич Я.В. Історична регіоналістика в Україні: спроба концептуального аналізу. К.: Інститут історії України НАНУ, 2011. 231 с.

5. Дармограй, В. Соціально-економічні пріоритети стратегічного планування на регіональному рівні. *Економіст*. 2016. №7. С. 44-46.

6. Державні цільові програми та упорядкування програмного процесу в бюджетній сфері / В.М. Геєць, О.І. Амоша, Т.І. Приходько, В.П. Александрова, В.В. Близнюк; Ін-т економіки та прогнозування НАН України. К.: Наук. думка, 2008. 384 с.

7. Адвокатова Н.О., Танклевська Н.С. Агропарки повного циклу виробництва в контексті інноваційного розвитку південного регіону України. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2019. №1(39). С.5-11.

Стратічук О.В. – здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Науковий керівник: **Карнаушенко, А.С.** к.е.н., ст. викладач
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМ ВАЛЮТНИМ ФОНДОМ

Міжнародні організації займають усе більш важливу роль у світовій економіці. Їхня діяльність дозволяє внести необхідний регулюючий фактор і визначену стабільність у функціонуванні валютно-розрахункових відносин між країнами. Зростає значення міжнародних валютно-фінансових і кредитних організацій у сфері вивчення, аналізу й узагальнення інформації про тенденції розвитку і вироблення рекомендацій з найважливіших проблем світового господарства [1].

Сучасний розвиток української економіки тісно пов'язаний із світовими кредитними ринками, міжнародними фінансовими організаціями та залежать від світових тенденцій економічного розвитку. Глобалізація світового фінансового середовища не локалізує фінансові та кредитні відносини лише на внутрішньому рівні, але при цьому заохочує вільний рух позикового капіталу всередині глобальної економіки, дозволяючи залучити необхідні кошти для потреб національної економіки.

У сучасній системі міжнародних відносин ефективне використання кредитних ресурсів міжнародних фінансових установ є важливим джерелом для реалізації пріоритетних проєктів та завдань соціально-економічного розвитку та міжнародної інтеграції.

Як позичальник на міжнародному кредитному ринку, Україна співпрацює з багатьма іноземними державними та міжнародними фінансово-кредитними установами. Однак досить низький кредитний рейтинг України, який у 2016 році впав до негативного рівня, що призвело до зниження ВВП та девальвації

національної валюти не дозволяє державі брати позики на відкритому кредитному ринку. Тому співпраця з інституційними кредиторами є особливо актуальною [2].

Нинішня криза національної економіки України, складне соціально-економічне становище українців та нестабільна військово-політична ситуація в країні потребують пошуку незвичних шляхів їх подолання та розробки профілактичних програм для запобігання політичної та економічної кризи. Однак на реалізацію цих програм потрібні значні фінансові ресурси, більша частка яких може забезпечити кредитні кошти, залучені від іноземних кредиторів. У цьому контексті досить актуальною та корисною для України є співпраця з Міжнародним валютним фондом (МВФ). Однак мінливість зовнішнього та внутрішнього економічного середовища країни актуалізує дослідження та аналіз фінансово-кредитних показників співробітництва між Україною та МВФ.

Під час вивчення основних принципів співпраці між Україною та МВФ варто задуматися про недолік цих кредитів для України таких як постійно зростаючих вимог, які фонд висуває до своїх клієнтів. Співпраця між Україною та МВФ є досить неоднозначною та має як позитивні, так і негативні наслідки.

Інколи вимоги МВФ вважаються занадто прямими, "жорсткими" та негнучкими. Але насправді ніхто офіційно не наполягає на тому, щоб рекомендації Фонду суворо виконувались. Більше того, МВФ звернув особливу увагу на те, що програма стабільності, що фінансується за рахунок позикового фонду, сприймалася як урядова, а не нав'язувалася ззовні [3]. Однак існують ризики негативних тенденцій та наслідків співпраці між Україною та МВФ, а саме: загроза фінансовій безпеці держави, трансформація фінансової системи України у систему, залежну від позик МВФ, у значному збільшенні державного боргу, неможливість формування довгострокової конкурентної національної економіки, загроза національному суверенітету. Нав'язування сценарію МВФ щодо економічного реформування в країнах третього світу без урахування їх геополітичних та етнічних особливостей є негативним. Відсутність знань про становище країн, які беруть позики та застосовують універсальний пакет реформ, перешкоджають розвитку на довгі роки.

Отже, вивчивши співпрацю між Україною та МВФ можемо зробити наступні висновки:

1. Поточні кредитні відносини з МВФ породжують низку питань, що стосуються умов позик та виконання Україною досягнутих домовленостей, а також ефективності такого кредитування.

2. В останні роки значно посилилася залежність України від іноземних позик, що проявляється у їх досить високій частці (понад 40%) у ВВП України та загрожує фінансовій безпеці держави.

3. Загалом, за роки співпраці з МВФ, Україна отримала понад 15,23 млрд. SDR кредитних ресурсів, що становить близько 27,8 млрд. дол. США [3].

Однак, незважаючи на всі організаційні недоліки, іноземний кредит залишається важливим для України, оскільки він сприяє поліпшенню

економічної ситуації держави та її макрофінансових показників, конкурентному ринковому середовищу, стабілізації національної валюти, посиленню інвестиційного процесу, розвитку приватного підприємництва. Крім того, іноземні позики дозволяють реалізувати багато проектів, які є надто дорогими для українського уряду та приватних підприємців, а саме: екологічні, енергозберігаючі, інфраструктурні, енергоефективні галузі, масштабні транспортні проекти тощо. Єдине ефективне використання кредиту МВФ, отриманого Україною та проведення більш швидких економічних реформ дасть змогу пізніше співпрацювати з МВФ та іншими міжнародними фінансовими установами без позик, але лише на основі їх участі у технічній допомозі та консультаційній підтримці.

Література

1. Долиновська О. Я. Співпраця України з міжнародним валютним фондом та перспективи розвитку економіки держави. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1401> (дата звернення 09.03.2020)
2. Нікіфоров П. О. Валютне регулювання в системі економічної політики держави. URL: http://www.chnu.edu.ua/res/chnu/chnu_news/March/Tkach.pdf (дата звернення 09.03.2020)
3. Official website of the IMF. Retrieved November 6, 2018 from: http://www.imf.org/external/np/in/tad/extrans1.aspx?memberKey1=993&endDate=2014-12-12&inposition_lag=YES (дата звернення 09.03.2020)

Стрельченко О. В. – здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
Науковий керівник: *Кирилов Ю. Є.* – д. е. н., професор
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон,

РИЗИКИ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА УПРАВЛІННЯ НИМИ

У сучасній економіці досить швидко змінюються ринкові відносини, через що кінцевий результат діяльності підприємства може бути нечітким та невизначеним. В таких умовах найбільш вразливим є бізнес, що знаходиться на стадії становлення та розвитку. Сільське господарство - традиційно одна з найважливіших і водночас найбільш ризикових галузей економіки. Найбільш вагомими вважаються виробничі ризики, пов'язані із дотриманням технології виробництва. В сучасних умовах господарювання значимості набуває питання щодо врахування дії економічних ризиків.

Одним з необхідних чинників управління виробництвом є детальна оцінка ризиків, визначення їх наслідків та попередження загроз. Зазначимо, що

повністю уникнути ризиків неможливо: вони наявні через об'єктивні фактори, наприклад відсутність певної інформації, неможливість точного прогнозу щодо багатьох параметрів функціонування підприємства. Тому суб'єкти господарювання, з метою мінімізації втрат, мають максимально передбачити різні типи ризиків, а саме розподілити ризики відповідним чином, згрупувати джерела їх виникнення, можливість настання, наслідки і втрати для підприємства.

Класифікувати ризики можливо за різними ознаками. При цьому слід прагнути не стільки перерахувати всі види ризиків, скільки створити певну схему (базу, модель), яка дасть можливість максимально повно згрупувати наявну інформацію про підприємство/галузь/регіон за наявними однорідними ознаками (форма господарювання/вид діяльності/місце діяльності та інші). Таким чином можливо проаналізувати сукупний ризик економічної одиниці і прийняти управлінські рішення, що забезпечать ефективний результат господарювання.

Всі ризики, незважаючи на класифікаційну приналежність, є економічними ризиками. Це пояснюється тим, що всі види ризиків (ризик втрати репутації, валютний, політичний, екологічний ризики тощо) мають економічно виражені наслідки, які проявляються прямо чи опосередковано. Тому, їх економічний прояв і визначає спільну рису між усіма видами ризику.

На рис.1 наведено етапи управління ризиками:

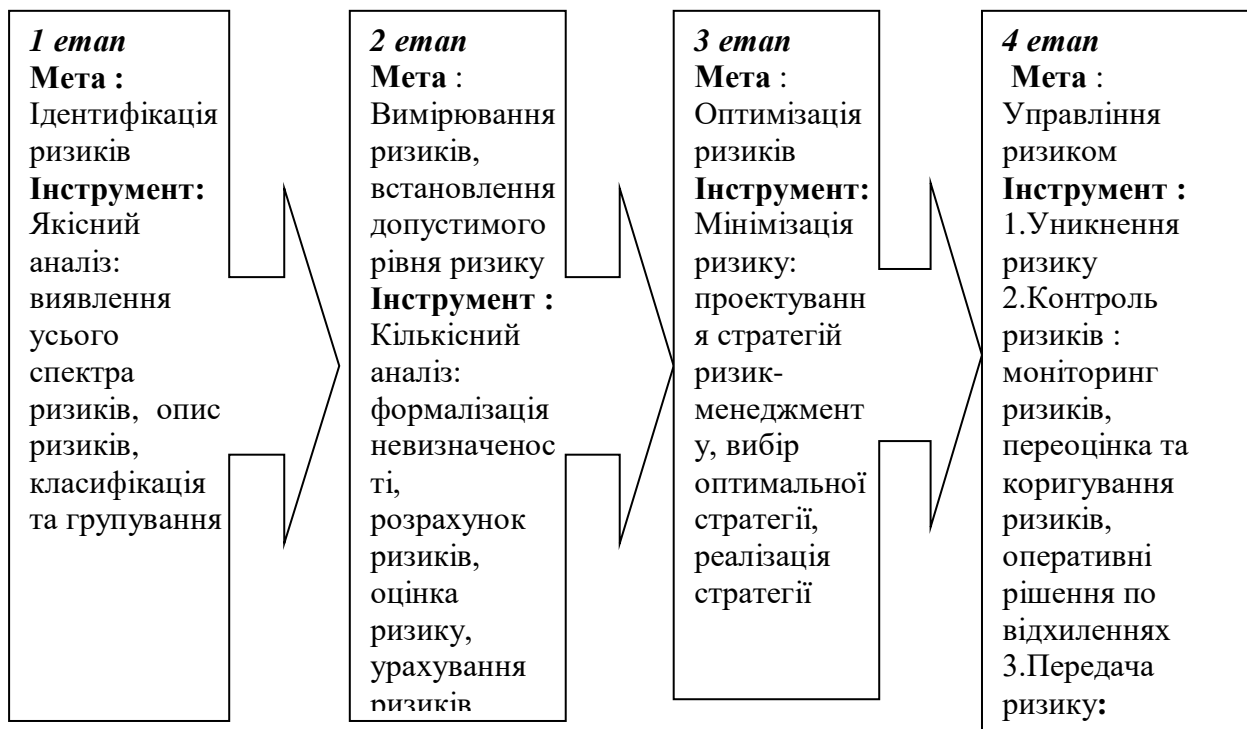

Рис.1. Етапи управління ризиками [1] .

Сучасні вчені, зокрема Г. Вербицька [2] трактують економічний ризик як можливість зазнати не лише втрат, а й отримати додаткові вигоди для

господарюючого суб'єкта. Зважений, обґрунтований та розрахований розмір ризику дасть можливість підприємству отримати більший розмір прибутку.

Розглянемо на прикладі аграрних підприємств Херсонської області можливість побудови моделі управління ризиками. Висновки схематично зображено на рис.2:

ВХІДНІ ДАНІ ДЛЯ АНАЛІЗУ ЕКОНОМІЧНИХ РИЗИКІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ				
<i>Суб'єкт господарювання</i>	<i>Підприємство 1</i>		<i>Підприємство 2</i>	
Розташування	Каховський район Херсонської області		Нововоронцовський район Херсонської області	
Площа земель у 2016 р., га	4 205,95		1 412,18	
Площа земель у 2017 р., га	4 463,95		1 313,83	
Наявність систем зрошення	Наявні		Відсутні	
Залишкова вартість основних засобів на 01.01.2018 р., тис. грн	113 299,00		6 447,00	
Склад основних засобів	Нові		Зношені	
Прибуток на 1 га, тис. грн. (2017 р. порівняно з 2016р.)	-1		0	
	платник єдиного податку		платник єдиного податку	
ЗВЕДЕНІ РЕЗУЛЬТАТИ АНАЛІЗУ				
Показник	<i>Підприємство 1</i>		<i>Підприємство 2</i>	
	<i>перевага + /недолік -</i>	методи управління ризиками	<i>перевага + /недолік -</i>	методи управління ризиками
Зрошення	+	X	-	страхування
Площа оброблюваних земель	+	X	-	диверсифікація виробництва
Власна, оновлена сільськогосподарська техніка	+	X	-	використовувати в діяльності більш новітні технології
Стратегія підприємства, направлена на розвиток	+	X	-	
Залучені кошти (кредити банків та ін.)	-	страхування, бюджетування	+	X
Фінансові показники діяльності підприємства	-	створення резервів	+	X

Рис.2. Результати аналізу економічних ризиків досліджуваних підприємств.

Запропонуємо наступний алгоритм управління економічними ризиками для аграрних підприємств:

- по-перше, провести аналіз фінансового стану підприємства – це дасть можливість об'єктивно оцінити його стан в порівнянні з іншими суб'єктами господарювання на основі коефіцієнтів рентабельності, автономності, фінансової незалежності ;

- другим етапом є розробка плану функціонування підприємства, що дозволяє прогнозувати очікувані ризики та потреби підприємства в розвитку та класифікувати економічні перспективи;

- наступним є прийняття рішення щодо управління ризиками та розробкою і впровадженням конкретних інструментів їх регулювання (страхування, лімітування, диверсифікацію та ін.) в залежності від цілей суб'єкта господарювання..

На основі проміжних результатів кожного етапу вищенаведеного алгоритму доцільним є розробка інструментів управління ризиками аграрних підприємств, що враховує спеціалізацію, специфіку господарської діяльності та конкурентне середовище.

Література

1. Рижиков В.С., Яковенко М.М., Латишева О.В., Дегтярьова Ю.В., Щелокова А.Л., Коваленко О.О. ПРОЕКТНИЙ АНАЛІЗ: Київ, 2007 - с.226
2. Вербицька Г. До визначення поняття «ризик» / Г. Вербицька // Економіка України. – 2004. – № 4. – С. 83–87.

*Строганов О.О. – здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
Науковий керівник: Яремко Ю.І. – д.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон,*

УМОВИ ФОРМУВАННЯ СТАЛОЇ МОДЕЛІ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Земельні ресурси як складова природно-ресурсного потенціалу країни є унікальним об'єктом, на який спрямовані інтереси всіх членів суспільства. Ступінь інтенсивності їх використання та відтворення визначається характером впливу на них суб'єктів господарювання. Управління земельними відносинами щодо використання земельних ресурсів відбувається у складних умовах зростаючого попиту суспільства на ресурси і послуги, які характеризується екологічною обмеженістю. Сутність ефективного управління суспільними відносинами в частині використання земельних ресурсів полягає у площині розбудови відносин стосовно володіння, користування, розпорядження землями відповідно до принципів сталого розвитку.

Умови розбудови земельних відносин мають обумовлюватися принципами сталої системи землекористування з метою збереження природних ресурсів для майбутніх поколінь. Визначення умов сталого землекористування передбачає використання системного підходу і математичного моделювання. Розвиток

сільськогосподарського виробництва характеризується екстенсивністю, що поглиблює наслідки землекористування. Використання існуючих агротехнологій виробництва та збереженні існуючої моделі земельних відносин приводять до поступової дегуміфікації в ґрунтах сухостепової зони України.

Вирішення проблем раціонального землекористування потребує зосередження зусиль на сприйнятті земельних ресурсів як складової частини екосистеми, яка являє собою природний комплекс живих організмів та середовища їх існування, пов'язаних між собою обміном речовин і енергією. Тому, актуалізується концепція сталого землекористування, якою окрім економічного результату передбачається збереження та підвищення якості земельних ресурсів, задоволення матеріальних і духовних потреб населення.

Дослідження доводить необхідність обрання принципів сталого розвитку у системі землекористування та визначає їх економічну, соціальну та екологічну роль. Проведені дослідження доводять необхідність синергетичної моделі землекористування на засадах сталого розвитку, яка в умовах посилення впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на аграрний сектор має базуватися на принципах самоорганізації та компліментарності, що має на меті збереження земельних ресурсів для майбутніх поколінь.

Базові положення синергетичного підходу надають можливості встановлення впливу непередбачуваних або невизначених факторів на ефективність землекористування, а використання методології синергетичного підходу в частині теорії динамічної нерівноваги, теорії катастроф та детермінованого хаосу, що особливо важливо в умовах нестійкості економічного середовища, дозволяє побудувати сталу модель землекористування.

Моделі сталого землекористування синергетичного типу повинна базуватися на системі земельних відносин, які сформувалися в умовах посилених трансформаційних перетворень аграрного сектору економіки. Отримані результати можуть бути використані при розробці комплексу правових, організаційних, управлінських, науково-технічних заходів щодо забезпечення сталого землекористування, що дозволить не тільки ефективно використовувати земельні ресурси, але забезпечити збереження їх якісних характеристик в умовах збільшення антропогенного впливу.

Література

1. Dudiak N.V., Potravka L. A., Stroganov A. A. Soil and Climatic Bonitation of Agricultural Lands of the Steppe Zone of Ukraine. *Indian Journal of Ecology*. 2019. Vol. 46 (3). P. 534–540.
2. Потравка Л. О. Модель трансформацій аграрного сектора України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2016. Вип. 20. С. 40–46.
3. . Потравка Л.О. Напрями аграрної структурної політики в умовах трансформаційних перетворень аграрного сектору економіки України *Науковий вісник Ужгородського національного університету Випуск 19, частина 2 2018 рік* с. 144-148 .

*Танклевська Н.С. - д.е.н., професор
Вибранський В.В. - здобувач вищої освіти третього
(освітньо-наукового) рівня
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

СУТЬ ТА ПРИНЦИПИ СПОРТИВНОГО МАРКЕТИНГУ

На сучасному етапі економічного розвитку України відбуваються значні зміни в сфері фізичної культури та спорту. Сьогодні галузь спорту набуває особливо важливого значення для формування стабільної та потужної бізнесової структури, яка дасть поштовх як для економічного розвитку країни, так і популяризації здорового способу життя серед населення.

Сучасні зміни в українській спортивній сфері тісно пов'язані з перетвореннями в країні та є передумовою розвитку спортивного, фізкультурно-оздоровчого бізнесу як важливої складової національної економіки. Сьогодні фізична культура та спорт розглядаються як цінність і входять органічним компонентом у такі феномени, як «рівень життя» і «стиль життя», а фізичні кондиції та здоров'я розглядаються в суспільстві як визначальні фактори конкурентоспроможності особистості на ринку праці, її успішності в особистому, суспільному і професійному житті [1, 2].

Маркетинг в спортивній сфері – це частина класичного маркетингу, яка має свій специфічний набір рис та особливостей. Цим видом маркетингу може займатися не кожний маркетолог, навіть дуже досвідчений. У спортивному маркетингу існує своя теорія, що спирається на специфіку спортивних змагань. У певному сенсі можна говорити про те, що фахівець зі спортивного маркетингу повинен зв'язати воедино наступні чотири складових: глядачів (уболівальників), комерційні фірми-спонсори, змагання та спортсменів, а також засоби масової інформації [3].

Маркетинг в спортивній сфері майже цілком спирається на загальну концепцію виробничо-економічного маркетингу, тому що сучасна економіка пропонує сфері спорту механізм, за допомогою якого і здійснюється його комерціалізація. Ефективність маркетингу сфери спорту залежить насамперед від правильної оцінки конкретної ситуації і послідовної програми дій, яка враховує специфіку спортивного продукту.

Формування економічних знань у галузі спортивної індустрії реалізується через поєднання пізнавальних, теоретичних і практичних компонентів, що сприяє формуванню гармонійної, усебічно розвиненої особистості, для якої професійні знання, уміння й навички та їх постійне оновлення становлять основу самореалізації в економічній сфері суспільства. Так, заслуговує на увагу концепція маркетингу в системі фізичної культури та спорту О. Степанової (табл. 1), де визначено й сформульовано принципи маркетингу й управління маркетинговою діяльністю фізкультурно-спортивних організацій [4].

Таблиця 1

Концепція маркетингу в системі фізичної культури та спорту

Принцип	Характеристика принципу
Принцип суверенітету споживача	за основу брати розв'язання проблем кінцевих споживачів послуг фізкультурно-спортивних організацій; суверенітет не абстрактного споживача, як це прийнято в масовому маркетингу, а конкретних, чітко окреслених сегментів ринку послуг фізичної культури та спорту з властивими їм запитами й можливостями.
Принцип концентрації зусиль	Зосередження зусиль і ресурсів фізкультурно-спортивної організації на виробництві і наданні таких послуг, які реально необхідні споживачам у вибраних сегментах ринку, задовольняють характер і перспективи попиту цільової аудиторії за задумом, асортиментом, характеристиками, якістю і конкурентоспроможністю.
Принцип розуміння послуг галузі «Фізична культура і спорт»	Розуміння послуг галузі як складного, багатоаспектного економічного й водночас соціально-педагогічного об'єкта, що характеризується сукупністю властивостей і характеристик, які відповідають потребам цільових споживачів за рівнем доступності (у тому числі і ціновим).
Принцип поєднання адаптивності з дією на споживача	З одного боку, має бути дотриманий засадничий принцип маркетингу - орієнтація діяльності фізкультурно-спортивної організації на споживачів її послуг.

Отже, враховуючи, що маркетинг у спортивній сфері - це специфічна діяльність, яка спрямована як на отримання соціального ефекту, так й фінансового, тому дана проблематика є актуальною. Загалом сутність маркетингу у сфері фізичної культури та спорту охоплює широке коло питань, які має вирішувати спортивний маркетолог. Маркетинг в спортивній сфері майже цілком спирається на загальну концепцію виробничо-економічного маркетингу, тому що сучасна економіка пропонує сфері спорту механізм, за допомогою якого і здійснюється його комерціалізація. Ефективність маркетингу сфери спорту залежить насамперед від правильної оцінки конкретної ситуації і послідовної програми дій, яка враховує специфіку спортивного продукту.

Література

1. Разумовський С. О. Маркетинг фізичної культури як елемент соціальної сфери суспільства (соціально-філософський аналіз). Слобожанський науково-спортивний вісник. 2013. №2. С. 199-203.
2. Муштай В.А., Бересток Б.П. Формування та оцінка ефективної системи управління маркетинговою діяльністю підприємства сфери послуг. *Східна*

Європа: ЕКОНОМІКА, БІЗНЕС ТА УПРАВЛІННЯ. Випуск 2 (19). 2019. С. 183-189.

3. Самодай В. Актуальні питання щодо впровадження маркетингу у сферу фізичної культури і спорту. *Молода спортивна наука України*. 2013. Т 4. С. 158-165.

4. Катаєв О. І., Андрієнко Г. М. Сучасні вимоги і шляхи удосконалення процесу підготовки фахівців із фізичного виховання та спорту. *Теорія та методика фізичного виховання*. 2003. № 1. С. 2–3.

Танклевська Н.С. - д.е.н., професор

Дорофтей А.А. - здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

ЛОКАЛЬНІ РИНКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На ринку сільськогосподарської продукції, як і на будь-якому товарному ринку, основними суб'єктами виступають посередники. Перелік видів посередників на товарних ринках є широким. Це агентські контори, комерційно-посередницькі фірми, товарні біржі, ярмарки-виставки, аукціони, торгові доми, торгові палати, оптові магазини та оптові бази. Їх функції є достатньо різноманітними – від простого інформування та зведення учасників ринкових угод, до викупу товарних партій та самостійного формування цінової та товарної політики.

Національне господарство як економічну систему формує мережа галузевих ринків, кожен з яких виконує свою роль у процесі суспільного відтворення. Самі по собі галузеві ринки є відкритими взаємозалежними підсистемами, що взаємодіють між собою, формуючі міжгалузеві пропорції національного виробництва. Водночас їх ринковий простір не є однорідним та неперервним, а складається з мережі відносно відокремлених локальних ринків [1].

Регулююча функція ринку полягає у спрямуванні наявних ресурсів на виробництво необхідних благ, щоб подолати основну економічну суперечність між обмеженими ресурсами та необмеженими потребами. Найкращим чином цю функцію виконує конкурентний ринок, який забезпечує встановлення ціни на рівні граничних витрат. Локалізація ринкового простору забезпечує ефективне виконання даної функції шляхом мінімізації транспортних витрат та інших витрат обігу. Натомість, обмеження кола учасників ринкових угод, властиве локальним ринкам, може розцінюватися як обмеження конкуренції та монополізація ринкового простору окремими учасниками. Прояви монопольної влади, тобто відхилення ринкової ціни від рівня граничних витрат, означає неефективність такого ринку та обумовлює необхідність державного втручання. Ще одним напрямком виконання локальними ринками регулюючої функції, на нашу думку, має бути мінімізація ризиків та сприяння їх ефективному

розподілу між учасниками процесу відтворення – від виробника до кінцевого споживача. Налагодження тривалих взаємовигідних відносин між локалізованими ринковими партнерами має сприяти ефективному розподілу ризиків, зокрема, недопущенню зловживання посередниками своєю монопольною (чи монопсонічною) владою. Справедливо, що посередник, який бере на себе ризики транспортування, зберігання, кредитування обороту, отримує за це винагороду. Низький рівень посередницького прибутку знищує мотивацію до такого виду підприємницької діяльності і, відповідно, знижує ефективність всього процесу суспільного відтворення в певній галузі [2].

Санаційна функція ринку передбачає звільнення ринкового простору від нежиттєздатних ринкових суб'єктів. Гарантією ефективного виконання локальними ринками цієї функції є забезпечення рівних умов функціонування ринкових суб'єктів. Це означає, по-перше, рівні можливості доступу до ринкових майданчиків виробників сільськогосподарської продукції всіх категорій і, по-друге, можливість вибору постачальників сільськогосподарської продукції для споживачів всіх категорій. Наближення ринкових майданчиків до ареалів виробництва забезпечує першу умову, а перенесення їх до ареалів споживання – другу. Ефективний локальний ринок має поєднувати обидві умови.

Локальні ринки сільськогосподарської продукції, з одного боку, створюються та функціонують на основі приватної ініціативи, з іншого – потребують активної участі держави для формування ефективного контролю за безпечністю реалізованої продукції та забезпечення рівного доступу до торгівлі на такому ринку різних категорій продавців і покупців. При цьому має забезпечуватися узгодження приватних і державних інтересів або, як мінімум, запобігання їх антагоністичності. Локальний ринок як комерційна структура прагне до отримання прибутку і його максимізації, аналогічне прагнення існує і у комерційних організацій з інфраструктурного забезпечення ринку: транспортних фірм, кредитних установ, спеціалізованих сховищ тощо. При цьому держава, маючи фіскальний інтерес через оподаткування такого прибутку, одночасно прагне забезпечити продовольчу безпеку споживачів і покращити умови збуту продукції виробникам.

Внутрішній механізм функціонування локальних ринків сільськогосподарської продукції тісно пов'язаний з відповідним державним втручанням. Передусім, держава бере активну участь у створенні торговельних майданчиків локальних ринків сільськогосподарської продукції шляхом виділення необхідних земельних ділянок, підведення до цих майданчиків відповідних комунікацій (водогону, каналізації, електромереж, доріг). Крім того, уповноважені державні органи мають забезпечити створення та функціонування на території локальних ринків відповідних лабораторій з перевірки якості продукції рослинництва і тваринництва та видачу необхідних документів. Також держава має контролювати процес інформування потенційних покупців і продавців про діяльність локального ринку шляхом вимагання від його керівництва створення та підтримки власного сайту, випуску друкованих видань тощо [3].

Важливими умовами для успішного виконання локальними ринками інформаційної функції є державні заходи щодо створення нормативно-правової бази для здійснення стандартизації продукції, ефективне фінансування організацій, які забезпечуватимуть контроль цих нормативів та здійснюватимуть заходи адміністративного покарання в місцях укладання ринкових угод. Ефективне виконання локальними ринками санаційної функції реалізується через дотримання принципу рівних умов доступу всіх ринкових суб'єктів на торговельні майданчики, в тому числі, з урахуванням ареалів виробництва та споживання сільськогосподарської продукції та відстаней між ними.

Література

1. Прудніков Ю. В. Державне регулювання локальних ринків сільськогосподарської продукції: доцільність непрямих заходів. *Вісник ЖНАЕУ. Економічні науки*. 2016. № 2 (57), т. 2. С.71–79.
2. Кашуба Ю. П., Янишин Я. С. Регіональні оптові ринки сільськогосподарської продукції. *Економіка АПК*. 2012. № 2. С. 57–61.
3. Прудніков Ю. В. Локальні ринки сільськогосподарської продукції. *Інноваційна економіка*. 2014. № 6 (55). С. 255–261.

Танклевська Н.С. - д.е.н., професор

*Жуковська О.В. - здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

АНАЛІЗ БІРЖОВИХ РИНКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

На сьогодні біржовий ринок виконує дуже суттєву функцію і є надзвичайно важливим центром ціноутворення та інвестування. Наростання процесів глобалізації економіки і багатьох фінансових операцій відіграли важливу роль у перетворенні біржового ринку в базове джерело розміщення капіталів на рівні з традиційними інвестиційними активами. Внаслідок нестабільності та суттєвої волатильності на світових ринках, з'являються необхідні умови для функціонування і розробки нових ефективних стратегій для впровадження біржових інструментів для захисту від несприятливих змін на ринку і отримання високих прибутків.

Нині майже весь біржовий оборот на міжнародному ринку – 98%, забезпечується діяльністю п'ятдесяти бірж, а саме 84% обороту припадає на біржі США, 8% – біржі Великобританії, 6% – Японії і 2% – біржової структури інших країн. Стосовно країн із розвиненою економікою, то в них біржова діяльність зазнає достатньо кардинальних змін, які у свою чергу, пов'язані з оновленням технічного та інформаційного сектору. Як результат, впровадження інструментів біржового ринку поширюється на дуже велику кількість учасників: починаючи від трейдерів та фінансових

компаній та на товаровиробників. На сьогодні міжнародний біржовий обіг набув дуже масштабних розмірів: щодня здійснюються операції на трильйони доларів. За рік укладається понад 25 млрд угод. Відчутними темпами зростає фінансовий сектор завдяки домінуванню та задіянню спекулятивного капіталу [1].

Найбільше зростання спостерігається в торгівлі агропродовольчими товарами. Аналіз свідчить, що в територіальному аспекті, домінує Азіатсько-Тихоокеанський регіон, в якому ведуть діяльність одні з найбільших у світі бірж, на які припадає понад третини угод у цілому. Навіть країни Азії, у своєму бурхливому розвитку випередили Сполучені Штати Америки. Біржі знаходяться в США, але динаміка вказує на зростання бірж саме таких країн, як Індія, Китай. Рейтинг найбільших міжнародних бірж очолює Чиказька біржа CME Group, але за останні роки на другу позицію вийшла Національна фондова біржа Індії, яка потіснила Європейську біржу EUREX.

На товарних ринках домінуючими у торгівлі інструментами на сільськогосподарську продукцію вже тривалий час залишаються біржі США, на частку яких припадає понад половини світової біржової торгівлі.

У 2016 р. торгова активність на біржах Північної Америки зросла до 8,59 млрд контрактів, а в 2017-му – до 8,89 млрд доларів. Тимчасом загальний обсяг в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні знизився з 9,18 млрд у 2016 р. до 8,81 млрд у 2017 р. Європа збільшила його до 5,18 млрд, а в Латинській Америці – до 1,62 млрд. Насправді Північна Америка та Європа є лідерами щодо загальної кількості торгів у цих регіонах [2].

Світова біржова торгівля є однією з головних форм оптової торгівлі, про що свідчать обсяги біржових доручень і номенклатура біржових товарів. Оцінювання поточного стану світового біржового ринку засвідчує про щорічне зростання обсягів торгів, яке дещо уповільнилося в останні два роки, що пов'язано з кризовим станом світової фінансової системи. Світові біржі нині є потужними центрами ціноутворення, які являють собою перспективну сферу інвестування капіталів та трансферту товарних і фінансових потоків. Останні два десятиріччя одним з основних джерел розміщення капіталів, поряд із такими традиційними інвестиційними інструментами, як цінні папери, боргові зобов'язання, нерухомість, частіше почали використовувати біржові деривативні інструменти. Зростаюча волатильність міжнародних фінансових і товарних ринків, а також наявність прогнозованих ринків деривативів забезпечує нові можливості у розробці стратегій, необхідних для захисту від небажаних змін ринкової кон'юнктури й отримання прибутків. Завдяки цьому активне використання інструментів ринку деривативів зумовило швидке зростання інвестиційних засобів на цих ринках [3].

Інвестиційний процес стосовно сільського господарства подібний щодо багатьох інших товарних ринків. Якщо декілька компаній одразу великий обсяг товарів на ринок, вони можуть різко змінити ціну цього продукту і перетворити високоприбуткову маржу у втрати. Проте існують

переваги для захисту ціноутворення, яких не мають інші товарні галузі. На сьогодні, майже весь біржовий оборот на міжнародному ринку – 98% забезпечується п'ятдесятьма біржами. 84% обороту припадає на США, 8% – біржі Великобританії, 6% – Японії і 2% – біржові структури інших країн.

Отже, до основних інноваційних тенденцій на світовому біржовому ринку можемо віднести: глобалізацію світових біржових ринків; суттєве зростання обсягу торгівлі; лібералізацію механізму торгівлі та регулювання; електронізацію всіх операцій на біржових ринках; вплив світової глобалізації ринків деривативів на активізацію розвитку цих ринків у країнах із перехідною економікою.

Література

1. Якушик І.Д. Інституціональна структура регулювання фінансового ринку: адаптація зарубіжного досвіду. *Збірник наукових праць Національного університету Державної податкової служби України*. 2014. № 2. С. 400–407.

2. Звіти НКЦПФР. URL:<http://nssmc.gov.ua/fund/analytics>. (дата звернення: 20.02.2020).

3. Лещук Ю. А. Розвиток біржового ринку сільськогосподарської продукції. *Економіка та суспільство*. 2018. № 15. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/15_ukr/24.pdf. (дата звернення: 19.02.2018).

Танклевська Н.С. - д.е.н., професор
Олійник В.С. - здобувач вищої освіти третього
(освітньо-наукового) рівня

Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОГРАМ

Економічне зростання в Україні відбувається за рахунок використання потенціалу економіки країни та окремих її регіонів. Практика господарювання, розробка та реалізація загальнодержавних програм і заходів щодо стабілізації економічної ситуації свідчать про те, що надмірна централізація управління, усунення від реального впливу на вирішення цих питань регіонів, недооцінка їх інтересів та економічних можливостей – гальмо на шляху ринкового реформування економіки, ефективного використання економічного потенціалу України. Водночас необхідність посилення ролі територіального управління, підвищення впливу місцевих органів влади на соціально-економічну ситуацію вимагає обґрунтованої та виваженої регіональної економічної політики, визначення цілей, пріоритетів розвитку регіону. Регіональна економічна політика має органічно поєднувати загальнодержавні й місцеві інтереси, а в кінцевому підсумку - спрямована на повнокровний, поступальний розвиток регіону [1].

Структурно-інвестиційна політика – це система науково обґрунтованих цілей та заходів, спрямованих на оптимізацію функціонально-компонентної й функціонально-територіальної структури економіки регіонів України, вдосконалення міжгалузевих пропорцій та формування соціально орієнтованої, економічно ефективної та екологічно безпечної господарської системи з врахуванням природних, демографічних та ресурсних особливостей регіонів. При цьому метою регіонального структурного регулювання є забезпечення функціонування національної економіки як цілісної системи на основі оптимального розміщення продуктивних сил з врахуванням природно-ресурсного потенціалу, існуючих систем розселення, особливостей історичного розвитку та екологічної безпеки регіонів [2].

Стратегічною метою впровадження регіональної інвестиційної програми розвитку аграрного сектору є підвищення рівня життя та соціального захисту населення на основі активізації інвестиційної діяльності і раціонального використання природного, виробничо-економічного й наукового потенціалу галузі.

Регіональні інвестиційні програми розвитку аграрної сфери повинні забезпечувати наступні основні цілі [3]:

- інтенсивний розвиток агропромислового виробництва на інноваційній основі, що є передумовою підвищення конкурентоспроможності продукції аграрного сектору та збільшення надходжень у регіон зовнішніх інвестиційних ресурсів;

- розширення сфери й обсягів підприємництва в аграрній сфері, що має підвищити зайнятість населення, його купівельну спроможність та збільшити надходження коштів до бюджету, у тому числі місцевого;

- створення нових робочих місць з метою нарощування виробничого потенціалу та вирішення проблеми зайнятості населення;

- формування розвинутої виробничої, ринкової та інвестиційної інфраструктури, що стимулює діяльність в аграрному секторі економіки, тощо.

Розробка регіональних інвестиційних програм ґрунтується на певних організаційних та виробничих ресурсах. Тому в інвестиційній програмі розкривають наявність і оцінку природно-ресурсного і соціально-економічного потенціалу регіону, характеризують сучасний стан інвестиційного процесу та рівень інвестиційної привабливості галузей аграрного сектору. Це має переконати потенційних інвесторів у доцільності здійснювати прямі інвестиції в об'єкти аграрно-промислового комплексу, або надати кредитні ресурси товаровиробникам. Невід'ємною складовою частиною програми мають бути організаційні заходи щодо її формування та реалізації.

Отже, розробка дійової, реальної для виконання, ефективної інвестиційної програми розвитку АПК регіону є досить складною справою. Тому місцевим органам влади, крім відповідних управлінських структурних підрозділів, доцільно залучати до такої роботи не лише науково-дослідні

установи, а й консалтингові та проектні організації, які мають необхідних для цього фахівців із досвідом роботи в інвестиційному проектуванні. Зусилля та витрати, необхідні для розробки інвестиційної програми, яка, за суттю є базою для забезпечення соціально-економічного розвитку АПК регіону, повністю компенсується результатами, які можна отримати від реалізації такої програми, що в цілому сприятиме справі поліпшення використання інвестиційних ресурсів на регіональному й державному рівнях в Україні.

Література

1. Танклевська Н.С. Інвестиційна програма розвитку АПК регіону. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2007. Вип.1 (39). С. 102-108.
2. Литовченко М. В. Удосконалення державного регулювання інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання з урахуванням активізації процесів злиття і поглинання підприємств в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 24 (груд.). С. 24-27.
3. Гриньова В.М., Коюда В.О., Лепейко М.І., Коюда О.П. Проблеми розвитку інвестиційної діяльності Монографія / За заг. ред. проф. Гриньової В.М. Х.: Вид ХДЕУ, 2002. 464с.

*Танклевська Н.С. - д.е.н., професор
Синенко О.О. - здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

РЕГІОНАЛЬНИЙ ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

На регіональний фінансовий механізм впливають світові фінансові процеси та глобалізація, тому є доцільним адаптувати провідний досвід зарубіжних країн. Міжнародний досвід свідчить, що реформування фінансового механізму аграрних підприємств проходить в основному за рахунок посилення прямих і непрямих важелів державного впливу. Державний вплив здійснюється шляхом регулювання цін на продукцію сільськогосподарських виробників і фермерських доходів, бюджетного фінансування діяльності аграріїв, забезпечення доступного кредитування, прозорого і зрозумілого оподаткування, регулювання експорту та імпорту аграрної продукції, стабілізації ринку сільськогосподарської продукції, регулювання земельних відносин, допомога господарствам, що знаходяться в несприятливих кліматичних умовах, підтримка науково-технічного прогресу, соціальна підтримка фермерів тощо. Успіх сільського господарства провідних країн Західної Європи, США, Канади, Китаю, Японії зобов'язаний обмеженню дій ринкових механізмів саморегулювання з використанням зовнішніх важелів впливу. Це державна підтримка сільського господарства через дотації, ціни, квоти, кредитну й податкову політику тощо [1].

Крім того, не залежно від рівня розвитку економіки країни, саме державне регулювання визначає стан та рівень розвитку фінансування аграрного сектору, оскільки саме через свої особливості виробництва він вимагає значної участі держави у своїй діяльності. На сьогодні у світі функціонує два найбільш ефективних підходи до державного регулювання: північноамериканський та європейський [2]. Головними відмінностями цих підходів є те, що другий підхід має більшу соціальну орієнтованість, а перший орієнтований на підвищення конкурентоспроможності й захист фермерів (рис. 1).

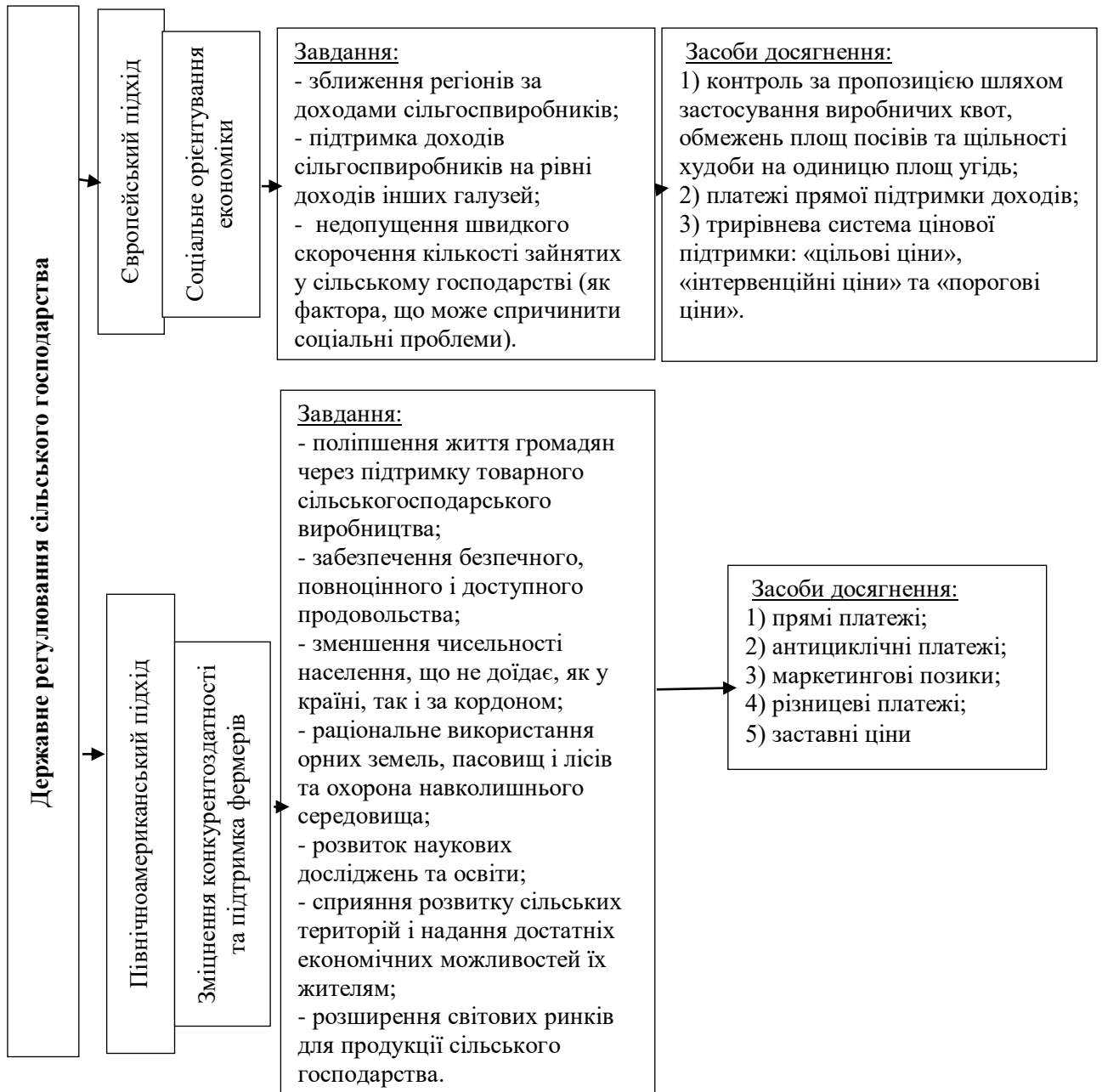

Рис. 1. Світові підходи до державного регулювання сільського господарства

У розвинутих країнах Заходу забезпечення ефективного функціонування фінансового механізму аграрних підприємств, а також їх підтримка у вигляді дотацій, субсидій і різних компенсаційних виплат, є однією з пріоритетних задач економічної політики держави.

Фермери США залучені ефективною державною підтримкою. Державне регулювання спирається на жорсткий контроль цін на продукцію сільського господарства, доступність фінансування діяльності аграріїв. Потреби фермерів у кредитних ресурсах задоволені в повній мірі в необхідний час, у повному обсязі та за помірною вартістю.

Досвід розвитку сільського господарства в країнах ЄС також говорить про важливу роль держави та державної підтримки в цьому процесі. Державне регулювання аграрної політики було закладено ще у статтях Римської угоди. Саме в цьому документі були визначені основи спільної аграрної політики (САП) країн ЄС. У Римській угоді були прописані положення щодо сільськогосподарської продукції, яка має включатися в єдиний ринок, завдань спільної аграрної політики, заходів підтримки досліджень в аграрній сфері. Напрями спільної аграрної політики постійно удосконалювались й оновлювались під пильним контролем європейської спільноти, Ради Європи та Європейської комісії. Спільна аграрна політика 2014-2020 років орієнтована на цілеспрямовану суспільну підтримку аграрного сектора, підвищенні довгострокової продуктивності, стійкості та стабільності ефективного сільського господарства. На САП 2014-2020 років на реалізацію запланованих заходів виділяється 363 млрд євро. САП включає такі дві складові [3]:

- перша складова включає в себе фінансові заходи підтримки фермерів. Були удосконалені схеми єдиного платежу та єдиного територіального платежу.
- друга складова акцентована на заходи щодо розвитку сільського господарства.

Отже, головним елементом фінансового механізму в країнах з розвинутою економікою є регулювання цін на продукцію сільського господарства державою. А саме встановлення мінімального граничного рівня для ринкових цін, нижче якого вони не можуть опускатися. Для цього використовуються два основних інструменти – підтоварні кредити та пряма державна закупівля продукції. У розвинутих країнах регулювання цін на аграрну продукцію і фермерських прибутків передбачає організацію спостереження за динамікою низки економічних показників.

Література

1. Майстро С. В. Сутність та напрями державного регулювання аграрного ринку в зарубіжних країнах. *Державне управління: теорія та практика*. 2006. № 1. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Dutp/2006-1/txts/GALUZEVE/06msvrzk.pdf> (дата звернення 01.03.2020).
2. Комарова І. В. Фінансові важелі державного регулювання аграрного сектору. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2013.

№ 1. С. 80-84. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vbumb_2013_1_19.pdf (дата звернення 01.03.2020).

3. Онегіна В. М., Шибаєва Н. В. Інституційна основа аграрної політики: українські реалії й досвід США та ЄС. *Економіка АПК*. 2016. № 1. С. 18-24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2016_1_4 (дата звернення 02.03.2020).

Танклевська Н.С. - д.е.н., професор кафедри економіки та фінансів
Ярмоленко В.В. - здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ АГРОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Сьогодні сільське господарство перспективна галузь розвитку економіки країни. Але в той же час є однією з найбільш ризикованих, оскільки успіх галузі багато в чому залежить від погодних умов. Ціни на продукцію аграріїв постійно зростають, тому втрата або недоотримання врожаю обертаються значними матеріальними збитками для виробників та призводить до втрати вигод. Вступ України до СОТ в 2008 році, запуск зони вільної торгівлі з Європейський союзом у 2016 році ставить нові вимоги до продукції сільського господарства, вимагає створення більш конкурентного середовища в країні. Надійний захист товаровиробників продукції сільського господарства від ризиків забезпечує страхування [1].

Сільське господарство традиційно є ризиковою сферою діяльності. Особливо це стосується України, в якій успішні результати сільгоспвиробника багато в чому визначаються погодними умовами. На розвиток сільськогосподарського виробництва впливають ризики стихійних лих і надзвичайних подій, які не залежать від людини. Непередбачені природні явища зменшують кількість і якість врожаю сільськогосподарських культур та знищують тисячі гектарів угідь, наносячи значні збитки виробникам сільськогосподарської продукції.

Для захисту майнових інтересів сільськогосподарських товаровиробників і забезпечення подальшого розвитку сільського господарства використовується страхування як один з найголовніших напрямків державної аграрної політики. Головною метою страхування в аграрному секторі економіки є стабілізація виробництва шляхом відшкодування втрат внаслідок несприятливих подій, настання яких не можна передбачити у часі та просторі.

Проблемними питаннями, які ускладнюють розвиток ринку аграрного страхування є:

1) зі сторони сільськогосподарських товаровиробників: низький рівень обізнаності щодо необхідності користування страховими послугами; недостатня фінансова спроможність, що не дозволяє купувати страхові послуги; відсутність довіри до страховиків (в цілому до страхування).

2) зі сторони страхових компаній: недосконалість страхових продуктів і послуг; відсутність обов'язкового, страхування при наданні фінансової підтримки сільгоспвиробникам; складність, і непрозорість договорів страхування; складність і непрозорість процедур отримання відшкодування; обмеженість і недосконалість існуючих страхових послуг і відсутність страхових продуктів, які задовольняли б різні категорії виробників; висока вартість страхування; випадки неналежної поведінки окремих страхових компаній (здійснення фіктивного страхування); недостатня зацікавленість страхових компаній у належному розвитку агрострахування в Україні; нестача кваліфікованих кадрів у штаті страхових компаній, які розуміють особливості сільського господарства.

Разом з тим активна політична діяльність навколо аграрного страхування ставить фінансову безпеку розвитку сільського господарства в умови певної законодавчої невизначеності. Так наприклад, політика СОТ передбачає зниження державної підтримки в певних аспектах господарської діяльності, що погіршує конкурентні умови для потенційно економічно слабких господарюючих суб'єктів. Натомість відзначається широким лобізмом заходи «зеленого кошика», а саме субсидіювання системи сільськогосподарського страхування, профілактика заражень і боротьбі з шкідниками рослин і іншим заходам [2].

Стимулювання інвестицій у сільськогосподарське виробництво дозволяє активно заохочувати приплив капіталу в галузь, а тому вимагає впровадження системи страхування, як активного елементу захисту фінансових ресурсів та забезпечення фінансової безпеки всіх учасників процесу [3]. Сьогодні в Україні страхові компанії пропонують багато страхових продуктів, які є доступними для аграріїв на вигідних та доступних умовах.

Отже, враховуючи те, що сільське господарство є високо ризикованим, питання використання страхування сільськогосподарських культур, як методу зменшення майбутніх втрат вигод, є актуальним та своєчасним [1]. Для аграрних підприємств страхування має стати ефективним фінансово-економічним інструментом захисту майнових інтересів селян під час виробництва та переробки сільськогосподарської продукції. Подальший розвиток сільськогосподарського страхування повинен бути спрямований на створення вигідних та безпечних умов для ведення бізнесу всіма учасниками аграрного ринку, що передбачає розподіл ризиків між сільськогосподарськими виробниками, переробними підприємствами, банками, страховими компаніями та державою.

Література

1. Танклевська Н.С., Ярмоленко В.В. Тенденції розвитку страхування сільськогосподарських культур в Україні. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2018. Вип.1(51). С.381-386.
2. Залетов О.А. Страхование в Украине. Киев:МА «ВеeZone», 2002. 452 с.
3. Гудзь О.Є. Страхування агроризиків та напрями розвитку агрострахування в Україні. *Економіка АПК*. 2006. № 8. С. 72-76.

Тищенко Н. М. - здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: *Ревенко Н. Г.* – к.е.н., професор
Херсонська філія Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Херсон, Україна

СУЧАСНЕ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОМ ОРГАНІЗАЦІЇ

Сучасні умови господарювання характеризуються високою динамікою соціально-економічних процесів, швидкими змінами кон'юнктури ринків. Для адаптації будь-якої організації в умовах сьогодення необхідно систематизувати зміст маркетингової діяльності, забезпечити чітку послідовність основних етапів її реалізації.

Маркетингова діяльність повинна починатися з аналізу ринкових можливостей організації (суб'єкту господарювання). Фактично, цей етап можна розглядати, як вивчення ринку. Аналіз ринкових можливостей дуже важливий з точки зору визначення перспектив діяльності організації (суб'єкту господарювання) і найбільш привабливих напрямків вкладення капіталу. Аналіз ринкових можливостей передбачає проведення комплексу маркетингових досліджень, результатом яких повинні бути можливі рекомендації, отримані на основі аналізу всього масиву ділової інформації.

Наступним етапом є аналіз середовища маркетингу, що дозволяє виявити контрольовані та неконтрольовані фактори середовища, які впливають на діяльність організації (суб'єкту господарювання) і розробити заходи для мінімізації впливу неконтрольованих факторів.

Третім етапом є вивчення роздрібного та оптового ринків, що дає уявлення про купівельну поведінку індивідуальних споживачів і осіб, які виступають від імені організацій, що дозволяє точніше визначити ринкові можливості суб'єкту господарювання. На основі зіставлення цілого набору виявлених ринкових можливостей з цілями і ресурсами суб'єкту господарювання виділяються відповідні можливості, які називають маркетинговими.

На основі проведеного аналізу ринкових можливостей і виявлення маркетингових можливостей суб'єкту господарювання необхідно провести відбір цільових ринків. Він повинен включати:

- вивчення попиту, що передбачає визначення рівня попиту та його прогнозування. Це дозволить побудувати діяльність організації так, щоб не направляти зусилля в сфери, де попит незначний і / або існує тенденція до його зниження;

- сегментування ринку, за допомогою якого досягається розподіл ринку на окремі групи споживачів за певною ознакою, що дає можливість організації сконцентрувати свої зусилля на задоволенні потреб цільових сегментів, які обираються на третьому етапі відбору цільових ринків;

- позиціонування товару на ринку - дії, спрямовані на формування сприйняття споживачами даного товару відносно товарів-конкурентів за тими перевагами й зисками, які вони можуть отримати. Тобто позиціонування - це визначення місця товару фірми на ринку серед товарів-аналогів [1].

Вивчення попиту, сегментування ринку, вибір цільових сегментів і позиціонування товару на ринку дозволяють не витратити маркетингові зусилля, обслуговуючи весь ринок, а зосередити їх на задоволенні потреб вибраних груп споживачів.

Заходи з відбору цільових ринків створюють базу для подальшого планування комплексу маркетингу. Після вибору цільових ринків і прийняття конкретних рішень про позиціонування на них своїх товарів суб'єкту господарювання необхідно приступити до планування комплексу маркетингу для кожного з цих ринків. Комплекс маркетингу включає сукупність змінних факторів, які використовуються організацією для впливу на суб'єктів цільового ринку. До таких факторів належать: товар, ціна, система поширення і стимулювання.

У зв'язку з цим розробка комплексу маркетингу передбачає наступні етапи:

- розробку товарів (включає їх вдосконалення та приведення у відповідність із вимогами споживачів, поліпшення якості, розробку нових продуктів, вирішення питань про присвоєння їм марки, оптимізацію товарного асортименту, продовження життєвого циклу товарів);

- ціноутворення (передбачає встановлення цілей цінової політики, оцінку попиту на товар, аналіз витрат, вивчення цін і продукції конкурентів, вибір методу ціноутворення, встановлення ціни на товар);

- розробку системи розповсюдження товарів (передбачає організацію доведення товарів (послуг) суб'єкта господарювання до кінцевих споживачів);

- вироблення комунікаційної політики фірми (включає рекламу, заходи щодо стимулювання збуту, роботу зі зв'язків з громадськістю та персональний продаж).

На всіх етапах управління маркетинговою діяльністю повинен діяти комплекс допоміжних систем маркетингу, який включає систему маркетингової інформації, систему планування маркетингу, систему маркетингового контролю та організаційну структуру.

Система маркетингової інформації повинна бути спрямована на збір, обробку та аналіз різноманітної інформації та подання необхідних відомостей керівництву для прийняття оперативних і стратегічних рішень. Крім того, важливою складовою цієї системи є проведення маркетингових досліджень для вирішення проблем, пов'язаних з конкретною маркетинговою ситуацією.

Система планування підрозділяється на стратегічне планування і планування маркетингу. Основним завданням стратегічного планування є створення і підтримання стратегічної відповідності між цілями та маркетинговими можливостями організації. Стратегічне планування повинно проходити ряд етапів: вироблення програми організації, постановка завдань і цілей, складання планів розвитку господарського портфеля, розробка стратегії зростання суб'єкту господарювання. По суті, результатом стратегічного планування є визначення генеральних напрямів діяльності організації та вироблення портфельної стратегії. Плани маркетингу повинні розроблятися в розвиток стратегічного плану по окремих виробництвах, під якими розуміють організаційні одиниці суб'єкту господарювання, окремі товари або сегменти ринку. Зазвичай план маркетингу

складається з наступних розділів: зведення контрольних показників, на які повинна вийти організація; поточна маркетингова ситуація; перелік небезпек і можливостей; завдання і проблеми, що впливають з небезпек і можливостей, що стоять перед товаром; стратегія маркетингу; програми дій; бюджет; порядок контролю.

Система маркетингового контролю призначена для спостереження за заходами, здійснюваними суб'єктом господарювання, щоб гарантувати досягнення поставлених цілей маркетингу. Зазвичай виділяють три типи контролю: контроль за виконанням річних планів, контроль прибутковості, стратегічний контроль.

На заключному етапі потрібна побудова або зміна організаційної структури суб'єкту господарювання, яка багато в чому визначається обраною стратегією і поставленими завданнями. Велике значення при цьому має організація служби маркетингу. Вона може будуватися за функціональними, географічними, товарними, ринковими і товарно-ринковими принципами.

Реалізація управління маркетинговою діяльністю відповідно до вищевикладеного підходу дозволить організації в сучасних умовах господарювання в найкоротші терміни забезпечувати адаптацію до постійно змінюваних умов мікро- і макросередовища, створювати конкурентні переваги і підвищувати ефективність своєї діяльності.

Література

1. Котлер Ф. Основы маркетинга. Перевод на русский язык: В. Б. Бобров. — М.: 1990. // Электронная публикация: Центр гуманитарных технологий. — 20.02.2012. URL: <http://gtmarket.ru/laboratory/basis/5091>

2. Зозульов А.В. Промисловий маркетинг: ринкова стратегія: Навч. посібн. — К.: Центр навчальної літератури, 2010. — 576 с.

*Ткачук К.О., здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Науковий керівник: Ковтун В.А. - к.с.-г.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАКОНОДАВСТВА ПРО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКУ КООПЕРАЦІЮ

Діяльність сільськогосподарських кооперативів базується на нормах Конституції, Цивільного, Господарського, Податкового та Земельного кодексів України, Законів України «Про кооперацію» та «Про сільськогосподарську кооперацію», інших правових актів. Правовою основою функціонування сільськогосподарських кооперативів в Україні Закону «Про сільськогосподарську кооперацію» та «Про кооперацію». Оскільки кооператив є юридичною особою, що здійснює господарську діяльність, вступає в цивільні відносини, є платником

податків, використовує майно, в т.ч. землю, найману працю, веде різні види обліку, є суб'єктом міжнародної діяльності, коло правових актів, що регулює діяльність таких кооперативів є надзвичайно великим. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» регулює діяльність тільки одного виду кооперативів - сільськогосподарських. Закон України «Про кооперацію» регулює діяльність всіх типів кооперативних організацій. На виконання зазначених законів були прийняті постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, накази, розпорядження, рекомендації, норми і правила та акти центральних і місцевих органів влади, кооперативів [1].

Можна виділити три основні групи нормативно-правових актів, що регламентують кооперативні відносини в сільському господарстві: загальне законодавство, дія якого поширюється на всіх суб'єктів господарювання (цивільне, господарське, податкове і т.п.); галузеве законодавство (земельне, аграрне ін.); спеціальне законодавство (кооперативне, зокрема аграрно-кооперативне). Конституція України не містить конкретних норм, які б прямо стосувалися сільськогосподарських кооперативів, однак тут закріплено ряд норм, які впливають на кооперативні відносини в сільському господарстві: право власності на землю; право кожного володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, право на здійснення підприємницької діяльності.

Цивільне законодавство повинне визначати правосуб'єктність сільськогосподарського кооперативу як юридичної особи. Договірні відносини сільськогосподарських кооперативів з іншими суб'єктами господарювання регулюються Цивільним та Господарським кодексами України. Обидва кодекси містять норми, що регулюють діяльність виробничих кооперативів.

Господарський кодекс містить загальну універсальну норму, яка дозволяє здійснювати підприємницьку діяльність в будь-яких організаційних формах на вибір підприємця. Крім того, згідно з ч. 2 ст. 45 ЦКУ, порядок створення, державної реєстрації, діяльності, реорганізації та ліквідації суб'єктів підприємництва окремих організаційних форм визначається цим Кодексом та іншими законами. Господарський кодекс України також відсилає до актів спеціального законодавства. Сферою регулювання Податкового кодексу України є група суспільних відносин, які визначають надходження коштів від сільськогосподарських кооперативів як платників податків до бюджетів у формі податків і зборів, зокрема, закріплення переліку податків і зборів; порядок адміністрування податків та зборів; закріплення правового статусу кооперативів як платників податків і зборів; компетенцію контролюючих органів і повноваження їх посадових осіб; регулювання відповідальності за порушення податкового законодавства.

Особливе значення для сільськогосподарської кооперації мають сільськогосподарські кооперативи, особливо виробничі, які не можуть розпочати свою діяльність без земельних ділянок, тому важливе значення в цьому плані має Земельний кодекс України. Систему спеціального законодавства, пов'язаного з сільськогосподарською кооперацією, складають три закони: «Про кооперацію», «Про споживчу кооперацію» та «Про сільськогосподарську кооперацію». Значний вплив на розвиток сільськогосподарської кооперації справили укази Президента

України з питань реформування аграрного сектора економіки. Вони створили стартові умови подальшої зміни земельних відносин на селі і, на підставі цього, почала формуватися нова структура сільського господарства на базі нових організаційно-правових форм здійснення господарської діяльності. Існують різні місцеві програми з розвитку кооперації та заходи на підтримку кооперативів, які закріплені у відповідних правових актах, але відсутня загальнодержавної програми [2].

Література

1. Науково-практичний коментар до закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» та суміжних правових актах на період 2019 року. URL: https://issuu.com/ukraineards/docs/final_preview_2019-10-16_komentar_p
2. Про затвердження Державної цільової економічної програми підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на період 2019 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/557-2019-п>

Ульянченко О.А. - здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Огорь Г.М. – викладач
*Херсонська філія Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Херсон*

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

Серед основних недоліків регіональних систем професійної підготовки, які заважають ефективному формуванню та використанню інтелектуального потенціалу регіону (як запоруки його конкурентноздатності), провідне місце посідає практично повна автономність вузів усіх рівнів акредитації, не знайомих з реальними тенденціями розвитку ринку праці. Оцінка результативності їх функціонування доволі слабо залежить від його кінцевого результату, тобто рівня працевлаштування випускників за спеціальністю, адже самої участі в підвищенні загально- і професійно-освітнього рівня трудових ресурсів для забезпечення їх належного використання нині вже недостатньо.

Завдання кількісно та якісно збалансованого забезпечення кадрами підприємств області, на нашу думку, має розв'язуватися в межах регіональної системи управління формуванням інтелектуальних ресурсів, яка повинна виступати ефективним механізмом раціонального відбору та розподілу індивідів в ієрархічній структурі суспільства.

Система формування та використання інтелектуального потенціалу регіону – поняття багатогранне, оскільки виконує цілу низку функцій соціального управління, відображених у демографічній та соціальній політиці, політиці в галузі освіти, професійної орієнтації та зайнятості населення, у сфері праці та заробітної плати. Оскільки реалізація системи управління інтелектуальними

ресурсами забезпечує формування, розподіл та раціональне використання кваліфікованих працівників, зайнятих у суспільному виробництві, її мета, з одного боку, полягає в укомплектуванні наявних робочих місць робочою силою необхідної якості та сприянні продуктивній зайнятості населення, а з іншого – в ефективному використанні інтелектуального потенціалу регіонів і країни в цілому та подальшому поліпшенні його якості. Зазначені аспекти є взаємо доповнюваними та потребують комплексного розв'язання як у поточному періоді, так і на стратегічну перспективу. Причому, з огляду на постійно зростаючу роль людського капіталу та інтенсивний технологічний прогрес, акцент поступово зміщується на покращення якісних характеристик інтелектуального потенціалу на тривалу перспективу.

Ефективність регіональної політики управління інтелектуальними ресурсами залежить від її гармонізації з податковою, інноваційною, фінансово-кредитною та інвестиційною політикою, набуття нею інтегрального характеру з охопленням як територіального, так і галузевого рівнів. Останнє вимагає спрямування зазначеної політики в регіоні на:

- врегулювання регіонального ринку праці, де формується зовнішній резерв праці;
- проведення заходів щодо поліпшення ситуації у сфері зайнятості, де існує внутрішній резерв праці (рис. 1).

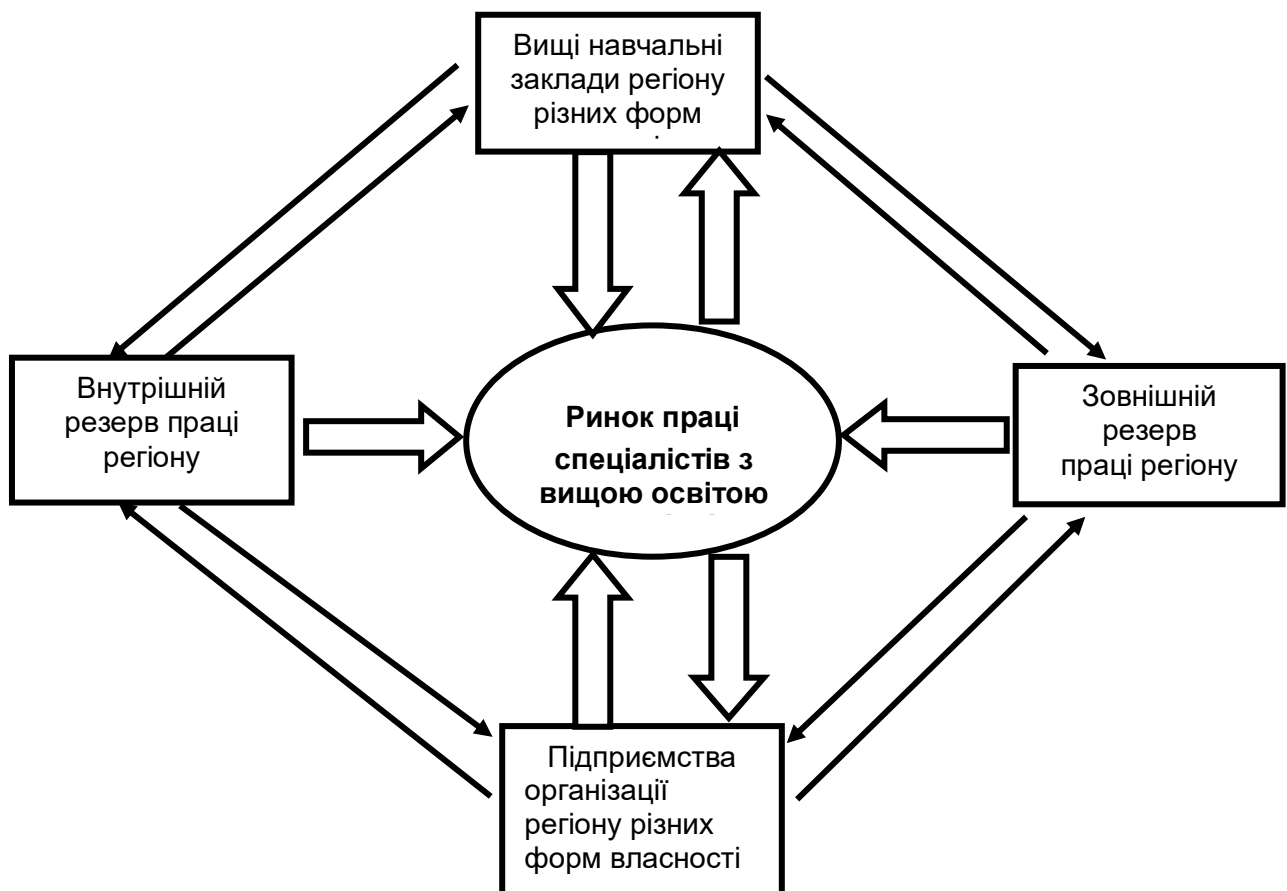

Рис. 1. Схема формування регіонального ринку праці спеціалістів з вищою освітою

Метою регулювання ринку праці є забезпечення його збалансованості, тобто відповідності структури наявних і підготовлених у регіоні спеціалістів потребам його господарського комплексу. Досягнення цієї мети пов'язане із збалансуванням структури робочої сили зі структурою наявних та перспективних робочих місць, а також створенням нових та реорганізацією існуючих робочих місць як засобом забезпечення продуктивної зайнятості працездатного населення. Оскільки з працевлаштуванням працівника його перебування на ринку праці не закінчується, регулювання сфери зайнятості передбачає також узгодження кадрової потреби та пропозиції в аспекті збалансування поточних та перспективних вимог робочих місць підприємств та професійно-кваліфікаційного рівня зайнятих.

Серед основних проблем, які ускладнюють ситуацію на регіональному ринку праці, слід виділити:

- законодавчу неврегульованість процесу формування замовлень на підготовку кадрів для потреб регіону, відсутність відповідної нормативної і методологічної бази;
- відсутність науково обґрунтованої методики визначення потреби господарського комплексу регіону в кадрах різного рівня кваліфікації;
- несформованість механізму надання першого робочого місця;
- відсутність механізмів кількісного та якісного збалансування спеціалістів, які готуються вищими навчальними закладами, та місць їх працевлаштування на підприємствах регіону.

Література

1. Аксьонова І.В. Методологія регіональних статистичних досліджень: Конспект лекцій: Для студ. спец. 8.050110 денної форми навч. / Харківський національний економічний ун-т. — Х. : ХНЕУ, 2004. — 146 с.
2. Афтаназів І.С. Економічні аспекти реформування регіональної системи підготовки кадрів вищою школою / Інститут управління природними ресурсами. — Коломия : Видавничо-поліграфічне товариство "Вік", 2007. — 224 с.
3. Бандур С.І., Заяць Т. А., Терон І. В. Сучасна регіональна соціально-економічна політика держави: теорія, методологія, практика / НАН України; Рада по вивченню продуктивних сил України. — К. : РВПС України НАН України, 2002. — 250 с.
4. Грішнова О.А. Формування людського капіталу в системі освіти і професійної підготовки // Автореф. на здоб. наук. ступеня доктора. екон. наук. — К., 2002. — 35 с.

*Уманець Т.С. – здобувач вищої освіти другого(магістерського) рівня
Науковий керівник: Галат Л.М. – к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

СТАН І ВІДРОДЖЕННЯ СУЧАСНОЇ АКВАКУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ

Аквакультура є однією із найбільш перспективних та водночас недооцінених сфер господарської діяльності в Україні, яка при раціональному використанні водних ресурсів здатна у короткі терміни забезпечити споживачів рибою та рибною продукцією широкого асортименту.

Незважаючи на важливість розвитку аквакультури, рівень забезпеченості рибною продукцією вітчизняного виробництва критично низький та не відповідає обґрунтованим нормам споживання.

За даними проведених досліджень аграрного ринку розвиток рибництва впродовж 2014-2018 рр. супроводжувався загалом тенденціями коливання обсягів добування водних біоресурсів та їх стійким нарощуванням безпосередньо у внутрішніх водних об'єктах [1].

Аквакультура є одним із динамічних та рентабельних видів рибництва, що має низький бар'єр для входження у цей напрям агробізнесу та гарантує швидке повернення вкладених інвестицій і достатньо високий прибуток. Здебільшого основний обсяг добування водних біоресурсів припадає на внутрішні водні об'єкти та зону Азовського і Чорного морів [1].

У цілому аквакультура останніми роками стала одним із важливих та досить помітних трендів розвитку вітчизняного рибництва, зокрема, у структурі добування водних біоресурсів усіма підприємствами за рибальськими регіонами промислу у 2018 році, а саме риби - вона займала 21 %.

Рибогосподарський комплекс України як складова агропромислового виробництва, працює в нестабільних умовах уже майже 20 років і на сьогодні перебуває в критичному стані. Занепад рибного господарства зумовлений неефективним використанням виробничого й науково-технічного потенціалу, не вирішенням питання щодо його структурної перебудови, зокрема, реструктуризації виробничих потужностей та їх технічного переоснащення, незавершеністю ринкових перетворень і недосконалістю механізму фінансового забезпечення. Для покращення фінансового стану підприємств галузі рибництва в країні, необхідно, в першу чергу, слід звернути увагу органів державного управління та зацікавлених підприємців на необхідність стратегічного підходу до розвитку рибного господарства України, а також позначити основні характеристики фінансової стратегії управління рибогосподарською діяльністю на рівні як держави, так і окремих підприємств. Держава і інші залучені в управління рибним господарством відомства повинні ретельно оцінювати методи зменшення втрат і підвищувати рентабельність в цілях забезпечення фінансової стійкості[2].

Українська аквакультура сьогодні знаходиться у стадії реформації. Інтеграційні процеси вже зараз змушують суб'єктів, які займаються аквакультурою переходити на ринкові механізми господарювання: від

екстенсивних технологій до ефективних енергозберігаючих, від планових настанов та регулювання до ринкових принципів роботи. Звичайно процеси перебудови пов'язані з переосмисленням їх та створенням в суспільстві нової моделі української аквакультури, як складової європейського та й світового рибного господарства. Слід констатувати, що ставкова аквакультура протягом останнього століття культивувалась в Україні, як основна форма рибництва. Побудовані ще в минулому столітті рибницькі господарства потребують модернізації, запровадження сучасних ресурсощадних технологій, запровадження новітніх підходів аквакультури. З економічної точки зору альтернативи їм на території України поки що немає, тому ставкова аквакультура є безальтернативною для вирощування масових та доступних практично всім прошаркам населення видів риб - коропа, білого та строкатого товстолобиків, білого амура, карася, європейського сома, щуки тощо. Економічна ситуація у державі і далі буде вимагати розширення високоефективного виробництва недорогої і якісної рибної продукції. Значна кількість водойм на території України можна також розглядати як потенціал для розвитку ставкової аквакультури за умови експорту рибопродукції.

Очевидно, що перехід економіки України від пострадянської командно-адміністративної моделі до ринкової передбачає зміну структури рибного господарства. Ймовірно за таких обставин сегмент великих рибогосподарських комплексів, які працюють за принципом «від ікринки до товарної риби» буде скорочуватися, натомість сегмент малого та середнього виробника, який спеціалізується лише на товарному вирощуванні (від малька до риби товарної ваги) збільшуватиметься; відбуватиметься також фрагментація виробництва в залежності від зовнішніх умов території, потреб ринку, асортименту продукції та цінової політики. Роздрібнення великих рибогосподарських підприємств почалося з кінця минулого сторіччя та триває досі. Недосконалість законодавства, складні бюрократичні процедури та корупція останнім часом загальмували процес, але з лібералізацією рибогосподарського бізнесу саме ця форма господарювання (невеликі, здебільшого родинні за формою власності господарства з мінімумом найманих працівників) вбачається найбільш прийнятною в нинішніх умовах. Країни Європейського Союзу розглядають фермерське або сімейне рибництво, як запобіжний захід боротьби із зниженням тиску безробіття на сільське населення, інструмент швидкої адаптації малого бізнесу до умов господарювання та ринкових запитів, здатність малого бізнесу швидко змінювати форму господарювання (наприклад за необхідності малі рибницькі господарства можуть консолідуватися в кооператив, асоціацію для вирішення проблеми) тощо. Існує запит суспільства на зміну парадигми розвитку української аквакультури від великих повносистемних рибницьких господарств до невеликих приватних спеціалізованих рибних ферм.

Специфічні особливості рибпромислової галузі вимагають здійснення невідкладної державної підтримки щодо створення сприятливих умов у сфері кредитування та залучення інвестицій. Результати аналізу економічної ситуації України у галузі рибної промисловості, що склалася в рибному

господарстві внутрішніх водоймищ, а також тенденції можливих змін свідчать, що в разі відсутності державної підтримки галузі не будуть подолані негативні закономірності в її розвитку. Для забезпечення розвитку рибпромислової галузі держава повинна провести реструктуризацію податкової та митної політики, фінансування якої повинно проводитись за рахунок коштів державного бюджету. Також слід проводити фінансування організацій, що займаються вивченням, охороною та відтворенням рибних запасів, а також науково-дослідних організацій, які виконують тематичні роботи, що мають загальнодержавне значення[3].

Потрібно приділити неабияку увагу науково-технічному забезпеченню та науковому супроводженню діяльності рибного господарства. Пріоритетними напрямками буде наукове обґрунтування обсягів сировинної бази та раціонального рибальства, охорона водних екосистем, технології переробки водних рибних ресурсів. При цьому великою проблемою є фінансування досліджень, адже вони мають першочергове значення для виробництва і забезпечення населення рибною продукцією та, в свою чергу, гарантують продовольчу безпеку. Але на даний момент, коли Україна перебуває в глибокій кризі, держава не в змозі здійснювати фінансування галузі за рахунок коштів державного бюджету. Коли всі витрати зведені до мінімуму, стає питання залучення інвестицій. Тому для врятування галузі слід шукати нових партнерів. Також важливо здійснити співробітництво з країнами-партнерами у сфері спільного вивчення сировинних ресурсів, рибпереробки і маркетингу створення інфраструктури рибогосподарської галузі, підготовки фахівців тощо. Ці заходи необхідні для ліквідації «вузьких місць» рибної промисловості[2].

З метою сприяння розвитку аквакультури в Україні необхідно реалізувати комплекс заходів, зокрема: відновлення ресурсного та виробничого потенціалу рибної галузі, шляхом створення сприятливого економічного середовища для залучення інвестицій у впровадження інноваційних технологій аквакультури ; розвитку збутової інфраструктури; забезпеченню пільгового цільового кредитування підприємств рибної галузі на оновлення основних виробничих засобів та відновлення водних об'єктів придатних для вирощування гідробіонтів; встановлення інтеграційних процесів між господарствами рибної галузі та господарюючими суб'єктами галузей рослинництва, тваринництва та підприємствами харчової промисловості, які сприяють розвитку аквакультури в Україні.

Література

1. Облік та звітність в аквакультурі. URL:<http://darg.gov.ua/>
2. Рибництво: стан і перспективи розвитку. URL:<http://agro-business.com.ua/>
3. Рыбоводство в Украине. URL: <https://fish-farming.at.ua/>

Фесенко Г.О. - здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
Кирилов Ю.Є. - д.е.н., професор, науковий керівник
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

БРЕНДИНГ РИСОСІЙНИХ ТЕРИТОРІЙ У ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Мета дослідження: розкрити значення районованої продукції галузі рисівництва у брендингу територій Херсонської області

Аналіз останніх публікацій і досліджень У наукових дослідженнях Козак О.А., Беженар І.М. доведено важливість брендингу для вітчизняних підприємств та узагальнено подальші перспективи України щодо питань географічних зазначень в умовах євроінтеграції. Визначено, що продукція окремих регіонів, враховуючи історичні традиції й оригінальність процесу виробництва, може бути зареєстрована як продукція із географічним зазначенням [4, с. 53-59].

Результати дослідження. На сучасному етапі в кожному регіоні України відбуваються процеси децентралізації, тобто передача певних повноважень та бюджетів від державних до місцевих органів самоврядування. Новостворені об'єднані територіальні громади (ОТГ) повинні ефективно здійснювати покладені на них функції, вирішувати соціально-економічні питання розвитку територій. ОТГ самостійно визначають напрями стратегічного розвитку та залучення фінансово-інвестиційних ресурсів. Одним з таких напрямків є створення бренду територій.

Існує кілька основних трактувань бренду. Згідно першого, — бренд — це сума всіх почуттів, спогадів, образів та емоцій, які виникають у людини, коли вона з ним стикається. Згідно другого, — це обов'язково дуже позитивний образ, який говорить про високу якість та гарну репутацію свого власника[2].

На даний час брендинг територій займає досить вагоме місце як у соціальній так і економічній політиці окремих регіонів. Вдало підібраний бренд території дозволяє не тільки ефективно конкурувати за інвестиції, робочу силу та туристів, а й дає змогу стати одним з головних центрів залучення капіталу.

За допомогою бренду, територія, демонструючи свої соціальні та економічні переваги позиціонує себе відносно інших територій, підвищуючи конкурентоспроможність свого регіону. Тому, можна стверджувати, що бренд територій є одним із головних інструментів для формування привабливого іміджу регіону та залучення зовнішніх ресурсів. Проте, формування бренду території є досить тривалим та складним процесом. Для створення бренду передбачається: управління його розробкою та просуванням, наявність фінансових та інформаційних ресурсів, визначення механізму його підтримки та розвитку.

На нашу думку, брендом Херсонської області, на рівні з томатами та кавунами, може стати рис і харчові продукти з нього.

Рисівництво в Україні започаткувалось у 30-ті роки минулого століття, так як було вирішено залучити малопродуктивні засолені землі Причорноморської низовини в сільськогосподарське виробництво. Проте, по-справжньому вирощуванням рису в Україні зайнялися в 60-ті роки. В Херсонській області в 1964-1980 рр. на площі 18 тис га було створено рисові інженерні зрошувальні системи.

Розвиток галузі рисосіяння на Херсонщині позитивно вплинув на економічний розвиток причорноморських територій, підвищуючи рентабельності діяльності підприємств, створюючи переробної галузі рису, та сприяючи підвищенню ефективності використання земельних ресурсів. У відповідності до цього було досягнуто певного рівня соціального ефекту через зростання доходів працівників, та розбудови інфраструктури сільської місцевості.

На сьогоднішній день рис вирощується всього в трьох областях України – Одеській, Миколаївській та Херсонській, і Херсонщина в цьому напрямку є безперечним лідером по валовому виробництву рису та найбільш перспективним регіоном для подальшого збільшення об'ємів рисових площ. У Херсонській області сконцентровано 61,1% загальних площ відведених під вирощування рису - це 7,7 тис. га, з яких зібрано 44,7 тис. т. рису .

Розробляючи успішний сільськогосподарський бренд Херсонської області, необхідно враховувати такі складові як: економічна, соціальна та культурна.

Важливою економічною складовою бренду рису можна вважати залучення вже існуючих і створення нових підприємств, напрямком яких є переробка продукції рису та виробництво харчових продуктів з нього. Вирощування рису на півдні України вважається економічно перспективною галуззю сільського господарства, адже, завдяки відновленню незадіяних рисових чеків та впровадженню інноваційних технологій вирощування культури на крапельному зрошенні, господарства зможуть не лише збільшити обсяги виробництва, а й заповнити вітчизняний ринок власною рисовою продукцією, знайти нові міжнародні канали збуту.

Роль соціальної складової розроблення бренду рису обумовлена, в першу чергу, зростанням рівня споживання рису до науково-обґрунтованої норми і насичення потреби внутрішнього ринку. На даний час один українець споживає 2,5 кг рису, що на 1,5 кг менше за фактично заявлену норму. Створення бренду рису надає змогу популяризувати дану крупу та продукцію з неї серед населення. Не менш важливою соціальною складовою створення бренду рису можна назвати збільшення податкових надходжень до місцевих бюджетів, що сприятиме розвитку територій в економічних та соціальних напрямках.

При розробленні сільськогосподарського бренду рису слід враховувати і культурну складову, тобто визначитися чим стане цікавий даний продукт і регіон на культурному рівні цільовим групам з інших регіонів. Незаперечно, що розроблення бренду рису сприятиме залученню

туристів і зростанню числа відпочиваючих в Херсонській області, а також формуванню нової культури споживання та нових регіональних продуктів з рису при проведенні фестивалів та ярмарок.

Висновки. На сучасному етапі кожний регіон визначає свої конкурентні переваги і види продуктів, які можуть зацікавити потенційних споживачів, туристів, інвесторів. Визначено, що для Херсонської області таким продуктом може стати рис, адже область є найбільшим виробником рису в Україні і має потенційні можливості збільшення його виробництва. Внутрішня потреба країни більш як наполовину задовольняється імпортом рису, який за якісними характеристиками значно поступається вітчизняному продукту. Тому, популяризація вітчизняного рису і його залучення до розробки бренду територій сприятиме підвищенню економічних показників діяльності виробників і переробників рису, зростанню доходів працівників і населення, податкових надходжень до територіальних громад, розвитку культурних традицій регіону. На цій основі розроблено рекомендації по формуванню бренду рису Херсонщини, практичне використання яких можливе в регіональних програмах розвитку рисосійних регіонів України.

Література

1. Гапонов В. Чи є у Херсонщини рисові перспективи - актуальні весняні прогнози. URL: <http://favoritekherson.co/2018/03/13/chi-ye-u-hersonschini-risov-perspektivi-akutaln-vesnyan-prognozi/> (дата звернення 26.02.20).
2. Антонченко М. Визначення та принципи бренду товару URL: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/1227> (дата звернення 28.02.2020)
3. Візгалов Д.В. Десять стадій "дорослішання" територіального брендингу. №4. 2011.
4. Козак О.А., Беженар І.М. Формування брендів регіональних продуктів як спосіб популяризації України на міжнародному ринку. *Економіка АПК*. 2017. № 6. С. 53-59.
5. Вожегова Р., Вожегов С., Якуб В. Рис в Україні: сьогодення та перспективи. *Пропозиція*. 2005. №12. С. 50-52.
6. Дудченко В. Вітчизняне рисівництво: стан галузі. URL: <https://a7d.com.ua/plants/2532-vitchiznyane-risivnictvo-stan-galuzi.html> (дата звернення 23.02.2020).
7. Сільське господарство України у 2018 р.: статистичний щорічник. К.: Державна служба статистики України, 2019. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 21.01.2020).
8. Рослинництво в Херсонській області: статистичний збірник.
9. Тихонова Н. С. Брендинг территории и оценка его эффективности : автореф. дисс. ... канд. экон. наук / Н.С. Тихонова. – СПб., 2007. – 20 с.

Чернишова Є.О. – к.с.-г.н., головний спеціаліст відділу контролю в насінництві та розсадництві Управління фітосанітарної безпеки Головного управління Держпродспоживслужби в Херсонській області м. Херсон

ВВЕЗЕННЯ НАСІННЯ НА МИТНУ ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ

В останні роки виробники сільськогосподарської рослинницької продукції все частіше орієнтовані на купівлю насіння іноземної селекції, що ввозиться на територію держави з інших країн. Так, наприклад, згідно статистичних даних, лише насіння соняшнику закордонних сортів та гібридів на митну територію України у 2017-2018 рр. було ввезено на рівні 24-25 тис. т [1, 2].

Зважаючи на високу вартість закордонного насіння, товаровиробники повинні скерувати свої погляди не лише на «модні» бренди, але й розумітися на документації, що супроводжує партію придбаного насіння. Саме такий підхід допоможе уникнути багатьох проблем, що виникають під час вирощування сільськогосподарських культур, зокрема, отримання зріджених та ослаблених сходів, додаткових витрат на засоби захисту рослин та ін.

У статті 20 Закону України «Про насіння і садивний матеріал» [2] вказується, що ввезення на територію України насіння здійснюється за умови належності його до сорту, занесеного до Реєстру сортів рослин України (далі – Реєстр) та/або Переліку сортів рослин ОЕСР, тих сільськогосподарських рослин, до схем сортової сертифікації яких приєдналася Україна, окрім деяких випадків.

Зокрема, ввезення насіння сортів, внесених до Реєстру, здійснюється за наявності фітосанітарного сертифіката та сертифіката країни-експортера, що засвідчує якість насіння та/або садивного матеріалу, або сертифіката ОЕСР і сертифіката ISTA.

Фітосанітарний сертифікат – це сертифікат, що засвідчує фітосанітарний стан об'єктів регулювання, тобто наявність або відсутність регульованих шкідливих організмів в партії насіння, що ввозиться на територію України. Такий документ видається державним органом з карантину і захисту рослин країни-експортера.

Сертифікат країни-експортера, що засвідчує якість насіння - офіційний документ, виданий органами сертифікації країни, з якої ввозиться насіння. Перевірити такий сертифікат на насіння, країнами походження якого є ЄС, можна на сайті Європейської асоціації Європейська асоціація агентств з сертифікації насіння (European seed certification agencies association)

Сертифікат на насіння Організації економічного співробітництва та розвитку (сертифікат ОЕСР) - сертифікат, виданий згідно з насінневими схемами ОЕСР. Головною метою Схем ОЕСР сортової сертифікації насіння є заохочення використання насіння незмінно високої якості країнами - учасницями. В той же час схеми ОЕСР уповноважують використання

етикеток та сертифікатів для насіння, виробленого та підготовленого для міжнародної торгівлі відповідно до встановлених принципів.

На даний час Україна приєдналася до 4 насінневих схем ОЕСР: насіння цукрових та кормових буряків, насіння хрестоцвітих та інших олійних і прядивних видів, насіння кукурудзи та сорго, насіння зернових культур. Сертифікат ОЕСР є аналогом українського сертифікату, що засвідчує сортові якості, й видається згідно з насінневими схемами ОЕСР і фактично є підтвердженням того, що імпортоване насіння дійсно відповідає певному сорту.

Сертифікат на насіння Міжнародної асоціації з контролю за якістю насіння (далі - сертифікат ISTA) - є аналогом українського сертифікату, що засвідчує посівні якості, видається згідно з правилами та в порядку, встановленими Міжнародною асоціацією з контролю за якістю насіння і містить відомості про посівні якості насіння.

Головний офіс організації знаходиться в м. Цюрих. Головними вимогами ISTA є: випробування і тестування насіння, а також участь у порівняльних лабораторних тестах. Для підвищення контролю у насінництві, ISTA розробила «Міжнародні правила для обстеження посівного матеріалу», які офіційно видаються англійською, французькою та німецькою мовами і включають до себе методи і прийоми проб, різних типів тестування (чистота, вологість, життєздатність, здоров'я) і видачі сертифікатів.

Акредитованими лабораторіями ISTA видаються сертифікати 3 типів, що різняться за кольорами:

- оранжеві (Orange International Seed Lot Certificates) – видаються на проби насіння, коли відбір проб і аналіз насіння проводяться в одній і тій же лабораторії;

- зелені (Green International Seed Lot Certificates)- видаються, коли відбір проб і аналіз проводиться у двох різних акредитованих лабораторіях в різних країнах;

- сині сертифікати (Blue International Seed Lot Certificates) – видаються на партії насіння без сортової ідентифікації.

Таким чином, знаючи, які документи повинні супроводжувати партію насіння, суб'єкт господарювання стає захищеним від купівлі контрафактного та фальсифікованого продукту, що в подальшому позначиться на отриманні прибутку.

Література

1. Овдиенко А., Лакеева М. Импорт посевного материала в Украину. *АПК ИНФОРМ*. URL: <https://www.apk-inform.com/ru/events/1092486>
2. Рынок семян в Украине. *Z-Украина*. URL: <https://zet.in.ua/statistika-2/rynok-semyan-v-ukraine-2>
3. Про насіння і садивний матеріал: Закон України від 26 грудня 2002 р. № 411-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/411-15>

Чечоткін В.В. – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Науковий керівник: *Пристемський О.С.* – д.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

МОЖЛИВІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ P2P-КРЕДИТУВАННЯ ДЛЯ ДРІБНИХ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Ефективна діяльності сільськогосподарських виробників залежить від забезпечення потрібними фінансовими ресурсами. В сучасних умовах, більшість невеликих фермерських господарств мають недостатньо власних коштів, тому змушені залучати фінансові ресурси у вигляді кредитів. Але у великої кількості сільгоспвиробників немає кредитної історії та відсутні обороти у фінансових звітах, що обмежує обсяги кредитування банками аграрного бізнесу [1, с. 5].

Активізація руху кредитних ресурсів у аграрному секторі економіки може бути забезпечена завдяки поєднанню фінансових інтересів всіх суб'єктів кредитного процесу та впровадження сучасних Fintech-послуг у сфері кредитування на Інтернет-платформах, а саме - P2P-кредитування.

У розширені джерел фінансового забезпечення, важливе місце посідає розвиток небанківського сегменту фінансового ринку, який буде сприяти додатковому залученню фінансових ресурсів та розвитку аграрного сектору економіки.

Одним із сучасних та дієвих інструментів залучення кредитних ресурсів може стати поява у фінансовому секторі нових бізнес-моделей, які радикально змінять ринок фінансових послуг по всьому світу.

Зараз, по всьому світові набуває популярності Інтернет-платформи з кредитування. Спеціальна література та джерела в Інтернеті використовують такі поняття, як P2P-кредитування, краудфандинг, рівноправне кредитування, однорангове кредитування, народне кредитування [2, с. 181-189]. Це є новим способом залучення інвестицій або просто позичити гроші, завдяки розвитку інтернет-технологій.

P2P-кредитування є процесом запозичення фінансових ресурсів, що надаються без застави від приватних інвесторів. Вони позичають власні кошти фізичним особам чи суб'єктам господарювання без участі банку. Цей вид кредитування називається P2P, що є скороченням англійської фрази “peer to peer” або “person to person”, та перекладається як кредит, що надається від людини до людини [3].

На спеціальних інтернет-майданчиках інвестор та позичальник знаходять один одного для онлайн кредитування. Майданчик виступає посередником, та надає можливість людям, які мають вільні гроші, інвестувати їх з вигодою для себе або комусь допомогти. Завдяки привабливим умовам кредитування на сервісах P2P-кредитування, позичальники можуть самостійно вказувати потрібну суму та термін кредиту. Інвестори в он-лайн режимі розглядають заявки та обирають ті, що краще відповідають їх уподобання та можливостям. Щоб позичити гроші, лише потрібно пройти реєстрацію на сайті з паспортом та

ПН. При цьому інтернет-майданчик бере з позичальників комісію за свої послуги.

Майданчик P2P-кредитування самостійно перевіряє кредитну історію кожного позичальника та дає оцінку рівня ризику дефолту. В залежності від отриманих даних, кожна заявка рейтингується, від цього залежить процентна ставка позики та дохідність для інвестора. Якщо позичальник має непогашені борги або “погану” кредитну історію, то платформа вказує на підвищений рівень дефолту та встановлює найвищу процентну ставку. Клієнти без кредитної історії не зможуть отримати велику суму кредиту.

Коли позичальник своєчасно не сплачує щомісячні внески, то представники компанії P2P-кредитування проводять перемовини з метою погашення простроченої заборгованості. Якщо перемовини безуспішні, то заборгованість передають колекторському агентству. Компанія зберігає за собою право подати на позичальника позов до суду з метою стягнення активів позичальника (банківські рахунки, нерухомість, автотранспорт) [2]. До того ж, на прострочений кредит буде нарахований штраф, який після виплати боргу, буде додано до доходу інвестора.

Основним поштовхом в розвитку P2P-кредитування в світі, було збільшення відмов в отриманні позик з боку банків, на фоні світової фінансової кризи. Іншим фактором розвитку нової індустрії стала іпотечна криза в США 2007-2008 років. В результаті чого, регулятор почав приймати нові закони, правила та рекомендації для банків, за порушення яких накладалися великі штрафи. Як наслідок, для населення та бізнесу був закритий доступ до кредитів. Це дало змогу P2P-компаніям залучити велику кількість нових клієнтів, тому що діяльність інтернет-платформ не потребувала державного регулювання та банківської ліцензії. На ринку з'явилися сотні нових P2P-стартапів та інвесторів, що дали додатковий поштовх для нової індустрії. Ці, та багато інших компаній, спеціалізувалися на роздрібному кредитуванні але зараз набирає популярності P2B-кредитування (people to business), яке орієнтовано на малий та середній бізнес [4].

Обсяг P2P-кредитування в світі обчислюється десятками мільярдів доларів та з кожним роком зростає. При цьому механізми відбору клієнтів, які можуть отримати P2P-кредит, постійно вдосконалюються. Створюються додаткові фонди гарантування, використовується страхування інвестицій. Інвестори отримують більше інформації про претендентів, ніж це було раніше.

В Україні сервіс P2P-кредитування має гарні перспективи, він дає надію на поживлення кредитування малого бізнесу, зокрема у аграрному секторі економіки, шляхом залучення вільних коштів у громадян. Коли всі банки відмовляють у фінансуванні, P2P-кредит може бути єдиним виходом для невеликих фермерських господарств, так як ймовірність отримати фінансування вища, порівняно з банківськими фінансовими установами. Система P2P-кредитування об'єднала в собі старі принципи й нові цифрові технології в обхід складної банківської системи.

Враховуючи результати дослідження, можна відокремити наступні переваги P2P-кредитування: швидке отримання позики; малі витрати інтернет-

майданчика з P2P-кредитування, завдяки автоматизації операцій по оформленню позик; низький рівень відмов (погана кредитна історія та непогашені борги не є причиною для відмови); завдяки самостійному формуванню заявки на позику, реалізується простота оформлення та мінімум документів, що призводить до економії часу та грошей.

Для сприяння розвитку інтернет-кредитування та збільшення фінансових ресурсів у аграрному секторі економіки, яких потребують невеликі аграрні виробники, регуляторам фінансового ринку (Національному банку України, Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку, Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг) потрібно: спрямувати зусилля на посилення захисту прав кредиторів та інвесторів; заснувати наглядову раду за небанківськими фінансовими установами; впровадити потрібні вимоги у сфері регулювання та нагляду за небанківськими фінансовими установами, передбачені Угодою про асоціацію між Україною та ЄС; розробити та впровадити ключові показники ефективності функціонування ринку небанківських фінансових послуг України для його ключових учасників.

Література

1. Абрамова І.В., Віленчук О.М., Дема Д.І. та ін. Фінансова політика в аграрному секторі економіки: стан та перспективи: монографія. Житомир: ЖНАЕУ, 2015. – 364 с.

2. Храпкіна В.В. Концепти інноваційного розвитку підприємництва: монографія. Національний університет “Києво-Могилянська академія”. – К.: Інтресевіс. – 2018. – 263 с.

3. P2P кредитування. Що це таке і чи працює воно в Україні? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://finance.ua/ua/credits/r2r-kreditovanie>

4. P2P кредитування: чем обернулася попытка перевернуть банковскую индустрию? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.forbes.ru/tehnologii/343919-P2P-kreditovanie-chem-obernulas-popytka-perevernut-bankovskuyu-industriyu>

*Щоголь А.О. – здобувач першого (бакалаврського) рівня
Науковий керівник: Аверчева Н.О. - к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

ЗНАЧЕННЯ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ У ВИРОБНИЦТВІ ПРОДУКЦІЇ ОВОЧІВНИЦТВА

Херсонщина має унікальні, сприятливі умови для вирощування продукції овочівництва. На сучасному етапі зростає роль вирощування плодоовочевої продукції в закритому ґрунті із цілорічним забезпеченням потреб ринку у зелених овочах, огірках, помідорах, перці.

Факторами, що впливають на зростання ролі овочівництва є:

- зростання рівня споживання овочів;
- зміни в пріоритетах і структурі харчування населення;
- розширення експортних можливостей для овочівництва;
- європейський вектору орієнтації галузі.

На основі дослідження динаміки обсягів виробництва культур овочевих і баштанних продовольчих можна зробити висновок, що у порівнянні з 2018 р. у 2019 р. на Херсонщині виробництво овочевих культур в усіх категоріях господарств збільшилось на 0,2%, в т.ч. у підприємствах збільшилось на 9,4% та господарствах населення зменшилось - на 6,6%.

Таблиця 1

Питома вага Херсонської області у виробництві овочевих культур за основними видами у 2019 р.

Культури	Господарства всіх категорій						Питома вага, %		
	Україна			Херсонщина					
	Зібрана на площа, тис. га	Обсяг виробництва, тис. ц	Урожайність, ц з 1 га зібраної площі	Зібрана на площа, тис. га	Обсяг виробництва, тис. ц	Урожайність, ц з 1 га зібраної площі	Зібрана на площа, тис. га	Обсяг виробництва, тис. ц	Урожайність, ц з 1 га зібраної площі
Культури овочеві відкритого ґрунту	446,2	91855,7	205,8	40,3	12284,0	305,7	9,03	13,37	148,54
Капуста	67,3	17531,7	260,7	4,8	1129,3	229,9	7,13	6,44	88,18
Перець стручковий солодкий	14,4	1621,2	113,9	3,0	456,5	154,2	20,83	28,15	135,38
Огірки й корнішони	52,1	10375,5	198,1	3,0	1145,4	382,4	5,75	11,03	193,03
Баклажани	5,2	664,2	131,0	2,0	292,8	140,0	38,46	44,08	106,87
Помідори	72,9	22277,3	304,5	13,1	6776,2	517,8	17,96	30,41	170,04
Гарбузи столові	30,6	7129,7	232,6	1,3	305,6	229,5	4,25	4,28	98,66
Кабачки столові	32,2	6332,5	193,5	2,1	419,0	198,0	6,52	6,61	102,32
Часник	23,6	2150,8	90,4	0,8	79,7	90,9	3,39	3,70	100,55
Цибуля	53,9	9976,4	184,5	4,7	1143,5	242,6	8,72	11,46	131,49
Морковка столова	43,0	8694,3	201,3	2,9	855,7	285,1	6,74	9,84	141,63
Буряк столовий	38,8	8558,1	218,0	2,0	455,8	222,1	5,15	5,32	101,88

Але є ряд проблем які заважають овочівництву вийти на новий рівень:

- Овочівництво сконцентроване в домашніх господарствах. В Україні понад 70 відсотків продукції садівництва та овочівництва, яка є на ринку, надходить із господарств населення. Це проблема, адже особисті господарства

населення без кооперації в перспективі однозначно не будуть конкурентними. Вони не можуть забезпечити успішний експорт продукції на ринки ЄС. Необхідно формувати ланцюги їх виходу на цивілізовані ринки збуту, у тому числі в середині країни – це супермаркети, гуртові ринки.

- База переробки і зберігання відстає від сучасних технологій, не відповідає обсягам вирощування овочевих культур та міжнародним стандартам безпеки і якості продукції.

- Низький рівень механізації виробництва і високий - витрат праці. Як наслідок, овочівництво не приваблює для інвесторів порівняно з іншими галузями рослинництва.

- Високий рівень витрат у розрахунку на 1 га овочів, порівняно з іншими культурами, особливо на створення систем зрошення [1].

Вплив зміни клімату на галузь також суттєвий, але є негативні і позитивні моменти - з однієї сторони посушливий клімат вимагає значних витрат на зрошення, а з іншої - тривалий теплий період дає можливість отримати два врожаї і подовжити терміни вирощування.

Питома вага Херсонської області в Україні у виробництві овочевих культур в господарствах усіх категорій по зібраній площі складає 9,1 %, а по обсягах виробництва - 13,6 %. У т.ч. у секторі підприємств: частка зібраної площі 30% , обсягів виробництва - 43%. У господарствах населення, частка у посівних площах складає 7,3%, у обсяг виробництва 8,5 % що найбільше в порівнянні з іншими регіонами.

На сьогодні в українців змінюються смаки та вподобання в харчовій сфері. На це, зокрема, вплинув "безвіз". Громадяни подорожують світом, кушують те, чого раніше не знали. Намагаються знайти такі ж продукти в нас. Розглянемо питому вагу Херсонської області у виробництві овочевих культур за основними видами. Херсонська область займає 44% з вирощування баклажанів всього по Україні, 30% по вирощуванні помідорів та 28% по вирощуванні перцю стручкового солодкого саме ці культури є унікальними і можуть створювати конкурентні переваги для області

Овочівництво відкрите для інновацій. В Україні активно розвивається виробництво нішевих культур і продуктів із них: здорові олії - лляна, з амаранту. Популярним стає гарбузове насіння і продукти з нього. Технології у сільському господарстві теж не стоять на місці. Це позначається на розвитку комерційних проєктів, поширенні вертикальних ферм. У такий спосіб вирощують зелень, овочі. У світі деякі супермаркети облаштовують вертикальні ферми практично в торгових залах. Продають споживачам свіжу зелень, що може бути впроваджено як передовий досвід і в нашій країні [2].

Однак, в Україні недостатньо розвинена культура споживання, особливо у дітей і підлітків. Адже формування здорових звичок харчування розпочинається з дитсадка та школи. Тому слід збалансувати раціони харчування за основними складовими – особливо збільшити частку овочів. Спілкуючись із пересічними громадянами у супермаркетах, на ринках, розумієш, що рівень споживацької освіченості залишається низьким.

Шляхи вирішення проблем які постають перед виробниками, які займаються овочівництвом:

- кооперація дрібних виробників для створення бази переробки, формування великих партій продукції, налагодження зв'язків із торговельними мережами і переробними підприємствами;
- вирощування нових видів овочів – нішевих - наприклад спаржі, салатів, екзотичних, популяризація їх серед населення;
- продовження термінів виробництва і реалізації протягом року;
- розвиток овочівництва закритого ґрунту;
- орієнтація на споживчі тренди і попит країн-експортерів;
- впровадження нових сортів і видів овочевої продукції, які адаптовані до змін клімату;
- сертифікація безпеки і якості продукції - від лану до столу [3].

Узагальнюючи вище сказане можна зробити висновок, що Херсонщина має всі перспективи та сприятливі умови для того, щоб ввійти зі своєю продукцією на світові ринки збуту, забезпечити зростання доходів і прибутків виробників, стати конкурентоспроможними за рахунок асортименту, ціни та якості продукції.

Література

1. Яровий Г.І. Шляхи розвитку овочівництва в Україні. Організаційно-економічні трансформації в агарному виробництві: матеріали Третіх річних зборів Північно-Східного відділення Всеукраїнського конгресу вчених економістів-агарників. – Харків.: ХНУТСГ. – 2010. – С. 73-80.

2. Сухий П.А. Сучасний стан і перспективи розвитку овочівництва в Україні. Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського. Серія: Географічні науки. – 2012. – Т. 25(64), № 3. – С. 38-48.

3. Писаренко В.В. Перспективи розвитку галузі овочівництва. В.В. Писаренко: Економіка АПК. – 2010. – № 7. – С. 39-42.

Ярмоленко В.В. - асистент

*Єрещенко В.Б. - здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

СТАН РИНКУ ОВОЧЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Ринкові реформи в АПК України довели необхідність докорінної перебудови всієї системи економічних відносин, яка охоплює одночасно виробництво, розподіл, обмін і споживання аграрної продукції. Зазначене є актуальним і для вітчизняного ринку овочевої продукції, який є специфічним і достатньо автономним сектором аграрного ринку.

Виробництво овочів завжди було і надалі залишається важливим елементом вітчизняного АПК. Овочівництво є провідною галуззю сільського господарства, що потребує значних організаційних, трудових та фінансових

ресурсів і залежить не лише від природних факторів та ентомологічних умов, але й від загальної економічної та соціально-політичної ситуації в країні. Крім того, овочівництво є не лише ефективним сектором економіки, але й гранично важливим соціальним фактором з огляду на те, що йдеться про значну кількість робочих місць, розширення і поглиблення податкової бази місцевих та державного бюджетів, піднесення рівня добробуту та якості життя селян тощо. Важливо також зазначити, що розвиток ринку овочевої продукції пов'язаний із до активним відродженням переробки овочевої сировини, створення нових виробничих потужностей щодо сортування, фасування та пакування овочів, їх охолодження та якісного зберігання. При цьому відкриватимуться нові перспективи щодо створення ринків збуту овочевої продукції як в Україні, так і за її межами [1].

Статистичні дані свідчать про поступове незначне зменшення посівних площ під овочевими культурами протягом 2000—2018 рр. — від 518,6 тис. га, до 446,3 тис. га, тобто в цілому на 14%, проте суттєвих коливань з площами під овочами за 2014—2018 рр. не спостерігалось [2]. Щодо 2018 року, то аналітики ринку це скорочення пояснюють виходом фермерів з галузі через втрату очікуваної рентабельності виробництва овочів.

Загальні посівні площі овочевих культур становили 446,3 тис. га, у т. ч. під помідорами — 74,4 тис. га, або 16,7%, капустою — 67,9 тис. га (15,2%), цибулею ріпчастою — 54,8 тис. га (12,3%), огірками — 50,4 тис. га (11,3%), морквою — 42,7 тис. га (9,6%), буряками столовими — 38,4 тис. га (8,6%), іншими овочами, у т. ч. гар" бузами столовими — 27,8 тис. га (6,2%), ка" бачками — 30,8 тис. га (6,9%), баклажанами — 5,6 тис. га (1,3%), перцем солодким і гірким — 15,5 тис. га (3,5%) [2]. Встановлено, що частка окремих культур у загальних валових зборах, що становлять 9286,3 тис. т, різна: помідори — 24,4%, капуста — 18,7%, цибуля ріпчаста — 10,5%, морква — 9,0%, буряки столові — 9,0% та огірки — 9,7%. Розрахована питома вага виробництва господарствами населення майже по всім культурах перевищує 85%, за виключенням помідорів — 67,5%, цибулі ріпчастої — 84%. Отже, пропозиція на овочевому ринку представлена в основному традиційними культурами борщового набору.

У господарствах населення вирощується більшість овочів: 98% картоплі, 95% огірків, 93% столових буряків, 91% капусти, 88% моркви, тобто ключовими виробниками овочів виступають господарства населення. Разом з тим урожайність овочів в господарствах населення є нижчою, ніж середня по галузі: огірків — 170 ц/га проти 176,9 ц/га, помідорів — 230,2 ц/га проти 303,4 ц/га і т. ін.

Основними імпортерами овочів в Україну є Туреччина, Польща, Нідерланди, Італія, Іспанія, Македонія, Єгипет, Індія, Китай. Польща постачала в Україну широкий перелік овочів, серед яких провідні позиції займали суміші за" морожених овочів та листові салати. Голландія постачала переважно цибулю, перець солодкий, картоплю, помідори, листові салати та баклажани. З Китаю Україна імпортувала переважно сушені овочі та часник, а з Іспанії — перець солодкий (болгарський), томати, баклажани, часник, селеру, огірки та

гарбузи, з Македонії — молоду (рання) капусту, яку в цій країні починають збирати значно раніше, ніж в Україні, і яка користується стабільним попитом на українському ринку вже багато років поспіль. З Італії ввозили рукколу, цикорій, шпинат та інші зелені культури і салати, а також цвітну капусту та броколі. З Єгипту імпортували картоплю, часник, сушені овочі, листовий салат, цвітну капусту та броколі і навіть помідори. Індія в Україну експортувала суше" ну цибулю та консервовані огірки в великих діжках, які в подальшому розфасовувалися в Україні [3]. Поточного року додалися імпортери цибулі з Узбекистану, Казахстану та Азербайджану. Попит на овочі в Україні формують в основному три групи суб'єктів — переробники, експортери та населення. Підприємства, що належать до перших двох взаємодіють з виробниками овочів в основному на договірних засадах, частіше на довготривалій основі, або самі є виробниками, переробниками і експортерами.

В умовах конкуренції в овочівництві важливо знати і постійно підвищувати рентабельність продажу різних овочевих культур, яка дає уяву про ступінь їх цінової конкурентоспроможності, і на основі цього оцінювати галузеву структуру овочівництва й обґрунтовувати пропозиції щодо її удосконалення з метою підвищення економічної ефективності досліджуваної галузі.

Отже, розвиток ринку овочевої продукції, очевидно, відбуватиметься синхронно до модернізації супутніх ринків, а потенціал основного ринку може бути реалізованим у випадку повної реалізації супутніх ринків.

Література

1. Логоша Р. В. Трансформації ринку овочів в Україні. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики: Всеукраїнський науково-виробничий журнал*. 2016. Вип. 3(8). С. 55–67.
2. Статистична інформація Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 24.02.2020).
3. Галат Л.М. Особливості ринку свіжих овочів в Україні. *Агросвіт*. 2019. № 11. С. 35-44.

Ярмоленко В.В. - асистент

Харченко М.Ю. - здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

АНАЛІЗ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

В Україні формуються основи нової економічної політики, одним з головних напрямів якої є створення умов для залучення інвестиційних ресурсів. Основними критеріями сприяння цьому процесу виступають високі стандарти корпоративного управління на рівні держави й окремої компанії та добре організований ринок цінних паперів. Світовий досвід показує, що фондові ринки, що ставлять жорсткі вимоги до системи

корпоративного управління своїх учасників, сприяють зниженню інвестиційних ризиків. Як правило, такі ринки залучають більше інвесторів, готових надати капітал за розумною ціною, і виявляються набагато ефективнішими, зводячи разом власників капіталів і підприємців, що відчувають потребу в зовнішніх фінансових ресурсах. Таким чином, практика корпоративного управління перебуває в тісному взаємозв'язку з розвитком фондового ринку. Нові вимоги до реєстрації акцій, прийняті на багатьох фондових біржах світу, зумовили необхідність дотримання компаніями усе більш строгих стандартів корпоративного управління. І навпаки, добре розвинена практика корпоративного управління є важливим чинником становлення стабільного і ефективно функціонуючого фондового ринку.

До головних чинників неефективного функціонування вітчизняного ринку цінних паперів слід віднести: відсутність чіткої, специфічної для України концепції ринку цінних паперів; недосконалість законодавчої бази й відсутність ефективного контролю з боку держави над процесами, що відбуваються на ринку цінних паперів; розтягнутість у часі процесів приватизації, що відбивається на повільному формуванні пер-винного ринку цінних паперів; надмірно високу прибутковість облігацій внутрішньої державної позики; деструктивний стан реального сектору економіки, у результаті чого практично відсутні емітенти, здатні емітувати цінні папери, які б викликали довіру у інвесторів [1].

Загальний обсяг випусків емісійних цінних паперів, зареєстрованих Національною комісією із цінних паперів та фондового ринку у січні-серпні 2018 р., становив 39,68 млрд грн., що менше на 47,35 млрд грн. порівняно з відповідним періодом 2017 р. (78,4 млрд грн). За підсумками 2017 р. обсяг торгів на ринку цінних паперів знизився на 21,51% порівняно з 2014 р. та становив 468,69 млрд грн.

Протягом січня-серпня 2018 р. зареєстровано 67 випусків акцій на суму 13,5 млрд грн. Порівняно з аналогічним періодом 2017 р. обсяг зареєстрованих випусків акцій зменшився на 55 млрд грн. Значні за обсягом випуски акцій, які суттєво вплинули на загальну структуру зареєстрованих випусків акцій протягом зазначеного періоду, спостерігалися з метою збільшення статутного капіталу ПАТ «АКБ «Львів».

Слід звернути увагу на те, що по відношенню до емісії облігацій банки та страхові компанії за аналізований період узагалі не вдавалися до такого джерела запозичень. Протягом січня-серпня 2018 р. зареєстровано 80 випусків облігацій підприємств на суму 10,84 млрд грн. Порівняно з аналогічним періодом 2017 р. обсяг зареєстрованих випусків облігацій підприємств збільшився на 6,34 млрд грн.

У 2017 р. спостерігається зниження біржового сегмента фондового ринку України. Порівняно з 2011 р. обсяг біржових контрактів із цінними паперами на організаторах торгівлі у 2017 р. зменшився на 62,83% – до 295,79 млрд грн., що еквівалентно 8,46% ВВП України.

Після огляду сучасних тенденцій функціонування фондового ринку України ми виділили чотири найактуальніші проблеми його розвитку: законодавча неврегульованість корпоративного управління; проблема організації фондового ринку; недосконалість депозитарно-клірингової інфраструктури; несвоєчасність, необґрунтованість та часто недостовірність інформації про діяльність учасників фондового ринку України.

Шляхами вирішення трьох вищезгаданих проблем можуть бути наступні кроки. Для вирішення першої проблеми, а саме врегулювання питань корпоративного управління в акціонерних товариствах, в першу чергу, необхідно забезпечити захист прав інвесторів. Це можливо зробити шляхом:

- по-перше, строгого дотримання законодавства, вимог регулятора та стандартів ділової етики з боку професійних учасників ринку цінних паперів;

- по-друге, врегулювання конфліктів інтересів, зокрема через розподіл повноважень на законодавчому рівні;

- по-третє, захисту інвестора від маніпулювань цінами на фондовому ринку (як було зауважено, законодавчо визначити види маніпулювань) та використання інсайдерської інформації [2].

Щодо розв'язання проблеми організації фондового ринку України, то можливості для формування ефективного регуляторного органу втрачені за ці роки можна відновити за рахунок якнайшвидшого впровадження необхідних законодавчих норм, розширення повноважень та приведення Комісії до вимог міжнародних стандартів.

Для вирішення третьої проблеми (формування депозитарно-клірингової інфраструктури) державою вже зроблені перші кроки. 30 вересня 2019 року в промислову експлуатацію введена нова ІТ-платформа Центрального депозитарію DEPEND Q, що призведе до якісних змін у роботі системи депозитарного обліку українського ринку цінних паперів. В нову систему було переведено інформацію про 3 млн рахунків, номінальна вартість яких складає 1,7 трлн грн. Нова платформа дозволяє депозитарним установам самим обирати альтернативне ПЗ для обслуговування клієнтів. Промисловий запуск нової ІТ-платформи є черговим кроком з впровадження передових технологій в роботу депозитарної системи України та інтеграції в міжнародні ринки капіталу [2].

Оскільки фондовий ринок в Україні знаходиться все ще на етапі становлення, і ще не існує сформованої інституційної поведінки учасників ринку, необхідно посилити нормативно-правове регулювання державою його діяльності. Основним регулюючим органом фондового ринку країни є комісія з цінних паперів та фондового ринку. Розширення її повноважень, а також реалізація всіх її функцій відповідно до міжнародних стандартів дозволить сформувати основу для подальшого розвитку ринку цінних паперів України. На сучасному етапі розвитку однією з найгостріших є проблема інформаційного забезпечення учасників фондового ринку, оскільки її вирішення може значно пожвавити фондовий ринок України за

рахунок збільшення інвестицій простого населення, а також іноземних інвесторів, для яких систематична, своєчасна та достовірна інформація є основою прийняття інвестиційних рішень.

Література

1. Коваленко В.В. Ринок цінних паперів в умовах структурних дисбалансів розвитку фінансового ринку України. *Приазовський економічний вісник*. Випуск 1(12). 2019. С.172-178.
2. Головні новини. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. 2019. URL: <https://www.nssmc.gov.ua>. (дата звернення 24.02.2020).

ЗМІСТ

	стор.
Азаров О.В., Петрова О.О. Особливості організації малого підприємництва в аграрному секторі	2
Алещенко Л.О., Грановська В.Г. Значення агротуризму у розвитку туристичної діяльності регіону	4
Альохіна А.С., Повод Т.М. Необхідність проведення аналізу фінансового стану підприємства	6
Байовський А.П., Повод Т.М. Фінансова санація та запобігання банкрутству підприємства	9
Баліцька А.О., Бондаренко Н.В. Рейтингова оцінка комерційного банку	12
Барабаш Л.В., Качковецька К.В. Проблеми провадження екологічного оподаткування в Україні	14
Бєлий О.С., Галат Л. М. Особливості логістики плодово-ягідної продукції	15
Бойко В.О. Екологічний туризм: проблеми, перспективи та шляхи розвитку	19
Бойко Л.О. Сучасний стан розвитку галузі баштанництва у південному регіоні	21
Бойченко Є. Ю., Надточій І.І. Тенденції розвитку та основні риси інтелектуального потенціалу України	23
Борисенко Л. М., Прокопенко Н. С. Вдосконалення системи фінансового контролю та аудиту як основа фінансово-бюджетної дисципліни в Україні	25
Боровік Д.В. Вплив екологічної безпеки на інвестиційну привабливість аграрного сектору регіону	27
Боровік Л.В. Стратегія управління інвестиціями у розвиток аграрної сфери регіону	29
Боровік Л.В., Дежифаров О.М. Галузева структура сільськогосподарських підприємств	32
Бочкарьова Ю.М. , Карнаушенко А.С. Удосконалення системи стимулювання персоналу та підвищення ефективності праці на підприємстві	34
Броваренко К.Ю., Петрова О.О. Економічна ефективність виробництва нішевих зернобобових культур	37
Буренко В.В., Галат Л. М. Сучасний стан рибного господарства України	39

Величко О.О., Повод Т.М. Формування фінансових ресурсів підприємства та ефективність їх використання	42
Волощук Ю. О. Пріоритети розвитку агропромислових підприємств в умовах неоіндустріальної модернізації	44
Воробйова М. Г., Ломоносова О.Е. Стимулююча роль інвестицій у вітчизняну портову галузь	46
Грановська В.Г., Галат Л.М. Проблеми і здобутки розбудови інфраструктури плодоовочевої галузі	49
Гринько Д.П., Боліла С.Ю. Маркетингові інструменти формування лояльності споживача на ринку продукції м'ясопереробки м. Херсона	52
Грушева В.О., Адвокатова Н.О. Стимулювання купівельної активності через дизайн упаковки товару	54
Гурєєв О.О., Петрова О.О. Інноваційні пріоритети розвитку роздрібної торгівлі	56
Dashevskа L.M. Entrepreneurship development in Ukraine	59
Дяченко Н.С., Аверчева Н.О. Напрями ефективного використання техніко-технологічної бази фермерських господарств	61
Жерепа М.В., Трусова Н.В. Зв'язки та закономірності грошових потоків в системі фінансових відносин сільськогосподарських підприємств	64
Zhukova, Iryna Modern ways for the formation of state-public communication and formation principles of its structure	67
Захарчук І.Ю., Трусова Н.В. Фінансовий механізм регулювання інноваційно-інвестиційного розвитку економіки України	69
Каламан О. Б. Конкурентоспроможність виноробних підприємств малого та середнього бізнесу	71
Карпенко Н. Г. Складові фінансової безпеки держави	75
Кобиліна Н.О. Насінництво в Україні: переваги використання якісного насіння	78
Коваленко Д. О., Карнаушенко А.С. Зелений туризм як елемент підприємництва в сільських місцевостях	79
Ковальов В.В., Федорчук О.М. Аналіз інвестиційних потоків в аграрний сектор Херсонської області	82
Ковальчук А. С., Ломоносов А.В. Перспективи розвитку вітчизняних портів з точки зору західних інвесторів	85
Ковтун В.М., Танклевська Н.С. Проблеми процедури публічних закупівель та ціноутворення у сфері містобудування	87

Колесник Д.В., Трусова Н.В. Прогнозування фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств	91
Колінько А.Д., Ковтун В.А. Особливості обслуговуючих сільськогосподарських кооперативів	94
Коломієць Л.С. Використання пестицидів як важливий економічний чинник в сільському господарстві	97
Комарова К.О., Трусова Н.В. Оцінювання ефективності фінансових заходів та програм розвитку сільськогосподарських підприємств	99
Костенко А.Д., Пилипенко К.А. Особливості управлінського обліку на сільськогосподарських підприємствах	102
Lebiedieva, Nadiia. Scientific approaches in state administration for commercial cinematography	104
Лелеко І.І., Боровік Л.В. Фінансові потоки аграрних підприємств	107
Луценко А. С., Виклюк М. І. Принципи фіскального регулювання економіки країни	109
Матвєєва, Н. А., Карнаушенко, А. С. Використання смарт-карт в Україні	111
Минкіна Г.О., Минкін М.В. Стратегія розвитку галузі виноградарства в умовах сучасних соціально-економічних трансформацій	113
Місюк М. В. Забезпечення населення м'ясо-молочною продукцією у контексті продовольчої безпеки країни	116
Морозов Р.В. Теоретичні засади сталого розвитку АПК України	118
Мохненко А.С. Розвиток малого підприємництва на регіональному та місцевому рівні	121
Нікітенко К.С. Сьогоднішні виклики бізнесу та перспективи розвитку малого підприємництва в Україні	123
Новицька К.Л. Адвокатова Н.О. Визначення інноваційних напрямів удосконалення методики обліку витрат	125
Олійник Н.М., Макаренко С.М., Ткачук Р.О. Аналітична оцінка сучасного стану, проблем та перспектив розвитку аграрного сектору економіки в Херсонській області	129
Омельяненко В.А. Стратегічні аспекти інституційного забезпечення трансферу технологій	131
Омельяненко О.М., Кудріна О.Ю. Стратегічні аспекти цифрової трансформації бізнес-процесів в Україні	133
Остапенко Л. О., Ломоносов Д.А. Проблеми інвестування у вітчизняні морські порти	136

Пасічник О.В. Карантинні бур'яни та їх шкодочинність в посівах сільськогосподарських культур	138
Перепелиця С.О., Боровік Л.В. Лізинг аграрних підприємств та його вдосконалення	140
Пилипенко К.А. Методичні засади економічної оцінки конкурентоспроможності галузей тваринництва	142
Пилипенко К. А., Дорошенко Ю. О. Оцінка та визнання дебіторської заборгованості	144
Пилипенко К.А., Іванчик А. О. Організаційні засади ведення обліку зносу (амортизації)	148
Пилипенко Ю. П., Повод Т.М. Розвиток малого бізнесу в Україні: Стан та перспективи	152
Пічура І.О. Розбудова галузі туризму в контексті в умовах структурних трансформацій	155
Погорела А.В., Боровік Л.В. Формування інноваційно – інвестиційної привабливості сільського господарства регіона	156
Погосян В.С., Петрова О.О. Виробництво нетрадиційних олійних культур	158
Пожиган О.М., Адвокатова Н.О. Інноваційно-інвестиційна діяльність в Україні	161
Порожняк В.В., Барабаш Л.В. Сучасні інструменти податкового регулювання підприємницької діяльності	165
Постнікова В.Н., Трусова Н.В. Планування фінансового потенціалу підприємств аграрної галузі	167
Пристемський О.С. Аналіз фінансово-економічних показників забезпечення розвитку сільського господарства	169
Пулянович О. В. Системний аналіз проблем управління фінансовою системою підприємства	172
Решетова Г.І. Необхідність розбудови сталого землекористування	175
Рудік О.Л. Впровадження новаторських концепцій глибокої переробки льону олійного	177
Руснак А.В., Ломоносов Д.А. Перспективи розвитку національної інноваційної системи України	180
Свіршко В.В., Карнаушенко А.С. Оцінка фінансово-економічного стану підприємства та напрями його поліпшення	183

Серевко О.О., Аверчев О.В. Економічна ефективність вирощування проса в Україні	186
Сінельнікова А. С., Пилипенко К. А. Особливості розкриття інформації щодо власного капіталу у фінансовій звітності	189
Слесар В.М, Худолій Л.М. Місце і значення кредитування малого бізнесу в Україні	192
Сливко В.А., Карнаушенко А.С. Оцінка фінансової стійкості підприємства та напрями її підвищення	195
Соколова А.С., Адвокатова Н.О. Формування організаційно- економічних засад стимулювання соціально-економічного розвитку регіону в умовах європейської інтеграції країни	197
Стратічук О.В., Карнаушенко А.С. Перспективи співробітництва України з Міжнародним валютним фондом	201
Стрельченко О.В., Кирилов Ю.Є. Ризики діяльності аграрних підприємств та управління ними	203
Строганов О.О., Яремко Ю.І. Умови формування сталої моделі землекористування в Україні	206
Танклевська Н.С., Вибранський В.В. Суть та принципи спортивного маркетингу	208
Танклевська Н.С., Дорофтей А.А. Локальні ринки сільськогосподарської діяльності	210
Танклевська Н.С., Жуковська О.В. Аналіз біржових ринків сільськогосподарської продукції	212
Танклевська Н.С., Олійник В.С. Підходи до формування регіональних інвестиційних програм	214
Танклевська Н.С., Синенко О.О. Регіональний фінансовий механізм функціонування аграрних підприємств: зарубіжний досвід	216
Танклевська Н.С., Ярмоленко В.В. Сучасні проблеми агрострахування в Україні	219
Тищенко Н. М., Ревенко Н. Г. Сучасне управління маркетингом організації	221
Ткачук К.О., Ковтун В.А. Загальна характеристика законодавства про сільськогосподарську кооперацію	223
Ульянченко О.А. , Огорь Г.М. Проблеми формування та використання інтелектуального потенціалу регіону	225
Уманець Т.С., Галат Л.М. Стан і відродження сучасної аквакультури в Україні	228

Фесенко Г.О., Кирилов Ю.Є. Брендинг рисосійних територій у Херсонській області	231
Чернишова Є.О. Ввезення насіння на митну територію України	234
Чечоткін В.В., Пристемський О.С. Можливість впровадження Р2Р-кредитування для дрібних фермерських господарств	236
Щоголь А.О., Аверчева Н.О. Значення Херсонської області у розвитку галузі овочівництва	238
Ярмоленко В.В., Єрещенко В.Б. Стан ринку овочевої продукції	241
Ярмоленко В.В., Харченко М.Ю. Аналіз ринку цінних паперів	243

Збірник тез
III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет - конференції
здобувачів вищої освіти та молодих вчених
«Економіка, фінанси, управління: наукові підходи та практика реалізації»
11 березня 2020р.

За редакцією д.е.н., професора Танклевської Н.С.

Технічний редактор – к.е.н., доцент Петрова О.О.

Умовн.друк.арк 16.05

Видається в авторській редакції.

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших даних несуть автори статей.

Думки, положення і висновки, висловлені авторами, не обов'язково відображають позицію редакційної колегії.